

Kobiety w województwie małopolskim

Women in Małopolskie Voivodship

Kobiety w województwie małopolskim

Women in Małopolskie Voivodship

Urząd Statystyczny w Krakowie Statistical Office in Kraków

Kraków 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Krakowie, Dział Opracowań Analitycznych
Statistical Office in Kraków, Regional Studies Division

pod kierunkiem

supervised by

Agnieszki Szlubowskiej

Zespół autorski

Editorial team

dr Kinga Węgrzyn, Monika Wałaszek

Tłumaczenie

Translation

Anna Dziedzic, dr Kinga Węgrzyn

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Anna Nowak

Opracowanie graficzne okładki

Graphic design of the cover

Magdalena Koziak-Podsiadło

ISBN 978-83-7403-280-3

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<http://krakow.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazuję Państwu najnowszą publikację *Kobiety w województwie małopolskim* będącą statystycznym portretem małopolskich kobiet w ujęciu retrospektywnym, z uwzględnieniem zmian i procesów zachodzących w Polsce w latach 2010–2019.

Nasze opracowanie prezentuje wybrane aspekty życia kobiet w ujęciu statystycznym od okresu młodości, przez dorosłość i aktywność zawodową, aż po wiek emerytalny. W siedmiu rozdziałach i trzech częściach odpowiadających etapom życia zawarliśmy charakterystykę i analizę statystyczną. Pierwsza część prezentuje kobiety od narodzin po wiek dorosły z uwzględnieniem aspektów demograficznych. Tę część wzbogaciliśmy dodatkowo o analizy dotyczące edukacji i wykształcenia kobiet. W kolejnym module tematycznym przedstawiliśmy charakterystykę kobiet w wieku dojrzałym. Ich udział w strukturze zatrudnienia, pozycję na rynku pracy, udział w życiu publicznym, a także zmiany zachodzące w różnych aspektach ich życia rodzinnego i społecznego. W ostatniej części zawarliśmy informacje dotyczące między innymi przeciętnego trwania życia kobiet, oceny stanu zdrowia i korzystania z opieki socjalnej. Przygotowaliśmy dla naszych czytelników również analizę danych na poziomie powiatów w trzech obszarach tematycznych: demografia, rodzina, praca, celem wskazania podobnych skupień oraz porównania danych we wszystkich województwach.

Podstawę naszego opracowania stanowią analizy oraz opisy zjawisk wzbogacone tablicami i wykresami, dokumentującymi sytuację demograficzną, ekonomiczną i społeczną kobiet w województwie małopolskim na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat.

Polecając Państwu niniejszą publikację, pragnę podziękować wszystkim osobom i instytucjom za przekazane uwagi oraz dane, które wzbogaciły jej treść. Mam nadzieję, że opracowanie spotka się z pozytywnym przyjęciem, okaże się cennym źródłem informacji na temat roli i pozycji kobiet, jakie pełną w życiu społeczno-gospodarczym.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Krakowie

Agnieszka Szlubowska

Preface

I present to you the latest publication *Women in Małopolskie Voivodship* which is a statistical portrait of women of Małopolskie Voivodship in a retrospective perspective, considering changes and processes taking place in Poland in 2010–2019.

Our study presents selected aspects of women's lives in statistical terms, from adolescence, through adulthood and occupational activity, to retirement age. In seven chapters and three parts corresponding to life stages, we have included the characteristics and statistical analysis. The first part presents women from birth to adulthood, taking into account demographic aspects. This part has been additionally enriched with analyses of women's education and training. In the next thematic module, we presented the characteristics of mature women. Their participation in the employment structure, position on the labour market, participation in public life, as well as changes taking place in various aspects of their family and social life. In the last part, we have included information on, among others, the average life expectancy of women, health assessment and the use of social care. We have also prepared for our readers an analysis of data at the powiat level in three thematic areas: demography, family, work, in order to identify similar clusters and compare data in all voivodships.

Our study is based on analyses and descriptions of phenomena enriched with tables and charts documenting the demographic, economic and social situation of women in Małopolskie Voivodship over the last ten years.

By recommending this publication to you, I would like to thank all persons and institutions for their comments and data, which enriched its content. I hope that the study will be positively received and will turn out to be a valuable source of information on the role and position of women in the socio-economic life.

Director
of the Statistical Office
in Kraków

Agnieszka Szlubowska

Kraków, March 2021

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty.	13
Symbols. Main abbreviations	
Wstęp	14
Introduction	
Synteza	15
Executive summary	21
Rozdział 1. Narodziny i dorastanie	27
Chapter 1. Birth and adolescence	
1.1. Urodzenia	33
1.1. Births	
1.2. Prognoza 2014–2050	39
1.2. Projection 2014–2050	
Rozdział 2. Edukacja i wychowanie.	42
Chapter 2. Education and raising	
2.1. Edukacja	42
2.1. Education	
2.2. Wykształcenie.	55
2.2. Studies	
Rozdział 3. Praca i rodzina	63
Chapter 3. Economic activity and family	
3.1. Rynek pracy	63
3.1. Labour market	
3.2. Rodzina.	77
3.2. Family	
3.3. Migracje	82
3.3. Migration	
Rozdział 4. Udział w życiu publicznym.	86
Chapter 4. Women in representative organs	
Rozdział 5. Zdrowie i ochrona socjalna	90
Chapter 5. Health and social care	
5.1. Zachorowalność na wybrane choroby	90
5.1. Incidence of selected diseases	
5.2. Opieka zdrowotna	97
5.2. Health care	
5.3. Opieka społeczna	104
5.3. Social assistance	
Rozdział 6. Emerytura i osoby starsze	107
Chapter 6. Retirees and the persons aged 60 and more	
6.1. Przeciętne dalsze trwanie życia.	107
6.1. Life expectancy	

6.2. Umieralność.	108
6.2. Mortality	
Rozdział 7. Delimitacja powiatów według trzech obszarów charakteryzujących kobiety w województwie małopolskim	112
Chapter 7. Delimitation of powiats according to three areas characterizing women in the Małopolskie Voivodehip	
7.1. Obszar demografia.	112
7.1. Demography area	
7.2. Obszar rodzina	115
7.2. Family area	
7.3. Obszar praca.	117
7.3. Work area	
Uwagi metodologiczne	121
Methodological notes	133

Spis tablic załączonych w formacie Excel

List of tables presented in Excel format

Tablica 1. Ludność według płci w 2019 r.	
Table 1. Population by sex in 2019	
Tablica 2. Kobiety według ekonomicznych i biologicznych grup wieku w 2019 r.	
Table 2. Females by economic and biological age groups in 2019	
Tablica 3. Mediana wieku według płci w 2019 r.	
Table 3. Median age by sex in 2019	
Tablica 4. Wskaźnik feminizacji	
Table 4. Femininity ratio	
Tablica 5. Płodność kobiet w 2019 r.	
Table 5. Female fertility in 2019	
Tablica 6. Zgony kobiet na 1000 kobiet w 2019 r.	
Table 6. Deaths females per 1000 females in 2019	
Tablica 7. Małżeństwa zawarte i rozwiązane w 2019 r.	
Table 7. Marriages contracted and dissolved in 2019	
Tablica 8. Prognoza kobiet według ekonomicznych grup wieku	
Table 8. Projected changes (+/-) of females until 2050, by economic age groups	
Tablica 9. Aktywność ekonomiczna kobiet w wieku 15 lat i więcej według BAEL w 2019 r.	
Table 9. Economic activity of women aged 15 and more on the LFS basis in 2019	
Tablica 10. Kobiety bezrobotne zarejestrowane według typu bezrobocia w 2019 r.	
Table 10. Unemployed women by type of unemployment in 2019	
Tablica 11. Edukacja kobiet według poziomu kształcenia w roku szkolnym 2018/2019	
Table 11. Education of females by education level in 2018/2019 school year	

Tablica 12.	Absolwenci, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego, egzaminu dyplomowego i egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe w roku szkolnym 2017/2018
Table 12.	Graduates of secondary school who sat matriculation exam and pass rate of examination confirming vocational qualifications in 2017/2018 school year
Tablica 13.	Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami) według płci i rodzaju studiów w roku akademickim 2018/2019
Table 13.	Students of higher education institutions (including foreigners) by sex and type of studies in 2018/2019 academic year
Tablica 14.	Porady udzielone w POZ według płci i wieku w 2019 r.
Table 14.	Consultations provided in primary health care by sex and age in 2019
Tablica 15.	Pacjentki w zakładach długoterminowej opieki zdrowotnej w 2019 r.
Table 15.	Female patients of long-term health care facilities in 2019
Tablica 16.	Zachorowania na nowotwory złośliwe według płci w 2017 r.
Table 16.	Cancer incidence all sites by sex in 2017
Tablica 17.	Leczeni w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi według płci w 2018 r.
Table 17.	Patients with mental disorders by sex in 2018
Tablica 18.	Struktura przedstawicieli w organach jednostek samorządu terytorialnego według płci w 2018 r.
Table 18.	Structure of representatives in local government by sex in 2018

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Ludność według płci	27
Table 1. Population by sex	
Tablica 2. Współczynnik feminizacji według grup wieku w 2019 r.	28
Table 2. Rate of feminization by age groups in 2019	
Tablica 3. Mediana wieku ludności według płci	31
Table 3. Median age of population by sex	
Tablica 4. Urodzenia	34
Table 4. Births	
Tablica 5. Urodzenia żywe według wieku matki i ojca w 2019 r.	35
Table 5. Live births by age of mother and father in 2019	
Tablica 6. Urodzenia ogółem według wieku i poziomu wykształcenia matki w 2019 r.	36
Table 6. Total births by birth order and age of mother in 2019	
Tablica 7. Płodność kobiet	37
Table 7. Female fertility	
Tablica 8. Współczynniki reprodukcji ludności	39
Table 8. Reproduction rates of population	
Tablica 9. Prognozowana liczba ludności do 2050 r.	40
Table 9. Population projected changes (+/-) until 2050	
Tablica 10. Prognozowana liczba kobiet do 2050 r. według ekonomicznych grup wieku	41
Table 10. Projected changes (+/-) of females until 2050, by economic age groups	

Tablica 11.	Uczniowie w szkołach podstawowych specjalnych według rodzaju niepełnosprawności. . .	44
Table 11.	Pupils of special primary schools by type of disability	
Tablica 12.	Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w oddziałach dla uczniów niepełnosprawnych w gimnazjach dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) w roku szkolnym 2018/2019	46
Table 12.	Students with special educational needs in sections for the students with disabilities in lower secondary schools for children and youth (excluding special schools) in 2018/2019 school year	
Tablica 13.	Uczniowie powtarzający klasę w gimnazjach dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych)	47
Table 13.	Students repeating the grade in lower secondary schools for children and youth (excluding special schools)	
Tablica 14.	Uczniowie według typów szkół.	48
Table 14.	Students by types of schools	
Tablica 15.	Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju niepełnosprawności w specjalnych szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2018/2019	49
Table 15.	Students with special educational needs by type of disability in special secondary and post-primary schools in 2018/2019 school year	
Tablica 16.	Uczniowie w szkołach zawodowych według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/2019	51
Table 16.	Students of vocational schools by narrow fields of education in 2018/2019 school year	
Tablica 17.	Absolwenci, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2017/2018	53
Table 17.	Graduates of upper secondary and post-primary schools who sat secondary school matriculation examination in 2017/2018 school year	
Tablica 18.	Współczynniki skolaryzacji w roku szkolnym 2018/2019.	54
Table 18.	Enrolment rate in 2018/2019 school year	
Tablica 19.	Studenci według uczelni (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2018/2019.	55
Table 19.	Students by higher education institutions (including foreigners) in 2018/2019 academic year	
Tablica 20.	Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami) według form studiów i form własności szkół.	57
Table 20.	Students of higher education institutions (including foreigners) by modes of studies and types of institution	
Tablica 21.	Słuchacze studiów podyplomowych (bez cudzoziemców) według typu szkoły w roku akademickim 2018/2019	60
Table 21.	Non-degree postgraduate students (excluding foreigners) by types of higher education institutions in the 2018/2019 academic year	
Tablica 22.	Wskaźniki aktywności zawodowej kobiet w wieku 15 lat i więcej	64
Table 22.	Indicators of economic activity of women by aged 15 and more	
Tablica 23.	Kobiety pracujące w wieku 15 lat i więcej według statusu zatrudnienia	66
Table 23.	Employed women aged 15 and more by employment status	
Tablica 24.	Kobiety biernie zawodowo w wieku 15 lat i więcej według przyczyn bierności	68
Table 24.	Economically inactive women aged 15 and more by reasons of inactivity	
Tablica 25.	Kobiety bezrobotne nowo zarejestrowane i wyrejestrowane	72
Table 25.	Unemployed women newly registered and removed	
Tablica 26.	Kobiety bezrobotne zarejestrowane według czasu pozostawania bez pracy	74
Table 26.	Unemployed women by duration of unemployment	

Tablica 27. Kobiety zatrudnione w warunkach zagrożenia	76
Table 27. Women working in hazardous conditions	
Tablica 28. Małżeństwa zawarte i rozwiązane według miejsca zamieszkania w 2019 r.	78
Table 28. Marriages contracted and dissolved by the place of residence in 2019	
Tablica 29. Nowożeńcy według wieku	79
Table 29. Bridegrooms and brides by age	
Tablica 30. Migracje wewnętrzne kobiet na pobyt stały według wieku w 2019 r.	82
Table 30. Internal migration women for permanent residence by age in 2019	
Tablica 31. Migracje zagraniczne na pobyt stały według kontynentów i płci	84
Table 31. International migration for permanent residence by continents and sex	
Tablica 32. Migracje czasowe według wieku i płci	84
Table 32. Temporary migration by age and sex	
Tablica 33. Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast według wieku i płci	87
Table 33. Village mayors, mayors and presidents of cities by age and sex	
Tablica 34. Radni rad gmin, powiatów i sejmików województw według płci.	88
Table 34. Women councillors of gminas, powiat councils and voivodship regional councils by sex	
Tablica 35. Wyniki wyborów do Sejmu i Senatu według płci	89
Table 35. Deputies to the Sejm and Senat of the Republic of Poland by sex	
Tablica 36. Zachorowania kobiet na nowotwory złośliwe według umiejscowienia nowotworu w 2017 r.	91
Table 36. New cases of malignant neoplasms females by site in 2017	
Tablica 37. Zachorowalność na kiłę na 100 tys. ludności według g płci i wieku	94
Table 37. Incidence of syphilis per 100 thousand population by sex and age	
Tablica 38. Osoby leczone w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi według płci w 2018 r.	95
Table 38. Persons treated in out-patient clinics for patients with mental disorders by sex in 2018	
Tablica 39. Osoby leczone w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi według płci i grup wieku w 2019 r.	97
Table 39. Persons registered in out-patient clinics for patients with mental disorders by sex and age groups in 2019	
Tablica 40. Porady udzielone w POZ według płci i wieku	98
Table 40. Consultations provided in primary health care by sex and age	
Tablica 41. Stomatologiczne porady lekarskie według płci i wieku	100
Table 41. Stomatological doctors consultations by sex and age	
Tablica 42. Osoby, którym udzielono świadczenia zdrowotnego w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych w trybie ambulatoryjnym według płci i wieku w 2019 r.	102
Table 42. Persons, who received doctors consultations provided in admission rooms or hospital emergency wards by sex and age in 2019	
Tablica 43. Mieszkancki zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według typu zakładu w 2019 r.	106
Table 43. Women residents of stationary social welfare facilities by type of facility in 2019	
Tablica 44. Przeciętne dalsze trwanie życia noworodka według płci i miejsca zamieszkania.	107
Table 44. Life expectancy at birth by sex and the place of residence	
Tablica 45. Przeciętne dalsze trwanie życia według płci i wieku w 2019 r.	108
Table 45. Life expectancy by sex and age in 2019	

Tablica 46.	Zgony według płci i wieku w 2019 r.	109
Table 46.	Deaths by sex and age in 2019	
Tablica 47.	Zgony niemowląt według płci i wieku	111
Table 47.	Infant deaths by sex and age	
Tablica 48.	Średnie wskaźniki dla każdego skupiska w obszarze demografia	114
Table 48.	Average rates for each cluster in the demography area	
Tablica 49.	Średnie wskaźniki dla każdego skupiska w obszarze rodzina	117
Table 49.	Average rates for each cluster in the family area	
Tablica 50.	Średnie wskaźniki dla każdego skupiska w obszarze praca	119
Table 50.	Average rates for each cluster in the work area	

Spis wykresów

List of charts

		Str. Page
Wykres 1.	Różnica między liczbą kobiet i mężczyzn według wieku w 2019 r.	29
Chart 1.	Difference between number of females and number of males by age in 2019	
Wykres 2.	Kobiety według grup wieku w 2019 r.	29
Chart 2.	Females by age groups in 2019	
Wykres 3.	Kobiety według ekonomicznych grup wieku.....	30
Chart 3.	Females by economic age groups	
Wykres 4.	Wskaźnik starości	32
Chart 4.	Ageing ratio	
Wykres 5.	Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego	33
Chart 5.	Intergenerational support ratio	
Wykres 6.	Współczynnik urodzeń.....	35
Chart 6.	Birth rate	
Wykres 7.	Uczennice szkół podstawowych według klas w roku szkolnym 2018/2019	43
Chart 7.	Girls in primary schools by grades in 2018/2019 school year	
Wykres 8.	Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych według płci.....	45
Chart 8.	Pupils and graduates of primary schools by sex	
Wykres 9.	Uczennice w gimnazjach dla dzieci i młodzieży według wieku w roku szkolnym 2018/2019..	47
Chart 9.	Female students in lower secondary schools for children and youth by age in 2018/2019 school year	
Wykres 10.	Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami) według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2018/2019	58
Chart 10.	Students of higher education institutions (including foreigners) by broad fields of education in the 2018/2019 academic year	
Wykres 11.	Struktura cudzoziemców – studentów uczelni według krajów pochodzenia w roku akademickim 2018/2019	59
Chart 11.	The structure of foreigners – students of higher education institutions by country of origin in the 2018/2019 academic year	

Wykres 12. Uczestnicy studiów doktoranckich	61
Chart 12. Doctoral students	
Wykres 13. Aktywność ekonomiczna kobiet w wieku 15 lat i więcej	64
Chart 13. Economic activity of women aged 15 and more	
Wykres 14. Wskaźnik zatrudnienia kobiet według wieku	65
Chart 14. Employment rate women by age	
Wykres 15. Przeciętny czas poszukiwania pracy według płci	67
Chart 15. Average time of job search by sex	
Wykres 16. Kobiety pracujące na 1000 kobiet	69
Chart 16. Employed women per 1000 women	
Wykres 17. Współczynnik przyjęć i zwolnień kobiet z pracy	70
Chart 17. Women's hires and termination rate	
Wykres 18. Bezrobotni zarejestrowani według płci	71
Chart 18. Registered unemployed persons by sex	
Wykres 19. Kobiety bezrobotne zarejestrowane według grup wieku	73
Chart 19. Women's registered unemployed by age groups	
Wykres 20. Udział bezrobotnych rejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci	74
Chart 20. Share of the registered unemployed persons in the population in the working age by sex	
Wykres 21. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według płci (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie) w 2019 r.	77
Chart 21. Injured in accidents at work by sex (excluding private farms in agriculture) in 2019	
Wykres 22. Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności	78
Chart 22. Marriages and divorces per 1000 population	
Wykres 23. Rozwody według liczby małoletnich dzieci	80
Chart 23. Divorces by number of underage children	
Wykres 24. Rozwody według przyczyny i orzeczenia o winie w 2019 r.	81
Chart 24. Divorces by guilt of spouses as well as causes of marriage dissolution in 2019	
Wykres 25. Saldo migracji zagranicznych ludności na pobyt stały według płci	83
Chart 25. Net international migration of population for permanent residence by sex	
Wykres 26. Kobiety kandydujące na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w wyborach bezpośrednich	86
Chart 26. Women candidates for village mayors, mayors and presidents of cities in direct elections	
Wykres 27. Zachorowalność na nowotwory złośliwe według płci i wieku w 2017 r.	90
Chart 27. New cases of malignant neoplasms by sex and age in 2017 r.	
Wykres 28. Zachorowania na gruźlicę według płci	93
Chart 28. Incidence of tuberculosis by sex	
Wykres 29. Specjalistyczne porady lekarskie udzielone kobietom według rodzaju poradni w 2019 r.	99
Chart 29. Specialized doctors consultations provided to women by type of clinic in 2019	
Wykres 30. Osoby, którym udzielono świadczenia medycznego w ramach wyjazdowych działań ratowniczych według miejsca zdarzenia w 2019 r.	101
Chart 30. Persons who received health care services as part of an emergency medical services by the occurrence place in 2019	

Wykres 31.	Pacjentki w zakładach długoterminowej opieki zdrowotnej	103
Chart 31.	Female patients of long-term health care facilities	
Wykres 32.	Struktura kobiet według wieku w stacjonarnych zakładach opieki długoterminowej i hospicyjno-paliatywnej w 2018 r.	104
Chart 32.	Age structure of females in facilities of inpatient long term care including hospices and palliative wards in 2018	
Wykres 33.	Mieszkancki zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według grup mieszkańców w 2019 r.....	105
Chart 33.	Women residents of stationary social welfare facilities by groups of residents in 2019	
Wykres 34.	Struktura zgonów według przyczyn i płci w 2018 r.	110
Chart 34.	Structure of deaths by causes and sex in 2018	
Wykres 35.	Przebieg aglomeracji dla obszaru demografia	113
Chart 35.	The course of agglomeration for the area of demography	
Wykres 36.	Dendrogram Metoda Warda dla obszaru demografia	113
Chart 36.	Tree Plot according to Ward's method for the area of demography	
Wykres 37.	Przebieg aglomeracji dla obszaru rodzina	115
Chart 37.	The course of agglomeration for the family area	
Wykres 38.	Dendrogram Metoda Warda dla obszaru rodzina	116
Chart 38.	Tree Plot according to Ward's method for the family area	
Wykres 39.	Przebieg aglomeracji dla obszaru praca	118
Chart 39.	The course of agglomeration for the work area	
Wykres 40.	Dendrogram Metoda Warda dla obszaru praca	118
Chart 40.	Tree Plot according to Ward's method for the area of work	

Spis map

List of maps

		Str. Page
Mapa 1.	Skupienia dla obszaru demografia.....	114
Map 1.	Clusters for the area of demography	
Mapa 2.	Skupienia dla obszaru rodzina.....	116
Map 2.	Clusters for the family area	
Mapa 3.	Skupienia dla obszaru praca.....	119
Map 3.	Clusters for the area of work	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification presented in an abbreviated form
„W tym” "Of which"	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
zł PLN	złoty zloty
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna Primary health care
SOR	Szpitalny oddział ratunkowy Hospital emergency ward

Wstęp

Introduction

Podstawową część opracowania Kobiety w województwie małopolskim stanowią dane statystyczne prezentowane w części tabelaryczno-wykresowej, dokumentujące wszechstronnie sytuację demograficzną, ekonomiczną i społeczną kobiet oraz ich udział w procesach rozwojowych. Dane dotyczą głównie okresu 2010–2019, niektóre porównania odwołują się do lat wcześniejszych oraz do prognozy ludności opracowanej w 2014 r. na lata 2014–2050 (na bazie Narodowego Spisu Powszechnego 2011). Uwzględnienie przekroju miasto-wieś oraz przekroju według województw zawartego w ostatnim – siódmym rozdziale pozwala na ocenę przestrzennego zróżnicowania rozpatrywanych procesów.

Analiza danych w publikacji skupiona została głównie na kobietach, w niektórych opisach także na mężczyznach, co umożliwia dokonywanie porównań i uchwyceniu dysproporcji według płci. Dane statystyczne zawarte w tablicach i wykresach uzupełniają opisy omawiające podstawowe tendencje zmian, jakie zaszły na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat oraz główne aspekty przemian, determinujących sytuację kobiet w Polsce. W publikacji starano się też uchwycić zróżnicowanie przestrzenne omawianych procesów w województwie małopolskim oraz pokazać je na tle zmian dokonujących się w kraju.

Opracowanie składa się z części metodycznej i analitycznej. Uwagi metodyczne obejmują informacje o źródłach danych oraz określenia i definicje pojęć stosowane w sprawozdawczości statystycznej, będącej głównym źródłem danych prezentowanych w części tabelarycznej. Przedstawiona w publikacji analiza zawiera opis danych pozyskiwanych regularnie w ramach statystyki publicznej, dotyczących głównych aspektów życia kobiet takich jak: demografia, edukacja, rynek pracy, zdrowie i opieka socjalna. W części tabelarycznej (wyłącznie w wersji elektronicznej) zamieszczono podstawowe dane o kobietach, zarówno dla województwa jak i dla całego kraju, w układzie 16 województw.

Dane zawarte w części tabelaryczno-wykresowej opracowano głównie na podstawie wyników badań statystycznych GUS, ale także na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej Ministerstwa Edukacji Narodowej, POL-on (Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce), Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (opieka ambulatoryjna, opieka długoterminowa), Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny (zachorowania), Instytutu Psychiatrii i Neurologii (zakłady psychiatryczne), Krajowego Rejestru Nowotworów. Zestawienia tabelaryczne zawierające dane o wyborach samorządowych oraz parlamentarnych zostały opracowane na podstawie Państwowej Komisji Wyborczej.

Synteza

W okresie 2010–2019 r. pomimo niekorzystnych prognoz demograficznych przewidujących ubytek ludności, w województwie małopolskim odnotowano wzrost liczby ludności, w tym również kobiet. Podobnie jak w skali kraju, pod względem płci, większość stanowiły kobiety tj. 51,0% populacji. Współczynnik feminizacji od 10 lat utrzymuje się na tym samym poziomie i wynosi 106. Przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn była większa w miastach (111), niż na wsi (101).

Obserwowana w ciągu ostatnich lat tendencja wzrostu mediany wieku oraz wskaźników starości i wsparcia międzypokoleniowego w dalszym ciągu potwierdzała proces starzenia się mieszkanki i mieszkańców województwa małopolskiego. W 2019 r. mediana wieku kobiet wynosiła 41,1 lat (38,3 lat dla mężczyzn), oznacza to, że statystyczna mieszkanka województwa małopolskiego była o 2,8 lata starsza od mieszkanka województwa, zaś w prognozie na 2050 r. różnica ta wynosić będzie 4,2 lata. W 2019 r. wskaźnik starości kobiet wynosił 130 osób w wieku 65 lat i więcej na 100 dzieci w wieku 0–14 lat, tj. o blisko 24 osoby więcej niż w 2010 r. (w przypadku mężczyzn o 20 osób więcej). Wzrost odnotowano także w przypadku wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego. W 2019 r. wskaźnik ten wynosił 11 osób (16 w przypadku kobiet, 7 dla mężczyzn). Oznacza to, że 16 kobiet w wieku 85 lat i więcej przypadało na 100 kobiet w wieku 50–64 lata, wobec 10 kobiet w 2010 r.

W województwie małopolskim w okresie ostatnich 10 lat utrzymywała się przewaga liczby urodzeń żywych nad liczbą zgonów. W 2019 r. współczynnik płodności kobiet wynosił 45 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat), w okresie ostatnich dziewięciu lat można obserwować wzrost współczynnika. W 2010 r. na 1 tys. kobiet w wieku od 15–49 lat przypadały przeciętnie 44 urodzenia żywe. Wzrost obserwowano także w przypadku wskaźnika dzietności, w 2019 r. wynosił on 1,487 wobec 1,320 w roku 2010.

W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim w 1,5 tys. szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży kształciło się 278,1 tys. dzieci (wzrost o 36,8% do roku 2010/2011), w tym 135,1 tys. dziewcząt. Zarówno na wsi jak i na terenach miejskich odsetek dziewcząt w ogólnej liczbie uczniów nie przekroczył 49,0%. Tendencja wzrostowa jest następstwem wyżu demograficznego lat 2004–2009 oraz reformy szkolnictwa z 2016 r.

W wyniku reformy systemu edukacji z dniem 1 września 2019 r. szkoły gimnazjalne uległy likwidacji. W roku szkolnym 2018/2019 nie odbył się nabór do klas pierwszych gimnazjów, a uczniowie kształcili się w wygaszanych placówkach lub w oddziałach gimnazjalnych prowadzonych w innych typach szkół – łącznie w 89 gimnazjach na terenie województwa małopolskiego uczyło się 31,9 tys. uczniów, w tym 15,8 tys. dziewcząt.

Rok szkolny 2018/2019 był ostatnim przed wdrożeniem nowego systemu szkolnictwa ponadpodstawowego. Łącznie we wszystkich szkołach ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych w województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 naukę pobierało 137,5 tys. uczniów w szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych i 120 tys. w szkołach policealnych. Uczennice stanowiły 51,1% ogólnej liczby wszystkich uczniów szkół. Najpopularniejszym typem szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych dla młodzieży w województwie małopolskim od lat pozostają licea ogólnokształcące (wraz ze specjalnymi), do których w roku szkolnym 2018/2019 uczęszczało 51,6 tys. młodzieży tj. 43,0% (61,4% stanowiły kobiety).

W roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało 150 techników (w tym 3 specjalne), w których kształciło się 50,5 tys. uczniów, w tym 39,8% stanowiły uczennice. W analizowanym okresie liczba techników zmniejszyła się w porównaniu z rokiem szkolnym 2010/2011 o 93 szkoły, a liczba uczniów zwiększyła się o 8,0%. Najpopularniejszym kierunkiem kształcenia w roku szkolnym 2018/2019 wybieranym przez uczennice techników była: podgrupa usług dla ludności 47,7%, podgrupa biznesu i administracji 15,8% i podgrupa społeczna 14,6%.

W wyniku reformy edukacji zasadnicze szkoły zawodowe zostały przekształcone w branżowe szkoły I stopnia. Szkolnictwo zawodowe dla młodzieży w roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim było realizowane w 118 branżowych szkołach I stopnia oraz 28 szkołach specjalnych. W branżowych szkołach I stopnia kształciło się 8,8% wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych, uczennice stanowiły 29,8% ogólnej liczby uczniów tego typu szkół.

W województwie małopolskim zainteresowanie specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy w okresie ostatnich paru utrzymuje się na tym samym poziomie i odsetek uczniów tego typu szkół w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadgimnazjalnych wynosi 0,7%. W porównaniu do lat wcześniejszych liczba specjalnych szkół przysposabiających do pracy wzrosła z 28 w roku szkolnym 2010/2011 do 39 w roku obecnym, zaś liczba uczniów o 30,0%.

Analizując odsetek absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w roku szkolnym 2018/2019, najwyższy udział kobiet wśród absolwentów obserwowano w szkołach artystycznych i liceach ogólnokształcących – stanowiły one odpowiednio 74,2% i 60,4% ogólnej liczby absolwentów tych szkół, zaś wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, specjalnych szkół przysposabiających do pracy oraz technikum dominowali mężczyźni, którzy stanowili odpowiednio 63,9%, 51,4% i 55,8% ogólnej liczby absolwentów tych szkół.

Województwo małopolskie jest drugim pod względem liczby studentów (po województwie mazowieckim) ośrodkiem akademickim w Polsce. W roku akademickim 2018/2019 na 28 uczelniach (w tym 14 niepublicznych i w 14 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych uczelni z innych województw) kształciło się 150,2 tys. studentów (łącznie z cudzoziemcami 8,2 tys.) tj. o 4,8% mniej niż w roku 2017/2018 i o 27,9% mniej niż w roku 2010/2011. Odsetek kobiet wśród wszystkich studiujących od lat utrzymuje się na podobnym poziomie i w roku 2018/2019 wyniósł 58,6%, zaś w roku akademickim 2010/2011 – 58,2%. Analizując preferencje kobiet przy wyborze typu uczelni w okresie ostatnich dziesięciu lat można zauważyć, że nie uległy one znacznym zmianom. W roku 2018/2019 kobiety najczęściej wybierały uniwersytety (28,9%) i pozostałe uczelnie, w tym państwowe wyższe szkoły zawodowe (17,8%), uczelnie techniczne (15,0%), uczelnie ekonomiczne (14,0%), uczelnie pedagogiczne (13,3%) oraz uczelnie rolnicze (5,9%). Najbardziej sfeminizowanym typem szkół wyższych były uczelnie pedagogiczne, uniwersytety i uczelnie artystyczne, na którym kobiety stanowiły odpowiednio: 77,6%, 68,0% i 65,5%, natomiast mężczyźni dominowali na uczelniach technicznych (64,5%) i teologicznych (55,7%). W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim najwięcej kobiet kształciło się na kierunkach z grupy: Biznes, administracja i prawo (21,7% ogólnej liczby studiujących kobiet), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (15,7%) oraz Technika, przemysł i budownictwo (15,3%).

W roku akademickim 2018/2019 małopolskie uczelnie opuściło 43,6 tys. absolwentów, łącznie z cudzoziemcami. Kobiety absolwentki stanowiły 63,2% ogólnej liczby absolwentów. Dyplom potwierdzający ukończenie studiów magisterskich otrzymało 20,8 tys. osób (47,6% absolwentów), wśród których większość stanowili absolwenci studiów drugiego stopnia – 18,6 tys. osób (w tym kobiety stanowiły 44,6%).

W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim studia podyplomowe prowadziły 24 szkoły wyższe, w których uczyło się 11,0 tys. słuchaczy (bez cudzoziemców), w tym 7,3 tys. kobiet. Naukę na studiach doktoranckich tzn. studiach III stopnia według systemu bolońskiego naukę kontynuowało 6,0 tys. osób (3,3 tys. kobiet), wzrost do roku 2010/2011 o 12,2% (kobiety o 17,6%). W małopolskich uczelniach na studiach doktoranckich największa liczba kobiet kształciła się na kierunkach z grupy: Nauki humanistyczne i sztuka (26,2% ogólnej liczby doktorantek), Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka (23,4%), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (12,2%), Technika, przemysł i budownictwo (12,2%) oraz Biznes, prawo i administracja (11,2%). Z pośród 902 wszczętych przewodów doktorskich przeszło połowa (tj. 55,1%) należała do kobiet. Jednocześnie 293 kobiety (odpowiednio 233 mężczyzn) w roku akademickim 2018/2019 uzyskała stopień naukowy doktora w przewodach doktorskich na lub po studiach doktoranckich.

W małopolskich szkołach wyższych pracowało 12,7 tys. nauczycieli akademickich, kobiety stanowiły 44,6% ogólnej liczby nauczycieli akademickich (analogicznie w 2010/2011 – 41,2%). Wśród nich ponad połowę stanowiły kobiety na stanowisku asystenta (52,9%).

W końcu 2018 r. województwo małopolskie liczyło 3400,6 tys. mieszkańców, w tym 1755,4 tys. kobiet. Większość tej zbiorowości (61,0%) tworzyły osoby w wieku produkcyjnym. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 64 osoby w wieku nieprodukcyjnym, w przypadku kobiet – 78, w przypadku mężczyzn – 51.

W IV kwartale 2019 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w województwie małopolskim opracowana na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) liczyła 2645 tys. osób, co stanowiło 55,6% ludności w wieku 15 lat i więcej. W zbiorowości tej pracujących było 1442 tys. osób, bezrobotnych 30 tys. osób (w tym kobiety 60,0%), zaś biernych zawodowo – 1173 tys. osób (w tym kobiety 61,5%).

Na 100 kobiet aktywnych zawodowo w IV kwartale 2019 r. przypadało 110 biernych zawodowo, w przypadku mężczyzn – 55. Duże zróżnicowanie odnotowano w przypadku wartości wskaźnika zatrudnienia ze względu na płeć. Dla mężczyzn wskaźnik ten wyniósł 63,4%, dla kobiet 46,3%. W IV kwartale 2019 r. na 1 tys. osób pracujących przypadały 834 osoby bezrobotne i bierne zawodowo w wieku 15 lat i więcej. Współczynnik ten był wyższy dla kobiet. Na 100 pracujących kobiet przypadało 116 kobiet niepracujących, dla mężczyzn wskaźnik ten wyniósł 58. W przypadku osób bezrobotnych w IV kwartale 2019 r. przeważały kobiety (60,0% ogólnej liczby bezrobotnych), ze względu na wiek najwięcej bezrobotnych było w grupie 25–34 lata (36,7%), a według wykształcenia – kobiet z wykształceniem wyższym (46,7%). Najczęstszą przyczyną bezrobocia u kobiet była rezygnacja z pracy (33,3%) i powrót do pracy po przerwie (33,3%). Zaledwie 11,1% straciło pracę, a 22,2% kobiet podjęło pracę po raz pierwszy. Przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne w miesiącach wyniósł 6,4. Mężczyźni poszukiwali pracy średnio przez 3,1 miesiąca, natomiast kobiety przez 6,5 miesiąca. Najliczniejszą grupę biernych zawodowo tworzyły kobiety w wieku 55 lat i więcej. Wśród kobiet najczęstszą przyczyną bierności zawodowej stanowiło: pobieranie świadczeń emerytalnych (53,0%), nauka i uzupełnianie kwalifikacji (12,5%), inne powody osobiste lub rodzinne (9,4%), choroba i niepełnosprawność (8,0%), zaledwie 1,4% respondentek wymieniło, jako przyczynę bierności zawodowej zniechęcenie bezskutecznością poszukiwania pracy. W IV kwartale 2019 r. w województwie małopolskim stopa bezrobocia według BAEL ukształtowała się na poziomie 2,0%, dla mężczyzn – 1,5% dla kobiet – 2,7%.

W końcu grudnia 2019 r. liczba pracujących (według faktycznego miejsca pracy) w województwie małopolskim wyniosła 1476,4 tys. osób (w tym 711,3 tys. kobiet). W ogólnej liczbie pracujących 82,6% stanowili pracujący w sektorze prywatnym, wśród których przeważali mężczyźni (55,9%), zaś w sektorze publicznym przeważającą zbiorowość pracujących tworzyły kobiety (67,6%). Udział kobiet wśród pracujących w 2019 r. wyniósł 48,7%. W odniesieniu do stanu w końcu 2018 r. liczba pracujących kobiet wzrosła o 12,3 tys. (o 1,8%), zaś w przypadku mężczyzn – odnotowano wzrost o 10,7 tys. (o 2,0%). W podmiotach sektora prywatnego pracowało o 27,7 tys. osób więcej (o 2,3%), przy czym liczba kobiet wzrosła o 10,7 tys. (o 2,0%), zaś mężczyzn – o 17,1 tys. (o 2,6%). Liczba pracujących w sektorze publicznym była wyższa o 0,9 tys. (o 0,4%), w przypadku kobiet – o 1,7 tys. (o 10,0%), a mężczyzn – o 0,7 tys. (o 0,9%).

W okresie 2010–2019 r. struktura pracujących w gospodarce narodowej według statusu zatrudnienia nie uległa większym zmianom. Liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy wyniosła 803,9 tys. (pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy). Udział kobiet wyniósł 50,7%. Analizując strukturę kobiet zatrudnionych według wymiaru czasu pracy, najliczniejszą grupę tworzyły pełnozatrudnione – 370,0 tys. (90,9% ogólnej liczby zatrudnionych kobiet). Największy udział pracujących kobiet według sektorów działalności odnotowano w sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” – 143,0 tys. kobiet (20,9%), w sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” – 113,0 tys. (16,5%) i w sekcji „Edukacja” – 85,2 tys. (12,4%).

Liczba zwolnień z pracy w województwie małopolskim w 2019 r. wyniosła 159,1 tys. osób i w skali roku zwiększyła się o 0,1%. Z ogólnej liczby zwolnień – 14,1 tys. dotyczyło kobiet, stanowiły one 44,7% wszystkich zwolnień.

W analizowanym roku zmieniły się względne miary ruchu zatrudnionych – współczynnik przyjęć w 2019 r. wyniósł 22,6% wobec 21,4% współczynnika zwolnień. W podmiotach zatrudniających pracowników (1 i więcej osób) odnotowano dodatni bilans miejsc pracy nowo utworzonych i zlikwidowanych.

W analizowanym okresie odnotowano spadek bezrobocia (z 6,3% w 2010 r. do 4,1% w 2019 r.) W powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego w końcu grudnia 2019 r. zarejestrowanych było 55,0 tys. kobiet, a wyrejestrowano 60,6 tys. kobiet, w tym 30,5 tys. z tytułu podjęcia pracy. W 2019 r. wśród bezrobotnych zarejestrowanych przeszło 77,1% stanowiły kobiety zarejestrowane po raz kolejny (42,4 tys. osób), zaś 22,9% zarejestrowanych zostało po raz pierwszy (spadek do roku poprzedniego o 4,0%). Analizując strukturę kobiet bezrobotnych zarejestrowanych według wieku w 2019 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych (tj. 34,4%) stanowiły kobiety w wieku 25–34 lata, ze względu na wykształcenie, kobiety z wykształceniem średnim zawodowym łącznie z policealnym (27,8%) i z wykształceniem zasadniczym zawodowym (16,2%), zaś biorąc pod uwagę klasyfikację kobiet bezrobotnych wyodrębnionych z uwagi na czas pozostawania bez pracy w końcu grudnia 2019 r. największy odsetek stanowiły kobiety pozostające bez pracy przez 3 miesiące i mniej (27,2%) oraz powyżej 24 miesięcy (26,8%), ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat (28,4% ogółu zarejestrowanych kobiet).

W 2019 r. w województwie małopolskim kolejny raz poprawie uległy wskaźniki opisujące bezpieczeństwo pracy. W jednostkach objętych badaniem warunków pracy na koniec 2019 r. zatrudnionych było 509,2 tys., z czego 29,8 tys. osób zatrudnionych było w warunkach zagrożenia. Kobiety stanowiły 12,1% wszystkich zatrudnionych w warunkach zagrożenia i w porównaniu z rokiem poprzednim udział ten zmniejszył się 2,1 p. proc. W 2019 r. w województwie małopolskim odnotowano 5,5 tys. wypadków przy pracy i wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy (64,4% w sektorze prywatnym). Kobiety stanowiły 43,6% ogółu poszkodowanych. Wśród wszystkich poszkodowanych śmierć poniosło 10 osób (w tym 1 kobieta), ciężkim uszkodzeniom ciała uległo 25 osób (w tym 1 kobieta), a 5451 odniosło lżejsze obrażenia (w tym 2392 kobiet).

W okresie ostatnich 10 lat obserwowane są niekorzystne zmiany procesu zawierania małżeństw. Ogólna liczba zawartych małżeństw spadła z 20,4 tys. w 2010 r. do 17,9 tys. w 2019 r., wzrosła także liczba orzeczonych rozwodów z 3,6 tys. w 2010 r. do 4,4 tys. w 2019 r., spadła natomiast liczba orzeczonych separacji o przeszło połowę (o 55,9%).

Decyzje o zawarciu związku małżeńskiego były podejmowane w coraz późniejszym wieku. W 2019 r. wiek środkowy nowożeńców (mężczyzn) w województwie małopolskim wyniósł 29,4 lat, w miastach 30,7 lat oraz 28,3 lat na wsi, w przypadku kobiet odpowiednio: 27,3 lat, 28,6 lat i 26,1 lat. W 2010 r. mediana wieku dla kobiet wynosiła 25,6 lat, zaś dla mężczyzn – 27,6 lat. W 2019 r. najwięcej małżeństw zawierano między 25 a 29 rokiem życia (41,9% ogólnej liczby zawieranych małżeństw). Ponad połowa kobiet (54,9%) zawierająca związek małżeński posiadała wykształcenie wyższe, w przypadku mężczyzn 39,2% posiadało wykształcenie wyższe, a 38,2% wykształcenie średnie. Analizując strukturę związków według stanu cywilnego nowożeńców, 84,9% zawieranych małżeństw stanowiły związki panny z kawalerem.

W 2019 r. najczęstszym powodem rozwiązania małżeństw w województwie małopolskim była śmierć jednego ze współmałżonków – 73,7% rozwiązanych małżeństw (w tym z powodu śmierci męża 72,5%). Kolejnym powodem był rozwód oraz separacja. Współczynnik rozwodów w 2019 r. w województwie małopolskim na 1 tys. ludności wyniósł 1,4‰ (1,9‰ w miastach i 0,9‰ na wsi). W 2019 r. w województwie małopolskim do najliczniejszych głównych przyczyn rozwodów orzeczonych prawomocnym wyrokiem sądu należały: niezgodność charakterów małżonków (1,5 tys.) i niedochowanie wierności małżeńskiej (0,4 tys.). Najrzadszym powodem rozwodów były: trudności mieszkaniowe (0,1%) i niedobór seksualny (0,2%). Najczęściej rozwodziły się pary bezdzietne (43,4%) lub posiadające 1 dziecko (32,7%). Kobiety najczęściej decydowały o rozwodzie w grupie wieku 30–39 lat, które stanowiły 78,0% w ogólnej liczbie rozwodów (kobiety – 40,9%, mężczyźni 38,1%) i z wykształceniem średnim (43,3%).

W analizowanym okresie w województwie małopolskim odnotowano korzystne zmiany w postaci dodatniego salda migracji stałej. Nadwyżka liczby zameldowań nad liczbą wymeldowani spowodowała, że ogólne saldo migracji stałej było dodatnie i wyniosło plus 5,9 tys. osób wobec plus 4,4 tys. osób w 2010 r.

Analizując udział kobiet w wyborach do organów przedstawicielskich z lat 2010–2019 można zauważyć, że obserwowana tendencja do piastowania urzędów przez mężczyzn nadal jest dominująca i zdecydowana większość to mężczyźni, to jednak w tej przestrzeni w okresie ostatnich 10 lat coraz częściej pojawiają się kobiety. Największy odsetek kandydatek odnotowano w wyborach samorządowych. W 2018 r. odsetek kobiet wybranych na stanowisko wójta, burmistrza i prezydenta miast wynosił 7,7% ogólnej liczby kandydatek, odpowiednio 21,6% kobiet wybrano na stanowisko wójta, 22,2% na stanowisko burmistrz, zaś żadna z 7 kandydatek ubiegająca się o fotel prezydenta nie zdobyła większości głosów. Analizując strukturę wykształcenia kobiet w wyborach samorządowych, prawie wszystkie kobiety miały wyższe wykształcenie (92,9%).

W wyborach do rad gmin w 2018 r. spośród 4,9 tys. kandydatek 15,0% zdobyło mandat radnego, w przypadku powiatów – 8,1% kobiet uzyskało mandat, zaś w wyborach na szczeblu wojewódzkim odsetek ten był najniższy i wyniósł 3,5%.

W okresie ostatnich 10 lat odnotowano w wyborów do Sejmu i Senatu z okręgów wyborczych (nr 12, 13, 14 i 15) tendencję spadkową zarówno wśród kandydatek na posła (z 266 kandydatek w 2010 r. do 192 w 2019 r.) i senatora (z 3 kandydatek w 2010 r. do 1 – w 2019 r.) jak spadek liczby zdobytych przez kobiety mandatów do Sejmu (17 mandatów w 2010 r., 14 mandatów w 2019 r.) i Senatu (brak mandatów w okresie ostatnich 10 lat).

Pozytywne tendencje odnotowano natomiast w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Pomimo spadku liczby kandydatek (z 40 w 2014 r. do 36 w 2019 r.) zaobserwowano wzrost odsetka zdobytych mandatów przez kobiety o 33,3% w stosunku do poprzednich wyborów.

Analizując kondycję zdrowotną mieszkańców województwa małopolskiego w latach 2010–2019 zaobserwowano spadek umieralności oraz wydłużenie się przeciętnego trwania życia. W okresie ostatniej dekady systematycznie zmniejsza się liczba zachorowań na choroby zakaźne (spadek o ponad 61,4% w porównaniu do roku 2010, nie wliczając do tego zachorowań na grypę), a także spadek liczby nowych przypadków zachorowań na gruźlicę (u kobiet o 30,3% do roku poprzedniego, u mężczyzn o 22,7%). Znacznie wzrosła jednak liczba przypadków zachorowań na choroby weneryczne. Najwyższą zachorowalność na kiłę na 100 tys. mieszkańców odnotowano u osób (zarówno mężczyzn jak i u kobiet) w wieku 25–29 lat – 19,0 u mężczyzn i 5,3 u kobiet. Narastającym i poważnym problemem mieszkańców województwa małopolskiego jest także systematyczny wzrost zachorowań na nowotwory złośliwe. Zarówno u mężczyzn jak i u kobiet wskaźnik zachorowań w porównaniu do roku 2010 r. uległ wzrostowi. W 2017 r. stwierdzono ich ponad 12,9 tys., w tym 6,2 tys. zachorowań u kobiet (wzrost u kobiet o 27,0% do 2010 r., w przypadku mężczyzn o 28,7%). Wskaźnik zachorowalności w 2017 r. wyniósł 381 przypadków na 100 tys. ludności (u kobiet – 357, zaś u mężczyzn 407), podczas gdy w 2010 r. – 330 (analogicznie u kobiet – 322, u mężczyzn 339). Najwięcej zachorowań na nowotwory złośliwe odnotowano w grupie wieku 60–74 lat (u kobiet 51,2% wszystkich zachorowań, u mężczyzn – 50,3%). W 2018 r. odnotowano 6,9% wzrost do roku 2010, pacjentów i pacjentek leczonych w poradniach dla chorób psychicznych i uzależnionych. W analizowanym roku najliczniejszą grupę stanowili leczeni z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) – 125,6 tys. osób (w tym kobiety 59,0%), z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu – 12,6 tys. osób (w tym kobiety 24,4%) oraz z powodu używania substancji psychoaktywnych – 2,8 tys. osób (w tym kobiety 33,0%).

W latach 2010–2019 w województwie małopolskim zaobserwowano systematyczny wzrost liczby porad w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Spośród 25,6 mln udzielonych porad lekarskich w 2019 r. (o 180,9 tys. więcej niż w roku poprzednim), ponad 14,3 mln udzielono w jednostkach podstawowej opieki zdrowotnej (odsetek porad udzielonych kobietom wyniósł 55,9%), a 593 tys. porad udzielono w nocnej i świątecznej opiece zdrowotnej (kobiety stanowiły 52,2%), zaś 11,3 mln w poradniach specjalistycznych (w tym 6,8 mln porad udzielono kobietom). Analiza struktury porad udzielonych według płci nie zmieniła się w porównaniu do lat poprzednich. Najczęściej z opieki specjalistycznej korzystały kobiety (59,9% w 2019 r.) Największy odsetek kobiet odnotowano, oprócz porad w ginekologiczno-położniczych, w poradniach endokrynologicznych (82,5%), reumatologicznych (74,7%) i geriatrycznych (69,0%).

W ramach medycznych czynności ratunkowych w 2019 r. w województwie małopolskim wykonano ponad 238 tys. wyjazdów/wylotów na miejsce zdarzenia, podczas których udzielono 239 tys. świadczeń zdrowotnych. Spośród osób, którym udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym w izbach przyjęć lub SOR, kobiety stanowiły 47,6% leczonych. Najczęściej pacjentki ambulatoryjne wymagały pomocy w zakresie chirurgii urazowo-ortopedycznej (31,8%), chirurgii ogólnej (19,6%) i chorób wewnętrznych (19,3%), zaś największy odsetek kobiet, oprócz świadczeń w zakresie ginekologii i położnictwa (100,0%), odnotowano w zakresie chorób wewnętrznych (57,6%), w zakresie ogólnym niezakwalifikowanym gdzie indziej (49,1%) oraz w zakresie neurologii (49,1%).

Analizując strukturę pacjentek hospicjów i oddziałów opieki paliatywnej oraz zakładów stacjonarnej opieki długoterminowej nie odnotowano w okresie ostatnich 10 lat istotnych zmian. Pacjentki hospicjów i oddziałów opieki paliatywnej w 2019 r. stanowiły 49,2% wszystkich pacjentów, zaś zakładów stacjonarnej opieki długoterminowej 67,6%. Największy odsetek podopiecznych stanowiły kobiety w wieku 65 lat i więcej tj. 89,2% ogółu leczonych kobiet, a 55,0% stanowiły kobiety nieopuszczające łóżek.

W latach 2010–2019 na terenie województwa małopolskiego zwiększyła się liczba zakładów stacjonarnej pomocy społecznej jak również liczba mieszkańców. Analizując zbiorowość kobiet mieszkanek zakładów pomocy społecznej, na koniec 2019 r. stanowiły one 50,4% ogólnej liczby mieszkańców. Kobiety najczęściej korzystały z domów opieki społecznej (50,9%) i z placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (12,4%). Najliczniejszą grupę stanowiły mieszkanki w podeszłym wieku (29,2%), przewlekle somatycznie chore (26,4%) i przewlekle psychicznie chore (25,1%) oraz kobiety dorosłe niepełnosprawne intelektualnie (11,1%). Najmniej liczną grupę stanowiły kobiety uzależnione od alkoholu (0,2%) oraz matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży (0,5%).

Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat w województwie małopolskim poziom natężenia zgonów wykazywał tendencję malejącą. W 2019 r. w województwie małopolskim zarejestrowano 33,0 tys. zgonów (w tym 16,9 tys. mężczyzn i 16,1 tys. kobiet) o 1,6% więcej niż w 2018 r. Na każde 100 tys. ludności zmarły 968,6 osoby (w 2010 r. – 889,6 osoby). Głównymi przyczynami zgonów w 2018 r. były choroby układu krążenia (47,2% ogólnej liczby zgonów), nowotwory (26,9%) i choroby układu oddechowego 6,4%).

Poprawa kondycji zdrowia oraz rozwój technologii medycznych swe odzwierciedlenie znajduje w trwałym od kilkudziesięciu lat spadku natężenia zgonów oraz wydłużeniu przeciętnego trwania życia mieszkańców województwa małopolskiego. W 2019 r. przeciętne trwanie życia kobiet wyniosło 82,7 lat (74,0 lat w 2010 r.), natomiast dla mężczyzn 75,3 lat (73,7 lat w 2010 r.). Dysproporcje w przeciętnym trwaniu życia kobiet i mężczyzn, obserwowane są także w podziale na grupy wieku. W 2019 r. przeciętne dalsze trwanie życia 15-latków wynosiło dla chłopca 60,7 lat, natomiast dla dziewczynki 68,0. Z kolei średnie dalsze trwanie życia 45-latków wynosiło dla mężczyzny 32,2 lat dla mężczyzny i 38,5 lat dla kobiet. Dla najstarszej grupy wiekowej (60-latków) różnica wyniosła 4,8 lat (dla mężczyzny 19,9 lat, dla kobiet 24,7 lat).

Executive summary

In the period 2010–2019, despite unfavourable demographic projections predicting a decrease in the population, an increase in the number of the population, including women, was recorded in Małopolskie Voivodship. Similarly to the country scale, in terms of gender, women constituted the majority, i.e. 51.0% of the population. The femininity ratio has remained at the same level for 10 years and amounts to 106. The advantage of the number of women over the number of men was greater in urban areas (111) than in rural areas (101).

The trend of increasing median age as well as indicators of old age and intergenerational support observed in recent years continued to confirm the ageing process of female and male residents of Małopolskie Voivodship. In 2019, the median age of women was 41.1 years (38.3 years for men), which means that a statistical female resident of Małopolskie Voivodship was 2.8 years older than a male resident of the voivodship, and in the projection for 2050 this difference will amount to 4.2 years. In 2019, the ageing ratio for women was 130 persons aged 65 and more per 100 children aged 0–14, i.e. nearly 24 persons more than in 2010 (20 persons more in the case of men). An increase was also recorded in the case of the intergenerational support indicator. In 2019, this indicator was 11 persons (16 for women, 7 for men). This means that there were 16 women aged 85 and more per 100 women aged 50–64, compared to 10 women in 2010.

In Małopolskie Voivodship over the last 10 years the number of live births was higher than the number of deaths. In 2019, the general fertility rate amounted to 45 live births per 1000 women of reproductive age (15–49 years), an increase in the rate can be observed over the last nine years. In 2010, per 1 thousand of women aged 15–49, on average, there were 44 live births. An increase was also observed in the case of the total fertility rate, in 2019 it amounted to 1.487 compared to 1.320 in 2010.

In the 2018/2019 school year in Małopolskie Voivodship in 1.5 thousand primary schools for children and youth 278.1 thousand children were learning (an increase by 36.8% to 2010/2011), including 135.1 thousand girls. Both in rural and urban areas the percentage of girls in the total number of pupils and students did not exceed 49.0%. The upward trend is a consequence of the baby boom in 2004–2009 and the education reform of 2016.

As a result of the reform of the education system, as of 1 September 2019, lower secondary schools were liquidated. In the 2018/2019 school year, there was no enrollment in the first grades of lower secondary schools, and students were learning in phased out establishments or in lower secondary education departments managed in other types of schools – in total 31.9 thousand students, including 15.8 thousand girls, were learning in 89 lower secondary schools in Małopolskie Voivodship.

The 2018/2019 school year was the last transitional year in the implementation of the new upper secondary education system. In total, 137.5 thousand students in upper secondary schools and 120 thousand students in post-secondary schools were enrolled in all upper secondary and post-secondary schools in Małopolskie Voivodship in the 2018/2019 school year. Schoolgirls accounted for 51.1% of the total number of all students of upper secondary and post-secondary schools. For years, the most popular type of upper secondary schools in Małopolskie Voivodship have been general secondary schools, attended by 51.6 thousand youth in the 2018/2019 school year, i.e. 43.0% of all students of upper secondary schools (61.4% were women).

In the 2018/2019 school year, there were 150 technical secondary schools (including 3 special ones), in which 50.5 thousand students were learning, of which 39.8% were schoolgirls. In the analysed period, the number of technical secondary schools decreased by 93 schools compared to the 2010/2011 school year, and the number of students increased by 8.0%. The most popular field of education in the 2018/2019 school year chosen by schoolgirls of technical secondary schools was: the narrow field of personal services – 47.7%, the narrow field of business and education – 15.8% and the social narrow field – 14.6%.

As a result of the education reform, basic vocational schools were transformed into stage I sectoral vocational schools. Vocational education for young people in the 2018/2019 school year in Małopolskie Voivodship was carried out in 118 stage I sectoral vocational schools and 28 special schools. 8.8% of all students of upper secondary schools were learning in stage I sectoral vocational schools, while school-girls constituted 29.8% of the total number of students of this type of schools.

In Małopolskie Voivodship, the interest in special job-training schools has remained at the same level in the last few years and the percentage of students of this type of schools in the total number of students of upper secondary schools is 0.7%. Compared to the previous years, the number of special job-training schools increased from 28 in the 2010/2011 school year to 39 this year, and the number of students by 30.0%.

Analysing the percentage of upper secondary school graduates in the 2018/2019 school year, women most often graduated from art schools and general secondary schools and they accounted for 74.2% and 60.4% of the total number of graduates of these schools, respectively, while among graduates of basic vocational schools, special job-training schools and technical secondary schools men dominated, who constituted 63.9%, 51.4% and 55.8% of the total number of graduates of these schools, respectively.

Małopolskie Voivodship is the second largest academic centre in Poland in terms of the number of students (after Mazowieckie Voivodship). In the 2018/2019 academic year, 150.2 thousand students (including 8.2 thousand foreigners) studied at 28 higher education institutions (including 14 non-public and 14 branch organisational units of higher education institutions from other voivodships), i.e. 4.8% less than in 2017/2018 and 27.9% less than in 2010/2011. The percentage of women among all students for years has remained at a similar level and in 2018/2019 it amounted to 58.6%, and in the 2010/2011 academic year – 58.2%. Analysing the preferences of women when choosing the type of higher education institution over the last ten years, it can be noticed that they have not changed significantly. In 2018/2019, women most often chose universities (28.9%) and other higher education institutions, including state higher vocational schools (17.8%), higher schools of technology (15.0%), economy (14.0%), pedagogy (13.3%) and agriculture (5.9%). The most feminized type of higher education institutions were higher schools of pedagogy, universities and higher schools of arts, where women accounted for 77.6%, 68.0% and 65.5%, respectively, while men dominated at technical (64.5%) and theological (55.7%) higher education institutions. In the 2018/2019 academic year in Małopolskie Voivodship, the largest number of women studied in the following fields: Business, administration and law (21.7% of the total number of female students), Social sciences, journalism and information (15.7%) and Technology, industry and construction (15.3%).

In the 2018/2019 academic year, 43.6 thousand graduates, including foreigners, graduated from higher education institutions of Małopolskie Voivodship. Female graduates accounted for 63.2% of the total number of graduates. A diploma confirming completion of master's studies was awarded to 20.8 thousand persons (47.6% of graduates), most of whom were graduates of second-cycle studies – 18.6 thousand persons (of which women constituted 44.6%).

In the 2018/2019 academic year, 24 higher education institutions with 11.0 thousand students (excluding foreigners), including 7.3 thousand women, conducted postgraduate programmes in Małopolskie Voivodship. 6 thousand students continued their education at doctoral programmes, i.e. third-cycle studies according to the Bologna system (3.3 thousand women), an increase by 12.2% to 2010/2011 (women by 17.6%). In Małopolska's higher education institutions, the largest number of women at doctoral programmes studied in the following fields: Humanities and arts (26.2% of the total number of female doctoral students), Natural sciences, mathematics and statistics (23.4%), Social sciences, journalism and information (12.2%), Technology, industry and construction (12.2%) and also Business, law and administration (11.2%). Of the 902 initiated doctoral dissertations, more than half (i.e. 55.1%) belonged to women. At the same time, 293 women (233 men, respectively) in the 2018/2019 academic year obtained a doctoral degree in doctoral dissertations during or after doctoral programmes.

12.7 thousand academic teachers worked in Małopolska's higher education institutions, women accounted for 44.6% of the total number of academic teachers (respectively in 2010/2011 – 41.2%). Among them, more than half were women in the position of assistants (52.9%).

At the end of 2018, Małopolskie Voivodship numbered 3 400.6 thousand inhabitants, including 1 755.4 thousand women. The majority of this group (61.0%) was made up of working age population. There were 64 persons at non-working age per 100 persons at working age, 78 in the case of women, 51 in the case of men.

In the fourth quarter of 2019, the number of economically active persons in Małopolskie Voivodship, based on the Labour Force Survey (LFS), amounted to 2 645 thousand persons, which constituted 55.6% of the population aged 15 and more. This group included 1 442 thousand employed persons, 30 thousand unemployed persons (of which women 60.0%), and the economically inactive – 1 173 thousand persons (of which women 61.5%).

There were 110 economically inactive per 100 economically active women in the fourth quarter of 2019, and 55 in the case of men. A large differentiation was noted in the case of the employment rate by gender. For men this ratio was 63.4%, for women 46.3%. In the fourth quarter of 2019, there were 834 unemployed and economically inactive persons aged 15 and more per 1 000 employed. This ratio was higher for women. There were 116 non-working women per 100 working women, while for men this indicator amounted to 58.

In the case of the unemployed in the fourth quarter of 2019, women prevailed (60.0% of the total number of the unemployed), due to age the highest number of the unemployed was in the 25–34 age group (36.7%), and according to education – women with higher education (46.7%). The most common cause of unemployment among women was resignation from work (33.3%) and return to work after a break (33.3%). Only 11.1% lost their job, and 22.2% of women started work for the first time. The average time of looking for a job by the unemployed in months was 6.4. On average, men were looking for a job for 3.1 months, while women for 6.5 months. The most numerous group of the economically inactive was made up of women aged 55 and more. Among women, the most common reasons for inactivity were: receiving retirement benefits (53.0%), learning and supplementing qualifications (12.5%), other personal or family reasons (9.4%), illness and disability (8.0%), only 1.4% of the respondents mentioned discouragement with the ineffectiveness of looking for a job as the reason for inactivity. In the fourth quarter of 2019, in Małopolskie Voivodship the unemployment rate according to LFS was 2.0%, for men – 1.5%, for women – 2.7%.

At the end of December 2019, the number of employed persons (according to the actual place of work) in Małopolskie Voivodship amounted to 1 476.4 thousand persons (including 711.3 thousand women). Of the total number of employed persons, 82.6% were employed in the private sector, among which men predominated (55.9%), while in the public sector the majority of the employed were women (67.6%). The share of women among the employed in 2019 was 48.7%. Compared to the end of 2018, the number of employed women increased by 12.3 thousand (by 1.8%), and in the case of men – an increase by 10.7 thousand (by 2.3%) was reported. Entities of the private sector employed more by 27.7 thousand persons (by 2.3%), and the number of women increased by 10.7 thousand (by 2.0%), and men – by 17.1 thousand (by 2.6%). The number of people working in the public sector was higher by 0.9 thousand (by 0.1%), in the case of women – by 1.7 thousand (by 10.0%), and men – by 0.7 thousand (by 0.9%).

In the period 2010–2019, the structure of employed persons in the national economy by employment status did not change much. The number of employees hired on the basis of an employment contract amounted to 803.9 thousand (full-time and part-time employees in the main workplace). The share of women was 50.7%. Analysing the structure of employed women by time of work, the most numerous group consisted of full-time employees – 370.0 thousand (90.9% of the total number of employed women). The largest share of employed women by sector of activity was recorded in the section "Agriculture, forestry and fishing" – 143.0 thousand women (20.9%), in the section "Trade; repair of motor vehicles" – 113.0 thousand (16.5%) and in the section "Education" – 85.2 thousand (12.4%).

The number of terminations in Małopolskie Voivodship in 2019 amounted to 159.1 thousand persons and increased by 0,1% per annum. Of the total number of terminations – 14.1 thousand concerned women, they accounted for 44.7% of all terminations.

In the analysed year, relative measures of employment statistics changed – the hire rate in 2019 was 22.6% compared to 21.4% of the termination rate. In entities employing employees (1 or more persons) a positive balance of newly created and liquidated jobs was recorded.

In the analysed period, there was a decrease in unemployment (from 6.3% in 2010 to 4.1% in 2019). At the end of December 2019, there were 55.0 thousand registered women at the powiat labour offices of Małopolskie Voivodship, and 60.6 thousand women were deregistered, of which 30.5 thousand received jobs. In 2019, among the registered unemployed, more than 77.1% were women registered again (42.4 thousand persons), and 22.9% were registered for the first time (a decrease by 4.0% compared to the previous year). Analysing the structure of registered unemployed women by age in 2019, the largest group among the unemployed (i.e. 34.4%) constituted women aged 25–34, in terms of education, women with secondary vocational education, including post-secondary (27.8%) and with basic vocational education (16.2%), while taking into account the classification of unemployed women distinguished according to the duration of unemployment in 2019, the largest percentage constituted women unemployed for 3 months and less (27.2%) and for 24 months and more (26.8%), with work seniority from 1 to 5 years (28.4% of all registered women).

In 2019, indicators describing work safety in Małopolskie Voivodship improved once again. At the end of 2019, units covered by the working conditions survey employed 509.2 thousand employees, of which 29.8 thousand were exposed to physical health risk factors. Women accounted for 12.1% of all persons exposed to physical health risk factors and compared to the previous year this share decreased by 2.1 pp. In 2019, in Małopolskie Voivodship there were recorded 5.5 thousand accidents at work and accidents treated equally to accidents at work (64.4% in the private sector). Women accounted for 43.6% of the total number of persons injured. Among all the injured, 10 people died (including 1 woman), 25 people (including 1 woman) were seriously injured, and 5 451 were slightly injured (including 2 392 women).

Over the last 10 years, unfavourable changes in the process of contracting marriages have been observed. The total number of marriages contracted decreased from 20.4 thousand in 2010 to 17.9 thousand in 2019, the number of divorces also increased from 3.6 thousand in 2010 to 4.4 thousand in 2019, while the number of adjudicated separations decreased by more than half (by 55.9%).

Decisions to get married were made at an increasingly later age. In 2019, the middle age of newlyweds (males) in Małopolskie Voivodship was 29.4 years, in urban areas 30.7 years and 28.3 years in rural areas, in the case of women: 27.3 years, 28.6 years and 26.1 years, respectively. In 2010, the median age for women was 25.6 years, and for men – 27.6 years. In 2019, marriages were contracted mostly between the ages of 25 and 29 (41.9% of the total number of contracted marriages). More than half of women (54.9%) getting married had higher education, in the case of men 39.2% had higher education, and 38.2% had secondary education. Analysing the structure of relationships according to the marital status of newlyweds, 84.9% of marriages were contracted between a single woman and a single man, so far unmarried.

In 2019, the most common reason for the breakdown of marriages in Małopolskie Voivodship was the death of one spouse – 73.7% of dissolved marriages (of which 72.5% due to the husband's death). Another reason was divorce and separation. The divorce rate in 2019 in Małopolskie Voivodship per 1 000 population was 1.4‰ (1.9‰ in urban areas and 0.9‰ in rural areas). The main causes of divorce were character discordance and failure to remain faithful. Couples without children (43.4%) or those with 1 child (32.7%) divorced most often. Women most often decided to divorce in the age group 30–39 (78.0% of the total number of divorces) and with secondary education (43.3%).

In the analysed period, favourable changes in the form of a positive net permanent migration were reported in Małopolskie Voivodship. The surplus of the number of registrations over the number of deregistrations caused that the net permanent migration was positive and amounted to plus 5.9 thousand persons against plus 4.4 thousand persons in 2010.

When analysing the participation of women in elections to representative bodies in 2010–2019, it can be noticed that the observed tendency to hold offices by men is still dominant and men are the vast majority, but in this area, over the last 10 years, women have appeared more and more often. The highest percentage of female candidates was recorded in local government elections. In 2018, the percentage of women elected to the positions of village mayors, mayors and city presidents amounted to 7.7% of the total number of candidates, respectively 21.6% of women were elected for the post of village mayor, 22.2% for the post of mayor, and none of the 7 candidates applied for the presidency did not win the majority of votes. Analysing the structure of the education of women in local government elections, almost all women had higher education (92.9%).

In the 2018 elections to gmina councils, 15.0% of 4.9 thousand female candidates won the seat of a councilor, in the case of powiats – 8.1% of women obtained a seat, and in elections at the voivodship level this percentage was the lowest and amounted to 3.5%.

Over the last 10 years, there has been a downward trend in elections to the Sejm and Senate from constituencies (No. 12, 13, 14 and 15) among female MPs (from 266 candidates in 2010 to 192 in 2019) and senators (from 3 candidates in 2010 to 1 – in 2019) as well as a decrease in the number of seats won by women to the Sejm (17 seats in 2010, 14 seats in 2019) and the Senate (no seats in the last 10 years).

On the other hand, positive trends were recorded in elections to the European Parliament. Despite the decrease in the number of female candidates (from 40 in 2014 to 36 in 2019), the percentage of seats won by women increased by 33.3% compared to the previous elections.

When analysing the health condition of inhabitants of Małopolskie Voivodship in 2010–2019, a decrease in mortality and an increase in the average life expectancy was observed. Over the last decade, the number of cases of infectious diseases has been systematically decreasing (a decrease by over 61.4% compared to 2010, excluding influenza), as well as the number of new cases of tuberculosis (for women by 30.3% to the previous year, for men by 22.7%). However, the number of cases of venereal diseases has increased significantly. The highest incidence of syphilis per 100 thousand inhabitants was recorded among people (both men and women) aged 25–29 years – 19.0 for men and 5.3 for women. A growing and serious problem of the inhabitants of Małopolskie Voivodship is also the systematic increase in the incidence of malignant neoplasms. In comparison with 2010, the incidence rate increased for both men and women. In 2017, over 12.9 thousand of them were found, including 6.2 thousand cases among women (an increase for women by 27.0% to 2010, in the case of men by 28.7%). The incidence rate in 2017 was 381 cases per 100 thousand population (for women – 357, and for men 407), while in 2010 – 330 (analogically for women – 322, for men 339). The largest number of cases of malignant neoplasms was recorded in the age group 60–74 years (51.2% of all cases among women, 50.3% among men). In 2018, there was a 6.9% increase to 2010 in patients treated in mental and addiction clinics. In the analysed year, the most numerous group constituted those treated for mental disorders (without addictions) – 125.6 thousand persons (of which women 59.0%), due to disorders caused by alcohol use – 12.6 thousand persons (of which women 24.4%) and due to the use of psychoactive substances – 2.8 thousand persons (of which women 33.0%).

In 2010–2019, a systematic increase in the number of outpatient health care consultations was observed in Małopolskie Voivodship. Out of 25.6 million medical consultations provided in 2019 (180.9 thousand more than in the previous year), over 14.3 million were provided in primary health care units (the percentage of consultations provided to women was 55.9%), and 593 thousand consultations were provided in night and holiday health care (women constituted 52.2%), and 11.3 million in specialist clinics (including 6.8 million consultations provided to women). The analysis of the structure of consultations provided by gender has not changed compared to previous years. Women most often used specialist care (59.9% in 2019). The highest percentage of women was recorded, apart from gynecology and obstetrics, in endocrinology (82.5%), rheumatology (74.7%) and geriatric clinics (69.0%).

As part of medical rescue operations in 2019, more than 238 thousand departures to the place of occurrence were performed in Małopolskie Voivodship, during which 239 thousand health care benefits were provided. Among people who received outpatient medical care in admission rooms or HEDs, women accounted for 47.6% of patients. Most often, female outpatients required assistance in the field of trauma

and orthopedic surgery (31.8%), general surgery (19.6%) and internal diseases (19.3%), while the highest percentage of women, apart from gynecology and obstetrics services (100.0%), was noted in the field of internal diseases (57.6%), in general scope not qualified elsewhere (49.1%) and in the field of neurology (49.1%).

When analysing the structure of patients in hospices, palliative care units and inpatient long-term care units, no significant changes have been reported over the last 10 years. In 2019, female patients of hospices and palliative care units accounted for 49.2% of all patients, and 67.6% of inpatient of long-term care units. The largest percentage of patients were women aged 65 and over, i.e. 89.2% of the total number of treated women, and 55.0% were women who did not leave their beds.

In 2010–2019, the number of stationary social welfare facilities and the number of residents increased in Małopolskie Voivodship. Analysing the population of women living in social welfare facilities, at the end of 2019, they constituted 50.4% of the total number of residents. Women most often used social welfare homes (50.9%) and facilities providing round-the-clock care for disabled, chronically ill or elderly people as part of economic or statutory activities (12.4%). The most numerous group were elderly women (29.2%), chronically somatically ill (26.4%) and chronically mentally ill (25.1%) as well as intellectually disabled adult women (11.1%). The least numerous group were women addicted to alcohol (0.2%), mothers with underage children and pregnant women (0.5%).

Over the last several decades, the death rate in Małopolskie Voivodship has shown a downward trend. In 2019, 33.0 thousand deaths (of which 16.9 thousand men and 16.1 thousand women) were registered, by 1.6% more than in 2018. 968.6 people died for each 100 thousand population (in 2010 – 889.6 people). The main causes of deaths in 2018 were diseases of the circulatory system (47.2% of the total number of deaths), neoplasms (26.9%) and diseases of the respiratory system (6.4%).

The improvement of health condition and the development of medical technologies is reflected in the decline in the intensity of deaths lasting for several decades and the extension of the average life expectancy of the inhabitants of Małopolskie Voivodship. In 2019, the average life expectancy of women was 82.7 years (74.0 years in 2010), while for men it was 75.3 years (73.7 years in 2010). Disproportions in the average life expectancy of women and men are also observed by age groups. In 2019, the average life expectancy of 15-year-olds was 60.7 years for a boy, and 68.0 for a girl. In turn, the average life expectancy of 45-year-olds was 32.2 years for men and 38.5 years for women. For the oldest age group (60-year-olds), the difference was 4.8 years (19.9 years for men, 24.7 years for women).

Rozdział 1

Chapter 1

Narodziny i dorastanie

Birth and adolescence

Obserwowane od dekady niekorzystne procesy demograficzne powodują, że sytuacja ludnościowa województwa małopolskiego nie gwarantuje stabilnego rozwoju demograficznego. Niski poziom dzietności i urodzeń przy jednoczesnym wydłużaniu się trwania życia, powoduje zmniejszanie podaży pracy oraz coraz szybsze starzenie się społeczeństwa poprzez ciągły wzrost liczby i udziału w ogólnej populacji osób w wieku poprodukcyjnym. Tendencje te, ze zmiennym natężeniem, obserwowane są od lat w prawie w całym województwie.

Struktura ludności według płci w województwie małopolskim, podobnie jak całym w kraju, od wielu lat nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważają kobiety. W latach 2002–2019 w województwie małopolskim odsetek kobiet kształtował się na stałym poziomie i wynosił 51,5%.

W 2019 r. województwo małopolskie zamieszkiwało 1755,4 tys. kobiet, w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano nieznaczny wzrost liczby kobiet o 5,5 tys. tj. o 0,3%, przy czym ich udział był wyższy w miastach niż na wsi (odpowiednio 52,7% wobec 50,3%).

Tablica 1. Ludność według płci

Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Population by sex
As of 31 December

Lata Years	Ogółem Grand total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	ogółem grand total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females	razem total	w tym kobiety of which females
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers						
2000	3229139	1660979	1632988	858056	1596151	802923
2005	3266187	1681875	1619398	852447	1646789	829428
2010	3336699	1717296	1640255	863844	1696444	853452
2015	3372618	1735911	1634901	861263	1737717	874648
2018	3400577	1749947	1638741	863176	1761836	886771
2019	3410901	1755429	1644172	866177	1766729	889252
w odsetkach in percent						
2000	100,0	51,4	50,6	26,6	49,4	24,9
2005	100,0	51,5	49,6	26,1	50,4	25,4
2010	100,0	51,5	49,2	25,9	50,8	25,6
2015	100,0	51,5	48,5	25,5	51,5	25,9
2018	100,0	51,5	48,2	25,4	51,8	26,1
2019	100,0	51,5	48,2	25,4	51,8	26,1

W województwie małopolskim stała dysproporcja płci utrzymuje się od przeszło 20 lat. Od 2000 r. współczynnik feminizacji jest na niezmiennym poziomie i wynosi 106 kobiet na 100 mężczyzn (w Polsce 107). Przewaga ta utrzymuje się głównie w miastach, współczynnik feminizacji od 2010 r. jest tam na stałym poziomie i wynosi 111, natomiast na wsi od 2010 r. można zaobserwować stan równowagi płci, współczynnik feminizacji wynosi 101.

Tablica 2. Współczynnik feminizacji według grup wieku w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 2. Rate of feminization by age groups in 2019
As of 31 December

Wiek Age	Ogółem Grand total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
Ogółem Total	106	111	101
0– 4 lata	94	94	94
5– 9	94	93	95
10–14	96	96	96
15–19	95	96	95
20–24	96	97	96
25–29	98	101	95
30–34	99	104	95
35–39	100	102	98
40–44	99	101	97
45–49	100	104	98
50–54	100	105	97
55–59	104	115	96
60–64	110	123	97
65–69	120	132	107
70–74	135	143	126
75–79	154	158	149
80–84	186	186	186
85 lat i więcej and more	242	237	248

Współczynnik feminizacji jest to relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn na danym obszarze, pomnożona przez 100; wskazuje ile kobiet przypada na 100 mężczyzn.

Przewagę liczebną kobiet można zauważyć w podziale na 5-letnie grupy wieku. W młodszych grupach wieku jest więcej mężczyzn, jednak różnica ta maleje przy przechodzeniu do kolejnych grup, zaś po osiągnięciu równowagi w grupie wieku 40–44 lata, następne grupy charakteryzują się zwiększającą się przewagą liczebną kobiet.

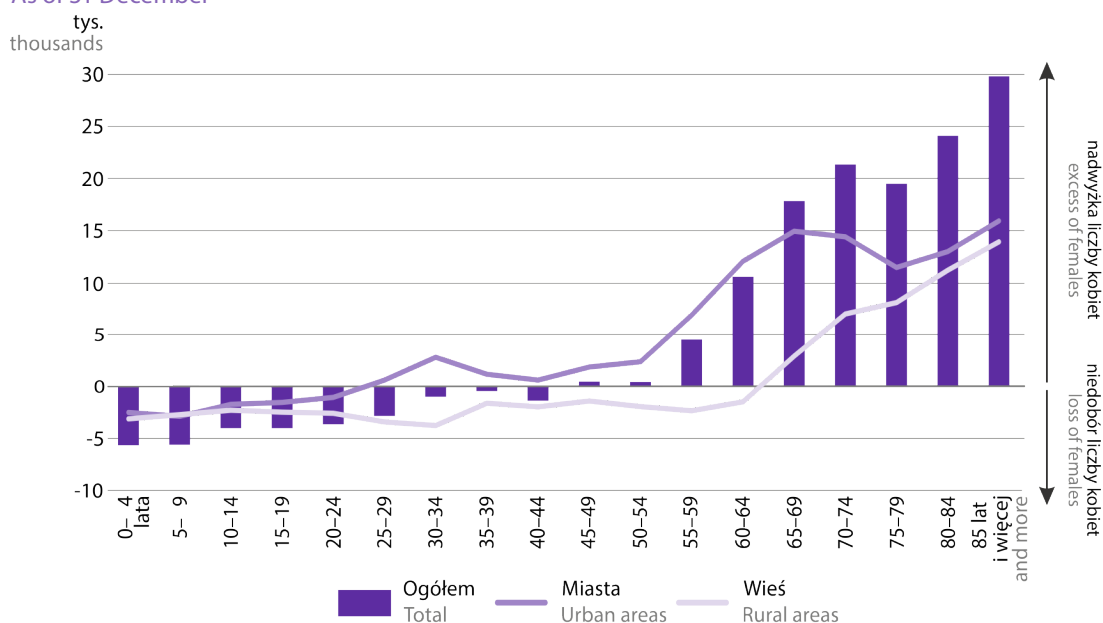
W 2019 r. w województwie małopolskim największa nadwyżka liczebna mężczyzn w stosunku do kobiet występowała w najmłodszych grupach wieku, wśród osób w wieku 0–4 lata kobiety stanowiły 48,5%. Wpływ na to miała niezmienna wśród noworodków nadwyżka chłopców nad dziewczynkami. W przedziale wieku 0–19 lat na 100 chłopców przypadało 95 dziewcząt. Sytuacja ta ulega zmianie wraz z wiekiem ludności. Im starsza grupa wieku, tym większa przewaga kobiet nad mężczyznami. W województwie małopolskim liczba kobiet zaczyna przeważać nad liczbą mężczyzn powyżej 45 roku życia. Ma to związek z konsekwencją zjawiska nadumieralności mężczyzn w starszych grupach wieku i krótszego przeciętnego dalszego trwania życia u mężczyzn niż u kobiet. Największą dysproporcję płci można zauważyć w grupie wieku 85 lat i więcej, odsetek kobiet w tym przedziale wieku w 2019 r. wyniósł 73,5% (współczynnik feminizacji – 242), odpowiednio w latach 2018 – 71,0%, 2015 – 71,8%, 2010 – 73,5%.

Wykres 1. Różnica między liczbą kobiet i mężczyzn według wieku w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 1. Difference between number of females and number of males by age in 2019

As of 31 December

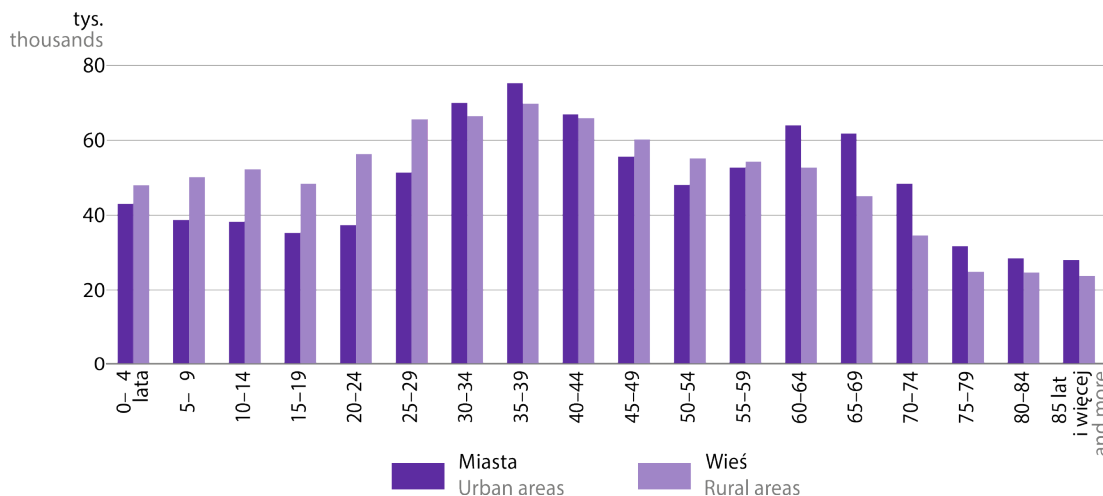
W województwie małopolskim struktura ludności według płci w poszczególnych grupach wieku kształtowała się odmiennie w miastach i na wsi. W 2019 r. w miastach grupą równowagi była grupa wieku 25–29 lat, zaś na wsi – grupa wieku 65–69 lat, dla lat wcześniejszych 2015 i 2010 były to grupy wieku 25–29 lat i 60–64 lata. W 2019 r. wśród mieszkańców miast w wieku 25–29 lat kobiety stanowiły 50,3% (współczynnik feminizacji – 101), zaś na wsi – 48,7% (współczynnik feminizacji – 95), w przypadku wieku 65–69 lata w miastach kobiety stanowiły 56,9% (współczynnik feminizacji – 132), zaś na wsi 51,7% (współczynnik feminizacji – 107). Dysproporcje w podziale miasta – wieś ulegają zmniejszeniu w najstarszej grupie wieku 85 lat i więcej, odsetek kobiet wynosił odpowiednio w miastach 70,4% (współczynnik feminizacji – 237), na wsi 71,3% (współczynnik feminizacji – 248).

Wykres 2. Kobiety według grup wieku w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2. Females by age groups in 2019

As of 31 December

W województwie małopolskim można zaobserwować zmiany w strukturze ludności w podziale według ekonomicznych grup wieku. Istotne przesunięcia dotyczą zmiany wzrostu liczby kobiet w wieku nieprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczby kobiet w wieku produkcyjnym.

W 2019 r. w województwie małopolskim kobiety wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,0% ogólnej liczby mieszkank województwa (odpowiednio w 2018 r. i w 2015 r. – 17,9%, w 2010 r. – 18,9%), natomiast kobiety w wieku produkcyjnym – 55,7%, co oznacza spadek o 0,4 p. a proc. w stosunku do 2018 r. W porównaniu z latami wcześniejszymi tj. 2015 r. i 2010 r. spadek ten wyniósł odpowiednio o 1,9 p. proc. i 3,6 p. proc.

Spadek liczby kobiet w wieku produkcyjnym, przekłada się także na zmniejszenie liczby kobiet w składowych tej grupy ekonomicznej, tj. w wieku mobilnym (18–44 lata) i niemobilnym (45–59/64 lata). Liczba kobiet w wieku produkcyjnym mobilnym w 2019 r., w porównaniu z 2018 r., zmniejszyła się o 5807 kobiet, tj. o 0,9%, zaś udział kobiet tej grupy w ogólnej liczbie mieszkank województwa małopolskiego na koniec 2019 r. wyniósł 37,3% (analogicznie w 2018 r. – 37,7%, w 2015 r. – 38,8% i w 2010 r. – 39,4%). Nieznaczny wzrost odnotowano w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym niemobilnym. W porównaniu z rokiem ubiegłym, liczba kobiet zwiększyła się o 1192 tj. o 0,4%, a ich udział w ogólnej liczbie mieszkank województwa utrzymał się na takim samym poziomie jak rok wcześniej i wyniósł 18,4%.

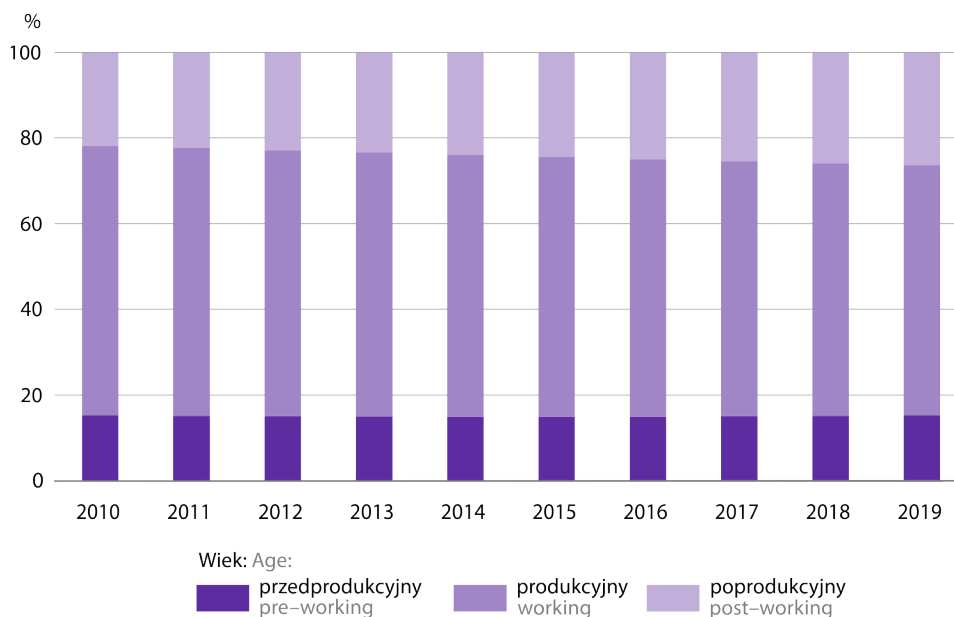
Zmiany odnotowano także w liczbie kobiet w wieku poprodukcyjnym. Od kilku lat utrzymuje się stopniowy wzrost liczby kobiet w tej grupie. Udział kobiet w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkank województwa w 2019 r. wyniósł 26,3%, podczas gdy rok wcześniej było to 25,9%, zaś w 2015 r. – 24,5%, a w 2010 r. – 21,9%. Dla mężczyzn te proporcje w 2019 r. wynosiły odpowiednio, wiek przedprodukcyjny – 20,1%, wiek produkcyjny – 65,7% i wiek poprodukcyjny – 14,1%.

Wykres 3. Kobiety według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 3. Females by economic age groups

As of 31 December

Efektom zmian w strukturze wieku kobiet był stały wzrost wartości wskaźnika obciążenia ekonomicznego, tj. liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2019 r. na 100 kobiet w wieku produkcyjnym przypadało 80 kobiet w wieku nieprodukcyjnym, w roku poprzednim było to 78 osób, zaś w latach 2015 i 2010 – odpowiednio 74 i 69 kobiet. W podobny sposób kształtuje się wskaźnik obciążenia demograficznego kobiet w podziale na miasta i wieś. W 2019 r. na

100 kobiet w wieku produkcyjnym w miastach przypadało 85 kobiet w wieku nieprodukcyjnym, zaś na wsi – 74 kobiety. Dla mężczyzn te mierniki wynosiły odpowiednio 54 i 50. Różnice proporcji tych dwóch grup ludności zamieszkałej w miastach i na wsi wynikają głównie ze względu na różnice umieralności według płci i znacznie wyższe dla kobiet przeciętne dalsze trwanie życia.

Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku **mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata, i **niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat, oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Skutkiem stopniowego spadku udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Potwierdzeniem takiego stanu jest obserwowana w okresie ostatnich lat tendencja wzrostu mediany wieku zarówno kobiet jak i mężczyzn oraz mierników struktury wieku kobiet.

Na koniec 2019 r. mediana wieku w województwie małopolskim wynosiła 40,0 lat, w tym dla kobiet 41,5 lat, zaś dla mężczyzn 38,7 lat. Oznacza to, że wiek środkowy kobiet był o 2,8 lata wyższy niż mężczyźni, podczas gdy w latach poprzednich było to odpowiednio w 2018 r. – 2,8 lat, w 2015 r. – 2,9 lat i w 2010 r. – 3,2 lata. Mediana wieku kobiet w miastach była o 4,1 lata wyższa niż mieszkanek wsi – 39,4 lat wobec 43,5 lat (odpowiednio w 2018 r. – 43,3 i 39,0, w 2015 r. – 42,4 i 37,9 i w 2010 r. – 41,0 i 36,2).

Tablica 3. Mediana wieku ludności według płci

Stan w dniu 31 grudnia

Table 3. Median age of population by sex
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2035	2050
					prognoza projection	
Ogółem Total	36,8	38,6	39,7	40,0	47,3	51,2
Mężczyźni Males	35,3	37,2	38,3	38,7	45,7	49,1
miasta urban areas	36,6	38,5	39,6	39,9	47,6	51,0
wieś rural areas	34,1	36,0	37,0	37,4	44,1	47,7
Kobiety Females	38,5	40,1	41,1	41,5	48,8	53,3
miasta urban areas	41,0	42,4	43,3	43,5	51,2	56,2
wieś rural areas	36,2	37,9	39,0	39,4	46,5	51,2

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości (np. zamieszkującej określone terytorium). Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Pogłębiający się z roku na rok powolny proces starzenia się kobiet w województwie małopolskim swe odzwierciedlenie znalazł w zmianie wskaźników starości i wsparcia międzypokoleniowego. Z powodu zmniejszającej się liczby dziewczynek, a wzrastającej liczby kobiet starszych znacznie zmieniły się proporcje między najmłodszą i najstarszą grupą.

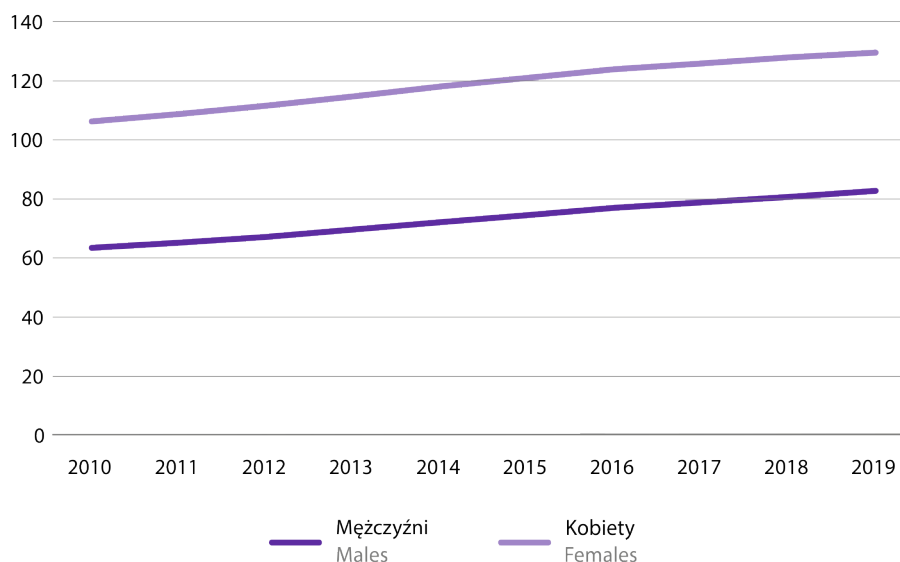

W 2019 r. w województwie małopolskim wskaźnik starości wynosił 105 osób, w przypadku kobiet ten wskaźnik wyniósł 130, zaś u mężczyzn 83. Oznacza to, że średnio na 100 potencjalnych wnuczek przypadało 130 babć, tj. o blisko 2 osoby więcej niż w 2018 r., zaś w porównaniu do lat 2015 i 2010 ten wskaźnik wynosił odpowiednio 121 i 106 kobiet.

Tempo wzrostu wskaźnika mocno różnicowała nie tylko płeć, ale także miejsce zamieszkania. W 2019 r. w przypadku mieszkanek miast wskaźnik ten wynosił 165 kobiet (dla mężczyzn – 100), zaś na wsi 101 (dla mężczyzn – 69). Miernik ten dla kobiet, na przestrzeni ostatnich lat, pozostawał w województwie wysoki i dynamicznie się zwiększał, w 2018 r. wynosił w miastach – 163, na wsi – 100, analogicznie zaś w 2015 r. 155 i 95, a w 2010 r. 135 i 85.

Wykres 4. Wskaźnik starości
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 4. Ageing ratio
As of 31 December

Wskaźnik starości (inaczej indeks starości) – relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat.

Istotnym aspektem zmian struktury pokoleniowej jest notowane w ostatnich latach wysokie tempo przyrostu osób w wieku powyżej 85 lat. Wskaźnikiem, który pozwala na określenie potrzeb związanych między innymi z opieką społeczną i ochroną zdrowia jest wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, zwany wskaźnikiem wsparcia najstarszych. Określa on liczbę osób w wieku powyżej 85 lat przypadającą na 100 osób w wieku 50–64 lata.

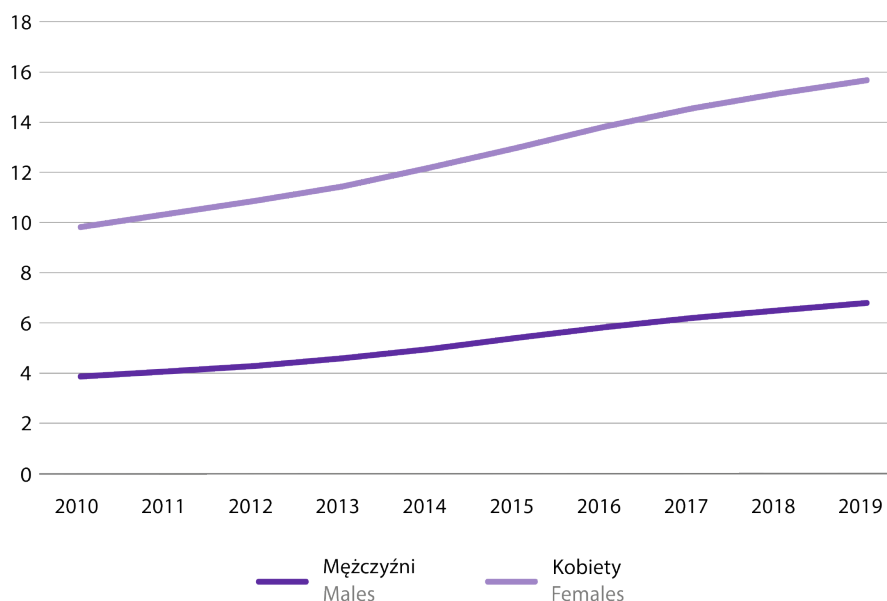
W 2019 r. wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w województwie małopolskim wynosił 11 osób, co oznacza, że 11 osób w wieku 85 lat i więcej przypadało na 100 osób w wieku 50–64 lata. O ile w porównaniu z rokiem ubiegłym, wskaźnik nie wykazał tendencji do wzrostu, utrzymywał się na tym samym poziomie – 11 osób, to w przypadku podziału na płeć odnotowano nieznaczny wzrost miernika. W przypadku kobiet wskaźnik w 2019 r. wyniósł 16 kobiet, dla mężczyzn – 7, co stanowiło wzrost do roku ubiegłego o 1 kobietę i o 1 mężczyznę w skali województwa. Utrzymujące się natężenie i tempo wzrostu w przypadku płci odmiennie kształtowało się w miastach i na wsi. W miastach pułap wsparcia był mniejszy, ale też szybko się zwiększał z 13 kobiet w 2015 r. do 17 w 2019 r., (dla mężczyzn analogicznie z 6 do 8). Na obszarach wiejskich natomiast, kształtował się na wyższym poziomie, ale wzrost był powolny z 13 kobiet w 2015 r. do 14 w 2019 r. (dla mężczyzn z 9 do 10), przy czym w ostatnim roku w porównaniu do roku ubiegłego w przypadku kobiet na wsi nie odnotowano wzrostu, wskaźnik utrzymywał się na stałym poziomie 14 kobiet w wieku 85 lat i więcej na 100 kobiet w wieku 50–64 lata.

Wykres 5. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 5. Intergenerational support ratio

As of 31 December

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego, zwany również wskaźnikiem wsparcia osób najstarszych, to liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50–64 lata.

1.1. Urodzenia**1.1. Births**

Jednym z najważniejszych elementów procesów demograficznych jest poziom urodzeń. Warunkuje on przyszłą strukturę ludności, która stanowi podstawowy czynnik wpływający na kierunki planowanej polityki edukacyjnej, zdrowotnej i opiekuńczej państwa. Liczba urodzeń jest wypadkową wielu zmiennych, do których zaliczyć należy m.in. strukturę i wiek płci, współczynnik płodności i dzietności oraz model zakładanej rodziny, te z kolei uzależnione są od szeregu czynników o podłożu społecznym, ekonomicznym, psychologicznym, a także medycznym.

W 2019 r. w województwie małopolskim zarejestrowano 36,9 tys. urodzeń żywych, o 918 dzieci mniej tj. o 2,4% niż w 2018 r. Tendencja spadkowa utrzymuje się w województwie od 2 lat. W latach wcześniejszych 2014–2017 odnotowano wzrost liczby urodzeń, największy 5,0% do roku ubiegłego wystąpił w 2017 r. Podobne natężenie i dynamikę wzrostu odnotowano w latach 2004–2009, był on następstwem wyżu demograficznego końca lat 70-tych i początku lat 80-tych. Tempo wzrostu urodzeń w latach 2004–2009 stopniowo rosło, od 0,3% w 2004 r. do 8,2% w 2008 r., jednak w 2011 r. spadło, notując 4,1% spadek w porównaniu do roku ubiegłego.

Spadek poziomu urodzeń obserwowany w skali województwa w ostatnim roku notowany był także w podziale na miasta i wieś. W 2019 r. na terenach miejskich województwa małopolskiego urodziło się 17,6 tys. dzieci, tj. o 1,7% mniej niż w roku 2018 r., i o 9,5% mniej niż na wsi.

Proporcje płci urodzonych dzieci stanowią prawidłowość demograficzną – ponad połowę noworodków stanowili chłopcy (51,0%), analogiczne proporcje odnotowano w miastach i na wsi. Jednak w porównaniu

do roku ubiegłego, w miastach jak i na wsi wystąpił spadek poziomu urodzeń, zarówno dziewczynek jak i chłopców. W miastach ten spadek wyniósł odpowiednio: dziewczynki 0,6%; chłopcy 3,2%, zaś na wsi dziewczynki 1,4%; chłopcy 5,0%.

Tablica 4. Urodzenia
Table 4. Births

Wyszczególnienie Specification	2010	2015 ^a	2018	2019
w tysiącach in thousands				
Urodzenia żywe Live births	37,0	34,7	37,9	36,9
chłopcy males	19,2	17,9	19,6	18,8
dziewczeta females	17,8	16,8	18,3	18,1
Urodzenia małżeńskie Legitimate births	33,1	29,9	32,1	31,8
chłopcy males	17,2	15,5	16,6	16,2
dziewczeta females	15,9	14,4	15,5	15,6
Urodzenia pozamałżeńskie Illegitimate births	4,0	4,8	5,8	5,2
chłopcy males	2,1	2,4	3,0	2,7
dziewczeta females	1,9	2,4	2,8	2,6
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers				
Urodzenia martwe Still births	159	113	87	95
chłopcy males	88	.	47	51
dziewczeta females	71	.	40	44

a Dane w zakresie urodzeń martwych oraz podziału na urodzenia małżeńskie i pozamałżeńskie zostały oszacowane, ze względu na zmianę Rozporządzenia Ministerstwa Zdrowia (Dz. U. 2015, poz. 171).

a Data on stillbirths and on births divided into legitimate and illegitimate were estimated, due to the change of the Decree of the Ministry of Health (Journal of Laws 2015, item 171).

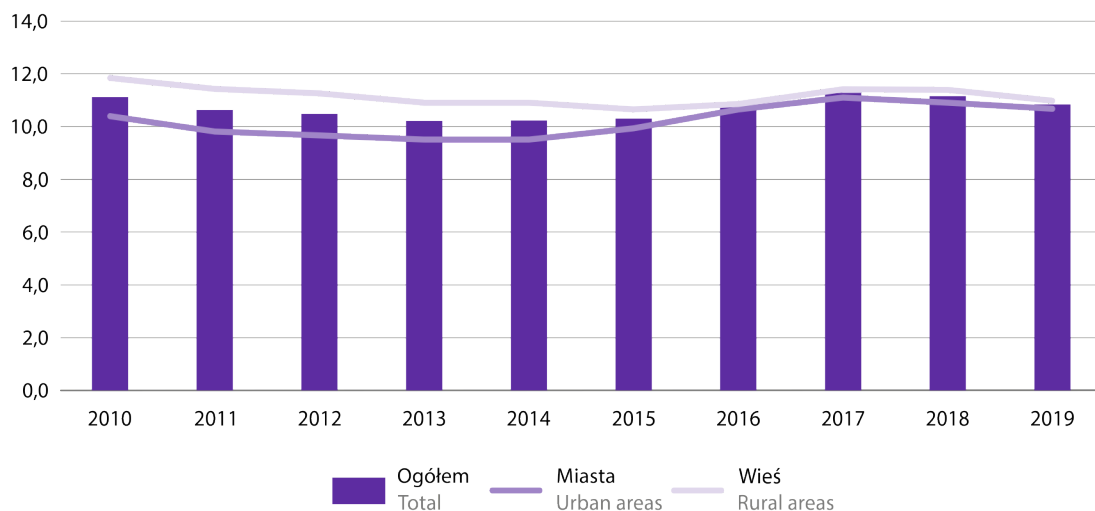
Na niewiele niższym poziomie niż w roku poprzednim ukształtowała się relacja liczby urodzeń żywych przypadających na 1 tys. ludności. Współczynnik urodzeń żywych w 2019 r. w województwie małopolskim wyniósł – 10,9 wobec 11,2 w roku ubiegłym. W porównaniu do roku 2018 współczynnik na wsi odnotował spadek z 11,0 wobec 11,4 w roku 2018, zaś na obszarach miejskich spadek wyniósł 0,2 p. proc. (z 10,7 wobec 10,9 w roku 2018).

Skutkiem przemian społeczno-ekonomicznych obserwowanych w analizowanym okresie jest przesunięcie granicy środkowego wieku rodzących kobiet oraz zmiany w modelu zakładanej rodziny.

W 2019 r. w województwie małopolskim kobiety najczęściej zostawały matkami w grupie wieku 30–34 lata (tj. 34,0% w ogólnej liczbie urodzeń żywych), analogiczną grupę wieku matek notowano w miastach, zaś na wsi największy poziom urodzeń występował w grupie wieku 25–29 lat. Tendencja ta utrzymuje się w województwie małopolskim od 2016 r., kiedy to nastąpiło przesunięcie najwyższej płodności kobiet z grupy wieku 25–29 lat, na grupę 30–34 lata. W okresie ostatnich 10 lat zmianie uległo także natężenie urodzeń w poszczególnych grupach wiekowych. W latach 2010–2015 matkami najczęściej zostawały kobiety w wieku 25–29 lat (37,3% w ogólnej liczbie urodzeń żywych w 2010 r.),

30–34 lata (28,0%) i 20–24 lata (18,3%), zaś w latach 2016–2019 odnotowano przesunięcie poziomu urodzeń na starsze grupy wieku tj. 30–34 lata (34,0% w ogólnej liczbie urodzeń żywych w 2019 r.), 25–29 lat (33,4%) i 35–39 lat (16,7%). Największe przesunięcie odnotowano w dwóch grupach wieku 20–24 lata i 35–39 lat. Od 2016 r. obserwowana jest także tendencja, im starsza grupa wieku, tym płodność kobiet zwiększa się, w porównaniu do roku poprzedniego, zaś maleje w grupach młodszych.

Wykres 6 Współczynnik urodzeń
Chart 6. Birth rate

W analizowanym okresie przesunięciu uległa granica środkowego wieku rodzących kobiet – z 30,4 lat w 2018 r. do 30,5 lat w 2019 r. Mediana wieku matek w miastach pozostawała wyższa niż kobiet na wsi – 31,2 lat wobec 29,8 lat. W porównaniu do roku ubiegłego w przypadku wsi nastąpił spadek o 0,2 p. proc., zaś w przypadku terenów miejskich mediana wieku matek pozostała bez zmian.

Tablica 5. Urodzenia żywe według wieku matki i ojca w 2019 r.
Table 5. Live births by age of mother and father in 2019

Wiek ojca Age of father	Ogółem Total	Wiek matki Age of mother							
		19 lat i mniej and less	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50 lat i więcej and more
Ogółem Total	36946	538	4140	12322	12575	6178	1151	41	1
19 lat i mniej and less	84	58	25	1	–	–	–	–	–
20–24	1805	224	1252	279	41	7	2	–	–
25–29	9166	89	2074	6045	843	105	10	–	–
30–34	13082	18	512	4843	6835	829	41	4	–
35–39	8265	6	86	830	3853	3255	232	3	–
40–44	3019	4	22	138	729	1540	578	8	–
45–49	656	–	11	32	124	266	206	17	–
50–54	170	–	6	11	30	66	48	8	1
55–59	47	–	1	7	9	18	11	1	–
60 lat i więcej and more	24	–	1	2	2	9	10	–	–
Nieustalony Age unknown	628	139	150	134	109	83	13	–	–

Wiek rodzenia dzieci ściśle powiązany jest z poziomem wykształcenia kobiet. Ogólne dążenie do polepszenia poziomu życia determinuje aktywność edukacyjną i zawodową kobiet, która w ostatnim czasie przekłada się na przesunięcie granicy wieku rodzenia dzieci.

W 2019 r. w województwie małopolskim pod względem poziomu wykształcenia ponad połowa matek nowonarodzonych dzieci posiadała wykształcenie wyższe – 54,8%, średnie – 32,3%, zasadnicze zawodowe – 9,3%, zaś matki z wykształceniem policealnym, gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym stanowiły razem 3,6%.

W 2019 r. kobiety z wykształceniem wyższym urodziły najwięcej dzieci pomiędzy 30 a 34 rokiem życia. Notowane w ostatnim okresie odsuwanie w czasie rodzicielstwa przez kobiety z wykształceniem wyższym obrazuje wzrost mediany wieku rodzących kobiet, która przesunęła się w ciągu ostatnich lat z 28,8 w 2010 r. do 31,4 lat w 2019 r. Odwrotne tendencje odnotowano natomiast w przypadku matek z wykształceniem średnim. W analizowanym okresie średni wiek matek obniżył się z 30,2 w 2010 r. do 29,3 w 2019 r. Podobnie sytuacja kształtowała się wśród matek z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Najwięcej z nich również rodziło dzieci pomiędzy 25–29 rokiem życia. Stąd wiek środkowy rodzących kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym zmniejszył się z 29,1 lat w 2010 r. do 28,5 lat w roku 2019. Wśród najmłodszych matek (19 lat i mniej) najwięcej dzieci urodziły te kobiety, które miały ukończone jedynie gimnazjum, ich odsetek w ogólnej liczbie urodzeń w tym wieku wyniósł 51,6%, zaś mediana wieku – 20,5 lat.

Analogiczne proporcje jak w skali województwa utrzymują się w podziale na miasta i wieś. Zarówno na wsi jak i na terenach miejskich kobiety z wykształceniem wyższym zostawały matkami najczęściej. Ich odsetek w ogólnej liczbie urodzeń w 2019 r. wyniósł odpowiednio 66,3% dla miasta i 44,3% dla wsi. Z wykształceniem średnim odsetek matek w miastach stanowił 24,7% i 39,1% na wsi, zaś z wykształceniem zawodowym zasadniczym analogicznie – 5,4% i 12,9%. Najrzadziej matkami zostawały kobiety z wykształceniem policealnym, gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym, ich odsetek wyniósł 3,5% w miastach i 3,7% na wsi.

Tablica 6. Urodzenia ogółem według wieku i poziomu wykształcenia matki w 2019 r.

Table 6. Total births by birth order and age of mother in 2019

Wyszczególnienie Specification	Wiek środkowy matek Middle age of the mother	Urodzenia ogółem Total births						
		19 lat i mniej and less	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45 lat i więcej and more
Ogółem Total	30,5	539	4149	12350	12602	6198	1160	43
Wyższe Tertiary	31,4	.	706	6876	8304	3797	595	17
Policealne Post-secondary	30,4	.	19	95	82	44	9	.
Średnie Secondary	29,3	99	2260	4171	3350	1689	373	13
Zasadnicze zawodowe Basic vocational	28,5	94	867	1029	724	569	158	12
Gimnazjalne Lower secondary schools	20,5	278	183	104	44	.	.	.
Podstawowe Primary	28,7	63	109	69	91	91	21	1
Niepełne podstawowe i nieustalone Incomplete primary and unknown	30,0	5	5	6	7	8	4	.

W 2019 r. udział urodzeń pojedynczych w ogólnej liczbie urodzeń żywych w województwie małopolskim wynosił 97,5%, zaś pozostałe urodzenia wielorakie stanowiły odpowiednio: bliźnięta (2,4%), trojaczki (0,1%), czworaczki i więcej – zaledwie 0,02%.

Wśród bliźnięt częściej rodziły się dwie dziewczynki (35,4% urodzeń bliźniaczych), najrzadziej chłopiec i dziewczynka (30,1%). W przypadku trojaczek, ponad połowę urodzeń 53,1% stanowiły porody dwóch chłopców i jednej dziewczynki, zaś dwie dziewczynki i jeden chłopiec stanowiły 18,8% urodzeń trojaczek. Analizując urodzenia jedнопłciowe w 2019 r. trzech chłopców urodziło się 3 razy, zaś nie odnotowano porodu trzech dziewczynek. W przypadku urodzeń czworaczek i więcej, w województwie małopolskim analizowanym roku odnotowano jeden przypadek.

Kolejnym czynnikiem charakterystycznym dla współczesnych zachowań demograficznych jest obserwowany wzrost urodzeń pozamałżeńskich. Choć w Polsce istnieje wyraźny związek między dzietnością, a małżeństwem, to w ostatnim dziesięcioleciu można zaobserwować sytuację, w której małżeństwo jest coraz częściej poprzedzane kohabitacją. Zjawisko to związane jest z przeobrażeniami tradycyjnego modelu rodziny, w którym przybywa rodzin tworzonych przez związki kohabitacyjne oraz osób samotnie wychowujących dzieci.

W województwie małopolskim w 2019 r. udział urodzeń pozamałżeńskich w ogólnej liczbie urodzeń wynosił 14,4%, w porównaniu do roku 2010 r. odnotowano wzrost o 3,5 p. proc., jednak w stosunku to roku poprzedniego liczba urodzeń pozamałżeńskich spadła o 1 p. proc. Najczęściej matkami pozostającymi w związku pozamałżeńskim zostawały kobiety w wieku 25–29 lat (25,8% urodzeń pozamałżeńskich), w przypadku kobiet w związku małżeńskim najczęściej matkami zostawały kobiety w starszej grupie wiekowej tj. 30–34 lata (35,7% urodzeń małżeńskich).

Analizując kolejną miarę natężenia urodzeń, jaką jest współczynnik płodności kobiet, obserwujemy podobne zależności jak w przypadku liczby i struktury urodzeń według wieku matki. Płodność kobiet w województwie małopolskim od kilku lat wykazuje tendencje wzrostowe, choć w roku badanym wystąpiło nieznaczne spowolnienie wzrostu i zanotowano spadek do roku ubiegłego. Czynniki wpływającymi na wzrost płodności kobiet w badanym okresie niewątpliwie wpływ miały następstwa wsparcia finansowego rządu dla rodzin oraz poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju.

Tablica 7. Płodność kobiet
Table 7. Female fertility

Wyszczególnienie Specification		Urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku Life births per 1000 women aged							
		15–49 lat	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49 lat
Ogółem Total	2010 ^a	43,8	10,9	52,3	97,7	78,1	34,6	7,1	0,3
	2015	41,7	8,8	43,1	90,4	80,4	35,7	7,5	0,4
	2018	46,1	7,4	45,4	104,3	92,3	42,9	8,7	0,4
	2019	45,1	6,5	44,0	104,6	91,8	43,3	8,8	0,4
Miasta Urban areas	2010 ^a	41,0	10,4	36,6	85,6	79,2	35,9	7,0	0,2
	2015	40,7	8,6	33,9	78,7	83,1	36,5	7,9	0,3
	2018	45,8	7,3	38,7	98,0	94,8	44,2	9,0	0,3
	2019	45,2	6,9	39,7	102,2	92,7	44,9	9,5	0,4
Wieś Rural areas	2010 ^a	46,6	11,3	67,5	110,7	76,9	33,4	7,3	0,3
	2015	42,6	9,0	50,0	101,7	77,3	34,8	7,2	0,5
	2018	45,0	7,5	49,9	109,5	89,7	41,5	8,4	0,5
	2019	45,0	6,1	46,8	106,6	90,8	41,6	8,1	0,3

^a Współczynniki obliczono w oparciu o bilans ludności faktycznej opracowany na bazie wyników NSP 2011.
^a Ratio were calculated based on the balance of the Population and Housing Census, for 2011.

W 2019 r. współczynnik płodności kobiet wynosił 45 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Pomimo niewielkiego spadku współczynnika do roku poprzedniego z 46 w 2018 r. do 45 w 2019 r., w okresie ostatnich dziewięciu lat można obserwować wzrost współczynnika. W 2010 r. na 1 tys. kobiet w wieku od 15–49 lat przypadało przeciętnie 44 urodzenia żywe, zaś w 2015 r. 42.

Analogiczne tendencje jak w skali województwa odnotowano wśród mieszkanek miast i wsi. Współczynnik płodności kobiet zarówno w miastach jak i na wsi był na tym samym poziomie, co w województwie i wynosił odpowiednio 45 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat), z tą różnicą, że porównaniu do roku poprzedniego w przypadku miast współczynnik odnotował spadek z 46 w 2018 r. do 45 r. w badanym roku, zaś na wsi pozostał na niezmiennym poziomie. Analizując współczynnik w okresie ostatnich lat w przypadku miast odnotowano wzrost współczynnika z 41 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet (15–49 lat) w 2010 r. do 45 w roku 2019, zaś w mieszkanek wsi obserwowano spadek współczynnika z 47 w 2010 r. do 45 urodzeń żywych w roku badanym.

Współczynnik płodności to stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym (15–49 lat).

Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (częstkowe), obliczone, jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15–19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45–49 lat.

W omawianym roku w województwie małopolskim najwyższą płodność kobiet odnotowano w grupie wieku 25–29 lat i wynosiła ona 105 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Następne w kolejności pod względem wartości analizowanego współczynnika były grupy wieku 30–34 lata (92 urodzenia) oraz 20–24 lata (44 urodzenia). Ponadto, zauważyć można, że w okresie ostatniego roku nastąpiło przesunięcie wieku płodności kobiet z grupy wieku 20–24 lata na grupę wieku 25–29 lata. Zmiany te wynikały z obserwowanych w okresie ostatnich lat trendów demograficznych, tj. z przesunięcia granicy wieku rodzenia dzieci.

Tendencje zmian płodności kobiet na terenach miejskich jak i na wsi pozostawały podobne. Różnice dotyczyły jedynie charakterystycznego dla obszarów wiejskich wzrostu mediany wieku matek oraz przeobrażeń tradycyjnego modelu rodziny. Przede wszystkim na terenach wiejskich spadkowi uległa częstość urodzeń wśród kobiet w młodszych grupach wieku tj. 20–24 i 25–29 lat, przy czym miernik pozostawał wyższy niż w miastach. Analogicznie, zwiększyła się płodność kobiet w starszych grupach wiekowych tj. 30–34 i 35–39 lat, zaś w przypadku grup wieku 40–44 lat współczynnik pozostawał na stałym niezmiennym poziomie w porównaniu do roku ubiegłego, a w stosunku do lat wcześniejszych notował wzrost z 7 urodzeń w 2010 r. do 8 urodzeń w 2019 r.

W przypadku terenów miejskich, w całym przedziale wieku płodność kobiet kształtowała się odwrotnie niż na wsi. W miastach współczynnik płodności kobiet notował spadek tylko w najmłodszej grupie wieku tj. 19 lat i mniej, zaś w pozostałych 5-letnich grupach wiekowych wykazywał tendencje wzrostowe, z wyjątkiem grupy wieku 30–34 lata gdzie w stosunku do roku ubiegłego odnotowano spadek z 95 urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku rozrodczym w 2018 r. do 93 urodzeń żywych w 2019 r.

Poziom urodzeń ściśle związany jest z liczbą potencjalnych matek tj. kobiet w wieku rozrodczym oraz ich płodności określonej częstością urodzeń. Za okres prokreacyjny kobiet przyjmowany jest przedział wieku 15–49 lat. Miernik ten określany jest współczynnikiem dzietności ogólnej. Określa on, jaką średnią liczbę dzieci urodziłaby kobieta w okresie rozrodczym w danym roku kalendarzowym (o odpowiadającym mu rozkładzie cząstkowych współczynników płodności) zakładając brak umieralności. Jednocześnie współczynnik dzietności służy do oceny stopnia zastępowalności obecnej generacji przez przyszłe pokolenia. Optymalny stan uznawany jest wtedy, gdy współczynnik dzietności ma wartość powyżej 2, taki poziom umożliwia zastępowalność pokoleń i oznacza, że na statystyczną kobietę w wieku 15–49 lat przypada średnio dwoje dzieci w ciągu całego okresu rozrodczego, co gwarantuje stabilny rozwój demograficzny.

W województwie małopolskim współczynnik dzietności podobnie jak współczynnik płodności w badanym okresie wykazuje tendencje wzrostowe, choć w 2019 r. zanotowano spadek w stosunku do roku poprzedniego. W 2019 r. współczynnik dzietności wynosił 1,49 (w kraju – 1,42) wobec 1,50 w roku ubiegłym. W na terenach miejskich współczynnik kształtował się na poziomie 1,47, zaś na wsi był wyższy i wynosił 1,49.

Tablica 8. Współczynniki reprodukcji ludności
Table 8. Reproduction rates of population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Współczynnik dzietności Total fertility rate	1,408	1,320	1,499	1,487
miasta urban areas	1,293	1,229	1,449	1,467
wieś rural areas	1,510	1,395	1,529	1,495
Współczynnik reprodukcji brutto Gross reproduction rate	0,677	0,639	0,723	0,729
miasta urban areas	1,144	0,596	0,701	0,718
wieś rural areas	1,358	1,214	0,735	0,733

Współczynnik dzietności to suma cząstkowych współczynników płodności. Oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezienne.

1.2. Prognoza 2014–2050

1.2. Projection 2014–2050

Zgodnie prognozą ludności opracowaną w 2014 roku na lata 2014–2050 (na bazie Narodowego Spisu Powszechnego 2011) stan i struktura kobiet w województwie małopolskim ulegnie nieznacznym zmianom i w 2050 r. liczba kobiet wyniesie 1 mln 681 tys. i w porównaniu do stanu w roku bazowym 2013 zmniejszy się o 49,4 tys. tj. o 2,9%. Nie zmieni się zaś udział kobiet w ogólnej liczbie ludności i w przyszłości będzie wynosić odpowiednio w 2030 r. – 51,4%, w 2040 r. – 51,4% i w 2050 r. – 51,3%. Uwzględniając podział na obszary miejskie i wiejskie według prognozy wzrośnie udział kobiet wśród mieszkanek wsi z 51,1% w 2020 r. do 55,8% w 2050 r., przy jednoczesnym spadku liczby kobiet na terenach miejskich.

Nieznaczne zmiany wystąpią w prognozowanym współczynniku feminizacji. Dla województwa małopolskiego w 2050 r. wyniesie on 105 kobiet na 100 mężczyzn i w porównaniu do roku 2020 r. ulegnie on spadkowi o 1 kobietę, podobny spadek według prognozy wystąpi na terenach miejskich (111 na 109), zaś na wsi nastąpi wzrost współczynnika feminizacji ze 101 w 2020 r. na 102 w 2050 r.

Na przebieg zmian w liczebności populacji kobiet na terenach miejskich i wiejskich w województwie małopolskim w znacznym stopniu wpływają obserwowane od dekady zmiany w procesach demograficznych jak: zmniejszenie migracji stałych na rzecz migracji związanych z pracą lub nauką oraz rosnące migracje z miast na tereny wiejskie zwłaszcza wokół dużych aglomeracji miejskich, jak również poprawa i wzrost statusu ekonomicznego rodzin, które pozwalają na wybór zamieszkania w korzystniejszym ekologicznie regionie.

Tablica 9. Prognozowana liczba ludności do 2050 r.
 Table 9. Population projected changes (+/-) until 2050

Lata Years	Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
	w tysiącach in thousands			
2020	766,1	854,0	882,4	893,5
2025	756,5	843,2	898,1	909,6
2030	742,9	827,9	909,6	922,7
2035	726,7	808,9	916,4	932,0
2040	710,0	787,3	919,7	937,6
2045	694,1	764,6	920,7	939,8
2050	678,7	742,1	919,9	938,7

Źródło: Prognoza ludności na lata 2014–2050, GUS, Warszawa 2014.
 Source: Population projection 2014–2050, CSO, Warsaw 2014.

Kolejnymi zmianami obserwowanymi na podstawie prognozy jest spadek liczby urodzeń, niski współczynnik dzietności, wzrost mediany wieku matek rodzących dzieci oraz zmiany w modelu tworzenia rodziny. Zmianom tym towarzyszy systematyczne wydłużanie długości życia kobiet oraz wzrost mediany wieku kobiet w całym prognozowanym okresie.

Wyniki prognozy potwierdzają, że do 2050 r. wystąpi znaczne zmniejszenie liczby dzieci i osób w wieku 15–64 lat, zaś zwiększy się liczba osób starszych. Zgodnie prognozą liczba kobiet w wieku 0–14 lat w 2050 r. w porównaniu do roku 2020 r. zmniejszy się o 57 tys., zaś w wieku 15–64 lata o 223 tys. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa najlepiej obserwowany będzie we wzroście odsetka osób w wieku 65 lat i więcej oraz najstarszych roczników 80 lat i więcej. W porównaniu do roku 2020 według prognozy w 2050 r. liczba kobiet w wieku powyżej 65 roku życia zwiększy się o 213 tys. kobiet, zaś w wieku 80 lat i więcej o 100,9 tys. kobiet. Zmianie ulegnie także stosunek liczby kobiet w wieku nieprodukcyjnym na 100 kobiet w wieku produkcyjnym z 80 kobiet w 2020 r. do 126 w 2050 r., w przypadku mężczyzn analogicznie 52 do 72.

Według prognozy, przewiduje się, że w 2050 r. wiek środkowy populacji województwa małopolskiego wzrośnie o 13,4 lata tj. mediana wieku populacji wyniesie 51,2 lat. Dla kobiet środkowy wiek wyniesie 53,3 lat, zaś dla mężczyzn 49,1 lat, co oznacza wzrost do roku 2013 odpowiednio o 14,0 lat i 12,7. Tempo starzenia się kobiet będzie zróżnicowane – od 2013 r. do 2020 r. mediana zwiększy się o 2,7 lat, w ciągu 15 lat – do 2035 r. odnotuje największy wzrost wieku środkowego o 6,8 lat, zaś w kolejnych latach przyrost mediany ulegnie spowolnieniu i do 2050 r. zwiększy się o 4,5 lat. W podziale na miejsce zamieszkania starsze będą mieszkanki miast (56,2 lata), niż wsi (51,2 lata).

Tablica 10. Prognozowana liczba kobiet do 2050 r. według ekonomicznych grup wieku
 Table 10. Projected changes (+/-) of females until 2050, by economic age groups

Wyszczególnienie Specification	2020	2030	2040	2050
Wiek przedprodukcyjny (w tys.) Pre-working age (in thousands)	305,3	279,1	251,9	240,7
miasta urban areas	130,3	116,1	100,8	95,8
wieś rural areas	175,0	163,0	151,2	144,9
Wiek produkcyjny (w tys.) Working age (in thousands)	1016,4	1034,1	1039,4	926,2
miasta urban areas	483,9	476,3	467,9	398,4
wieś rural areas	532,5	557,8	571,6	527,8
Wiek poprodukcyjny (w tys.) Post-working age (in thousands)	425,8	437,5	433,5	514,0
miasta urban areas	239,8	235,6	218,6	248,0
wieś rural areas	186,0	201,9	214,9	266,0
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym Non-working age population per 100 persons of working age	65	71	80	101
mężczyźni males	52	58	62	72
kobiety females	80	86	100	126

Źródło: Prognoza ludności na lata 2014–2050, GUS, Warszawa 2014.
 Source: Population projection 2014–2050, CSO, Warsaw 2014.

Rozdział 2

Chapter 2

Edukacja i wychowanie

Education and raising

Obserwowany w ostatnich latach wzrost liczby uczniów jest następstwem wyżu demograficznego lat 2004–2009. Nastąpiła także reforma szkolnictwa. Zgodnie ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe z dniem 1 września 2017 r. „każda dotychczasowa sześciolletnia szkoła podstawowa obejmująca klasy I–VI stanie się ośmioletnią szkołą podstawową obejmującą klasy I–VIII, a dotychczasowa szkoła podstawowa obejmująca strukturą organizacyjną część klas sześciolletniej szkoły podstawowej stanie się ośmioletnią szkołą podstawową obejmującą strukturą organizacyjną te same klasy szkoły podstawowej”.

Obserwowany w ostatnich latach spadek liczby studentów, przy jednoczesnym wzroście popytu na edukację na poziomie akademickim wynika nie tylko z rosnącej świadomości potrzeby kształcenia się, ale przede wszystkim z sytuacji na rynku pracy, który jest jednym z podstawowych odbiorców efektów systemu edukacji.

2.1. Edukacja

2.1. Education

W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim w 1539 szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie z 61 szkołami specjalnymi i 3 dla dorosłych) kształciło się 278,1 tys. dzieci, w tym 135,1 tys. dziewcząt. W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano 15,1% wzrost, zaś w porównaniu do roku szkolnego 2010/2011 wzrost wyniósł 36,8%. Tendencja wzrostowa jest następstwem wyżu demograficznego lat 2004–2009, gdy odnotowano wzrost liczby urodzeń, najwyższy 8,2% do roku ubiegłego w 2008 r.

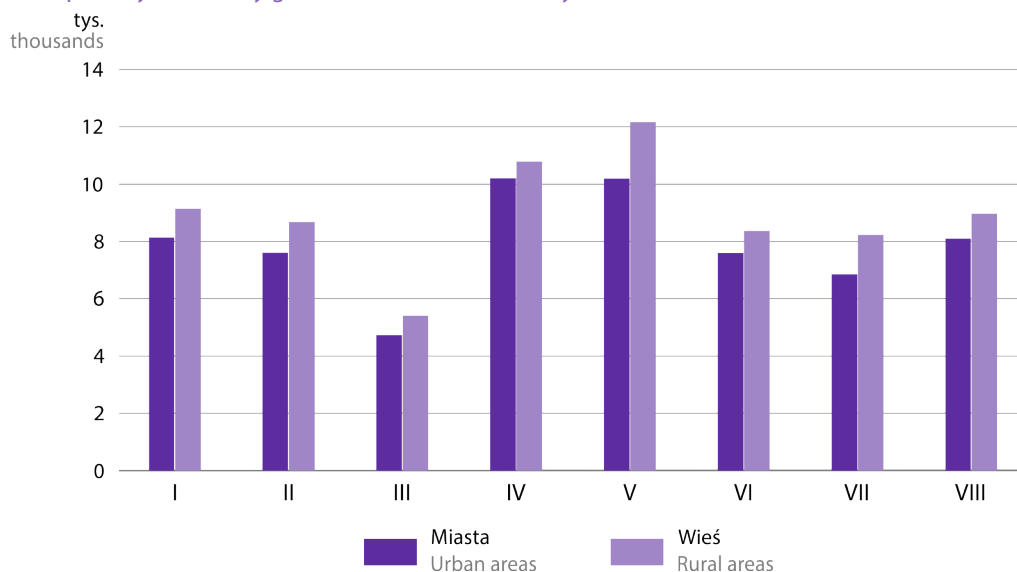
Zdecydowana większość szkół podstawowych prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego tj. 84,5% ogólnej liczby szkół podstawowych w województwie. W roku szkolnym 2018/2019 – 1404 szkoły funkcjonowały, jako szkoły publiczne, zaś 135, jako szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych.

W roku szkolnym 2018/2019 większość dzieci i młodzieży swój obowiązek szkolny spełniała w szkole/ w obwodzie, w którym mieszkała – 66,6%, poza miejscem zamieszkania – 29,6%, zaś poprzez uczęszczanie do szkoły za granicą – 3,6%. Odsetek dzieci, które nie spełniały obowiązku szkolnego wyniósł 0,4% (tj. 1192 uczniów, w tym 522 dziewczęta). Najczęstszym powodem nie spełniania obowiązku szkolnego było podanie innej przyczyny – 60,0%, pozostałe z powodu odroczenia. Porównując do roku poprzedniego nie odnotowano większych zmian, 99,5% uczniów spełniało obowiązek szkolny, 66,9% w miejscu zamieszkania, zaś 29,1% w innej szkole.

W województwie małopolskim większość szkół (70,4%) zlokalizowana była na wsi, jednak z uwagi na fakt występowania szkół o stosunkowo dużej liczebności na terenach miejskich, liczba uczniów na wsi była tylko nieznacznie większa niż w miastach. Odsetek kształcących się na poziomie podstawowym na wsi wyniósł 57,4%, w miastach do 5 tys. mieszkańców 2,4%, zaś w miastach powyżej 5 tys. mieszkańców 40,2% uczniów. Zarówno na wsi jak i na terenach miejskich odsetek dziewcząt w ogólnej liczbie uczniów nie przekroczył 49,0%.

Wykres 7. Uczennice szkół podstawowych według klas w roku szkolnym 2018/2019

Chart 7. Girls in primary schools by grades in 2018/2019 school year

Struktura uczniów według płci w szkołach podstawowych odzwierciedla strukturę całej populacji ludności będącej w wieku szkoły podstawowej. Wynika to z istnienia obowiązku szkolnego dzieci. Podobnie jak w latach poprzednich w roku szkolnym w 2018/2019 udział dziewcząt w ogólnej liczbie uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) nie zmienił się i wynosił 48,7%. W grupie wieku 7–14 lat na 100 chłopców przypadało 95 dziewcząt. Analizując strukturę liczby dziewcząt według klas, największy odsetek dziewcząt w ogólnej liczbie uczniów według klas był w klasie V – 8,1%, zaś najmniejszy w klasie III – 3,6%.

We wrześniu 2018 r. w województwie małopolskim naukę w klasie I (bez szkół specjalnych) rozpoczęło 35,4 tys. uczniów, w tym 17,2 tys. dziewcząt. Pierwszoklasiści stanowili 12,8% ogółu uczniów szkół podstawowych (wobec 14,1% w roku szkolnym 2017/2018). Dziewczęta stanowiły 48,6% wszystkich pierwszoklasistów. W klasie VIII – programowo najwyższej dla tego typu szkół (uruchomionej po raz pierwszy od wdrożenia reformy) – naukę kontynuowało 34,4 tys. osób tj. 99,7% uczniów uczęszczających w poprzednim roku szkolnym do klasy VII. Dziewczęta stanowiły 49,3% wszystkich uczniów klas VIII.

W roku szkolnym 2018/2019 zaledwie 0,3% uczniów powtarzało klasę, podobnie jak w roku poprzednim. Odsetek dziewcząt powtarzających klasę wyniósł 32,7% (w roku poprzednim 29,7%). Najwięcej uczniów (zarówno chłopców i jak i dziewcząt) powtarzało VII klasę, zaś najmniej II klasę.

W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim na jedną szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) przypadało średnio 187 uczniów (w roku poprzednim 162). Znacznie wyższy wskaźnik notowano w miastach, gdzie wyniósł on 319 uczniów na szkołę wobec 137 na wsi, analogicznie w roku poprzednim 279 i 119.

W oddziałach dla uczniów niepełnosprawnych w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) posiadających orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego w roku szkolnym 2018/2019 uczęszczało łącznie 5,5 tys. dzieci. Dziewczęta stanowiły 32,0% ogólnej liczby uczniów. Do oddziałów specjalnych uczęszczało 1,2% dziewcząt, do integracyjnych 31,9%, zaś do ogólnodostępnych 66,9%. Nauczaniem indywidualnym objęto 395 uczniów, w tym 148 dziewcząt. Największy odsetek wśród uczennic szkół podstawowych (bez szkół specjalnych) z orzeczeniem o niepełnosprawności stanowiły dziewczęta z upośledzeniem lekkim (28,6%), niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją (23,9%) i z niepełnosprawnościami sprzężonymi (13,9%). Uczennice niesłyszące i słabosłyszące stanowiły 9,4%, niewidome i słabowidzące – 8,2%, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (8,0%). Najmniejszy odsetek stanowiły uczennice zagrożone niedostosowaniem społecznym (2,4%) i z zaburzeniami zachowania (0,1%).

Tablica 11. Uczniowie w szkołach podstawowych specjalnych według rodzaju niepełnosprawności
 Table 11. Pupils of special primary schools by type of disability

Wyszczególnienie Specification	2010/2011		2014/2015		2018/2019	
	uczniowie niepełnosprawni pupils with disabilities	w tym dziewczęta of whom girls	uczniowie niepełnosprawni pupils with disabilities	w tym dziewczęta of whom girls	uczniowie niepełnosprawni pupils with disabilities	w tym dziewczęta of whom girls
Ogółem Total	1339	458	1362	442	2154	694
Niesłyszący Deaf	17	6	15	1	18	7
Słabosłyszący Hearing impaired	43	17	23	5	21	6
Niewidomi Blind	14	5	10	3	12	6
Słabowidzący Vision impaired	30	12	24	10	27	14
Z niepełnosprawnością ruchową i z afazją With impaired motor skills and aphasia	8 ^a	3 ^a	59	7	63	21
Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim With intellectual disability slight	331	116	244	95	393	143
Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym With intellectual disability moderate or severe	483	175	447	163	462	179
Z autyzmem i z zespołem Aspergera With autism and Asperger syndrome	9 ^b	1 ^b	28	2	78	9
Z niepełnosprawnościami sprzężonymi With multiple disability	356	113	505	156	866	271
Niedostosowani społecznie Socially maladjusted	12	–	1	–	48	–
Zagrożeni niedostosowaniem społecznym At risk of social maladjustment	16	3	6	–	166	38
Z zaburzeniami zachowania With behavioural disorders	18	6	–	–	–	–
Przewlekłe chorzy Chronically ill	2	1	–	–	–	–

a Dotyczy uczniów z niepełnosprawnością ruchową.

b Dotyczy uczniów z autyzmem.

a Concerns residents with impaired motor skills.

b Concerns residents with autism.

W województwie małopolskim we wrześniu 2018 r. w 61 szkołach podstawowych specjalnych naukę rozpoczęło 2,2 tys. uczniów, w tym 700 dziewcząt (wzrost do roku poprzedniego o 416 uczniów). Na terenach miejskich w 49 szkołach uczyło się 1,9 tys. uczniów (617 dziewcząt), zaś na wsi w 12 szkołach – 283 uczniów, w tym 83 dziewczęta. Do klas I uczęszczało 179 uczniów (w tym 29,1% stanowiły dziewczęta), zaś naukę w VIII klasie kontynuowało 329 uczniów, odsetek dziewcząt wyniósł 31,0%. Zaledwie 5,0% uczniów powtarzało klasę (spadek do roku poprzedniego o 0,9 p. proc.).

Ze względu na rodzaj niepełnosprawności w szkołach podstawowych specjalnych w roku szkolnym 2018/2019 największy odsetek stanowiły uczennice z niepełnosprawnościami sprzężonymi 39,0%, z upośledzeniem z umiarkowanym lub znacznym 25,8%, z upośledzeniem lekkim 20,6%, zagrożone niedostosowaniem społecznym 5,5% i z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją) 3,0%. Uczennice niesłyszące i słabosłyszące stanowiły 1,9%, z autyzmem (w tym z zespołem Aspergera) 1,3%, zaś

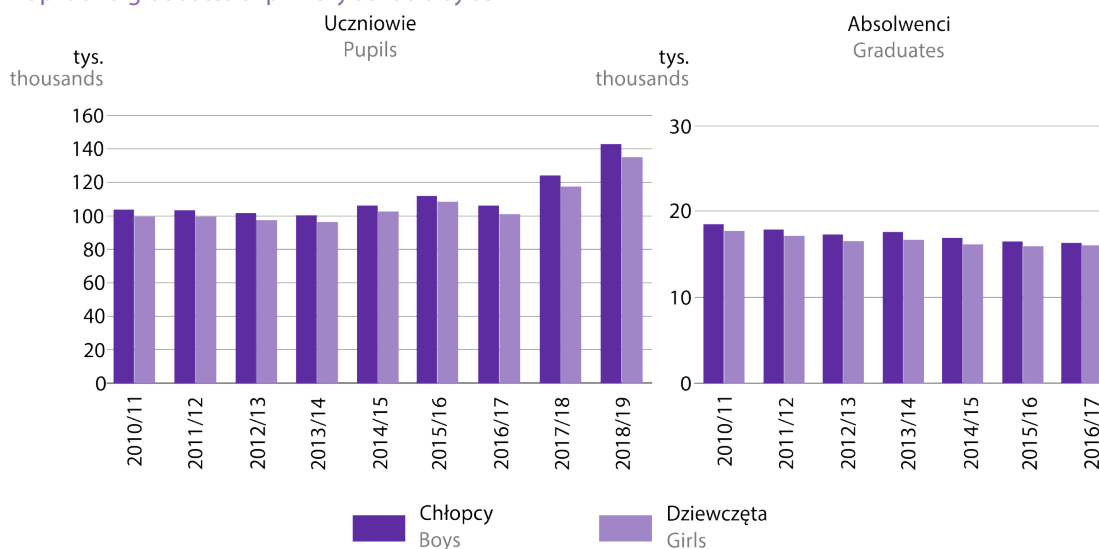
0,9% niewidome. Zdecydowana większość dziewcząt (88,0%) uczęszczała do szkół podstawowych specjalnych w miastach, a tylko 12,0% na wsi. Powodem tak znacznych dysproporcji jest mały odsetek szkół podstawowych specjalnych na terenach wiejskich, w roku szkolnym 2018/2019 było ich zaledwie 12 na 61 szkół specjalnych w województwie.

Przeciętna liczba uczniów na 1 szkołę podstawową specjalną w roku szkolnym 2018/2019 wyniosła 36 osób, tj. o 6 osób więcej niż w poprzednim roku i o 9 więcej niż w roku szkolnym 2014/2015.

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie województwa małopolskiego funkcjonowały 3 szkoły dla dorosłych, w których było 7 oddziałów. Porównując liczbę szkół do roku ubiegłego odnotowano wzrost o 2 szkoły. Spośród 3 szkół podstawowych dla dorosłych 1 funkcjonowała jako szkoła stacjonarna, zaś 2 nauczały w trybie zaocznym. Wszystkie znajdowały się w miastach. Łącznie we wrześniu 2018 r. naukę rozpoczęło w nich 47 uczniów, w tym 11 kobiet.

Następstwem reformy oświaty z 2016 r. jest brak absolwentów szkół podstawowych z lat szkolnych 2016/2017 i 2017/2018.

Wykres 8. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych według płci
Chart 8. Pupils and graduates of primary schools by sex

W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim działało 89 gimnazjów (79 dla dzieci i młodzieży, 9 specjalnych i 1 dla dorosłych). W porównaniu do roku ubiegłego odnotowano spadek o 18 gimnazjów, zaś do roku szkolnego 2016/2017 o 667. Powodem tak ogromnych zmian w funkcjonowaniu szkół gimnazjalnych jest następstwo reformy. Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe z dniem 1 września 2017 r. „likwiduje się klasę I, a w latach następnych kolejne klasy dotychczasowego gimnazjum, jednocześnie na rok szkolny 2017/2018 i 2018/2019 nie przeprowadza się postępowania rekrutacyjnego do klasy I dotychczasowego gimnazjum. W terminie do dnia 30 listopada 2019 r., w drodze uchwały, organ stanowiący stwierdza zakończenie działalności gimnazjum”. W latach 2017/2018 – 2018/2019 większość gimnazjów uległa likwidacji bądź włączeniu do szkół innych typów. Uczniowie uczęszczały do samodzielnych szkół lub (w znacznej skali) do oddziałów gimnazjalnych prowadzonych w szkołach innego typu.

Gimnazja prowadzone były głównie przez organizacje społeczne i stowarzyszenia (39,3%) oraz jednostki pozostałe (32,6%). Jednostki samorządu terytorialnego prowadziły 21,3% gimnazjów dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), organizacje wyznaniowe – 4,5%, natomiast 2,2% gimnazjów prowadziły jednostki administracji centralnej (rządowej). Zdecydowana większość tj. 67,4% funkcjonowała, jako gimnazja niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, zaś pozostałe jak szkoły publiczne.

W roku szkolnym 2018/2019 w oddziałach gimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) uczyło się 31,9 tys. uczniów, w tym 15,8 tys. dziewcząt. W porównaniu do roku ubiegłego wystąpił spadek o 50,3% z powodu braku naboru do klas I i pozostawienia tylko jednej klasy (klasy III). W miastach uczyło się 16,4 tys. uczniów (w tym 8,1 tys. dziewcząt), zaś na wsi 15,6 tys. uczniów (w tym 7,7 tys. dziewcząt). Obowiązek szkolny spełniało 99,8% dziewcząt. W szkole/obwodzie, w którym mieszkały – 59,7%, w innej szkole poza miejscem zamieszkania 37,4%, poprzez uczęszczanie do szkoły za granicą 2,7%.

Podobnie jak liczba uczniów, z powodu wygaszania klas, obniżyła się również liczba absolwentów gimnazjów. W roku szkolnym 2017/2018 gimnazja dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych) ukończyło 31,7 tys. absolwentów (49,3% stanowiły dziewczęta), tj. o 0,2% mniej niż rok wcześniej i o 15,6% mniej niż w roku szkolnym 2010/2011.

W roku szkolnym 2018/2019 zaledwie 0,6% uczniów (w tym 25,6% dziewcząt) nie otrzymało promocji do następnej klasy. Zdecydowana większość niepromowanych uczennic uczęszczała do gimnazjów w miastach (84,4%). Podobnie jak w latach poprzednich odsetek uczniów, w tym uczennic szkół gimnazjalnych, którzy nie otrzymali promocji do następnej klasy był wyższy w miastach, niż na wsi (odpowiednio w roku szkolnym 2017/2018 – 66,1%, dla uczennic 73,9%, w 2014/2015 – 67,0%, dla uczennic 78,8%).

Tablica 12. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w oddziałach dla uczniów niepełnosprawnych w gimnazjach dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) w roku szkolnym 2018/2019

Table 12. Students with special educational needs in sections for the students with disabilities in lower secondary schools for children and youth (excluding special schools) in 2018/2019 school year

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total			Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	oddziały sections	uczniowie pupils	w tym dziewczęta of whom girls	oddziały sections	uczniowie pupils	w tym dziewczęta of whom girls	oddziały sections	uczniowie pupils	w tym dziewczęta of whom girls
Oddziały dla niepełnosprawnych Sections for the students with disabilities	353	677	251	138	333	120	215	344	131
specjalne special	1	7	–	–	–	–	1	7	–
integracyjne integrated	51	198	63	44	174	55	7	24	8
ogólnodostępne mainstream	301	472	188	94	159	65	207	313	123
Uczniowie indywidualnie nauczani Students taught on one-to-one basis	.	142	58	.	78	31	.	64	27
w tym uczniowie niepełnosprawni indywidualnie nauczani of whom students with disabilities taught on one-to-one basis	.	53	15	.	27	6	.	26	9

Na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało 9 gimnazjów specjalnych (spadek do roku ubiegłego o 1 szkołę), w których uczyło się 566 uczniów, w tym 204 dziewczęta. Do 5 gimnazjów na terenie miast uczęszczało 82,3% uczniów. Absolwentami zostało 448 uczniów, w tym dziewczęta stanowiły 33,0% absolwentów. Największy odsetek, podobnie jak w poprzednim roku szkolnym, wśród uczennic gimnazjów specjalnych z orzeczeniem o niepełnosprawności stanowiła

niepełnosprawność sprzężona 32,3%, a w dalszej kolejności upośledzenie umiarkowane lub znaczne 30,8%, upośledzenie lekkie 15,9%, zagrożenie niedostosowaniem społecznym 12,4% i niedostosowanie społeczne 6,0%. Uczennice słabowidzące stanowiły 1,0%, słabosłyszące 0,5%, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją 0,5% i z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera 0,5%.

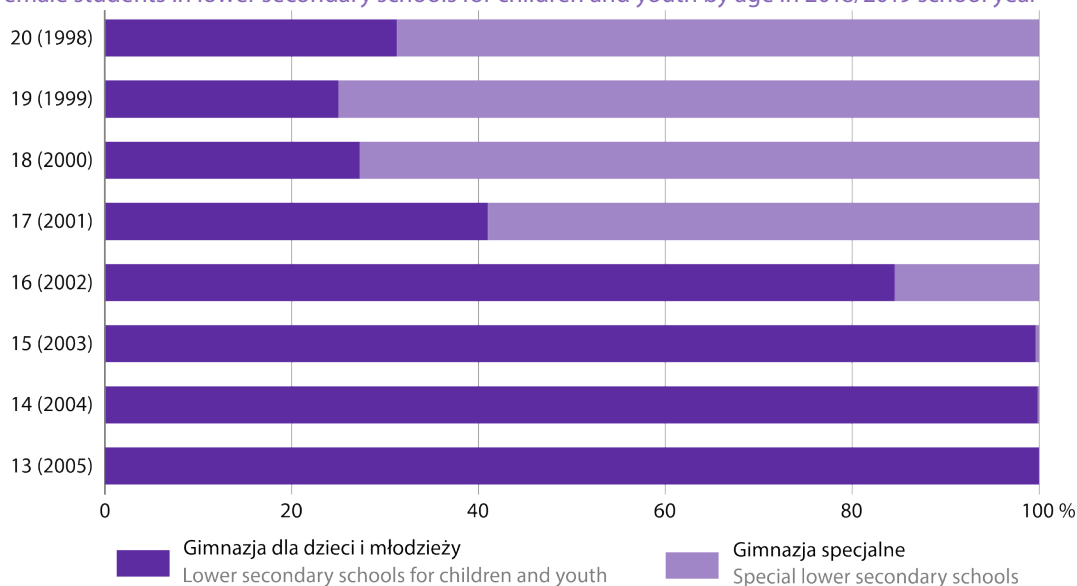
Tablica 13. Uczniowie powtarzający klasę w gimnazjach dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych)
Table 13. Students repeating the grade in lower secondary schools for children and youth (excluding special schools)

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total		Miasta Urban areas		Wieś Rural areas	
		uczniowie pupils	w tym dziewczęta of whom girls	uczniowie pupils	w tym dziewczęta of whom girls	uczniowie pupils	w tym dziewczęta of whom girls
2010/2011	ogółem total	1630	430	1067	329	563	101
	w klasie III in grade 3	267	92	194	78	73	14
2014/2015	ogółem total	1053	320	710	252	343	68
	w klasie III in grade 3	187	72	144	62	43	10
2018/2019	ogółem total	248	117	164	80	84	37
	w klasie III in grade 3	248	117	164	80	84	37

W roku szkolnym 2018/2019 w jednym gimnazjum dla dorosłych naukę pobierało 47 uczniów, w tym 10 kobiet (spadek do roku ubiegłego o 2 gimnazja). W porównaniu do lat ubiegłych nastąpił znaczący spadek uczniów gimnazjów dla dorosłych, z 230 uczniów (24,3% stanowiły dziewczęta) w roku szkolnym 2010/2011 do 63 uczniów (odsetek dziewcząt 42,9%) w roku ubiegłym.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 współczynnik skolaryzacji netto (miara powszechności nauczania) dla gimnazjów wyniósł 87,4% (wobec odpowiednio: 92,1% i 93,7% w roku szkolnym 2017/2018 i 2014/2015).

Wykres 9. Uczennice w gimnazjach dla dzieci i młodzieży według wieku w roku szkolnym 2018/2019
Chart 9. Female students in lower secondary schools for children and youth by age in 2018/2019 school year

Rok szkolny 2018.2019 był ostatnim rokiem przed wdrożeniem nowego systemu szkolnictwa ponadpodstawowego. Na mocy ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe z dnia 1 września 2019 r. „dotychczasowe trzyletnie liceum ogólnokształcące nie podlega wygaszeniu, lecz przekształceniu z mocy prawa w czteroletnie liceum ogólnokształcące, zaś 4-letnie technikum, w 5-letnie technikum, a 3-letnia zasadnicza szkoła zawodowa, w 3-letnią szkołę branżową I stopnia, w 2-letnią szkołę branżową II stopnia oraz 3-letnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy”.

Liczba szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych wraz ze szkołami specjalnymi dla młodzieży i dla dorosłych w województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 wyniosła 616 szkół (spadek do roku ubiegłego o 5 szkół, zaś do roku szkolnego 2010/2011 o 263 szkoły), w tym 271 liceów ogólnokształcących (w tym 93 dla dorosłych), 150 techników, 146 szkół branżowych I stopnia, 39 specjalnych szkół przysposabiających do pracy, 10 ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe.

Szkoły policealne stanowią wyższy poziom kształcenia ponadgimnazjalnego i ponadpodstawowego. W województwie funkcjonowało 159 szkół policealnych (w tym 2 specjalne i 137 dla dorosłych), do których uczęszczało 17,4 tys. uczniów, 72,2% stanowiły kobiety. Absolwentami szkół policealnych w roku szkolnym 2017/2018 zostało 5,9 tys. uczniów, w tym 4,7 tys. kobiet (spadek do roku poprzedniego o 599 osób i wzrost do roku szkolnego 2010/2011 o 1,7 p. proc.).

Łącznie we wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych, ponadpodstawowych i policealnych w województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 naukę pobierało 137,5 tys. uczniów (bez szkół policealnych 120 tys.), spadek do roku ubiegłego o 2,9%, zaś do roku szkolnego 2010/2011 o 23,3%). Uczennice stanowiły 51,2% ogólnej liczby wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych oraz policealnych.

Tablica 14. Uczniowie według typów szkół
Table 14. Students by types of schools

Typy szkół Types of schools	2010/2011			2014/2015			2018/2019		
	szkoły schools	uczniowie pupils	w tym kobiety of whom females	szkoły schools	uczniowie pupils	w tym kobiety of whom females	szkoły schools	uczniowie pupils	w tym kobiety of whom females
Ogółem Total	879	179306	90266	694	130701	62726	616	120097	57775
Licea ogólnokształcące General secondary	426 ^a	76194 ^a	45749 ^a	299	57749	34707	271	51630	31680
Technika Technical secondary schools	243 ^b	54864 ^b	21440 ^b	190	50733	20537	150	50497	20113
Branżowe szkoły I stopnia Stage I sectoral vocational schools	.	.	.	.	.	.	146	10592	3155
Zasadnicze szkoły zawodowe Basic vocational schools	171	22889	6382	157	20119	6199	.	5370	1599
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy Special job-training schools	28	629	295	36	799	335	39	818	342
Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe General art schools leading to professional certifications	11	1332	946	12	1301	946	10	1190	886

a Łącznie z uzupełniającymi liceami ogólnokształcącymi i liceami profilowanymi.

b Łącznie z uzupełniającymi technikami.

a Including supplementary general schools.

b Including supplementary technical schools.

W województwie małopolskim we wrześniu 2018 r. z 616 szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży i dorosłych 86,7% znajdowało się na terenach miejskich. Zdecydowana większość (76,1%) funkcjonowała, jako szkoły publiczne, zaś pozostałe, jako szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. Szkoły publiczne prowadzone były głównie przez jednostki samorządu terytorialnego (96,6%), które prowadziły 32,8% liceów ogólnokształcących, 29,0% techników (łącznie z artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe), 23,2% branżowych szkół I stopnia oraz 6,4% specjalnych szkół przysposabiających do pracy. Pozostałe szkoły publiczne prowadzone były przez jednostki administracji rządowej (14 szkół), organizacje wyznaniowe (12 szkół), stowarzyszenia (7 szkół), spółki prawa handlowego (7 szkół). Po jednej szkole prowadziły organizacje społeczne, fundacje i osoba fizyczna – pracodawca.

Wśród szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży i dorosłych największą liczbę uczniów skupiały licea ogólnokształcące (wraz ze specjalnymi), do których uczęszczało 51,6 tys. młodzieży tj. 43,0% (61,4% stanowiły kobiety). Do liceów ogólnokształcących (bez szkół specjalnych i szkół dla dorosłych) do klasy I uczęszczało 9,5 tys. uczennic, zaś do klasy najwyższej programowo 9,3 tys. uczennic. W roku szkolnym 2017/2018 zaledwie 1,0% uczniów liceów ogólnokształcących (bez szkół specjalnych) nie otrzymało promocji do klasy następnej (w tym 42,3% stanowiły uczennice). Odsetek absolwentów liceów ogólnokształcących (bez szkół specjalnych i szkół dla dorosłych) w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży w roku 2017/2018 wyniósł 44,6%, w tym 65,1% stanowiły absolwentki. W porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost absolwentów o 0,2 p. proc., zaś do roku 2010/2011 spadek o 3,3 p. proc. Zaledwie 4,4% uczennic liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 2018/2019 nie przystąpiło do egzaminu maturalnego, zaś ponad 90,8% uczennic otrzymało świadectwo dojrzałości (wzrost do roku poprzedniego o 1,9 p. proc.).

W roku szkolnym 2018/2019 w oddziałach ogólnodostępnych i integracyjnych liceów ogólnokształcących naukę pobierało 120 dziewcząt posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zaś w 10 w liceach specjalnych kształciły się 53 uczennice, w tym 43,4% stanowiły uczennice niedostosowane społecznie, 41,5% uczennice przewlekłe chore i po 7,5% uczennice z zaburzeniami psychicznymi i z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

Tablica 15. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju niepełnosprawności w specjalnych szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2018/2019

Table 15. Students with special educational needs by type of disability in special secondary and post-primary schools in 2018/2019 school year

Typy szkół Types of school	Szkoły Schools	Uczniowie Pupils	
		ogółem total	w tym kobiety of whom females
Ogółem Total	80	1740	750
Zasadnicze zawodowe Basic vocational schools	–	239	99
szkoły dla uczniów: schools for pupils:			
ślabowidzących vision impaired	–	8	3
niesłyszących deaf	–	16	8
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim with intellectual disability slight	–	212	88
z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera with autism, including Asperger syndrome	–	3	–
Branżowe I stopnia Stage I sectoral vocational schools	28	476	200
szkoły dla uczniów: schools for pupils:			
ślabowidzących vision impaired	1	14	7

Tablica 15. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według rodzaju niepełnosprawności w specjalnych szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2018/2019 (dok.)

Table 15. Students with special educational needs by type of disability in special secondary and post-primary schools in 2018/2019 school year (cont.)

Typy szkół Types of school	Szkoły Schools	Uczniowie Pupils	
		ogółem total	w tym kobiety of whom females
Branżowe I stopnia (dok.) Stage I sectoral vocational schools (cont.)	28	476	200
szkoły dla uczniów: schools for pupils:			
niesłyszących deaf	2	25	12
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim with intellectual disability slight	19	373	156
niedostosowanych społecznie socially maladjusted	3	44	21
zagrożonych niedostosowaniem społecznym at risk of social maladjustment	2	14	4
z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera with autism, including Asperger syndrome	1	6	–
Licea ogólnokształcące General secondary	10	80	53
szkoły dla uczniów: schools for pupils:			
niesłyszących deaf	2	11	4
niedostosowanych społecznie socially maladjusted	1	23	23
przewlekle chorych chronically ill	5	31	22
z zaburzeniami psychicznymi with mental disorders	1	–	–
z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera with autism, including Asperger syndrome	1	15	4
Technika Technical secondary schools	3	127	56
szkoły dla uczniów: schools for pupils:			
słabowidzących vision impaired	1	68	34
niesłyszących deaf	2	59	22
Specjalne szkoły przysposabiające do pracy Special job-training schools	39	818	342
szkoły dla uczniów: schools for pupils:			
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym with intellectual disability moderate or severe	29	714	307
z niepełnosprawnościami sprzężonymi with multiple disability	10	104	35

W roku szkolnym 2018/2019 funkcjonowało 150 techników (w tym 3 specjalne), w których kształciło się 50,5 tys. uczniów, w tym tylko 39,8% stanowiły uczennice, które rzadziej wybierały szkoły techniczne. Wszystkie technika prowadziły nauczanie w trybie dziennym. W klasach I technikum (bez szkół specjalnych)

naukę pobierało 5,3 tys. uczennic, zaś w klasie programowo najwyższej 4,9 tys. uczennic. Odsetek uczniów powtarzających klasę wyniósł w roku szkolnym 2018/2019 – 0,9%, w tym 27,0% stanowiły uczennice. Spośród najpopularniejszych kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/2019 wybieranych przez uczennice (łącznie ze szkołami specjalnymi) była podgrupa usług dla ludności 47,7%, podgrupa biznesu i administracji 15,8% i podgrupa społeczna 14,6%. Najbardziej wybieranym kierunkiem kształcenia przez uczennice była podgrupa medyczna 0,03%, zaś po 0,1% wybrało podgrupę fizyczną, podgrupę leśną, podgrupę ochrony i bezpieczeństwa. Największy odsetek uczennice stanowiły na kierunku: podgrupa artystyczna (89,4%), podgrupa weterynaryjna (80,5%) i podgrupa usług dla ludności (77,6%), zaś najmniejszy na kierunku: podgrupa technologii teleinformatycznych (7,9%), podgrupa inżynieryjno-techniczna (9,2%) i podgrupa leśna (21,5%).

Tablica 16. Uczniowie w szkołach zawodowych^a według podgrup kierunków kształcenia^b w roku szkolnym 2018/2019

Table 16. Students of vocational schools^a by narrow fields of education^b in 2018/2019 school year

Podgrupy kierunków kształcenia Narrow fields of education	Zasadnicze szkoły zawodowe Basic vocational schools		Branżowe szkoły I stopnia Stage I sectoral vocational schools areas		Technika Technical secondary schools	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	3771	1599	7437	3155	30384	20113
w tym: of which:						
Artystyczna Arts	14	17	31	29	29	245
Społeczna Social and behavioural sciences	–	–	–	–	1134	2936
Biznesu i administracji Business and administration	61	327	146	657	2836	3168
Fizyczna Physical sciences	–	–	–	–	10	11
Technologii teleinformatycznych Information and Communication Technologies (ICTs)	–	–	–	–	8853	761
Inżynieryjno-techniczna Engineering and technology	1925	40	3909	90	10181	1028
Produkcji i przetwórstwa Manufacturing and processing	460	211	802	468	346	320
Architektury i budownictwa Architecture and construction	861	–	1771	4	3193	1199
Rolnicza Agriculture	33	12	44	24	80	115
Leśna Forestry	–	–	–	–	62	17
Weterynaryjna Veterinary	–	–	–	–	75	310
Medyczna Health	–	–	–	–	9	7
Usług dla ludności Personal services	417	980	734	1881	2767	9584
Ochrony i bezpieczeństwa Security services	–	–	–	–	60	23
Usług transportowych Transport services	–	–	–	–	714	370

a łącznie ze szkołami specjalnymi.

b Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013.

a Including special schools.

b According to the International Classification of Fields of Education and Training ISCED-F 2013.

Odsetek absolwentów technikum (bez szkół specjalnych) w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dla młodzieży w roku szkolnym 2017/2018 wyniósł 36,8%. Absolwentki stanowiły 41,8% absolwentów technikum (spadek do roku poprzedniego o 0,2 p. proc.) Zdecydowana większość absolwentek tj. 87,1% przystąpiła do egzaminu maturalnego, 85,9% zdała egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie lub kwalifikacje zawodowe, zaś 70,7% uczennic otrzymało świadectwo dojrzałości, analogicznie w roku poprzednim 83,0%, 82,0% i 64,0%.

W roku szkolnym 2018/2019 w oddziałach ogólnodostępnych technikum naukę pobierało 198 uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (w tym uczennice stanowiły 30,3%), zaś w 3 szkołach specjalnych kształciło się 127 uczniów, w tym 34 uczennice słabowidzące i 22 niesłyszące.

Szkolnictwo zawodowe dla młodzieży w roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim było realizowane w 118 branżowych szkołach I stopnia oraz 28 szkołach specjalnych. Zgodnie z nową strukturą nauczania w zakresie szkolnictwa zawodowego wprowadzoną w ramach reformy oświaty (ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe) dotychczasowe zasadnicze szkoły zawodowe zastąpione zostały trzyletnią branżową szkołą I stopnia oraz dwuletnią szkołą branżową II stopnia (od roku szkolnego 2020/2021), których głównym celem jest wykształcenie umiejętności przydatnych do pracy w określonym zawodzie.

Kształcenie w branżowej szkole I stopnia odbywa się w zawodach jednokwalifikacyjnych, przy czym większość z nich ma kwalifikację wspólną z zawodem nauczonym na poziomie technikum. Po ukończeniu branżowej szkoły I stopnia absolwenci będą mogli kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w celu uzyskania dyplomu technika w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły. Ponadto absolwent branżowej szkoły II stopnia uzyska wykształcenie średnie branżowe oraz zdobędzie możliwość przystąpienia do matury i podjęcia studiów wyższych.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2018/2019 w branżowych szkołach I stopnia (łącznie ze specjalnymi) kształciło się 8,8% wszystkich uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych. Uczennice szkół branżowych I stopnia stanowiły 29,8% ogólnej liczby uczniów tego typu szkół. W klasach I (bez szkół specjalnych) naukę pobierało 1,5 tys. uczennic. Ze względu na okres przejściowy reformy szkolnictwa w branżowych szkołach I stopnia w roku szkolnym 2018/2019 klasą programowo najwyższą była klasa II, natomiast w branżowych szkołach I stopnia (bez szkół specjalnych) pozostały jeszcze oddziały zlikwidowanych zasadniczych szkół zawodowych na poziomie klasy III, w których kształciło się 5,1 tys. uczniów, z czego uczennice stanowiły 29,2%. W roku szkolnym 2018/2019 uczennice branżowych szkół I stopnia (bez szkół specjalnych) najczęściej wybierały kierunki kształcenia: podgrupa usług dla ludności (59,4%), podgrupa biznesu i administracji (22,2%) oraz podgrupa produkcji i przetwórstwa (14,2%). Wśród najpopularniejszych kierunków kształcenia w oddziałach zasadniczych szkół zawodowych wybór uczennic był identyczny jak w branżowych szkołach I stopnia. Kierunkiem kształcenia zdominowanym przez uczennice zarówno w branżowych szkołach I stopnia, jak i oddziałach zasadniczych szkół zawodowych była podgrupa usług dla ludności, gdzie dziewczęta stanowiły odpowiednio 70,2% i 71,9% uczniów.

Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych (wraz ze szkołami specjalnymi) stanowili 16,9% ogólnej liczby absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (spadek do roku poprzedniego o 2,9%, zaś do roku 2010/2011 o 10,1%). Absolwentki stanowiły 29,6% absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (bez szkół specjalnych) i 9,0% wszystkich absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (bez szkół specjalnych). Odsetek uczennic oddziałów zasadniczych szkół zawodowych, które nie uzyskały promocji do następnej klasy w roku szkolnym 2018/2019 wynosił 6,5%. Natomiast 62,6% uczennic zdało egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie lub kwalifikacje zawodowe.

W roku szkolnym 2018/2019 w 28 placówkach specjalnych branżowych szkół I stopnia naukę pobierało 476 niepełnosprawnych uczniów (wzrost do roku poprzedniego o 247 uczniów, w tym o 104 dziewczęta). Wśród uczennic najczęstszym typem niepełnosprawności była niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim (78,0%), zaś 10,5% stanowiły uczennice niedostosowane społecznie, 6,0% niesłyszące,

3,5% słabowidzące i 2,0% uczennice zagrożone niedostosowaniem społecznym. W szkołach specjalnych w oddziałach zasadniczych szkół zawodowych kształciło się 239 niepełnosprawnych uczniów, w tym 99 uczennic, z czego 88,9% stanowiły uczennice z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, 8,1% niesłyszące i 3,0% słabowidzące.

Tablica 17. Absolwenci, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2017/2018

Table 17. Graduates of upper secondary and post-primary schools who sat secondary school matriculation examination in 2017/2018 school year

Wyszczególnienie Specification	Licea ogólnokształcące General secondary		Technika Technical secondary schools		Ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe General art schools leading to professional certifications	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Absolwenci z poprzedniego roku szkolnego Graduates from the previous school year	6327	10464	6766	4866	54	161
Absolwenci ^a , którzy przystąpili do egzaminu maturalnego Graduates ^a who sat secondary school matriculation examination	5394	9319	5656	4235	54	161
Absolwenci ^a , którzy otrzymali świadectwo dojrzałości Graduates ^a who passed secondary school matriculation examination	5001	8506	4741	3437	47	148

a Z poprzedniego roku szkolnego, jak również z lat poprzednich.
a From the previous school year, as well as from previous years.

W województwie małopolskim zainteresowanie specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy w okresie ostatnich paru lat tj. od roku szkolnego 2016/2017 utrzymuje się na tym samym poziomie i odsetek uczniów tego typu szkół w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych wynosi 0,7%. W porównaniu jednak do lat wcześniejszych liczba specjalnych szkół przysposabiających do pracy wzrosła z 28 w roku szkolnym 2010/2011 do 39 w roku obecnym, zaś liczba uczniów o 30,0%.

W wrześniu 2018 r. do szkół tego typu w województwie małopolskim uczęszczało 818 uczniów, w tym uczennice stanowiły 41,8%. Ze względu na dominujący rodzaj specjalnych potrzeb edukacyjnych, 29 szkół prowadziło edukację dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, zaś 10 dla uczniów z niepełnosprawnością sprzężoną. W klasach I naukę pobierało 95 uczennic, zaś w klasie programowo najwyższej 168 uczennic. Absolwentami w roku szkolnym 2017/2018 zostało 171 uczniów (tj. 0,5% liczby wszystkich absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych), w tym 72 uczennice (spadek do roku ubiegłego o 5,3%).

Do szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych dających uprawnienia zawodowe należą ogólnokształcące szkoły artystyczne. W roku szkolnym 2018/2019 w województwie małopolskim w 10 tego typu szkołach zawód zdobywało 1190 uczniów (w tym 74,5% stanowiły uczennice). Szkoły te prowadziły nauczanie tylko w trybie dziennym i nie prowadziły kształcenia w oddziałach specjalnych i integracyjnych. Uczniowie ogólnokształcących szkół artystycznych stanowili 1,0% uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych, w porównaniu do roku poprzedniego odsetek uczniów tego typu szkół nie uległ zmianie i pozostał na tym samym poziomie 1,0%, zaś w porównaniu do roku szkolnego 2010/2011 wzrost wyniósł 0,1 p. proc. W roku szkolnym 2017/2018 ponad 98,8% uczniów (w tym 99,1% uczennic) otrzymało promocję do klasy następnej. Wszyscy uczniowie przystąpili do egzaminu maturalnego, 91,9% uczennic

otrzymało świadectwo dojrzałości, zaś 91,9% uczennic przystąpiło do egzaminu dyplomowego, który wszystkie zdały. Absolwentami ogólnokształcących szkół artystycznych w roku szkolnym 2017/2018 zostało 215 uczniów (w tym 161 uczennic), stanowili oni 0,7% wszystkich absolwentów (wzrost do roku poprzedniego o 0,1 p. proc.).

Najwyższy odsetek kobiet wśród absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych obserwowano w ogólnokształcących szkołach artystycznych i liceach ogólnokształcących, gdzie stanowiły one odpowiednio 74,9% i 65,1% ogólnej liczby absolwentów tych szkół, zaś wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, specjalnych szkół przysposabiających do pracy oraz technikum dominowali mężczyźni, którzy stanowili odpowiednio 69,7%, 57,9% i 58,2% ogólnej liczby absolwentów tych szkół.

Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Tablica 18. Współczynniki skolaryzacji w roku szkolnym 2018/2019
Table 18. Enrolment rate in 2018/2019 school year

Szkoły Schools	Grupa wieku Group of age	Województwo małopolskie Malopolskie Voivodship	Polska Poland
brutto		brutto	
Podstawowe Primary	7–14	95,56	95,46
Gimnazja Lower secondary	15	100,06	101,21
Ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe: Upper-secondary and post-primary:			
licea ogólnokształcące general secondary	16–18	49,8	54,91
zasadnicze zawodowe basical vocational	16–18	5,18	4,25
branżowe I stopnia stage I sectoral vocational schools	16–18	10,22	9,10
specjalne przysposabiające do pracy general art schools leading to professional certifications	15–18	0,79	0,96
policealne post-secondary	19–21	15,82	18,61
netto		netto	
Podstawowe Primary	7–14	94,56	93,85
Gimnazja Lower secondary	15	87,38	83,31
Ponadgimnazjalne i ponadpodstawowe: Upper-secondary and post-primary:			
licea ogólnokształcące general secondary	16–18	41,74	42,52
zasadnicze zawodowe basical vocational	16–18	4,17	2,91
branżowe I stopnia stage I sectoral vocational schools	16–18	9,88	8,61
specjalne przysposabiające do pracy general art schools leading to professional certifications	15–18	0,12	0,16
policealne post-secondary	19–21	4,75	4,75

2.2. Wykształcenie

2.2. Studies

Województwo małopolskie jest drugim pod względem liczby studentów (po województwie mazowieckim) ośrodkiem akademickim w Polsce. W roku akademickim 2018/2019 na 28^{1,2} uczelniach (tym 14 niepublicznych i w 10 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych uczelni z innych województw) kształciło się 150,1 tys. studentów (łącznie z cudzoziemcami 8,2 tys.) tj. o 4,8% mniej niż w roku 2017/2018 i o 29,2% mniej niż w roku 2010/2011. Odsetek kobiet wśród wszystkich studiujących od lat utrzymuje się na podobnym poziomie i w roku 2018/2019 wyniósł 58,6%, zaś w latach poprzednich odpowiednio: 2017/2018 – 58,7%, 2014/2015 – 59,3% i w roku akademickim 2010/2011 – 58,2%.

Tablica 19. Studenci według uczelni (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2018/2019

Stan w dniu 31 grudnia

Table 19. Students by higher education institutions (including foreigners) in 2018/2019 academic year
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Mężczyźni Males	Kobiety Females
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Jagiellonian University in Cracow	11799	25103
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie AGH University of Science and Technology in Cracow	15732	8177
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki Tadeusz Kościuszko Cracow University of Technology	7994	4872
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie University of Agriculture in Kraków	3216	5125
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie Cracow University of Economics	5410	9546
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie Pedagogical University in Cracow	2808	8847
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie University School of Physical Education in Cracow	1271	2076
Akademia Muzyczna w Krakowie Academy of Music in Cracow	323	385
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie Jan Matejko Academy of Fine Arts in Cracow	235	851
Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie AST National Academy of Theatre Arts	234	267
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie University of Applied Sciences in Tarnow	1320	2571
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu The State Higher Vocational School in Nowy Sacz	1244	2040
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu Podhale State College of Applied Sciences in Nowy Targ	559	1454
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu Cavalry Captain Witold Pilecki State University of Małopolska in Oświęcim	549	1224
Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University in Nowy Sacz	512	649
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie The School of Management and Banking in Krakow	1152	1441
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie Małopolska School of Economics in Tarnow	116	529

¹ Biorąc pod uwagę faktyczną lokalizację uczelni i ich jednostek zamiejscowych.

² Zgodnie z rejestrem POL-on w roku akademickim 2018/2019 w województwie działało 29 uczelni. W publikacji zaprezentowane są dane 28 uczelni, które złożyły sprawozdania statystyczne.

Tablica 19. Studenci według uczelni (łącznie z cudzoziemcami) w roku akademickim 2018/2019 (dok.)
Stan w dniu 31 grudnia

Table 19. Students by higher education institutions (including foreigners) in 2018/2019 academic year (cont.)
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Mężczyźni Males	Kobiety Females
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University	2654	4622
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie The Pontifical University of John Paul II in Krakow	1126	897
Akademia Ignatianum w Krakowie Jesuit University Ignatianum in Krakow	538	2721
Wyższa Szkoła Gospodarki i Zarządzania w Krakowie Higher School of Economics and Management in Cracow	49	122
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie Higher School of Economics and Computer Science in Cracow	1017	358
Wyższa Szkoła Ubezpieczeń w Krakowie Higher School of Insurances in Cracow	32	88
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchoj Beskidzkiej The University College of Tourism and Ecology	265	193
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia Cracow School of Health Promotion	266	1406
Wyższa Szkoła Europejska im. Ks. Józefa Tischnera w Krakowie Tischner European University in Krakow	369	884
Tarnowska Szkoła Wyższa Tarnow Higher School	43	286
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego 'Apeiron' w Krakowie College of Public Security and Individual Apeiron in Krakow	406	273

Połowa uczelni w województwie małopolskim w roku 2018/2019 funkcjonowała, jako uczelnie publiczne, na których studiowało 84,5% wszystkich studentów (tj. 125,3 tys. studentów). Największym ośrodkiem naukowym od lat pozostaje Kraków, w którym w badanym roku kształciło się 135,0 tys. osób.

Współczynnik skolaryzacji netto w szkolnictwie wyższym w roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim wyniósł 52,8% (w roku poprzednim – 53,9%).

Współczynnik skolaryzacji brutto w szkolnictwie wyższym – relacja liczby osób uczących się (stan w dniu 31 grudnia) na tym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (19–24 lata).

Współczynnik skolaryzacji netto w szkolnictwie wyższym – relacja liczby osób (w grupie wieku 19–24 lata) uczących się (stan w dniu 31 grudnia) na tym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej, jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (19–24 lata).

W wyniku zmiany organizacji studiów tj. wdrożenia systemu bolońskiego, w analizowanym okresie 2010–2018 zmalał udział osób na studiach magisterskich jednolitych, zaś dominujące stały się studia pierwszego i drugiego stopnia. W województwie małopolskim w roku akademickim 2018/2019 studenci studiów pierwszego stopnia stanowili 64,4% ogółu studiujących w województwie, zaś kobiety 60,1% – wzrost do roku poprzedniego o 0,1 p. proc., studiów uzupełniających magisterskich tj. studiów drugiego stopnia 24,5% (kobiety 27,9%, spadek do roku poprzedniego o 0,6 p. proc.), zaś jednolitych studiów magisterskich 11,0% (kobiety 12,0%, wzrost do roku poprzedniego o 1,5 p. proc.). Na studiach licencjackich kształciło się 58,1% ogółu studiujących na studiach pierwszego stopnia, kobiety stanowiły 72,4% (wzrost do roku poprzedniego o 1,0 p. proc.), zaś na studiach inżynierskich studiowało analogicznie 41,8% (kobiety stanowiły 27,4%).

Kobiety najczęściej wybierały studia stacjonarne (75,4%), w tym studia pierwszego stopnia (63,3%), w drugiej kolejności studia uzupełniające magisterskie 24,8%, zaś najrzadziej studia magisterskie jednolite. Odsetek kobiet, które wybrały niestacjonarną formę kształcenia w roku 2018/2019 wyniósł 24,6%. Zdecydowana większość tj. 50,3% kształciła się na studiach I stopnia, rzadziej zaś na studiach magisterskich uzupełniających (37,2%) i magisterskich jednolitych (12,5%). Odsetek kobiet na niestacjonarnych studiach I stopnia licencjackich w roku 2018/2019 wyniósł 85,0%.

Ze względu na typ uczelni kobiety w roku 2018/2019 najczęściej wybierały uniwersytety (28,9%) i pozostałe uczelnie, w tym państwowe wyższe szkoły zawodowe (17,8%). W dalszej kolejności wybierały uczelnie techniczne (15,0%), uczelnie ekonomiczne (14,0%), uczelnie pedagogiczne (13,3%) oraz uczelnie rolnicze (5,9%). Najrzadziej wybierały zaś uczelnie teologiczne (1,0%), uczelnie artystyczne (1,7%) i akademie wychowania fizycznego (2,4%). Najbardziej sfeminizowanym typem szkół wyższych były uczelnie pedagogiczne, uniwersytety i uczelnie artystyczne, na którym kobiety stanowiły odpowiednio: 77,6%, 68,0% i 65,5%, natomiast mężczyźni dominowali na uczelniach technicznych (64,5%) i teologicznych (55,7%).

Porównując preferencje kobiet przy wyborze typu uczelni w okresie ostatnich dziesięciu lat można zauważyć, że nie uległy one znacznym zmianom. W roku 2010/2011 największym zainteresowaniem wśród kobiet cieszyły się uniwersytety (25,0%), pozostałe uczelnie, w tym państwowe wyższe szkoły zawodowe (20,1%) i uczelnie ekonomiczne (18,8%), zaś najrzadziej kobiety wybierały uczelnie artystyczne (1,2%) i uczelnie teologiczne (1,3%).

Tablica 20. Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami) według form studiów i form własności szkół
Stan w dniu 31 grudnia

Table 20. Students of higher education institutions (including foreigners) by modes of studies and types of institution
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	W tym kobiety of which females	Z liczby ogółem na studiach Of grand total number in			
				stacjonarnych full-time programmes		niestacjonarnych part-time programmes	
				mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	2017/2018	157271	92479	47873	69911	16919	22568
	2018/2019	148246	87007	45496	65645	15743	21362
Publiczne Public	2017/2018	134227	77945	44026	63911	12256	14034
	2018/2019	125232	72538	41626	59580	11068	12958
Niepubliczne Non-public	2017/2018	23044	14534	3847	6000	4663	8534
	2018/2019	23014	14469	3870	6065	4675	8404

W roku akademickim 2018/2019 najwięcej kobiet kształciło się na Uniwersytecie Jagiellońskim (28,9% ogólnej liczby studentek, spadek do roku poprzedniego o 5,2%), na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (11,0%, spadek do roku poprzedniego o 16,2%) oraz na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie (10,2%, spadek o 5,5%). Z pośród szkół niepublicznych największy odsetek kobiet studiował na Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (5,3% ogólnej liczby studentek, wzrost do roku poprzedniego o 1,8%), na Akademii Ignatianum w Krakowie (3,1%, wzrost o 7,1%) oraz w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Krakowie (1,7%, wzrost o 3,2%). Podobnie jak w roku ubiegłym, w większości uczelni odnotowano spadek liczby studentów. Największy spadek studentek w 2018/2019 w porównaniu do roku poprzedniego odnotowała Wyższa Szkoła Ubezpieczeń w Krakowie, gdzie spadek wyniósł 32,8%, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (16,2%) i Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie (10,8%). Natomiast największy wzrost studentek odnotowano w Tarnowskiej Szkole Wyższej o 46,7%.

W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim najwięcej kobiet kształciło się na kierunkach z grupy Biznes, administracja i prawo (21,4%) ogólnej liczby studiujących kobiet (odpowiednio szkoły publiczne 20,2%, szkoły niepubliczne 27,6%). Kolejną dużą grupą stanowiły kierunki z grupy: Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (15,8%) oraz Technika, przemysł, budownictwo (15,5%). Najmniejszą

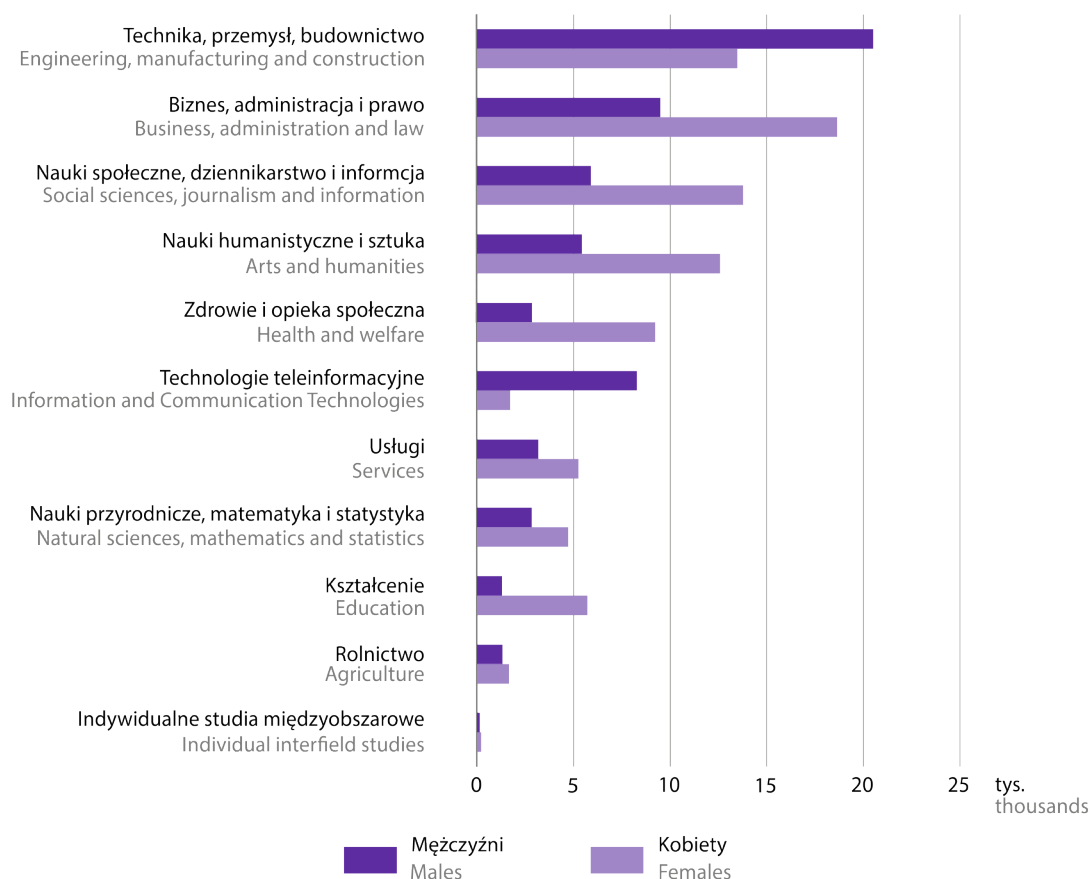
popularnością wśród kobiet cieszyły się kierunki z grupy: Indywidualne studia międzyobszarowe (0,3%), Rolnictwo (1,9%) i Technologie teleinformacyjne (2,0%). W porównaniu do ubiegłego roku akademickiego największy wzrost liczby studentek odnotowano w grupie Indywidualne studia międzyobszarowe (z 78 studentek w roku 2017/2018 do 224 w 2018/2019), zaś największy spadek liczby studentek nastąpił w grupie: Technika, przemysł i budownictwo (o 11,8% do roku poprzedniego). Porównując wybory kobiet z przed lat, najbardziej popularną grupą kształcenia wśród kobiet w roku akademickim 2010/2011 była grupa: Nauki społeczne, gospodarka i prawo, na której studiowało 43,0% ogólnej liczby studentek. W dalszej kolejności kobiety wybierały: Nauki humanistyczne i sztuka (12,1%), Technika, przemysł i budownictwo (10,8%), Kształcenie (9,7%), Usługi (7,7%) i Zdrowie i opieka społeczna 7,4%. Najrzadziej kobiety wybierały zaś Rolnictwo (2,2%) i Nauka (7,2%).

Wykres 10. Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami) według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2018/2019

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 10. Students of higher education institutions (including foreigners) by broad fields of education^a in the 2018/2019 academic year

As of 31 December

^a Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013.

^a According to the International Classification of Fields of Education and Training ISCED-F 2013.

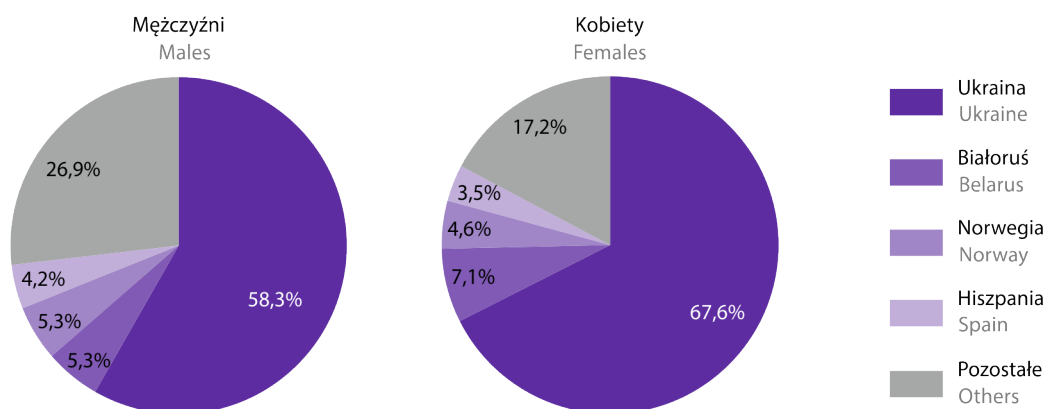
W roku akademickim 2018/2019 liczba studentów niepełnosprawnych, liczona według głównego rodzaju niepełnosprawności wynosiła 2,2 tys. osób tj. 1,5% wszystkich studentów (spadek do roku poprzedniego o 6,2%, zaś do roku 2020/2011 – 24,5%). Kobiety stanowiły 56,0% ogólnej liczby studentów niepełnosprawnych, dla porównania w latach poprzednich stanowiły odpowiednio: 56,4% w roku 2017/2018 i 56,8% w roku 2010/2011.

Województwo małopolskie jest drugim, co do wielkości (po województwie mazowieckim) ośrodkiem akademickim, pod względem liczby studentów cudzoziemców. W roku akademickim 2018/2019 na terenie województwa małopolskiego studiowało 8,2 tys. cudzoziemców z 117 krajów tj. o 0,2 tys. osób (o 2,1%) mniej niż przed rokiem, zaś o 36,2% więcej niż w roku akademickim 2014/2015. Ich udział w ogólnej liczbie studentów wyniósł 5,5%, dla porównania w latach ubiegłych odpowiednio: 2017/2018 – 5,3%, w 2014/2015 – 3,3% i w roku akademickim 2010/2011 – 1,1%. W analizowanym roku wśród wszystkich cudzoziemców niewielką grupę stanowili cudzoziemcy przyjęci na podstawie umów międzynarodowych oraz na podstawie decyzji właściwego ministra. W roku akademickim 2018/2019 na 11 małopolskich uczelniach studiowało 787 osób (w tym kobiety – 61,6%) i stanowili oni 9,6% ogólnej liczby cudzoziemców. Większość z nich studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (57,1%), na Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie (12,8%) i na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (5,5%).

Wykres 11. Struktura cudzoziemców – studentów uczelni według krajów pochodzenia w roku akademickim 2018/2019

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 11. The structure of foreigners – students of higher education institutions by country of origin in the 2018/2019 academic year
As of 31 December

W roku 2018/2019 liczba kobiet pochodzących z innego kraju, a studiujących na terenie województwa małopolskiego wynosiła 4,8 tys. (tj. 58,5% ogólnej liczby cudzoziemców), w tym 611 kobiet deklarowało polskie pochodzenie. W porównaniu do roku poprzedniego liczba kobiet spadła o 1,7%, zaś w porównaniu do roku 2014/2015 wzrosła o 34,3%. Kobiety pochodziły z 86 krajów, z czego najwięcej przybyło z Ukrainy (67,6%), z Białorusi (7,1%), z Norwegii (4,6%), z Hiszpanii (3,5%), z Rosji (1,9%) i Francji (1,2%), po 1,0% pochodziło z Kazachstanu, Czech i Niemiec. Dla porównania w roku akademickim 2010/2011 kobiety najczęściej pochodziły z Ukrainy (23,7%), z Białorusi (13,8%), z Norwegii (12,3%) i ze Stanów Zjednoczonych Ameryki (5,0%, spadek do roku badanego o 4,1 p. proc.) Najwięcej kobiet cudzoziemców studiowało na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (39,4%), na Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (25,2%) i na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (11,6%). Zdecydowana większość 92,9% studiowała w trybie stacjonarnym, w tym studia pierwszego stopnia wybrało 59,1% kobiet, z czego 89,6% – studia pierwszego stopnia z tytułem licencjata, studia drugiego stopnia wybrało 27,3%, zaś studia jednolite magisterskie 13,6%. Podobnie, jak w poprzednim roku akademickim, największym powodzeniem wśród kobiet obcokrajowców cieszyły się kierunki z grupy: Biznes, administracja i prawo (30,6%), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (24,2%), Nauki humanistyczne i sztuka (12,6%), Usługi (11,8%) i Zdrowie i opieka społeczna (9,2%). Rzadziej kobiety wybierały: Technika, przemysł, budownictwo (5,0%), Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka (2,5%), Technologie teleinformatyczne (2,2%), Kształcenie (1,0%), Rolnictwo (0,6%) i Indywidualne studia międzyobszarowe (0,3%).

W roku akademickim 2017/2018 małopolskie uczelnie opuściło 43,2 tys. absolwentów, łącznie z cudzoziemcami (o 10,4 tys., tj. o 19,4% mniej niż przed rokiem i o 21,4% mniej niż w roku 2010/2011). Kobiety absolwentki stanowiły 63,2% ogólnej liczby absolwentów. Studia pierwszego stopnia ukończyło 22,6 tys. osób, łącznie z cudzoziemcami (tj. 52,2% ogólnej liczby absolwentów). Dyplom potwierdzający ukończenie studiów magisterskich otrzymało 20,6 tys. osób (47,8% absolwentów), wśród których większość stanowili absolwenci studiów drugiego stopnia – 18,4 tys. osób (w tym kobiety stanowiły 65,6%).

Analizując kierunki studiów zauważyć można, że najliczniejszą grupę stanowiły absolwentki uniwersytetów – 5,9 tys. kobiet tj. 21,5% ogólnej liczby osób kończących studia. Kolejnymi dużymi grupami były absolwentki uczelni technicznych (18,7%), uczelni ekonomicznych (18,3%), pozostałych uczelni (15,5%) i uczelni pedagogicznych (13,8%). Najwięcej kobiet ukończyło studia w zakresie kierunków należących do grup: Biznes, administracja i prawo – 6,1 tys. (22,3% ogólnej liczby absolwentek), Technika, przemysł i budownictwo – 5,8 tys. (21,3%), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja – 3,8 tys. (13,9%) i Nauki humanistyczne i sztuka – 3,1 tys. (11,3%). W dalszej kolejności kobiety kończyły: Zdrowie i opieka społeczna – 2,7 tys. (9,9%), Kształcenie – 2,0 tys. (7,4%) i Usługi – 1,6 tys. (5,8%). Najrzadziej zaś kobiety uzyskiwały dyplom z kierunków z grupy: Rolnictwo – 392 kobiety (1,4%), Technologie teleinformacyjne – 385 kobiet (1,4%) i Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka – 1,5 tys. (5,3%).

W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim studia podyplomowe prowadziły 24 uczelnie, w których uczyło się 11,0 tys. słuchaczy, w tym 7,3 tys. kobiet. W porównaniu do roku poprzedniego uczelnie odnotowały nieznaczny wzrost słuchaczy o 0,4% (w przypadku kobiet o 1,2% słuchaczek).

Tablica 21. Słuchacze studiów podyplomowych (bez cudzoziemców) według typu szkoły w roku akademickim 2018/2019

Table 21. Non-degree postgraduate students (excluding foreigners) by types of higher education institutions in the 2018/2019 academic year

Typ szkoły Types of school	Słuchacze studiów podyplomowych Non-degree postgraduate students		Wydane świadectwa (w poprzednim roku akademickim) Issued certificates (in the previous academic year)	
	ogółem total	w tym kobiety of which females	ogółem total	w tym kobiety of which females
Ogółem Total	10936	7203	8913	5829
Uniwersytety Universities	2252	1668	1761	1295
Wyższe szkoły techniczne Technical universities	3455	1631	3124	1473
Wyższe szkoły rolnicze Academies of agriculture	296	142	267	139
Wyższe szkoły ekonomiczne Academies of economics	1663	1114	1557	1114
Wyższe szkoły pedagogiczne Higher teacher education schools	1241	1099	935	824
Wyższe szkoły artystyczne Fine arts academies	121	99	48	41
Wyższe szkoły teologiczne Higher schools of theology	261	71	65	46
Pozostałe szkoły wyższe Other higher education institutions	1647	1379	1156	897

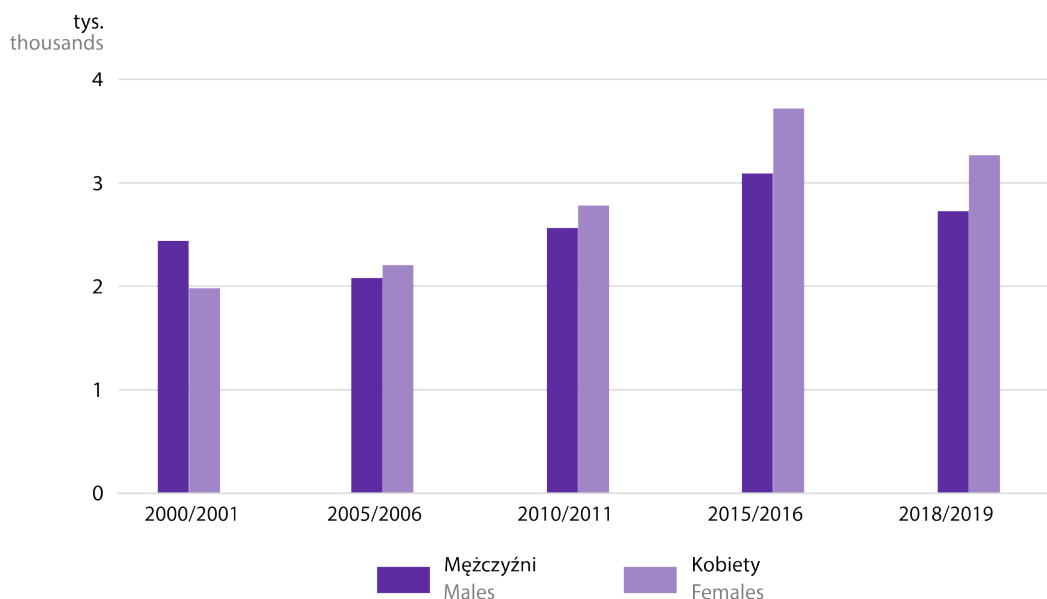
Podobnie jak w latach poprzednich zdecydowana większość kobiet słuchaczek studiów podyplomowych (łącznie z cudzoziemcami) kształciła się w uczelniach publicznych (73,0%, spadek do roku poprzedniego o 4,3 p. proc.) Najwięcej kobiet kształciło się na uniwersytetach (23,2% ogólnej liczby słuchaczek) oraz na uczelniach technicznych (22,6%), zaś najbardziej sfeminizowanym typem uczelni były uczelnie pedagogiczne, na których kobiety stanowiły 88,5% ogólnej liczby słuchaczy, zaś mężczyźni dominowali tylko na uczelniach technicznych, gdzie stanowili 72,8% wszystkich słuchaczy.

Największa liczba słuchaczek studiowała kierunki z grupy: Biznes, administracja i prawo (35,5% ogólnej liczby słuchaczek), Kształcenie (16,3%) oraz Zdrowie i opieka społeczna (12,1%). Na kierunkach z zakresu Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja kształciło się 11,8% ogólnej liczby słuchaczek, zaś na kierunkach: Nauki humanistyczne i sztuka (7,8%), Technika, przemysł i budownictwo (5,0%), Usługi (4,2%), Technologie teleinformacyjne (3,6%), Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka (2,5%). Najrzadziej kobiety wybierały kierunki z grupy Rolnictwo (1,3%).

W województwie małopolskim w 10 uczelniach w roku akademickim 2018/2019 na studiach podyplomowych kształciło się 85 cudzoziemców, w tym 52 kobiety. Zdecydowana większość kobiet kształciła się w uczelniach publicznych (90,4%). Najpopularniejszym kierunkiem kształcenia była grupa: Biznes, administracja i prawo gdzie studiowała ponad połowa kobiet cudzoziemców (53,8%). W dalszej kolejności kobiety wybierały: Nauki humanistyczne i sztuka (11,5%), Kształcenie (9,6%), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (7,7%). Po dwie kobiety wybrało studia podyplomowe z grupy: Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka, Technologie teleinformacyjne, Zdrowie i opieka społeczna i Usługi. Jedna kobieta studiowała na kierunku z grupy Technika, przemysł i budownictwo.

W roku akademickim 2018/2019 w województwie małopolskim naukę na studiach doktoranckich tzn. studiach III stopnia według systemu bolońskiego naukę kontynuowało 6,0 tys. osób (w tym 282 cudzoziemców i 3,3 tys. kobiet). W stosunku do poprzedniego roku akademickiego liczba doktorantów zmniejszyła się o 5,5% (w przypadku kobiet o 6,4%), zaś w porównaniu do roku 2010/2011 wzrosła o 12,2% (kobiety o 17,6%). Podobnie jak w poprzednim roku akademickim, kobiety częściej kształciły się na studiach stacjonarnych – 94,4%, natomiast na studiach niestacjonarnych udział kobiet i mężczyzn był zbliżony do roku poprzedniego i wynosił odpowiednio 5,6% i 7,3%.

Wykres 12. Uczestnicy studiów doktoranckich
Chart 12. Doctoral students

Udział kobiet w ogólnej liczbie doktorantów w roku 2018/2019 wynosił 54,5%. Dla porównania w roku poprzednim udział kobiet wynosił 55,0%, zaś w roku 2000/2001 – 44,8%. W analizowanym roku kobiety przeważały wśród uczestników studiów doktoranckich w akademiach wychowania fizycznego (73,8%), na uczelniach rolniczych (64,5%), w Instytutach naukowych PAN (62,1%), na uczelniach pedagogicznych (61,3%), na uniwersytetach (61,2%), w pozostałych szkołach wyższych (60,3%) oraz na uczelniach artystycznych (50,3). Mężczyźni zaś większość stanowili w Instytutach badawczych (63,6%), na uczelniach technicznych (60,6%) na uczelniach teologicznych (59,5%) oraz na uczelniach ekonomicznych (51,5%).

W małopolskich uczelniach na studiach doktoranckich największa liczba kobiet kształciła się na kierunkach z grupy: Nauki humanistyczne i sztuka (26,2% ogólnej liczby doktorantek), Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka (23,4%), Nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (12,2%), Technika, przemysł i budownictwo (12,2%) oraz Biznes, administracja i prawo (11,2%). Rzadziej kobiety kształciły się na kierunkach z grupy: Zdrowie i opieka społeczna (7,8%), Rolnictwo (2,9%), Usługi (2,3%) i Kształcenie (1,3%). Zaledwie 15 kobiet (tj. 0,5%) wybrało grupę Technologie teleinformatyczne.

W roku akademickim 2018/2019 wszczęto 902 przewody doktorskie (tj. o 50 więcej niż przed rokiem i o 24 więcej niż w roku akademickim 2010/2011). Przeszło połowa (tj. 55,1%) wszczętych przewodów doktorskich w analizowanym roku należało do kobiet. Jednocześnie 293 kobiety (odpowiednio 243 mężczyzn) uzyskało stopień naukowy doktora w przewodach doktorskich na lub po studiach doktoranckich (o 23 kobiety więcej niż przed rokiem).

W małopolskich szkołach wyższych w roku akademickim 2018/2019 pracowało 12,7 tys. nauczycieli akademickich³ łącznie z cudzoziemcami (w tym 95,6% pełnozatrudnionych i 4,4% niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty), tj. o 0,2 tys. (o 1,4%) mniej niż w poprzednim roku i o 0,4 tys. więcej niż w roku 2010/2011. Kobiety stanowiły 44,6% ogólnej liczby nauczycieli akademickich (analogicznie w 2010/2011 – 41,2%). W roku akademickim 2018/2019 najwięcej kobiet zatrudnionych było na stanowisku: adiunkta (2,4 tys.), asystenta (1,0 tys.), profesora (673 kobiety) oraz docenta (6 kobiet). Na pozostałych stanowiskach nauczyciela akademickiego zatrudnionych było (1,6 tys. kobiet).

³ Pełno- i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na pełne etaty; nauczyciele zatrudnieni w pełnym wymiarze godzin w więcej niż jednej szkole wyższej wykazani zostali w każdym miejscu pracy.
Źródło: dane Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Rozdział 3

Chapter 3

Praca i rodzina

Economic activity and family

Jednym z najistotniejszych czynników wpływających na sytuację na rynku pracy jest sytuacja demograficzna. Obserwowane w ostatnich latach w województwie małopolskim zmiany demograficzne takiej jak: spadek dzietności kobiet, wzrost średniego wieku kobiet rodzących dzieci, wzrost średniej długości życia czy wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności swe odzwierciedlenie znajdują w procesach, których konsekwencje mają istotny wpływ dla podaży pracy oraz aktywności ekonomicznej kobiet.

3.1. Rynek pracy

3.1. Labour market

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej

Economic activity of population aged 15 and more

Dane o aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)**, prowadzonego w cyklu kwartalnym. Przedmiotem badania jest sytuacja w zakresie aktywności ekonomicznej ludności, tzn. fakt wykonywania pracy, pozostawania bezrobotnym lub biernym zawodowo w badanym tygodniu. Dane nie obejmują osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania i bezdomnych oraz osób nieobecnych w gospodarstwach domowych 12 miesięcy i więcej.

W IV kwartale 2019 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w województwie małopolskim liczyła 1471 tys. osób, co stanowiło 55,6% ludności w wieku 15 lat i więcej. W zbiorowości tej pracujących było 1442 tys. osób, a bezrobotnych 30 tys. osób (w tym kobiety stanowiły 60,0%). Populacja biernych zawodowo wyniosła 1173 tys. osób (w tym kobiety 61,5%).

Struktura ludności według statusu na rynku pracy uległa zmianie zarówno w stosunku do notowanej w IV kwartale 2018 r., jak i do IV kwartału 2010 r. W odniesieniu do analogicznego okresu 2018 r., liczba osób aktywnych zawodowo zwiększyła się o 17 tys., tj. o 1,2%, natomiast liczba osób biernych zawodowo zmniejszyła się o 21 tys. osób, tj. o 1,8%. Wśród osób aktywnych zawodowo liczba pracujących zwiększyła się o 47 tys., tj. o 3,4%, a liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 30 tys., tj. o 50,0%.

W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. obserwowano podobne zmiany, tj. wzrost udziału pracujących (o 0,7 p. proc.) oraz spadek liczby bezrobotnych (o 15,0 p. proc.) i biernych zawodowo (o 0,8 p. proc.) W analizowanym okresie 2010–2019 liczba aktywnych zawodowo mężczyzn rosła szybciej niż liczba aktywnych zawodowo kobiet. Był to wzrost odpowiednio o 6,8% i o 2,0% w porównaniu do roku 2010, zaś w porównaniu do roku ubiegłego wzrost ten był większy w przypadku kobiet i wyniósł odpowiednio 1,9% zaś dla mężczyzn o 0,5%.

Współczynnik aktywności zawodowej to udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

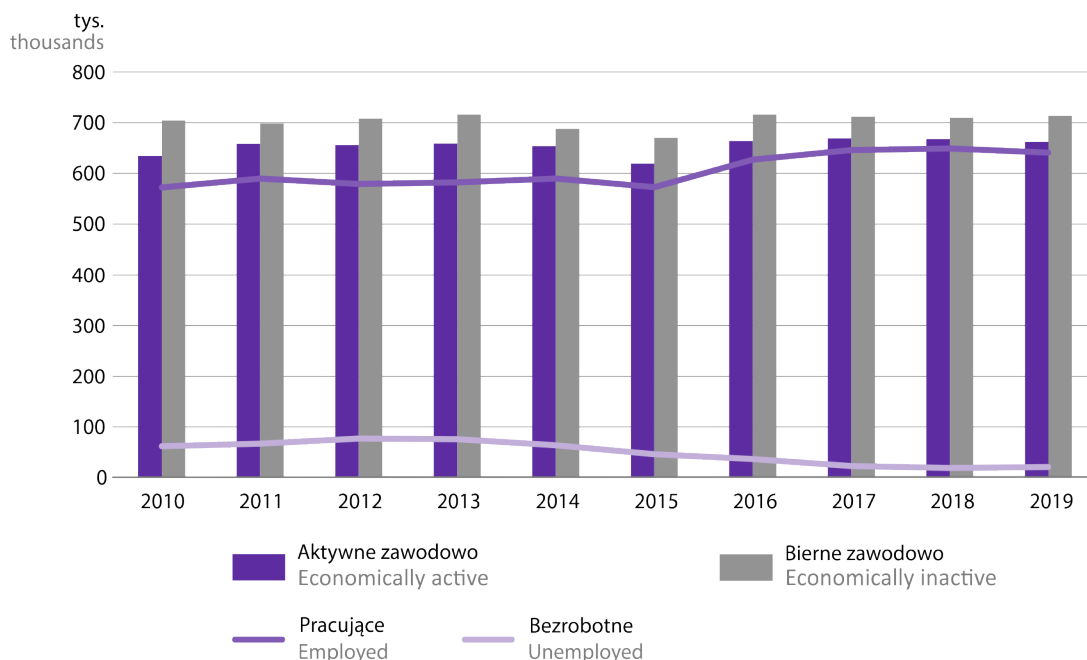

Wykres 13. Aktywność ekonomiczna kobiet w wieku 15 lat i więcej

Na podstawie BAEL

Chart 13. Economic activity of women aged 15 and more

On the LFS basis

Podobnie jak przed rokiem mężczyźni charakteryzowali się wyższym poziomem aktywności zawodowej niż kobiety. W konsekwencji współczynnik aktywności zawodowej kobiet w 2019 r. wyniósł 47,6% i był o 0,9 p. proc. wyższy niż w IV kwartale 2018 r., natomiast wśród mężczyzn wyniósł 64,3% i był wyższy o 0,4 p. proc. niż w IV kwartale roku poprzedniego.

Na 100 kobiet aktywnych zawodowo w IV kwartale 2019 r. przypadało 110 biernych zawodowo (114 w analogicznym okresie poprzedniego roku), w przypadku mężczyzn, na 100 aktywnych zawodowo przypadało 55 biernych zawodowo (57 przed rokiem).

W IV kwartale 2019 r. w województwie małopolskim najwyższy współczynnik aktywności zawodowej kobiet notowano w grupie wieku 35–44 lata (79,4%), w przypadku mężczyzn analogicznie – 94,8%.

Tablica 22. Wskaźniki aktywności zawodowej kobiet w wieku 15 lat i więcej

Na podstawie BAEL

Table 22. Indicators of economic activity of women by aged 15 and more

On the LFS basis

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	kwartały 2019 quarters			
	średnie w roku annual averages				1	2	3	4
	w %		in %					
Współczynnik aktywności zawodowej Activity rate	47,4	48,1	48,5	48,1	47,7	48,5	48,7	47,6
Wskaźnik zatrudnienia Employment rate	42,8	44,5	47,1	46,6	45,8	47,2	47,0	46,3
Stopa bezrobocia Unemployment rate	9,8	7,4	2,8	3,2	3,8	2,5	3,4	2,7

Liczba pracujących w IV kwartale 2019 r. ukształtowała się na poziomie 1442 tys. (tj. 98,0% ogólnej liczby

aktywnych zawodowo) i zwiększyła się w skali roku o 3,4%. Wzrost odnotowano zarówno w populacji mężczyzn, jak i kobiet, przy czym populacja kobiet zwiększyła się bardziej niż mężczyzn – odpowiednio o 21 tys. tj. 3,4% i 25 tys. tj. 3,2%.

Pracujący w BAEL to osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód (były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym), gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa w rolnictwie lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem) oraz formalnie miały pracę, ale jej nie wykonywały, jednocześnie otrzymywały, co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych), jeżeli przerwa w pracy wynosiła mniej niż 3 miesiące; jeśli przerwa w pracy wynosiła ponad 3 miesiące, dodatkowym kryterium w BAEL w przypadku pracowników najemnych (zatrudnieni na podstawie stosunku pracy oraz osoby wykonujące prace nakładczą).

Wskaźnik zatrudnienia (udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej) w IV kwartale 2019 r. będący miernikiem zaangażowania ludności w procesie pracy ukształtował się na nieco wyższym poziomie niż przed rokiem i wyniósł 54,5% (wzrost do roku poprzedniego o 1,8 p. proc.) Analizując wartość wskaźnika zatrudnienia ze względu na płeć, odnotowano duże zróżnicowanie. Wyższy wskaźnik był wśród mężczyzn, spośród których pracowało 63,4% (wzrost do roku poprzedniego o 2,1 p. proc.). Kobiety rzadziej podejmowały pracę, zaledwie 46,3% pań to osoby pracujące (wzrost do roku poprzedniego o 1,6 p. proc.)

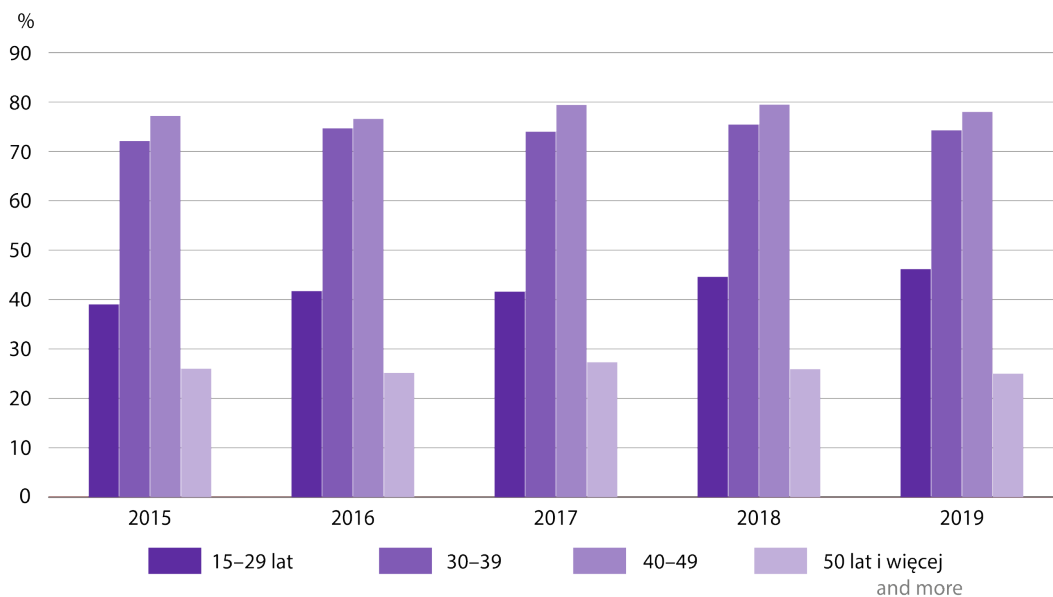
Analizując strukturę pracujących według statusu zatrudnienia przeważali pracownicy najemni zatrudnieni na podstawie stosunku pracy (1098 tys., tj. 76,1% ogólnej liczby pracujących). Większość z nich (71,8%) była zatrudniona przez pracodawców z sektora prywatnego, kobiety stanowiły 40,1% tej grupy. W sektorze publicznym pracowało 310 tys. osób, odsetek kobiet wyniósł 61,3%. Pracodawcy i pracujący na własny rachunek (309 tys. osób) stanowili 21,4% ogólnej liczby pracujących (odsetek kobiet – 34,3%), a pomagający bezpłatnie członkowie rodzin (35 tys.) – 2,4%, czego kobiety stanowiły 77,1% tej grupy.

Wykres 14. Wskaźnik zatrudnienia kobiet według wieku

Na podstawie BAEL

Chart 14. Employment rate women by age

On the LFS basis

Wskaźnik zatrudnienia obliczono, jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

W strukturze osób pracujących według grup zawodów najliczniejszą zbiorowość tworzyli specjaliści – 338 tys., a następnie pracownicy usług i sprzedawcy – 201 tys. oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 200 tys. Wśród kobiet dominowały kategorie zawodów, tj. specjaliści (31,3%), pracownicy usług i sprzedawcy (20,4%) oraz technicy i inny średni personel (16,1%). Najrzadziej kobiety pracowały, jako operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (2,0%), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (2,8%) oraz pracownicy biurowi 4,7%.

Tablica 23. Kobiety pracujące w wieku 15 lat i więcej według statusu zatrudnienia

Na podstawie BAEL

Table 23. Employed women aged 15 and more by employment status

On the LFS basis

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	IV kwartał 4th quarter			
w tys. in thousands				
Ogółem Total	574	578	617	638
sektor publiczny public sector	191	179	176	189
sektor prywatny private sector	383	399	441	449
Pracownice najemne Paid employees	440	472	505	506
sektor publiczny public sector	191	179	176	190
sektor prywatny private sector	249	293	329	316
Pracodawcy i pracujące na własny rachunek Employers and own-account workers	98	78	92	106
Pomagający członkowie rodzin Contributing family workers	36	28	20	27

Wśród ogółu pracujących 68,7% stanowili pracujący, którzy w badanym tygodniu przepracowali 40 i więcej godzin. W grupie mężczyzn odsetek pracujących 40 i więcej godz. tygodniowo wyniósł 59,8%, a kobiet – 40,1%. W przypadku pracujących, którzy w badanym tygodniu nie pracowali, ale mają pracę mężczyźni stanowili 38,2%, zaś kobiety 61,8%. Podobnie jak w roku poprzednim kobiety częściej pracowały w niepełnym wymiarze godzin. Najczęściej kobiety pracowały w wymiarze 20–29 godzin w badanym tygodniu (71,3%).

W IV kwartale 2019 r. na 1 tys. osób pracujących przypadały 834 osoby bezrobotne i bierne zawodowo w wieku 15 lat i więcej. Współczynnik ten był niższy w skali roku (899), ale wyższy w porównaniu z poprzednim kwartałem (780). W miastach na 100 pracujących przypadało 80 osób niepracujących (85 rok wcześniej), natomiast na terenach wiejskich 87 osób niepracujących (94 rok wcześniej).

Na 100 pracujących kobiet przypadało 116 kobiet niepracujących (124 w 2018 r.), wśród mężczyzn wskaźnik ten wyniósł 58 (63 w roku poprzednim).

Bezrobotni w BAEL to osoby w wieku 15–74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki: w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, w ciągu 4 tygodni (wliczając, jako ostatni tydzień badany) aktywnie poszukiwały pracy oraz były gotowe podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym. Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

W IV kwartale 2019 r. populacja osób bezrobotnych liczyła 30 tys. i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 30 tys. Spadek w zestawieniu z IV kwartałem 2018 r. dotyczył wszystkich kategorii według płci i miejsca zamieszkania, a najbardziej mężczyzn i mieszkańców wsi (po 21 tys., tj. odpowiednio o 63,6% i 65,6%).

Wśród osób bezrobotnych przeważały kobiety (60,0% ogólnej liczby bezrobotnych), ze względu na wiek najwięcej bezrobotnych było w grupie 25–34 lata (36,7%), a według wykształcenia – osoby z wykształceniem wyższym (46,7%).

Stopę bezrobocia w BAEL obliczono, jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).

W IV kwartale 2019 r. w województwie małopolskim stopa bezrobocia ukształtowała się na poziomie 2,0% i w skali roku zmniejszyła się o 2,1 p. proc. W miastach pozostawała nieznacznie wyższa niż na wsi i wyniosła 2,6%. W tym samym okresie na obszarach wiejskich bezrobotnymi było 1,5% aktywnych zawodowo.

Poprawiła się sytuacja kobiet na rynku pracy. Stopa bezrobocia w tej zbiorowości obniżyła się o 1,5 p. proc. i w IV kwartale 2019 r. wyniosła 2,7%. Z kolei wśród mężczyzn stopa bezrobocia ukształtowała się na poziomie 1,5% i spadła w porównaniu do roku poprzedniego o 2,6 p. proc.

Do głównych kategorii bezrobotnych należały osoby powracające do pracy po przerwie, bezrobotni, którzy podejmują pracę po raz pierwszy oraz bezrobotni, którzy stracili pracę (po 8 tys. osób), 6 tys. osób stanowili bezrobotni, którzy zrezygnowali z pracy. Najczęstszą przyczyną bezrobocia u kobiet była rezygnacja z pracy (33,3%) i powrót do pracy po przerwie (33,3%). Zaledwie 11,1% straciło pracę, a 22,2% kobiet podjęło pracę po raz pierwszy.

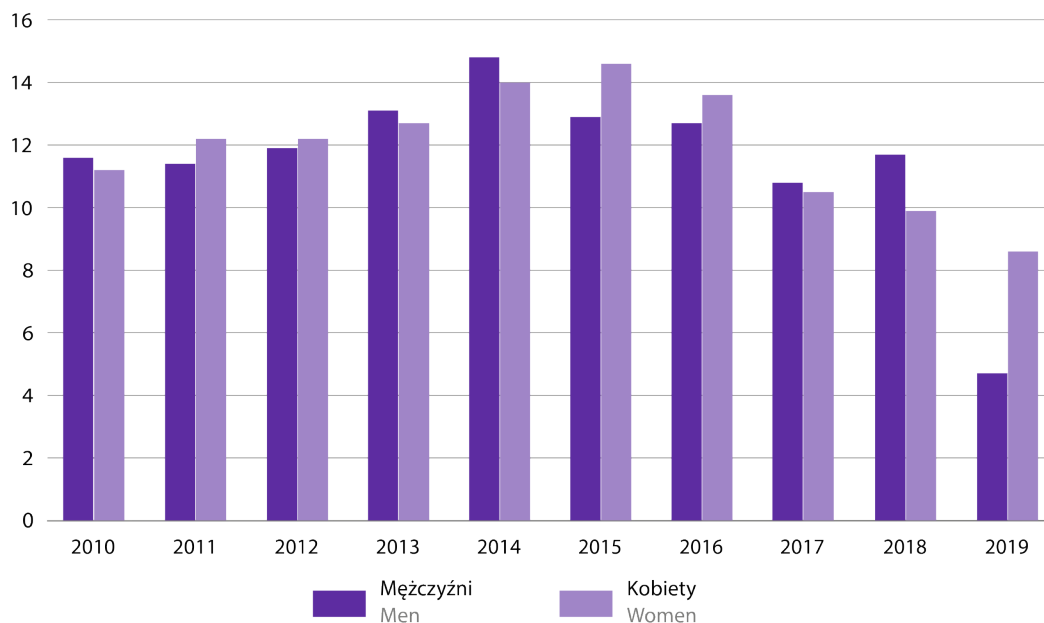
Wykres 15. Przeciętny czas poszukiwania pracy według płci

Na podstawie BAEL

Chart 15. Average time of job search by sex

On the LFS basis

miesiące
months

Wśród osób pozostających bez pracy najliczniejszą zbiorowość – 17 tys. osób (tj. 56,7%) – stanowili bezrobotni poszukujący pracy do 3 miesięcy włącznie, 13,3% poszukiwało pracy od 4 do 6 miesięcy, 16,7% poszukiwało pracy od 7 do 12 miesięcy, zaś 10,0% poszukiwało pracy 13 miesięcy i dłużej. W IV kwartale 2019 r. przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne w miesiącach wyniósł 5,1 (w roku poprzednim – 8,0 miesiący). Mężczyźni poszukiwali pracy średnio przez 3,1 miesiąca, natomiast kobiety przez 6,5 miesiąca, a wśród mieszkańców miast i wsi przeciętny czas wyniósł odpowiednio 4,5 i 7,2 miesiąca.

W województwie małopolskim w IV kwartale 2019 r. bezrobotni najczęściej poszukiwali pracy poprzez ogłoszenia w prasie – 80,0% i krewnych i znajomych – 70,0% (suma udziałów według metod poszukiwania pracy jest większa niż 100,0% ze względu na to, że badana osoba może zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi). Kobiety najczęściej decydowały się na poszukiwanie pracy poprzez ogłoszenia w prasie – 83,3% poprzez krewnych i znajomych – 66,7% oraz poprzez biura pracy – 33,3%. Najrzadziej wybierały poszukiwanie pracy poprzez starania o zorganizowanie własnego miejsca pracy – 11,1% i poprzez bezpośredni kontakt z zakładem pracy – 16,7%.

W IV kwartale 2019 r. zbiorowość biernych zawodowo liczyła 1173 tys. osób, tj. 44,3% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Większość osób nieaktywnych zawodowo w województwie małopolskim stanowiły kobiety, których udział w IV kwartale 2019 r. wyniósł 61,5%. W skali roku liczba biernych zawodowo zmniejszyła się o 21 tys. tj. o 1,8%, przy czym jej spadek wystąpił zarówno na terenie miast, jak i wsi (odpowiednio o 2,6% i o 1,0%). W podziale według płci w przypadku mężczyzn skala spadku wyniosła 1,5%, natomiast liczba biernych zawodowo kobiet zwiększyła się o 1,9%.

Tablica 24. Kobiety bierne zawodowo w wieku 15 lat i więcej według przyczyn bierności

Na podstawie BAEL

Table 24. Economically inactive women aged 15 and more by reasons of inactivity

On the LFS basis

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
	IV kwartał 4th quarter			
	w tys. in thousands			
Ogółem Total	740	678	735	721
W tym nieposzukujące pracy Of which not seeking work	737	673	733	720
z powodu: of reason:				
zniechęcenia bezskutecznością poszukiwań pracy ^a discouragement caused by inefficiency of seeking work ^a	9	14	14	10
nauki, uzupełniania kwalifikacji education, training	161	142	111	90
obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu family and house-hold responsibilities	45	56	86	68
emerytury i renty retirement pay and pension	328	319	361	382
choroby, niepełnosprawności illness, disability	113	80	83	58

a Odpowiedź „zniechęcenie bezskutecznością poszukiwań pracy” obejmuje odpowiedzi „respondent jest przekonany, że nie znajdzie odpowiedniej pracy” i „respondent wyczerpał możliwości znalezienia pracy”.

a The answer "discouragement with the ineffectiveness of job search" includes the answers "the respondent is convinced that he will not find it appropriate job" and "the respondent has exhausted the possibilities of finding a job".

W IV kwartale 2019 r. najliczniejszą grupę biernych zawodowo tworzyły osoby w wieku 55 lat i więcej, 751 tys. tj. 65,0% ogólnej liczby biernych zawodowo. Największy spadek liczby biernych zawodowo w porównaniu do roku poprzedniego wystąpił wśród osób w wieku 45–54 lata – o 27,7%, zaś najbardziej wzrosła liczba osób biernych zawodowo w wieku 55 lat i więcej – o 3,0%.

Najważniejszym powodem braku aktywności zawodowej w województwie małopolskim w IV kwartale 2019 r. było pobieranie świadczeń emerytalnych, na co wskazywało ponad połowa biernych zawodowo (53,5%). Wśród kobiet najczęstszą przyczyną bierności zawodowej stanowiło pobieranie świadczeń emerytalnych (53,0%), w następnej kolejności wskazywano: naukę i uzupełnianie kwalifikacji (12,5%), inne powody osobiste lub rodzinne (9,4%), chorobę i niepełnosprawność (8,0%). Zaledwie 1,4% respondentek wymieniło, jako przyczynę bierności zawodowej zniechęcenie bezskutecznością poszukiwania pracy.

Pracujący i zatrudnieni w gospodarce narodowej

Employed persons and paid employees in the national economy

W końcu grudnia 2019 r. liczba pracujących (według faktycznego miejsca pracy) w województwie małopolskim wyniosła 1476,4 tys. osób (w tym 711,3 tys. kobiet). Było to o 2,0% więcej w porównaniu do roku poprzedniego. W ogólnej liczbie pracujących 82,6% stanowili pracujący w sektorze prywatnym, wśród których przeważali mężczyźni (55,9%), zaś w sektorze publicznym przeważającą zbiorowość pracujących tworzyły kobiety (67,6%).

Udział kobiet wśród pracujących w 2019 r. wyniósł 48,2% (o 0,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim). W odniesieniu do stanu w końcu 2018 r. liczba pracujących kobiet wzrosła o 12,3 tys. (o 1,8%), zaś w przypadku mężczyzn – odnotowano wzrost o 16,3 tys. (o 2,2%). W podmiotach sektora prywatnego pracowało o 27,7 tys. osób więcej (o 2,3%), przy czym liczba kobiet wzrosła o 10,7 tys. (o 2,0%), zaś mężczyzn – o 17,1 tys. (o 2,6%). Liczba pracujących w sektorze publicznym była wyższa o 0,9 tys. (o 0,4%), w przypadku kobiet odnotowano wzrost o 1,7 tys. (o 1,0%), a mężczyzn – spadek o 0,7 tys. (o 0,9%).

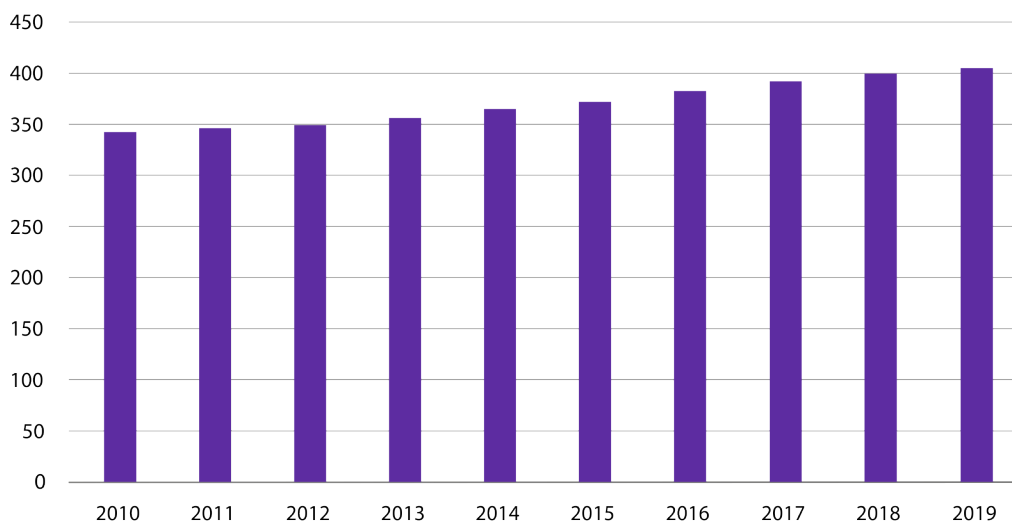
Liczba pracujących w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniosła 433 wobec 426 w końcu 2018 r. Na 1 tys. kobiet w wieku produkcyjnym przypadało 728 pracujących – o 16 więcej niż przed rokiem, a na 1 tys. mężczyzn – 703 (wzrost o 18).

Wykres 16. Kobiety pracujące na 1000 kobiet

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 16. Employed women per 1000 women

As of 31 December

W okresie 2010–2019 struktura pracujących w gospodarce narodowej według statusu zatrudnienia (według siedziby jednostek prawnych i lokalnych stanowiących podmioty sprawozdawcze) nie uległa większym zmianom. Udział zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w 2019 r. wyniósł 68,5%, właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z członkami ich rodzin) – 31,2%, a osób o innym statusie zatrudnienia – 0,3%. W przypadku kobiet udział zatrudnionych na podstawie stosunku pracy wyniósł 70,6% i był wyższy niż

w grupie mężczyzn o 4,0 p. proc. Z kolei wśród mężczyzn pracujący w charakterze właścicieli, współwłaścicieli i pomagających członków rodzin stanowili 32,9% (w roku poprzednim 33,6%) – o 3,5 p. proc. więcej niż w przypadku kobiet.

Analizując faktyczne miejsce pracy i rodzaj działalności podmiotu, w końcu 2019 r. podobnie jak w latach poprzednich, największy udział pracujących odnotowano w sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 272,7 tys. osób (18,5%), a następnie w sekcji Przetwórstwo przemysłowe – 221,2 tys. (15,0%) oraz w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych – 216,7 tys. (14,7%). W przypadku kobiet najczęściej pracowało w sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 143,0 tys. osób (20,1%), a w dalszej sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych – 113,0 tys. (15,9%) i w sekcji Edukacja – 89,7 tys. (12,6%). Natomiast najmniejsza część pracujących kobiet związana była z sekcją Obsługa rynku nieruchomości – 8,5 tys. (1,2%) i Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją – 9,7 tys. (1,4%).

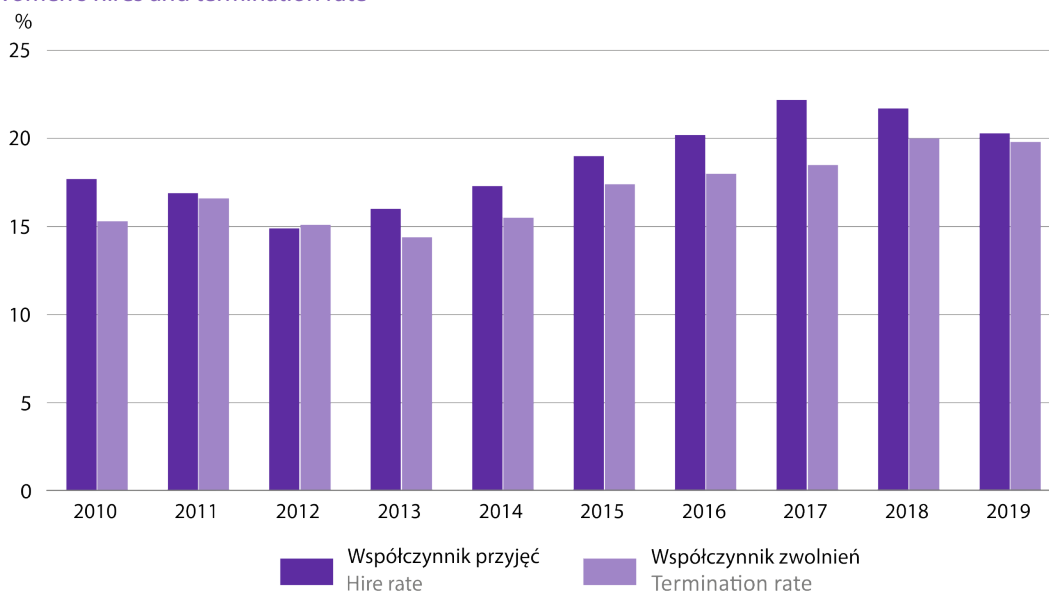
W końcu 2019 r. w województwie małopolskim było zatrudnionych 982,6 tys. osób (według siedziby jednostek prawnych i lokalnych podmiotów sprawozdawczych), wzrost do roku poprzedniego o 27,6 tys. osób (tj. o 2,9%). Podmioty sektora prywatnego zatrudniały 739,5 tys. osób (75,3%), wzrost do roku 2018 o 15,0 tys. (o 2,1%), zaś w podmioty sektora publicznego – 243,1 tys. osób, analogicznie wzrost o 12,6 tys. osób (tj. 5,5%).

Udział kobiet w ogólnej liczbie zatrudnionych wyniósł 49,4% (w roku 2018 - 50,2%), przy czym w podmiotach sektora publicznego był wyższy i wyniósł 68,3%, a w sektorze prywatnym niższy – 43,1%.

W 2019 r. w województwie małopolskim przeciętne zatrudnienie (po przeliczeniu osób niepełnozatrudnionych na pełne etaty, bez osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, osób wykonujących pracę nakładczą, agentów oraz bez osób zatrudnionych poza granicami kraju) wyniosło 910,6 tys. i było wyższe o 31,8 tys. (tj. o 3,6%) niż w roku 2018 r.

Wykres 17. Współczynnik przyjęć i zwolnień kobiet w pracy^a

Chart 17. Women's hires and termination rate^a

^a Dane dotyczą pełnozatrudnionych; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
^a Data concern full-time paid employees; excluding economic entities employing up to 9 persons.

Największy wzrost przeciętnego zatrudnienia w 2019 r. odnotowano w podmiotach zaliczonych do sekcji zgrupowanych pod nazwą „Przemysł” – o 16,5 tys. (o 7,6%), w tym w „Przetwórstwie przemysłowym” – o 5,1 tys. (o 2,6%). Duży wzrost wystąpił także w sekcji „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” – o 3,8 tys. (o 8,0%) oraz „Informacja i komunikacja” – o 3,8 tys. (o 12,2%). Największy spadek przeciętnego zatrudnienia odnotowano natomiast w jednostkach sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” – o 3,0 tys. (o 1,9%).

W województwie małopolskim w końcu 2019 r. liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy wyniosła 803,9 tys. (pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy), analogicznie w roku poprzednim 780,5 tys. Udział kobiet wyniósł 50,7% tj. 407,2 tys. osób.

Analizując strukturę kobiet zatrudnionych według wymiaru czasu pracy, najliczniejszą grupę tworzyły pełnozatrudnione – 370,0 tys. (90,9% ogólnej liczby zatrudnionych kobiet), o 1,8% więcej niż przed rokiem, zaś niepełnozatrudnionych było o 2,3% mniej w porównaniu do roku poprzedniego. Kobiety zatrudnione na umowy okresowe, stanowiły 19,6% ogólnej liczby zatrudnionych kobiet (tj. 79,8 tys. kobiet, w tym 86,2% stanowiły pełnozatrudnione). Liczba zwolnień z pracy w województwie małopolskim w 2019 r. wyniosła 159,1 tys. i w skali roku zwiększyła się o 0,1 tys. (o 0,1%). Więcej zwolnień odnotowano w sektorze prywatnym niż publicznym (137,2 tys. wobec 22,0 tys.).

Współczynnik przyjęć w 2019 r. wyniósł 22,6%. Wyższy współczynnik odnotowano w sektorze prywatnym niż publicznym (27,2% wobec 10,6%). Współczynnik zwolnień wyniósł 21,4%, w sektorze prywatnym 27,7%, zaś w publicznym 10,6%.

Bezrobocie rejestrowane

Registered unemployment

W końcu grudnia 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego wyniosła 62,6 tys. osób, w tym 35,5 tys. kobiet. Liczba osób pozostających w ewidencji urzędów pracy na koniec 2019 r. była niższa o 8,9 tys. osób, tj. o 12,4% niż przed rokiem, natomiast w stosunku do 2010 r. spadek wyniósł (56,0%). Kobiety stanowiły 56,8% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych (spadek do roku poprzedniego o 0,8 p. proc., natomiast do roku 2010 – wzrost o 3,7 p. proc.)

Wykres 18. Bezrobotni zarejestrowani według płci

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 18. Registered unemployed persons by sex
As of 31 December

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

W ciągu roku zarejestrowano 55,0 tys. bezrobotnych kobiet (o 10,1% mniej niż w roku poprzednim), a wyrejestrowano 60,6 tys. kobiet (spadek o 6,4% do roku poprzedniego), w tym 30,5 tys. z tytułu podjęcia pracy. W 2019 r. wśród ogółu bezrobotnych kobiet 77,1% stanowiły kobiety zarejestrowane po raz kolejny (42,4 tys. osób), zaś 22,9% zarejestrowanych zostało po raz pierwszy (spadek do roku poprzedniego o 4,0%).

W końcu grudnia 2019 r. z pośród 35,5 tys. bezrobotnych kobiet zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego 5,7 tys. posiadało prawo do zasiłku. Według wybranych kategorii bezrobotnych największą zbiorowość tworzyły kobiety zamieszkałe na wsi (19,9 tys.) oraz kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka (10,6 tys.).

Oddzielną kategorię stanowiły kobiety w szczególnej sytuacji na rynku, w tym 18,5 tys. było długotrwale bezrobotne, 11,8 tys. posiadało, co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia, 10,9 tys. było do 30 roku życia, 6,3 tys. było powyżej 50 roku życia, a 1,8 tys. posiadające orzeczenie o niepełnosprawności.

Tablica 25. Kobiety bezrobotne nowo zarejestrowane i wyrejestrowane^a
Table 25. Unemployed women newly registered and removed^a

Wyszczególnienie Specification	2018	2019
Bezrobotne nowo zarejestrowane ogółem Unemployed women registered total	61183	55003
po raz pierwszy for the first time	13136	12605
po raz kolejny another time	48047	42398
w tym: of which:		
po pracach interwencyjnych after intervention works	49	46
po robotach publicznych after public works	120	81
po stażu after traineeship	7232	4899
po szkoleniu after training	941	920
po pracach społecznie użytecznych after social useful works	625	479
Bezrobotne wyrejestrowane ogółem Unemployed women removed total	64747	60628
w tym z powodu podjęcia pracy of which due to receiving job	34272	30520

a W ciągu roku.

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

a During the year.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Analizując strukturę kobiet bezrobotnych zarejestrowanych według wieku w IV kwartale 2019 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych (tj. 34,4%) stanowiły kobiety w wieku 25–34 lata (12,2 tys., spadek do roku poprzedniego o 16,5%). Bezrobotne, które nie ukończyły 25 roku życia stanowiły 13,6% ogólnej liczby bezrobotnych kobiet (o 0,2 p. proc. mniej niż w 2018 r.), bezrobotne w wieku 35–44 lata – 26,0% (wzrost o 0,6 p. proc.), w wieku 45–54 lata – 16,5% (wzrost o 0,4 p. proc.), zaś w wieku 55 lat i więcej – 9,6% (wzrost o 0,3 p. proc.).

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r, najczęściej kobiety bezrobotne zarejestrowane posiadały wykształcenie średnie zawodowe łącznie z policealnym (27,8%, w roku poprzednim 20,8%) oraz zasadnicze zawodowe (21,4%, w roku poprzednim 21,8%). Najmniej liczną zbiorowość bezrobotnych stanowiły kobiety legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (13,3%) oraz z najniższym wykształceniem tj. gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (16,2%). Kobiety

z wyższym wykształceniem stanowiły 21,3% ogólnej liczby bezrobotnych kobiet. W końcu grudnia 2019 r. największy problem na rynku pracy miały kobiety z wykształceniem wyższym – świadczy o tym największy wzrost udziału tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych w porównaniu do roku ubiegłego – tj. o 0,5 p. proc.

Wykres 19. Kobiety bezrobotne zarejestrowane według grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 19. Women's registered unemployed by age groups

As of 31 December

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

Biorąc pod uwagę klasyfikację kobiet bezrobotnych wyodrębnionych z uwagi na czas pozostawania bez pracy w końcu grudnia 2019 r. największy odsetek stanowiły kobiety pozostające bez pracy przez 3 miesiące i mniej (27,2%) oraz powyżej 24 miesięcy (26,8%). W przypadku kobiet pozostających bez pracy do 6 miesięcy w porównaniu do roku 2018 odnotowano wzrost odsetka bezrobotnych kobiet odpowiednio o 1,2 p. proc. (3 miesiące i mniej) i 0,8 p. proc. (3–6 miesięcy). Zmalały natomiast udziały kobiet pozostających bez pracy powyżej 6 miesięcy. O 0,2 p. proc. w porównaniu z rokiem 2018 spadł odsetek kobiet pozostających bez pracy od 6 do 12 miesięcy, o 1,1 p. proc. w przypadku kobiet bez pracy od 6–12 miesięcy, zaś w przypadku kobiet pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy odsetek ten zmniejszył się o 0,8 p. proc.).

Analizując dane dotyczące kobiet bezrobotnych pod kątem ich doświadczenia zawodowego, zaobserwowano, że w najtrudniejszej sytuacji pozostają kobiety z najmniejszym dorobkiem zawodowym. Na koniec 2019 r. największy odsetek stanowiły kobiety ze stażem od 1 roku do 5 lat stanowiły 27,0% ogólnej liczby zarejestrowanych kobiet, oraz ze stażem do 1 roku – 20,4%. Kobiety bez doświadczenia zawodowego – bez stażu pracy stanowiły 13,1%.

Tablica 26. Kobiety bezrobotne zarejestrowane według czasu pozostawania bez pracy^{ab}

Stan w dniu 31 grudnia

Table 26. Unemployed women by duration of unemployment^{ab}

As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Bez stażu pracy No work seniority	19885	11400	5690	4658
Ze stażem pracy: With work seniority:				
1 rok i mniej and less	11781	12081	8256	7260
1– 5	16221	14594	10700	9587
5–10	9754	9732	7080	5945
10–20	10827	9639	5954	5065
20–30	5837	5241	2772	2354
powyżej 30 lat more than 30	1212	1502	705	663

a Od momentu rejestracji w urzędzie pracy.

b Przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3–6 uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 miesięcy.

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

a From the date of registering in a labour office.

b Intervals were shifted upward, e.g., in the interval 3–6 persons remaining unemployed from 3 months and 1 day to 6 months were included.

Source: data of the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

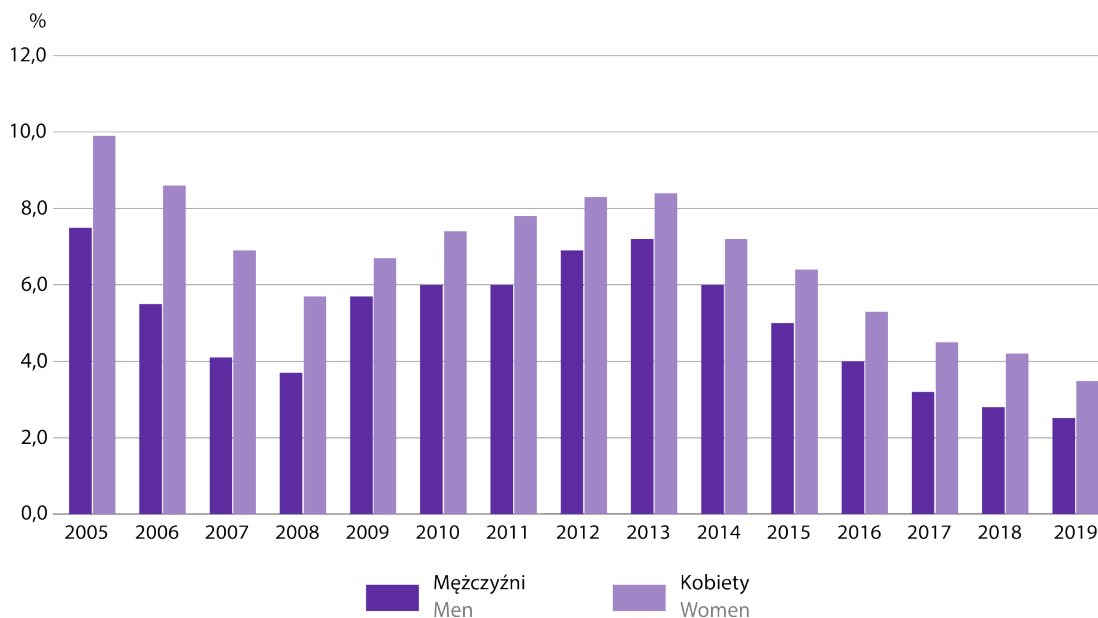
W 2019 r. w województwie małopolskim stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 4,1% i tym samym spadła w ujęciu rocznym (o 0,6 p. proc.), zaś w stosunku do roku 2010 odnotowano spadek stopy bezrobocia o 6,3 p. proc.

Wykres 20. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 20. Share of the registered unemployed persons in the population in the working age by sex

As of 31 December

Stopa bezrobocia rejestrowanego obliczana jest jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Stopę bezrobocia podano z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie wyszacowanych na podstawie wyników spisów. Dane o bezrobotnych oraz pracujących wykorzystywane do obliczenia stopy bezrobocia pochodzą ze źródeł różniących się metodą zbierania. Dla bezrobotnych miejscem lokalizacji jest ich miejsce zamieszkania lub pobytu, zaś dla pracujących – lokalizacja miejsca pracy.

W ciągu grudnia 2019 r. do dyspozycji małopolskich urzędów pracy pozostawało 4,6 tys. wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej, tj. o 20,7% mniej niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Na 1 niewykorzystaną ofertę pracy przypadało 14 osób bezrobotnych (w końcu poprzedniego roku – 13).

W ciągu roku 2019 w urzędach pracy z usług indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało 99,5 tys. osób bezrobotnych (w tym 53,3 tys. kobiet) oraz 0,4 tys. osób poszukujących pracy (w tym 174 kobiety). W efekcie 18,5 tys. z nich podjęło pracę, przeszło połowę (tj. 55,1%) stanowiły kobiety. Z porad indywidualnych poradnictwa zawodowego (z wyjątkiem młodzieży uczącej się do ukończenia 18 lat) w końcu grudnia 2019 r. skorzystało 29,1 tys. bezrobotnych, w tym 15,6 tys. kobiet, zaś z porad grupowych 4,3 tys. bezrobotnych (w tym 2,7 tys. kobiet).

Warunki pracy

Working conditions

W województwie małopolskim w jednostkach objętych badaniem warunków pracy na koniec 2019 r. zatrudnionych było 509,2 tys. osób (o 2,1% więcej niż rok wcześniej), z czego 29,8 tys. osób zatrudnionych było w warunkach zagrożenia. Kobiety stanowiły 12,1% wszystkich zatrudnionych w warunkach zagrożenia i w porównaniu z rokiem poprzednim udział ten zmniejszył się 2,1 p. proc.

Wskaźnik zatrudnionych w warunkach zagrożenia jest to liczba zatrudnionych w warunkach zagrożenia na 1 tys. zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r. wskaźnik zatrudnionych w warunkach zagrożenia ukształtował się na poziomie 58,4 i był o 4,5 niższy niż w roku poprzednim. W sektorze publicznym osiągnął wartość 74,4, a w prywatnym – 54,2, co oznaczało spadek odpowiednio o 0,4 i 5,9. W przypadku kobiet w 2019 r. wskaźnik wyniósł 7,1 (spadek do roku poprzedniego o 1,8), w sektorze prywatnym 7,2, zaś w publicznym 6,5.

Zdecydowana większość kobiet zatrudnionych w warunkach zagrożenia, tj. 2,9 tys., świadczyła pracę w podmiotach sektora prywatnego.

Według podziału na sekcje PKD najwięcej kobiet zatrudnionych było w sekcji Przetwórstwo przemysłowe (60,9%), w dalszej kolejności w Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (8,0%), Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (7,1%) i Handel; naprawa pojazdów samochodowych (6,3%).

W 2019 r. w województwie małopolskim odnotowano 5,5 tys. wypadków przy pracy i wypadków trakowanych na równi z wypadkami przy pracy, zdecydowana większość 64,4% miała miejsce w sektorze prywatnym. Kobiety stanowiły 43,6% ogólnej liczby poszkodowanych (2,4 tys. osób). Wśród wszystkich poszkodowanych śmierć poniosło 10 osób (w tym 1 kobieta), ciężkim uszkodzeniom ciała uległo 25 osób (w tym 1 kobieta), a 5451 odniosło lżejsze obrażenia (w tym 2392 kobiety).

Analizując wypadki w ramach dużych grup zawodów, największy odsetek poszkodowanych kobiet pracował w zawodach zaliczanych do grupy: Specjaliści do spraw zdrowia (19,5%; tj. 466 wypadków), Sprzedawcy i pokrewni (11,1%; 266 wypadków) oraz Pomoce domowe i sprzątaczkę (9,1%; 217 wypadków). Najmniej wypadków odnotowano w grupie zawodów: Technicy informatycy (1 wypadek), Elektrycy i elektronicy (3 wypadki) i Rolnicy produkcji towarowej (4 wypadki).

Tablica 27. Kobiety zatrudnione w warunkach zagrożenia

Stan w dniu 31 grudnia

Table 27. Women working in hazardous conditions

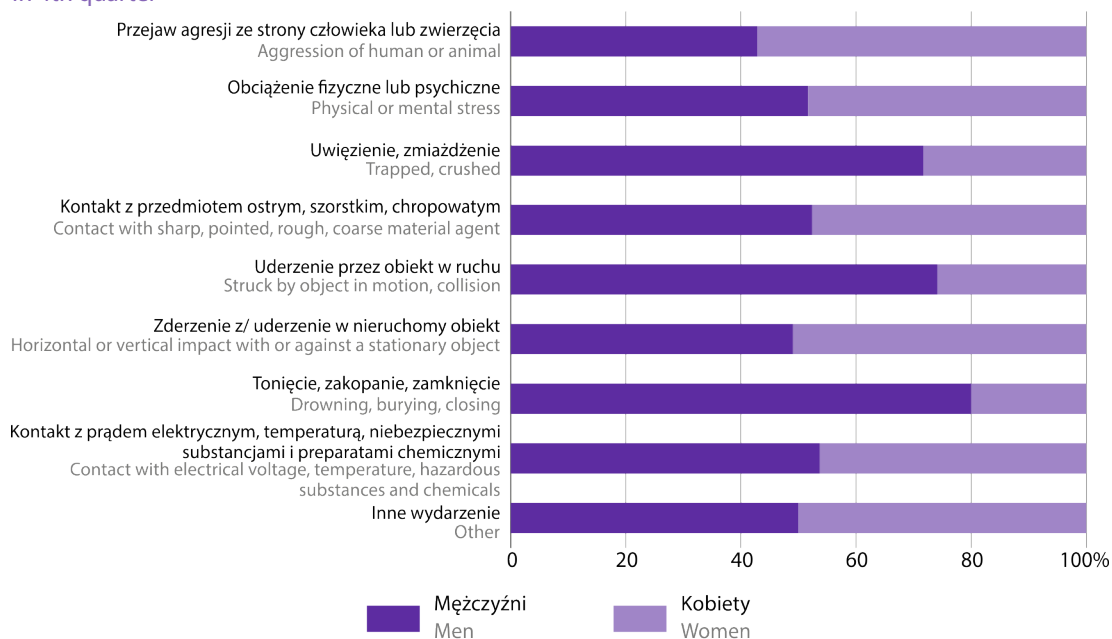
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total		Zagrożenia Hazards		
		ogółem total	w tym przez jed- ną grupę czynników of which one group of factors	związane ze środowiskiem pracy connected with work environment	związane z uciążliwością pracy connected with strenu- ous condi- tions	czynnikami mechaniczny- mi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecz- nymi connected with mechani- cal factors related to particularly dangerous machinery
Ogółem Total	2018	4442	3642	2701	1289	452
	2019	3597	3249	2206	885	506
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A) Agriculture, forestry and fishing		96	96	8	88	–
Górnictwo i wydobywanie (B) Mining and quarrying		106	95	95	11	–
Przetwórstwo przemysłowe (C) Manufacturing		2190	1938	1442	346	402
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę ^Δ (D) Electricity, gas, steam and air conditioning supply		66	66	–	66	–
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ (E) Water supply; sewerage, waste management and remediation activities		166	158	117	48	1
Budownictwo (F) Construction		53	52	32	21	–
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ (G) Trade; repair of motor vehicles ^Δ		227	213	92	94	41
Transport i gospodarka magazynowa (H) Transportation and storage		124	124	–	71	53
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) Professional, scientific and technical activities		254	230	227	27	–
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ (N) Administrative and support service activities		16	1	15	–	1
Edukacja Education		13	13	5	8	–
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna Human health and social work activities		286	263	173	105	8

Wykres 21. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według płci (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie) w 2019 r.

Stan IV kwartał

Chart 21. Injured in accidents at work by sex (excluding private farms in agriculture) in 2019
In 4th quarter

Konsekwencją wypadków przy pracy są urazy. W przypadku kobiet w 2019 r. najczęstszym powodem urazu było: zderzenia z/uderzenia w nieruchomy obiekt (873 przypadków), kontaktu z przedmiotem ostrym, szorstkim, chropowatym (558) oraz obciążenie fizyczne lub psychiczne (377). Łącznie wydarzenia te stanowiły 75,5% ogólnej liczby zdarzeń powodujących uraz u kobiet. W pozostałych przypadki urazów: uderzenie przez obiekt w ruchu (11,0%), przejaw agresji ze strony człowieka lub zwierzęcia (5,0%), uwięzienie, zmiżdżenie (4,7%), kontakt z prądem elektrycznym, temperaturą, niebezpiecznymi substancjami i preparatami chemicznymi (3,7%) oraz tonięcie, zakopanie, zamknięcie (0,1%).

3.2. Rodzina

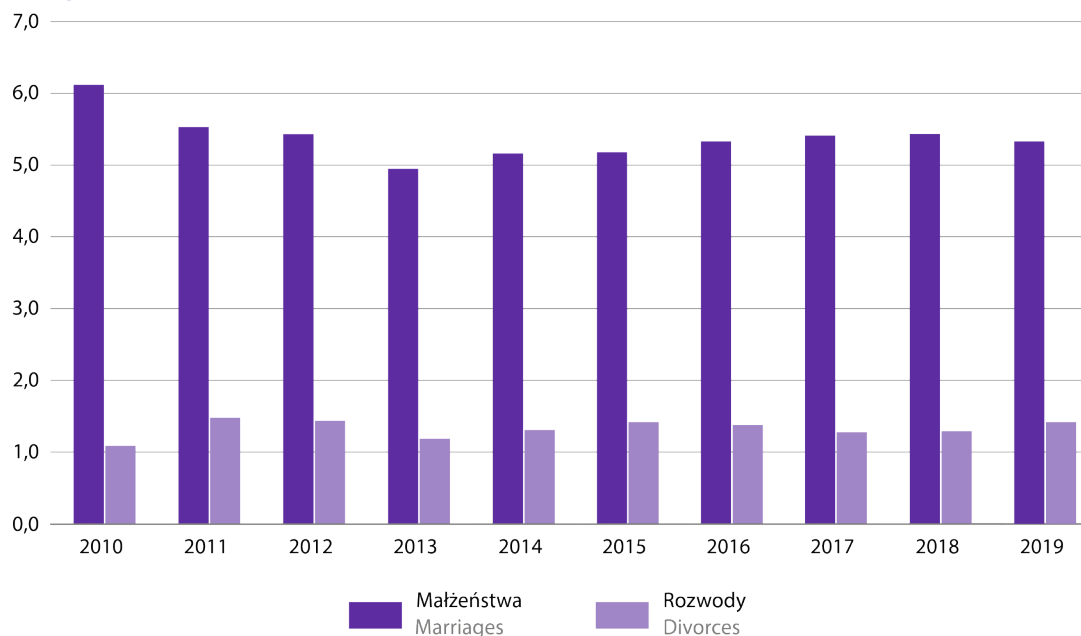
3.2. Family

Liczba zawieranych małżeństw, choć jest czynnikiem o mniejszym znaczeniu demograficznym, to jednak wpływa na dynamikę rozwoju społeczeństwa. Obserwowane w analizowanym okresie przeobrażanie społecznego podejścia do instytucji małżeństwa i dewaluacja wartości doniedawna uznawanych za tradycyjne, swe odzwierciedlenie znajdują dynamice liczby zawieranych małżeństw.

W analizowanym okresie w procesach tworzenia rodzin mamy do czynienia z niekorzystnym trendem – spadkiem liczby zawieranych małżeństw, przy jednoczesnym wzroście orzekanych rozwodów i tendencją do tworzenia nieformalnych związków.

W województwie małopolskim liczba nowo zawieranych małżeństw pozostaje od 2011 r. na poziomie poniżej 20 tys. (w latach 2003–2010 natężenie liczby zawieranych małżeństw wynikało z wyżu demograficznego lat 80. XX wieku). W konsekwencji od 2011 r. maleje liczba zawieranych małżeństw, tj. spadek z 20,4 tys. w 2010 r. do 17,9 tys. w 2019 r. Dodatkowo w 2019 r. w przypadku 1,3 tys. małżeństw nastąpił rozpad małżeństwa poprzez śmierć jednego ze współmałżonków, a wobec kolejnych 4,7 tys. małżeństw sąd orzekł rozwód.

Wykres 22. Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności
Chart. 22. Marriages and divorces per 1000 population

Dynamikę liczby małżeństw w analizowanym okresie różnicowało miejsce zamieszkania. W województwie małopolskim w 2019 r. na wsi odnotowano 9,1 tys. małżeństw, tj. o 3,4% więcej niż w miastach. Współczynnik małżeństw wyrażający liczbę zawartych małżeństw na 1 tys. ludności w wieku 15 lat i więcej wyniósł 5,3, przy czym w miastach był wyższy o 0,2 p. proc. niż na wsi i wyniósł 5,4.

Współczynnik małżeństw to stosunek liczby zawartych małżeństw w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰, tj. na 1 tys. ludności (współczynnik małżeństw brutto).

Tablica 28. Małżeństwa zawarte i rozwiązane według miejsca zamieszkania w 2019 r.
Table 28. Marriages contracted and dissolved by the place of residence in 2019

Wyszczególnienie Specification	Małżeństwa zawarte Contracted marriages	Małżeństwa rozwiązane Marriages dissolved					Małżeństwa istniejące ^b w tys. Existing marriages ^b in thousands
		ogółem total	przez śmierć by death of			przez rozwód ^a by divorce ^a	
			razem total	męża husband	żony wife		
Ogółem Total	17891	17880	13172	9553	3619	4708	809,1
Miasta Urban areas	8798	9831	6648	4695	1953	3183	380,5
Wieś Rural areas	9093	8049	6524	4858	1666	1525	428,6

a W podziale na miasta i wieś nie uwzględniono rozwodów orzeczonych z powództwa osób zamieszkałych za granicą.

b Stan w dniu 31 grudnia.

a Data by urban and rural areas exclude divorces if the persons filling petition for a divorce live abroad.

b As of 31 December.

Analizując strukturę zawieranych małżeństw na terenie województwa małopolskiego przeważają małżeństwa wyznaniowe, tj. zawarte w kościołach i jednocześnie zarejestrowane w urzędach stanu cywilnego. Związki te w 2019 r. stanowiły 69,8% wszystkich zawartych małżeństw w województwie (spadek do roku 2010 r. o 18,3%). W przypadku małżeństw cywilnych w omawianym roku odnotowano wzrost tego typu małżeństw o 5,8% w porównaniu do roku 2010 r.

W analizowanym okresie obserwowana jest także tendencja do przekładania decyzji o zawarciu związku małżeńskiego w coraz późniejszym wieku, co powoduje, że wzrasta mediana wieku nowożeńców oraz liczba osób pozostających w stanie wolnym. Proces ten szczególnie widoczny jest w miastach, w których mediana wieku nowożeńców rośnie zdecydowanie szybciej niż na wsi. W 2019 r. wiek środkowy mężczyzn – nowożeńców w województwie małopolskim wyniósł 29,4 lat, w miastach 30,7 lat oraz 28,3 lat na wsi, w przypadku kobiet odpowiednio: 27,3 lat, 28,6 lat i 26,1 lat. Dla porównania średni wiek nowożeńców w 2010 r. wyniósł – dla kobiet 25,6 lat, zaś dla mężczyzn 27,6 lat.

W 2019 r. kobiety najwięcej małżeństw zawierały między 25 a 29 rokiem życia, była to dominująca grupa wieku – 41,9% ogólnej liczby zawieranych małżeństw. Wyróżniającą się grupę wieku stanowiły także młodsze kobiety – 20–24 lata (25,8%), a także starsze w grupie wieku 30–34 lata (16,3%). Odsetek najmłodszych nowożeńców (kobiet) w wieku 19 lat i mniej w 2019 r. wyniósł 1,2% ogólnej liczby zawieranych małżeństw. W omawianym okresie nastąpiło przesunięcie grup wieku nowożeńców (kobiet) zawierających małżeństwo z grupy wieku 20–24 lata w 2010 r. na grupę wieku 25–29 lat w 2019 r. Spadł także odsetek najmłodszych nowożeńców z 4,4% w 2010 r. do 1,2% w analizowanym roku. Spadek natężenia zawierania małżeństw w młodszych grupach wieku, wynika z obserwowanej w ostatnim dziesięcioleciu tendencji do opóźniania decyzji o zawarciu małżeństwa, pozostania w związkach nieformalnych lub rezygnacją z życia w związku.

Tablica 29. Nowożeńcy według wieku
Table 29. Bridegrooms and brides by age

Wyszczególnienie Specification		W wieku At age									
		19 lat i mniej and less	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60 lat i więcej and more
Kobiety Females	2010	893	8081	7662	2177	711	271	185	151	116	134
	2015	433	5900	6894	2422	784	386	205	138	128	167
	2018	290	5136	7723	2876	1079	575	284	171	120	196
	2019	209	4613	7491	2924	1201	567	302	238	120	226
Mężczyźni Males	2010	144	4502	9356	3773	1260	457	266	232	142	249
	2015	63	2912	7805	3825	1350	552	296	221	135	298
	2018	50	2495	8031	4253	1715	778	378	240	161	349
	2019	42	2088	7654	4217	1730	793	450	253	202	365

Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, przeważały pary z wykształceniem wyższym. W porównaniu do roku 2010 zarówno w przypadku kobiet jak i mężczyzn nastąpił wyraźny wzrost liczby nowożeńców z wykształceniem wyższym, w przypadku kobiet o 16,2%, u mężczyzn o 19,6%. W 2019 r. w województwie małopolskim ponad połowa kobiet (54,9%) zawierająca związek małżeński posiadała wykształcenie wyższe, a 34,2% wykształcenie średnie. W przypadku mężczyzn 39,2% posiadało wykształcenie wyższe, a 38,2% wykształcenie średnie.

W analizowanym okresie nie wystąpiły zasadnicze zmiany w strukturze związków według stanu cywilnego nowożeńców oraz różnicy wieku małżonków. W 2019 r. najczęściej małżeństwa zawierała panna z kawalerem tj. 84,9% ogólnej liczby zawieranych małżeństw oraz pary, w których jedno lub obydwaj byli rozwiedzeni (4,6% rozwiedziony z panną, 4,4% rozwiedziony z rozwiedzioną, 3,9% rozwiedzioną z kawalerem). Najrzadziej na małżeństwo decydowały się osoby po stracie partnera lub partnerki w wyniku śmierci (0,5% wdowiec z wdową). Analizując strukturę małżeństw pod względem różnicy wieku, nowożeńcy w równym wieku stanowili 13,9% małżeństw. W ponad połowie zawieranych małżeństw mąż był starszy od żony o 1–5 lat (51,6% ogółu małżeństw, w przypadku miast 48,4%, zaś na wsi 54,6%).

W przypadkach, gdy żona była starsza od męża, dominowały pary, w których różnica wieku nie przekraczała 2 lat (62,6%). Natomiast wśród partnerów, których różnica wieku wynosiła 11 lat i więcej (0,8 tys. związków) mężowie starsi od żon stanowili 90,9%.

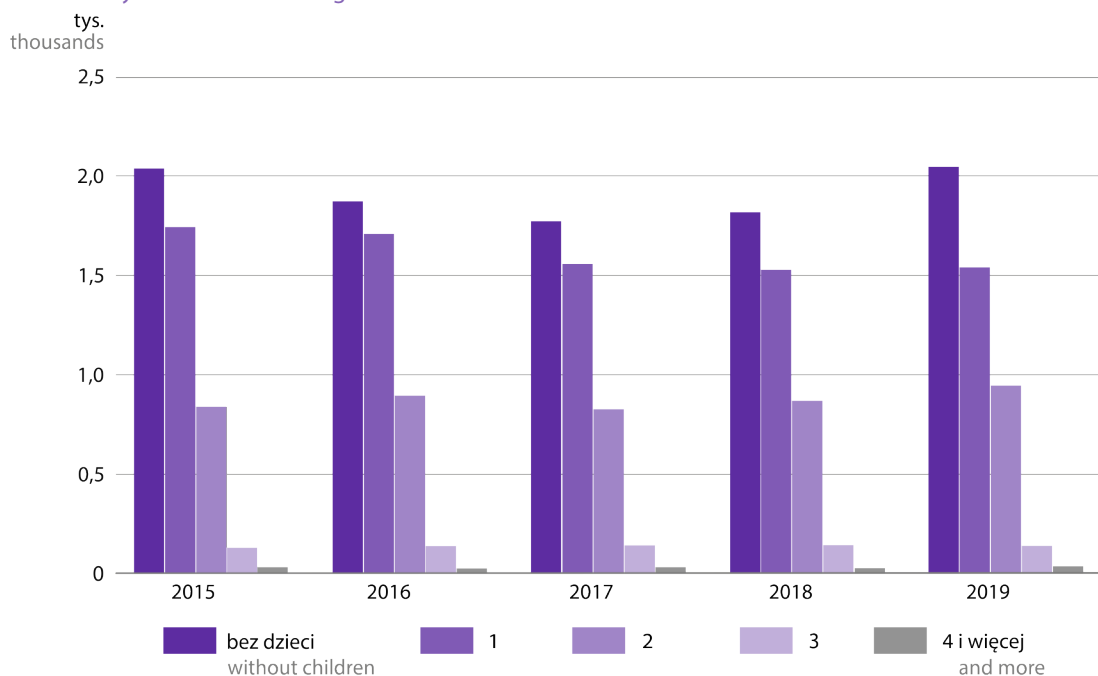
Zasadniczym powodem rozwiązania małżeństw jest śmierć jednego ze współmałżonków. W województwie małopolskim w 2019 r. powód ten stanowił 73,7% rozwiązanych małżeństw (w tym z powodu śmierci męża 72,5%). Kolejną przyczyną rozpadu małżeństwa są rozwody, których znaczenie i liczba wzrasta w ostatnim okresie. W 2019 r. w województwie małopolskim orzeczono 4,7 tys. rozwodów (wzrost do roku poprzedniego o 7,3%, zaś do roku 2010 r. o 30,0%). W miastach liczba rozwodów jest przeszło dwukrotnie wyższa niż na wsi (3,2 tys. rozwodów w miastach do 1,5 tys. na wsi). W województwie małopolskim w 2019 r. sądy orzekły 123 separacje tj. o ponad połowę (44,6%) mniej niż w roku 2010 r.

Współczynnik rozwodów w 2019 r. w województwie małopolskim na 1 tys. ludności wyniósł 1,4‰ (w roku poprzednim 1,3‰). W miastach intensywność tego zjawiska była wyższa niż na wsi. Współczynniki natężenia wynosiły odpowiednio 1,9‰ i 0,9‰ (analogicznie w roku 2018 – 1,8‰ i 0,8‰).

W 2019 r. w województwie małopolskim do najliczniejszych głównych przyczyn⁴ rozwodów orzeczonych prawomocnym wyrokiem sądu należały: niezgodność charakterów małżonków (1,5 tys.) i niedochowanie wierności małżeńskiej (0,4 tys.). Najrzadszym powodem rozwodów były: trudności mieszkaniowe (0,1%) i niedobór seksualny (0,2%).

Wykres 23. Rozwody według liczby małoletnich dzieci^a

Chart 23. Divorces by number of underage children^a

a Dzieci w wieku poniżej 18 lat.
a Children aged below 18.

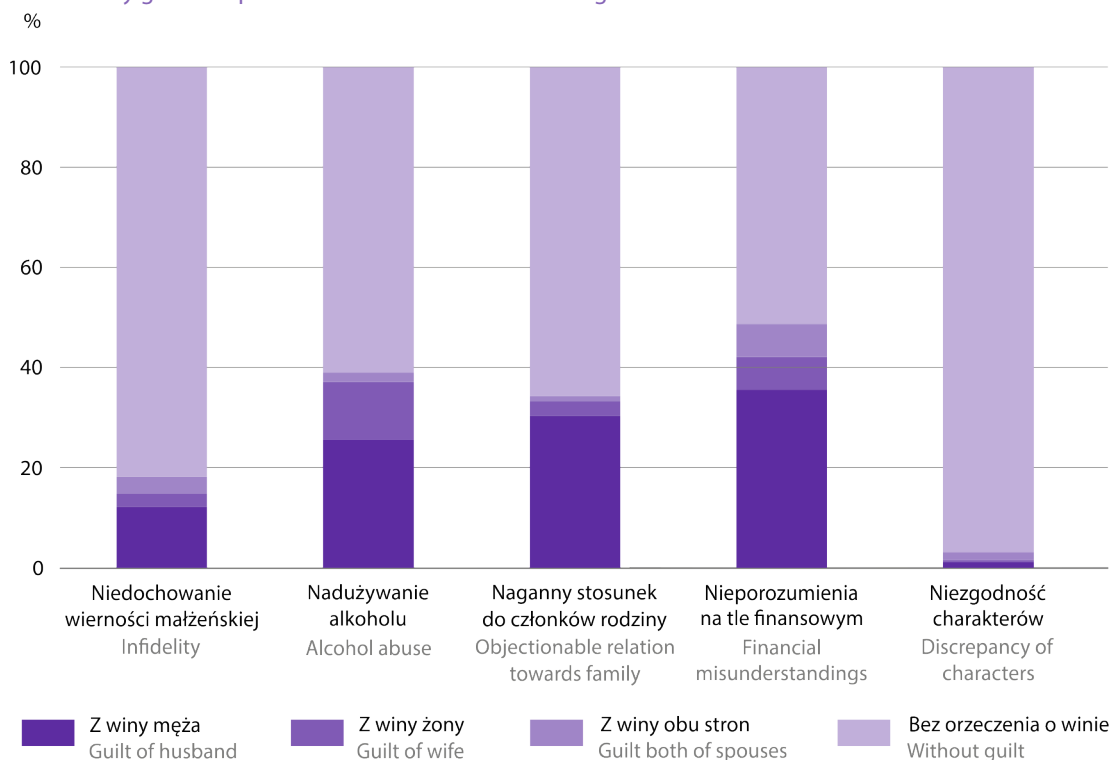
Analizując strukturę wieku osób rozwiedzionych w momencie wniesienia powództwa najczęściej rozwodziły się osoby w wieku 30–39 lat, które stanowiły 78,0% w ogólnej liczbie rozwodów (kobiety – 40,9%, mężczyźni 38,1%). W okresie ostatnich dziesięciu lat zarówno w przypadku mężczyzn jak i kobiet nastąpił spadek liczby rozwodów w wieku 20–24 lata o 49,3% (do roku 2010), zaś w przypadku osób rozwiedzionych grupy wieku 50 lat i więcej nastąpił wzrost liczby rozwodów w porównaniu do roku 2010 o 37,6%.

⁴ Dane o rozwodach orzeczonych/separacjach podano według miejsca zamieszkania powoda – strony, która wniosła powództwo o rozwód/separację.
Wzięto pod uwagę przyczyny rozwodów wyłącznie z podanego powodu, bez powiązania z innymi przyczynami.

Porównując poziomy wykształcenia rozwodzących się małżeństw, w 2019 r. w województwie małopolskim najczęściej rozwodziły się pary z wykształceniem średnim (kobiety 43,3%, mężczyźni 40,1%). Pary z wykształceniem wyższym żony stanowiły 34,2%, męża – 21,4% w ogólnej liczbie rozwodów. Ponadto, w analizowanym roku odnotowano – o 14,1 p. proc. wyższy udział rozwodzących się mężczyzn niż kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym, który wynosił 31,5% w ogólnej liczbie rozwodów.

W województwie małopolskim w 2019 r. najwięcej rozwodów, tj. 2,0 tys. odnotowano wśród par bezdzietnych, które stanowiły 43,4% w ogólnej liczbie rozwodów, z czego 70,8% miało miejsce wśród mieszkających w miastach. Analizując liczbę rozwodów pod względem niepełnoletnich dzieci, rozwodzące się małżeństwa z 1 dzieckiem stanowiły 32,7% w ogólnej liczbie rozwodów, małżeństwa z 2 dzieci – 20,1%, z 3 dzieci – 3,0%, a z 4 i więcej – 0,8%.

Wykres 24. Rozwody według przyczyny^a i orzeczenia o winie w 2019 r.
Chart 24. Divorces by guilt^a of spouses as well as causes of marriage dissolution in 2019

a Wzięto pod uwagę przyczyny rozwodów wyłącznie z podanego powodu, bez powiązania z innymi przyczynami.
a The reasons for divorce were taken into account only for the reason given, with no link to any other causes.

W województwie małopolskim w 2019 r. liczba dzieci z rozwiedzionych małżeństw pozostające na utrzymaniu wynosiła 4,0 tys. W przeszło połowie przypadków miały one ukończone 7–15 lat (57,2% ogólnej liczby dzieci objętych rozwodami). Rzadziej na rozwód decydowały się pary posiadające dzieci w grupie wiekowej 3–6 lat (27,1%), poniżej 3 lat (9,8%) oraz w grupie wiekowej 16–17 lat (6,0%). Dzieci te pochodziły najczęściej z rodzin dwudziennych (47,1% ogólnej liczby dzieci pozostających na utrzymaniu po rozwodzie rodziców) i jednodziennych (38,4%). W większości przypadków według orzeczenia sądu o wykonywanie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem niepełnoletnim powierzono obojgu rodzicom (57,3% rozwodów), a następnie matce (38,4%), ojcu zaś tylko w 74 przypadkach tj. 2,8% orzeczonych rozwodów. Za ledwie w 1,0% orzeczonych rozwodów dziecko powierzono rodzinie zastępczej (0,5%), placówce wychowawczej (0,4%) i inne przypadki powierzenia opieki (0,1%).

3.3. Migracje

3.3. Migration

Migracje stanowią tylko pewną część rzeczywistych ruchów wędrowniczych ludności i obok przyrostu naturalnego są czynnikiem stymulującym ogólną dynamikę rozwoju ludności. Jednym z głównych powodów migracji pozostaje sytuacja na lokalnym rynku pracy, który determinuje rozmieszczenie terytorialne regionu. Wielkość i kierunek migracji oraz ich natężenie często zależy od wielu innych czynników, wśród których najczęściej wymienić można, obok czynników o charakterze ekonomicznym, także te związane z edukacją, zmianą stanu cywilnego oraz z takimi, które umotywowane są ogólną chęcią poprawienia sytuacji materialnej lub zmiany miejsca zamieszkania.

Ze względu na fakt, że pełna obserwacja migracji jest utrudniona, gdyż oficjalna statystyka ukazuje wyłącznie zarejestrowane zameldowania i wymeldowania ludności, analiza danych dotyczących migracji umożliwia jedynie zidentyfikowanie głównych kierunków rozmieszczenia ludności i ich struktury, a nie pełnej oceny zjawiska.

W 2019 r. w województwie małopolskim obserwowano korzystne zmiany. Nadwyżka liczby zameldowań nad liczbą wymeldowań spowodowała, że ogólne saldo migracji stałej było dodatnie i wyniosło plus 5,9 tys. osób wobec plus 5,5 tys. osób w 2018 r. W przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniosło plus 1,7 wobec plus 1,6 w 2018 r. W 2019 r. liczba osób zameldowanych w ruchu wewnętrznym na pobyt stały wynosiła 39,5 tys. osób i w porównaniu z 2018 r. wzrosła o 8,4%. Decyzję o wymeldowaniu się na stałe podjęło 33,6 tys. mieszkańców, tj. o 6,3% więcej niż w poprzednim roku.

Tablica 30. Migracje wewnętrzne kobiet na pobyt stały według wieku w 2019 r.
Table 30. Internal migration women for permanent residence by age in 2019

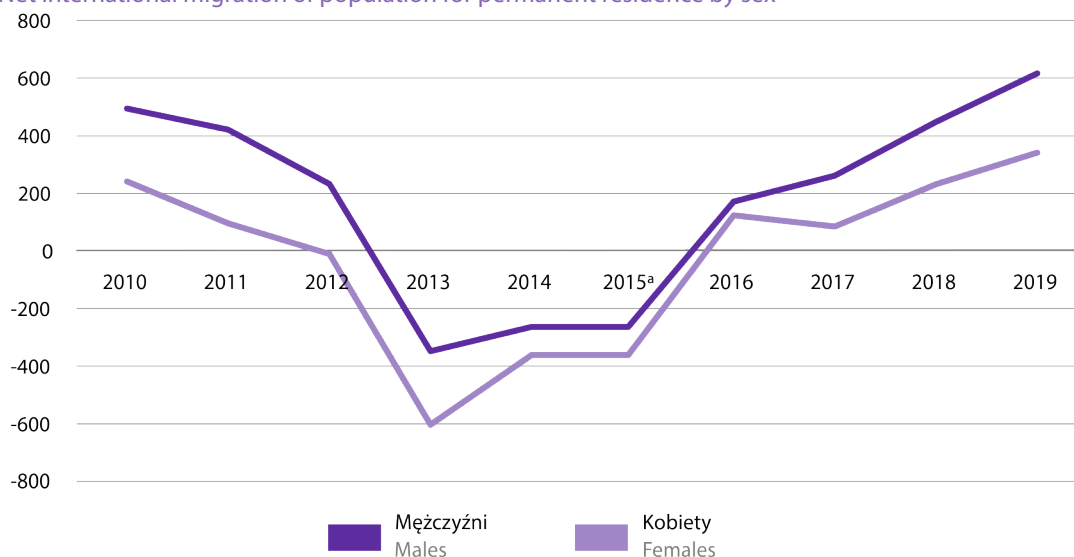
Wiek Age	Napływ migracyjny Inflow		Odpływ migracyjny Outflow		Saldo ludności Net migration	
	z miast from urban areas	ze wsi from rural areas	z miast from urban areas	ze wsi from rural areas	w miastach in urban areas	na wsi in rural areas
0–14 lat	1459	2306	1919	1663	-460	643
15–19	274	304	274	261	0	43
20–24	930	813	505	962	425	-149
25–29	3254	1544	1439	2044	1815	-500
30–34	2326	1485	1508	1513	818	-28
35–39	1119	1066	1124	805	-5	261
40–44	564	637	690	428	-126	209
45–49	307	362	378	219	-71	143
50–54	211	220	262	146	-51	74
55–59	219	231	252	139	-33	92
60–64	251	286	322	127	-71	159
65 lat i więcej and more	600	473	636	300	-36	173

W województwie małopolskim zameldowało się na stałe 13,0 tys. osób z terenu innych województw (wzrost o 13,5% do roku ubiegłego), a wymeldowało się do innych województw 7,1 tys. mieszkańców (wzrost o 7,1% do roku 2018). Najliczniej meldunku na stałe dokonały osoby z województw graniczących z małopolskim, tj. śląskiego (3,7 tys. osób, z czego kobiety stanowiły 52,0%), podkarpackiego (3,2 tys. osób, z czego 55,9% stanowiły kobiety) i świętokrzyskiego (1,7 tys. osób, z czego kobiety stanowiły 56,1%). Opuszczający województwo na miejsce stałego pobytu wybrali województwo śląskie (2,2 tys. osób, 54,4% stanowiły kobiety), mazowieckie (1,4 tys. osób, z czego 54,4% stanowiły kobiety) i podkarpackie (0,9 tys. osób, z czego kobiety stanowiły 53,3%).

W analizowanym roku w województwie małopolskim w ogólnej liczbie zameldowań na pobyt stały oraz wymeldowań z pobytu stałego (zarówno w ruchu migracyjnym wewnątrzwojewódzkim jak i międzywojewódzkim) wystąpiły różnice w strukturze migrantów według płci. Podobnie jak w latach poprzednich nadal dominowały kobiety nad mężczyznami. Wśród migrantów wewnętrznych na pobyt stały dominowały kobiety, które stanowiły 53,8% migrantów.

Dla podażowej strony rynku pracy szczególne znaczenie ma saldo migracji osób w wieku produkcyjnym. Migracje mają, bowiem selektywny charakter ze względu na wiek migrantów, gdyż zubożają, bądź wzbogacają zbiorowość osób w wieku produkcyjnym. Analizując wiek migrantów zaobserwowano, że struktura wiekowa zarówno dla osób przybyłych, jak i wyjeżdżających była zbliżona i najczęściej zmiana stałego zameldowania dotyczyła osób w wieku produkcyjnym. W 2019 r. w województwie małopolskim łącznie osoby w wieku produkcyjnym, które przyjechały z innego województwa i zameldowały się na pobyt stały w województwie małopolskim stanowiły 79,5% ogółu osób przybywających z innych województw. W przypadku zbiorowości osób opuszczających województwo małopolskie osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 72,6%.

Wykres 25. Saldo migracji zagranicznych ludności na pobyt stały według płci
Chart 25. Net international migration of population for permanent residence by sex

a Z powodu niedostatecznej jakości danych (brak kompletności) za 2015 r., na wykresie zaprezentowano dane dla 2014 r. zgodnie z tablicą bilansową za 2015 r.

a Due to insufficient data quality (lack of completeness) for 2015, the chart presents data for 2014 in accordance with the balance sheet for 2015.

W przypadku migracji zagranicznych, w 2019 r. obserwowano korzystne zjawisko dodatniego salda migracji zewnętrznej (plus 0,9 tys. osób), które oznaczało, że liczba osób zameldowanych na pobyt stały w województwie przewyższyła liczbę wymeldowanych z pobytu stałego.

W 2019 r. z na pobyt stały w województwie małopolskim zameldowało się 2,0 tys. osób z zagranicy, tj. o 13,8% więcej niż w 2018 r., a wymeldowało się 1,1 tys. osób, tj. o 3,2% mniej w porównaniu z 2018 r. W 2019 r. ponad połowę imigrantów stanowili mężczyźni, kobiety stanowiły 43,9% ogólnej liczby imigrantów. Na stałe województwo małopolskie opuściło 0,9 tys. osób, kobiety stanowiły 51,5%.

W 2019 r. ponad 76,1% emigrantów wyjechało do krajów europejskich. Największą popularnością cieszyły się kraje: Austria (209 osób), Wielka Brytania (207 osób) oraz Niemcy (115 osób). Popularnym kierunkiem wyjazdów była także Ameryka Północna (23,2% emigrantów, z czego 216 osób wybrało Stany Zjednoczone). Ponad połowa imigrantów osiedlała się na terenach miejskich, zaś 42,7% wybierało wieś.

Tablica 31. Migracje zagraniczne na pobyt stały według kontynentów i płci
Table 31. International migration for permanent residence by continents and sex

Wyszczególnienie Specification	Emigracja Emigration		Imigracja Immigration	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	512	543	1129	884
Europa Europe	399	404	973	761
Azja Asia	2	1	22	34
Ameryka Południowa South America	.	.	109	80
Ameryka Północna North America	109	136	9	2
Afryka Africa	.	.	7	2
Australia i Oceania Australia and Oceania	2	2	9	5

Tablica 32. Migracje czasowe według wieku i płci
Stan w dniu 31 grudnia
Table 32. Temporary migration by age and sex
As of 31 December

Wiek Age	Zameldowani na pobyt czasowy Population registered for temporary stay		Czasowo nieobecni w miejscu stałego zamieszkania Population temporarily absent from the place of permanent residence		Saldo ludności Net migration	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	21840	25016	19344	22499	2496	2517
0–12 lat	2936	2848	2865	2777	71	71
13–14	495	518	488	517	7	1
15–19	3160	4077	2877	3585	283	492
20–24	1984	2055	1597	1710	387	345
25–29	1804	2294	1407	1866	397	428
30–34	2000	2401	1592	1973	408	428
35–39	1972	2402	1707	2205	265	197
40–44	1622	1878	1537	1781	85	97
45–49	1202	1370	1142	1285	60	85
50–54	992	989	942	932	50	57
55–59	938	905	801	847	137	58
60–64	921	806	797	754	124	52
65–69	704	724	607	698	97	26
70–74	467	526	430	452	37	74
75–79	303	385	254	346	49	39
80–84	201	351	183	310	18	41
85 lat i więcej and more	139	487	118	461	21	26

Ruch wędrowniczy ludności obejmuje także migracje czasowe. Skala tego zjawiska najczęściej związana jest z podejmowaniem pracy zarobkowej czy kontynuacją kształcenia przez osoby młode, z których wiele może nie powrócić do obecnego miejsca stałego zameldowania, wybierając przyszłość również poza województwem.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2019 r., na pobyt czasowy trwający ponad 3 miesiące, zarejestrowano 46,9 tys. osób, tj. o 3,9 % mniej w porównaniu z 2018 r. Podobnie jak w roku ubiegłym, przeważali migranci meldujący się w miastach (62,7%). Natomiast podobnie jak w kraju, kształtowały się proporcje płci – większość, chociaż malejącą, w analizowanym roku stanowiły kobiety (53,4%).

Jednocześnie zarejestrowano 41,8 tys. osób czasowo nieobecnych w miejscu stałego zamieszkania, tj. o 5,1% mniej niż w roku poprzednim. W badanym okresie, przeważali migranci meldujący się w miastach, jednak w analizowanym roku nastąpił wzrost osób meldujących się na wsi (51,0%). W większości ewidencjonowano nieobecność kobiet – 53,8%.

Saldo migracji czasowej, które wynika z różnicy zameldowań na pobyt czasowy, a czasowo nieobecnych w miejscu stałego zameldowania ponad 3 miesiące, było dodatnie i wynosiło 5,0 tys. osób, w roku poprzednim 5,5 tys. osób. Natężenie salda migracji czasowej na 1 tys. ludności w województwie małopolskim pozostało dodatnie, zmniejszyło się – z plus 1,6 do plus 1,5 (dla mężczyzn 1,5, zaś dla kobiet 1,4).

Zróżnicowanie salda migracji czasowych zaobserwowano na poziomie miast i wsi. Od wielu lat w miastach województwa małopolskiego odnotowuje się dodatnie saldo, które w 2019 r. wynosiło plus 8,9 tys. osób, natomiast na wsi utrzymuje się ujemne saldo, które w 2019 r. wynosiło minus 3,9 tys. osób.

Rozdział 4

Chapter 4

Udział w życiu publicznym

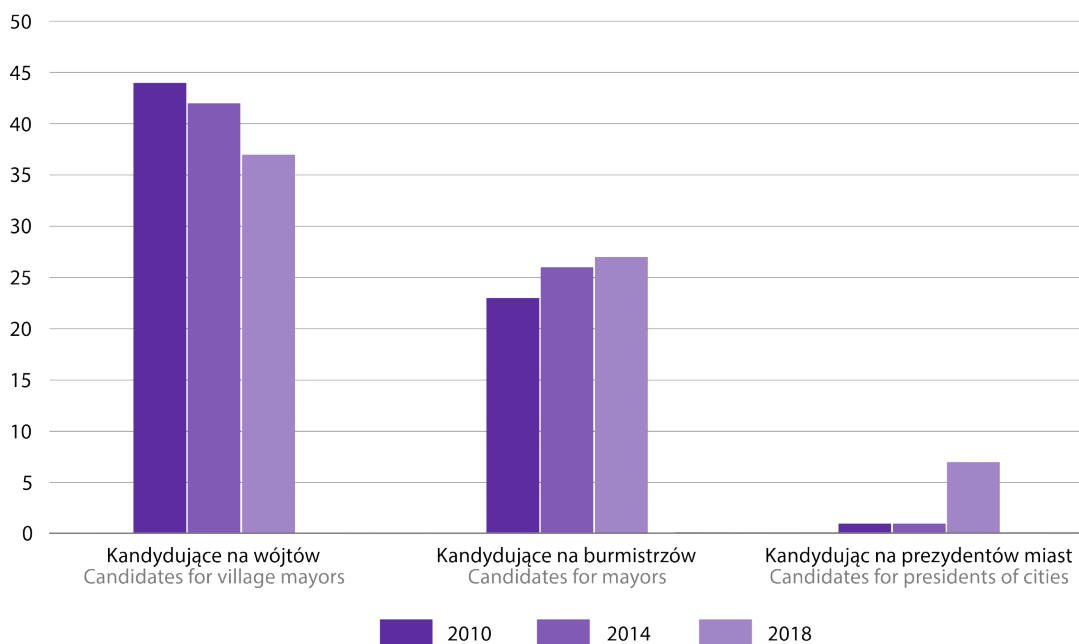
Women in representative organs

Obecność kobiet w polityce demokratycznego państwa odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu świadomości społecznej obywateli oraz legislacji równouprawnienia płci, który jest nieodłącznym elementem demokracji. Gwarantem praw dla kobiet w Polsce są przede wszystkim zapisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., ale także przyjęta na międzynarodowym forum Deklaracja Pekińska i Platforma Działania, dokument z 1995 r. podpisany przez przedstawicieli 189 państw w tym Polskę, który określa strategię działań na rzecz równości, awansu i zwiększenia udziału kobiet w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym. Wprowadzone od 2011 r. parytety i kwoty płci (najmniej 35% kandydatek na listach wyborczych) umożliwiają równy udział kobiet i mężczyzn w strukturach władzy oraz równe prawo w podejmowaniu decyzji i w pełnieniu ról przywódczych. Obserwowane w ostatnich dziesięcioleciach przejście kobiet z roli wyłącznie żon i matek, w aktywne uczestniczki życia publicznego, swe odzwierciedlenie znajduje nie tylko w usamodzielnieniu ekonomicznym kobiet, ich samorozwoju i ciągłym kształceniu się, ale przede wszystkim w ich czynnym uczestnictwie w wyborach do organów przedstawicielskich.

Analizując udział kobiet w wyborach z lat 2010–2019 można zauważyć, że obserwowana tendencja do piastowania urzędów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przez mężczyzn nadal jest dominująca, to jednak w tej przestrzeni w okresie ostatnich lat coraz chętniej i częściej pojawiają się kobiety.

Wykres 26. Kobiety kandydujące na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w wyborach bezpośrednich Stan w dniu wyborów

Chart 26. Women candidates for village mayors, mayors and presidents of cities in direct elections
As of election day

W województwie małopolskim w 2018 r. w wyborach bezpośrednich wójtów, burmistrzów i prezydentów miast kandydowało 71 kobiet, które stanowiły 14,9% ogólnej liczby kandydatów, analogicznie w poprzednich wyborach w 2014 r. – 69 kobiet (tj. 15,9%) i 68 kobiet (tj. 20,6%) w 2010 r. Ponad połowę kandydatek w wyborach samorządowych w 2018 r. stanowiły kobiety ubiegające się o fotel wójta (52,1%, odpowiednio w wyborach poprzednich 60,9% i 64,7%), zaś o fotel burmistrza (38,0%). Najmniejszy odsetek stanowiły kobiety kandydujące na stanowisko prezydenta (7 kandydatek tj. 9,9%). Zdecydowana większość kobiet posiadała wykształcenie wyższe, a tylko 6,8% wykształcenie średnie. Wśród kandydatek przeważały kobiety w grupie wieku 40–49 lat (45,9%) oraz 50–59 lat (32,4%). Najniższy odsetek kandydatek (odpowiednio 9,5% i 12,2%) był wśród najmłodszych kobiet w grupie wieku 30–39 lat i najstarszych w grupie wieku 60 lat i więcej. Średnia wieku kandydatek w województwie małopolskim w wyborach bezpośrednich wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w 2018 r. wyniosła 49 lat (analogicznie w 2014 r. i 2010 r. – 50 i 49 lat).

W wyborach samorządowych w 2018 r. odsetek kobiet wybranych na stanowisko wójta, burmistrza i prezydenta miast wynosił 7,7% ogólnej liczby kandydatek, odpowiednio w wyborach 2014 r. i 2010 r. – 6,0% i 7,7%. Systematyczny wzrost liczby kobiet kandydujących w wyborach samorządowych (odpowiednio 71 kandydatek w 2018 r., 69 – w 2014 r. i 68 – w 2010 r.) nie przekłada się jednak na proporcjonalny wzrost objętych przez kobiety stanowisk (odpowiednio w 2018 r. – 14, 2014 r. – 11, 2010 r. – 14 r.).

W 2018 r. 8 kobiet zostało wybranych na stanowisko wójta (tj. 21,6% ogólnej liczby kandydatek na to stanowisko), 6 zdobyło fotel burmistrza (tj. 22,2% kandydatek), zaś żadna z 7 kobiet ubiegających się o stanowisko prezydenta nie zdobyła większości głosów. Analizując wyniki kobiet w wyborach samorządowych z lat 2018 r., 2014 r. i 2010 r., najmniejsza różnica wystąpiła w przypadku stanowiska wójta – w 2018 r. wzrost o 5,0 p. proc. w porównaniu do roku 2014 r. i wzrost o 1,2 p. proc. do roku 2010 r., nieco większa różnica wystąpiła w przypadku stanowiska burmistrza – odpowiednio wzrost o 6,8 p. proc. do roku 2014 r. i o 0,5 p. proc. do roku 2010 r.

Połowa wybranych kobiet w wyborach samorządowych 2018 r. w województwie małopolskim znajdowała się w grupie wieku 50–59 lat, pozostałe kobiety były w wieku 40–49 lat i jedna w wieku 60 lat i więcej. Prawie wszystkie kobiety miały wyższe wykształcenie (92,9%), ta tendencja od lat pozostaje niezmienna.

Tablica 33. Wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast według wieku i płci

Stan w dniu wyborów

Table 33. Village mayors, mayors and presidents of cities by age and sex
As of election day

Wyszczególnienie Specification	Mężczyźni Men			Kobiety Women		
	2010	2014	2018	2010	2014	2018
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers						
Ogółem Total	168	171	168	14	11	14
25–29 lat	1	0	2	–	–	–
30–39	23	33	28	2	2	–
40–59	123	109	98	11	8	12
60 lat i więcej and more	21	29	40	1	1	2

W województwie małopolskim w 2018 r. w wyborach do rad gmin (do 20 tys. i powyżej 20 tys.), kandydowało 4,9 tys. kobiet, z czego 15,0% zdobyło mandat radnego gminy (odpowiednio w wyborach w roku 2014 – 20,5% i 2010 r. – 19,0%). W 2018 r. kobiety w nowoutworzonych radach gmin stanowiły 27,0% ogólnej liczby radnych (wzrost o 2,4 p. proc. do roku 2014 r. i o 4,0 p. proc. do roku 2010 r.).

Odsetek kobiet wśród radnych wyraźnie różni się, gdy jest rozpatrywany na różnych szczeblach samorządu terytorialnego. Największy odsetek kandydatek, które zdobyły mandat radnego obserwowany jest na najniższym szczeblu, na poziomie gminy, gdzie, co czwarta kobieta kandydująca do rady gminy

zdobywa mandat radnego. Na poziomie powiatu, odsetek ten się zmniejsza, w 2018 r. 8,1% kandydatek do rad powiatów zostało radnymi (wzrost do roku 2014 r. o 4,6 p. proc., do roku 2010 r. o 2,1 p. proc.), zaś na szczeblu wojewódzkim – odsetek kobiet wybranych do sejmiku wojewódzkiego jest najniższy – tylko 3,5% kandydujących kobiet zdobywa mandat radnego wojewódzkiego (wzrost o 1 osobę w stosunku do wyborów w 2014 r.).

Na przestrzeni analizowanego okresu nastąpiła zmiana struktury wieku zarówno kandydatek jak i kobiet pełniących mandat radnych. O ile w przypadku kobiet wybranych do rad powiatu średni wiek obniżył się z 53 lat w 2014 r. do 51 lat w 2018 r., to w przypadku kobiet pełniących mandat radnych sejmików średni wiek wzrósł o 1 rok. W wyborach w 2010 r. najmłodsza radna sejmiku wojewódzkiego miała 32 lata, najstarsza 66 lat, zaś średnia wieku kobiet wynosiła 50 lat.

Zmianom uległa także struktura radnych według wykształcenia. W analizowanych latach odnotowano wzrost odsetka kobiet radnych z wykształceniem wyższym, z 40,0% w 2010 r. do 47,0% w 2018 r. w przypadku wyborów do rad gmin, zaś na szczeblu powiatowym odsetek kobiet radnych z wykształceniem wyższym wzrósł z 79,7% w 2010 r. do 82,7% w ostatnich wyborach. Od lat nie ulega zmianie struktura kobiet radnych sejmików wojewódzkich pod względem wykształcenia, prawie wszystkie kobiety posiadają wykształcenie wyższe, w przypadku mężczyzn odsetek radnych z wykształceniem wyższym wyniósł w 2018 r. – 90,0% (spadek do roku 2010 r. o 4,0 p. proc.)

Tablica 34. Radni rad gmin, powiatów i sejmików województw według płci

Stan w dniu wyborów

Table 34. Women councillors of gminas, powiat councils and voivodship regional councils by sex
As of election day

Wyszczególnienie Specification	Mężczyźni Men			Kobiety Women		
	2010	2014	2018	2010	2014	2018
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers						
Gminy Gminas	2270	2212	2151	678	722	794
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	71	68	68	20	23	22
Powiaty Powiats	372	364	353	69	84	98
Województwa Voivodships	31	31	30	8	8	9

W województwie małopolskim kobiety bardzo rzadko pełnią funkcję przewodniczących zarządów oraz członków zarządów powiatów lub województwa. W 2018 r. kobiety stanowiły 12,9% ogółu osób na stanowisku członka zarządu powiatu (odpowiednio w 2014 r. – 10,8% i w 2010 r. – 8,7%). Na terenie województwa małopolskiego w 2018 r. zaledwie jedna kobieta pełniła funkcję starosty (przewodniczącego zarządu powiatu, odpowiednio w 2014 r. – 1 kobieta, w 2010 r. – brak kobiet na tym stanowisku), 3 wybrano na wicestarostę, zaś 8 kobiet (tj. 14,5%) pełniło funkcje pozostałych członków zarządu (analogicznie w kadencjach poprzednich 9 i 5 kobiet). Na szczeblu wojewódzkim w analizowanym okresie żadna kobieta będąca członkiem zarządu województwa nie pełniła funkcji marszałka i wicemarszałka, od 2018 r. dwie kobiety pełnią funkcje pozostałych członków zarządu.

W analizowanym okresie 2010–2019 w trzech kolejnych wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (2011, 2015, 2019), na terenie województwa małopolskiego obserwowana jest tendencja spadkowa liczby kobiet wśród kandydatów na posłów i senatorów RP. O ile porównanie liczby kandydatek w okresie 2011–2019 oznacza ich spadek (do roku 2015 r. o 34,7%, do roku 2011 o 27,8%), o tyle nie przekłada się ono na odsetek zdobytych mandatów.

W 2019 r. w wyborach do Sejmu kandydowały 192 kobiety (stanowiąc 42,4% ogólnej liczby kandydatów), dla porównania w 2015 r. – 294 kobiety (tj. 41,9% ogólnej liczby kandydatów), zaś w 2011 r. – 266 kobiet, które stanowiły 43,1% ogólnej liczby kandydatów do Sejmu. Spadek liczby kandydatek swe odzwierciedlenie znajduje w liczbie zdobytych mandatów do Sejmu. W ostatnich wyborach do Sejmu IX kadencji kobiety z okręgów wyborczych (nr 12, 13, 14 i 15) zdobyły 14 mandatów (spadek do wyborów poprzednich o 1 mandat, do roku 2011 wzrost o 3 mandaty). Pomimo spadku liczby kandydatek oraz liczby zdobytych mandatów w analizowanym okresie nastąpił wzrost odsetka kobiet, które zdobyły mandat posła, z 4,1% w 2011 r. do 7,3% w wyborach w roku 2019.

Tablica 35. Wyniki wyborów do Sejmu i Senatu według płci
 Stan na początku kadencji
 Table 35. Deputies to the Sejm and Senat of the Republic of Poland by sex
 At the beginning of the term of office

Wyszczególnienie Specification	Mężczyźni Men			Kobiety Women		
	2010	2014	2018	2010	2014	2018
w liczbach bezwzględnych in absolute numbers						
Sejm Sejm of the Republic of Poland	33	33	33	8	8	8
Senat Senat of the Republic of Poland	8	14	14	3	1	–

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w wyborach do Senatu. Tu ostatnie wybory w 2019 r., pokazały, że kobietom trudniej jest się dostać do Senatu. W województwie małopolskim w 8 okręgach jednomandatowych kandydowali do Senatu tylko mężczyźni, dla porównania w 2015 r. w wyborach do Senatu startowała 1 kobieta, a w 2011 r. – 3 kobiety. Żadnej jednak do tej pory nie udało się zdobyć mandatu senatora.

Nieco lepiej przedstawia się sytuacja w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Analizując wybory w okresie lat 2014–2019 w 10 okręgu wyborczym (tj. województwie małopolskim) można mówić o dwóch podstawowych trendach, tj. ogólnym spadku liczby kobiet wśród kandydatów (z 40 w 2014 r., do 36 w 2019 r.) przy wzroście odsetka kobiet z mandatem do parlamentu Europejskiego (wzrost do 2014 r. o 4,8 p. proc.). W wyborach w 2019 r. kandydatki do Parlamentu Europejskiego z 10 okręgu uzyskały 2 mandaty (tj. 33,3% ogólnej liczby posłów do PE z województwa małopolskiego).

Rozdział 5 Chapter 5

Zdrowie i ochrona socjalna Health and social care

W warunkach starzenia się społeczeństwa zagadnienia związane ze stanem i ochroną zdrowia stają się szczególnie znaczące. Zmiany demograficzne, takie jak spadek dzietności poniżej poziomu prostej zastępowalności pokoleń oraz spadek umieralności i wydłużanie się oczekiwanego trwania życia, powodują, że w kolejnych latach będzie rosła liczba beneficjentów zarówno systemu ochrony zdrowia, jak i opieki społecznej, a to oznacza rosnący popyt na świadczenia w tych obszarach. Kondycja zdrowotna oraz zapadalność na określone schorzenia swe przełożenie ma również na rynek pracy i system świadczeń emerytalnych i rentowych, wypłacanych w ramach powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych.

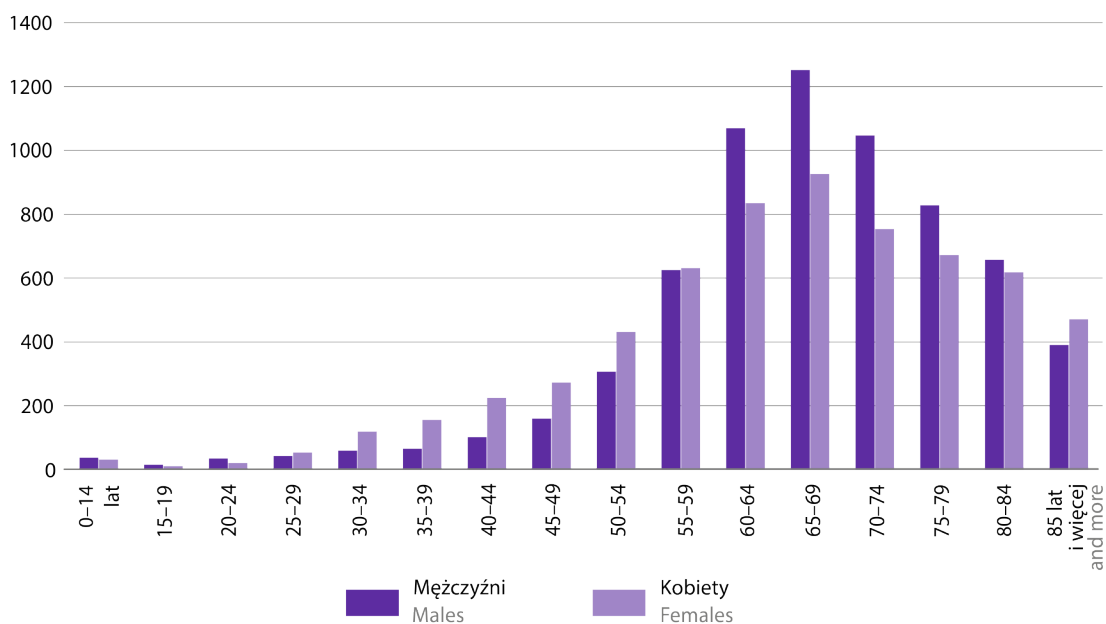
5.1. Zachorowalność na wybrane choroby

5.1. Incidence of selected diseases

Do chorób społecznych oraz chorób istotnych dla oceny sytuacji zdrowotnej ludności w Polsce objętych stałą obserwacją statystyczną należą takie choroby jak: nowotwory złośliwe, ostre choroby zakaźne i pasożytnicze (w tym także gruźlica oraz choroby weneryczne), choroby i zaburzenia psychiczne oraz uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.

Wykres 27. Zachorowalność na nowotwory złośliwe według płci i wieku w 2017 r.

Chart 27. New cases of malignant neoplasms by sex and age in 2017 r.

Źródło: Krajowy Rejestr Nowotworów.
Source: Polish National Cancer Registry.

Nowotwory złośliwe stanowią narastający i bardzo poważny problem zdrowotny polskiego społeczeństwa. Od 2000 r. w województwie małopolskim systematycznie wzrasta liczba nowych zachorowań na nowotwory złośliwe. W 2017 r. stwierdzono ich ponad 12,9 tys., w tym 6,2 tys. zachorowań u kobiet (wzrost u kobiet o 27,0% do 2010 r., w przypadku mężczyzn o 28,7%). Wskaźnik zachorowalności w 2017 r. wyniósł 381 przypadków na 100 tys. ludności (u kobiet – 357, zaś u mężczyzn 407), podczas gdy w 2010 r. – 330 (analogicznie u kobiet – 322, u mężczyzn 339)

Zachorowalność na nowotwory złośliwe związana jest z wiekiem człowieka. Zarówno u kobiet jak u mężczyzn najwięcej zachorowań przypada na grupę wieku 60–74 lat (u kobiet 51,2% wszystkich zachorowań, u mężczyzn – 50,3%).

W 2017 r. w województwie małopolskim najczęściej rejestrowanymi nowotworami złośliwymi u kobiet był: nowotwór piersi (20,6% zachorowań), nowotwór jelita grubego (9,6%), nowotwór trzonu macicy (7,6%) i nowotwór płuc (7,4%). U mężczyzn zaś najczęściej diagnozowano nowotwór prostaty (21,2% zachorowań), nowotwór płuc (14,9%), nowotwór jelita grubego (11,2%) oraz pęcherza moczowego (6,7%).

Tablica 36. Zachorowania kobiet na nowotwory złośliwe według umiejscowienia nowotworu w 2017 r.
Table 36. New cases of malignant neoplasms females by site in 2017

Wyszczególnienie Specification	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	Na 100 tys. kobiet Per 100 thousand females
Ogółem Total	6230	356,9
w tym: of which:		
Nowotwory złośliwe wargi, jamy ustnej i gardła Lip, oral, cavity and pharynx	77	4,4
Nowotwory złośliwe narządów trawiennych Digestive organs	1037	59,4
w tym: of which:		
odbytnicy i odbytu rectum and anus	11	0,6
jelita grubego i jelita cienkiego large bowel and small intestine	385	22,1
żołądka stomach	123	7,0
trzustki pancreas	138	7,9
Nowotwory złośliwe narządów oddechowych i klatki piersiowej Respiratory and intrathoracic organs	490	28,1
w tym: of which:		
oskrzela i płuca bronchi and lung	458	26,2
krtani, tchawicy, jamy nosowej i ucha środkowego larynx, trachea, nasal cavity and middle ear	16	0,9
Nowotwory złośliwe kości i chrząstki stawowej Bone and articular cartilage	10	0,6
Czerniak i inne nowotwory złośliwe skóry Melanoma and other skin cancer	910	52,1
w tym of which		
czerniak złośliwy melanoma	218	12,5
Nowotwory złośliwe międzybłonna i tkanek miękkich Mesothelial and soft tissue	53	3,0
Nowotwór złośliwy sutka Breast cancer in situ	1284	73,6

Tablica 36. Zachorowania kobiet na nowotwory złośliwe według umiejscowienia nowotworu w 2017 r. (dok.)
Table 36. New cases of malignant neoplasms females by site in 2017 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	Na 100 tys. kobiet Per 100 thousand females
Nowotwory złośliwe żeńskich narządów płciowych Female genital organs	1018	58,3
w tym: of which:		
szyjki macicy cervix	199	11,4
trzonu macicy corpus uteri	473	27,1
jajnika ovary	260	14,9
Nowotwory złośliwe układu moczowego Urinary tract	288	16,5
w tym: of which:		
pęcherza moczowego urinary bladder	117	6,7
nerki za wyjątkiem miedniczki nerkowej kidneys except for the renal pelvis	159	9,1
Nowotwory złośliwe oka, mózgu i innych części CSN Eye, brain and other parts of central nervous system	404	23,1
w tym of which		
mózgu brain	83	4,8
Nowotwory złośliwe tarczycy i innych gruczołów wydzielania wewnętrznego Thyroid and other endocrine glands	6	0,3
Nowotwory złośliwe niedokładnie określone, wtórne i o nieokreślonym umiejscowieniu Ill-defined, secondary and unspecified sites	116	6,6
Nowotwory złośliwe tkanki limfatycznej, krwiotwórczej i tkanek pokrewnych Stated or presumed to be primary, of lymphoid haematopoietic and related tissue	319	18,3
w tym: of which:		
choroba Hodgkina Hodgkin Disease	29	1,7
chłoniaki nieziarnicze follicular lymphoma	14	0,8
szpiczak mnogi i nowotwory z komórek plazmatycznych multiple myeloma and malignant plasma cell neoplasms	55	3,2
białaczka leukemias	136	7,8

Źródło: Krajowy Rejestr Nowotworów.
 Source: Polish National Cancer Registry.

W okresie ostatniej dekady systematycznie zmniejsza się liczba zachorowań na choroby zakaźne (spadek o ponad 61,4% w porównaniu do roku 2010, nie wliczając do tego zachorowań na grypę). Powszechność oraz bezpłatność szczepień ochronnych wśród dzieci i młodzieży w Polsce w ostatnich dziesięcioleciach przyczyniła się do wyeliminowania przypadków zachorowań na wiele chorób zakaźnych. Odsetki dzieci pozaszczepionych przeciw niektórym chorobom zakaźnym w województwie małopolskim w 2018 r. nadal pozostawał na wysokim poziomie – 91,1% u noworodków (94,2% w 2010 r.) i 92,2% u dzieci w 3 roku życia (97,8% w 2010 r.).

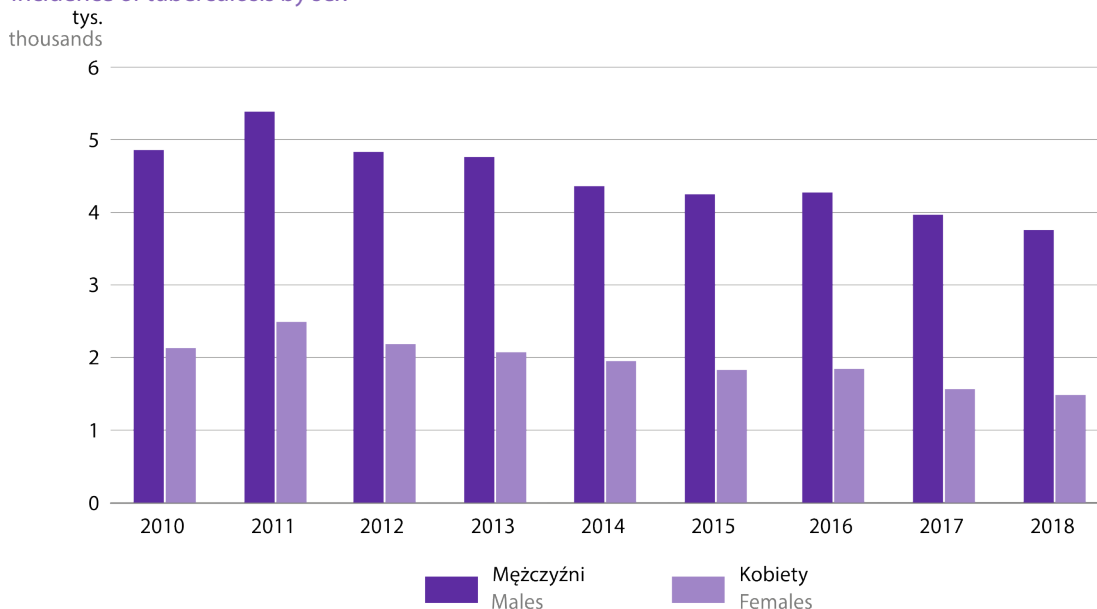
W 2018 r. najczęściej zachorowań zarejestrowano na: ospę wietrzną (14,5 tys. zachorowań, spadek o 4,4% do roku 2010), biegunkę u dzieci do lat 2 (4,8 tys. zachorowań, wzrost o 2,5 tys. w porównaniu do roku 2010), szkarlatynę (2,2 tys., wzrost o 79,6%) oraz na salmonellozę (1,2 tys. przypadków, wzrost o 69,0%). Najmniej zachorowań odnotowano zaś w przypadku: tężca (brak zachorowań w 2018 r.) AIDS (2 zachorowania, spadek do 5 przypadków) oraz inne bakteryjne zatrucia pokarmowe (4 zachorowania, spadek o 101 przypadków). W 2018 r. znacznie wzrosła – ponad dziesięciokrotnie – liczba zachorowań na: krztusiec (stwierdzono 140 przypadków, podczas gdy w 2010 r. było ich tylko 14), czerwonkę bakteryjną (1214 zachorowań, 718 – w 2010 r.) odrę (10 zachorowań, 1 – w 2010 r.) oraz na WZW typu A, B, C (łącznie 424 zachorowania, w 2010 r. – 54 przypadki). Zmniejszyła się natomiast liczba zachorowań na: różyczkę (37 zachorowań, w 2010 r. – 307), świnkę (165 zachorowań, 221 w 2010 r.) oraz na bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu (39 zachorowań, 72 w 2010 r.)

Spośród zarejestrowanych w 2018 r. głównych chorób zakaźnych najczęściej przypadków zachorowań wystąpiło z powodu grypy oraz podejrzeń zachorowania na grypę – 519,9 tys. zachorowań, podczas gdy w 2010 r. było ich 51,0 tys. Zapadalność na grypę w województwie małopolskim w 2018 r. na 100 tys. mieszkańców wynosiła 15311,6 (w 2010 r. – odpowiednio 1543,4). Pomimo dość dużej zachorowalności na grypę odsetek osób hospitalizowanych w 2018 r. wyniósł zaledwie 0,28% (0,43% u dzieci).

W 2018 r. w województwie małopolskim zmniejszyła się liczba nowych przypadków zachorowań na gruźlicę. Spadek ten jest zauważalny i następuje systematycznie. W ciągu 2018 r. gruźlicę stwierdzono u 5,2 tys. osób, (3,8 tys. u mężczyzn i 1,5 tys. u kobiet), co oznacza spadek o 25,0% w porównaniu z 2010 r. (u mężczyzn spadek o 22,7%, zaś u kobiet o 30,3%).

Wykres 28. Zachorowania na gruźlicę według płci

Chart 28. Incidence of tuberculosis by sex

Źródło: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.
Source: National Institute of Public Health – National Institute of Hygiene.

W 2018 r. w poradniach województwa małopolskiego zarejestrowano 440 nowych zachorowań na gruźlicę (458 w roku poprzednim). Najczęściej występującą postacią gruźlicy w 2018 r. była gruźlica płuc – 93,0% wszystkich zachorowań, pozostałe 7,0% zmian gruźliczych dotyczyło innych postaci gruźlicy (popłucna). Wskaźnik zachorowań na 100 tys. mieszkańców wyniósł w 2018 r. – 13,0. Analizując strukturę wieku kobiet chorych na gruźlicę największy odsetek zachorowań w 2018 r. odnotowano w wieku 60 lat i więcej (46,0% wszystkich zachorowań u kobiet), oraz w wieku (50–59 lat) – 15,3% zachorowań i w wieku (40–49 lat) – 14,6% zachorowań. U dzieci w wieku 18 lat i mniej gruźlicę zarejestrowano u zaledwie 1,8% osób, częściej u dziewcząt (3,4%) niż u chłopców (1,1%).

W województwie małopolskim w analizowanym okresie (2010–2018) odnotowano wzrost liczby przypadków zachorowań na choroby weneryczne. W 2018 r. stwierdzono 232 przypadków (tj. o 89 więcej niż w 2010 r.), z czego 42,2% przypadków dotyczyło zakażeń kiłą (spadek o 37 zachorowań do roku 2010). Najwyższą zachorowalność na kiłę na 100 tys. mieszkańców odnotowano u osób (zarówno mężczyzn jak i u kobiet) w wieku (25–29 lat) – 19,0 u mężczyzn i 5,3 u kobiet. Natomiast liczba wykrywanych zakażeń rzeżączką w 2018 r. wyniosła 25 zakażeń (tj. o 18 więcej niż w 2010 r.), zaś pozostałe choroby przenoszone drogą płciową odnotowano u 10 osób.

Tablica 37. Zachorowalność na kiłę na 100 tys. ludności według płci i wieku
Table 37. Incidence of syphilis per 100 thousand population by sex and age

Wiek Age	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kobiety Females									
15–19 lat	1,0	0,8	0,7	1,2	0,7	0,8	1,1	0,9	0,7
20–24	2,4	3,8	2,0	3,5	2,5	2,2	2,9	3,0	4,3
25–29	3,7	2,4	2,7	4,3	4,1	3,5	3,8	4,4	5,3
30–44	2,6	2,3	2,0	2,8	2,5	2,5	2,8	2,9	2,3
45 lat i więcej and more	0,5	0,5	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4
Mężczyźni Males									
15–19 lat	1,6	1,6	1,5	2,3	2,1	2,0	1,7	3,0	3,0
20–24	5,8	7,3	8,3	11,5	10,6	13,9	14,7	19,1	17,5
25–29	8,7	10,8	11,3	13,5	10,9	15,4	15,3	23,1	19,0
30–44	6,1	6,2	7,2	9,8	9,1	8,9	10,0	14,4	14,3
45 lat i więcej and more	2,0	1,9	2,0	2,6	2,2	2,2	2,3	2,4	3,0

Źródło: Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.
Source: National Institute of Public Health – National Institute of Hygiene.

W 2018 r. w województwie małopolskim w poradniach dla chorych psychicznie i uzależnionych przyjęto ogółem 141,0 tys. pacjentów (wzrost o 1,0% do roku poprzedniego i o 6,9% do roku 2010), w tym 18,8 tys. kobiet (wzrost odpowiednio o 133 kobiety i 6,1 tys. kobiet). Leczonych po raz pierwszy zarejestrowano 35,3 tys. (kobiety stanowiły 53,2% ogólnej liczby leczonych po raz pierwszy). Najbardziej liczną grupę stanowili leczeni z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) – 125,6 tys. osób (w tym kobiety 59,0%), z powodu zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu – 12,6 tys. osób (w tym kobiety 24,4%) oraz z powodu używania substancji psychoaktywnych – 2,8 tys. osób (w tym kobiety 33,0%).

Tablica 38. Osoby leczone w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi według płci w 2018 r.
 Table 38. Persons treated in out-patient clinics for patients with mental disorders by sex in 2018

Wyszczególnienie Specification	Leczeni ogółem Patients total		Leczeni po raz pierwszy Treated for the first time	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	62948	78058	16514	18788
w tym: of which:				
Leczeni z zaburzeniami psychicznymi bez uzależnień (F00–F09 i F20–F99) Patients with mental and behavioural disorders (without dependences)	51557	74064	12138	17356
w tym: of which:				
zaburzenia organiczne (F00–F09) organic disorders	9799	10186	1888	2056
schizofrenia (F20) schizophrenia	7085	7007	657	703
zaburzenia schizotypowe i urojeniowe (F21–F29) schizotypal and delusional disorders	1418	1767	237	277
zaburzenia afektywne (F30–F39) affective disorders	9184	20340	1864	3802
zaburzenia nerwicowe (F40–F48) neurotic disorders	11984	25415	3757	7334
zaburzenia odżywiania (F50) eating disorders	57	684	25	237
zespoły behawioralne (F51–F59) behavioral syndromes	529	492	275	202
zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych (F60–F69) disorders of adult personality and behaviour	2455	3259	786	801
upośledzenie umysłowe (F70–F79) mental disabled	2693	1985	350	303
zaburzenia rozwojowe (F80–F84, F88–F98) developmental disorders	5130	2249	1691	872
nieokreślone zaburzenia psychiczne (F99) unspecified mental disorders	714	1154	370	492
Obserwacja stanu psychicznego, rozpoznania nieustalone i niepsychiatryczne Observation of the mental state, undetermined diagnoses and non-psychiatric	509	526	238	277
Leczeni ogółem z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu (F10) Patients with mental and behavioural disorders due to use of alcohol	9504	3064	3640	1140
w tym: of which:				
ostre zatrucie (F10.1) acute intoxication	90	44	40	13
używanie szkodliwe (F10.1) harmful use	325	137	171	74
zespół uzależnienia (F10.2) dependence syndrome	8604	2673	3298	1001
zespół abstynencyjny (F10.3) withdrawal state	122	48	51	17
zespół abstynencyjny z majaczeniem (F10.4) withdrawal state with delirium	17	10	10	2

Tablica 38. Osoby leczone w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi według płci w 2018 r. (dok.)
 Table 38. Persons treated in out-patient clinics for patients with mental disorders by sex in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Leczeni ogółem Patients total		Leczeni po raz pierwszy Treated for the first time	
	mężczyźni males	kobiety females	mężczyźni males	kobiety females
Leczeni ogółem z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu (F10) (dok.) Patients with mental and behavioural disorders due to use of alcohol (cont.)	9504	3064	3640	1140
w tym: of which:				
zaburzenia psychotyczne inne (bez majaczenia) (F10.5, F10.6) psychotic disorder	131	43	26	12
inne zaburzenia psychiczne (F10.7, F10.8, F10.9) other mental and behavioural disorders	215	109	44	21
Leczeni ogółem z zaburzeniami spowodowanymi używaniem substancji psychoaktywnych (F11–F19) Patients with mental and behavioural disorders due to use of psychoactive substances	1887	930	736	292
w tym: of which:				
ostre zatrucia i używanie szkodliwe (ogółem) acute intoxication and harmful use	433	202	201	84
zespół uzależnienia i zespół abstynencyjny (ogółem) dependence syndrome and withdrawal state	1299	647	498	192
zaburzenia psychotyczne (ogółem) psychotic disorder	65	21	13	3
inne zaburzenia (ogółem) other mental and behavioural disorders	90	60	24	13

Źródło: Instytut Psychiatrii i Neurologii.
 Source: The Institute of Psychiatry and Neurology.

Analizując strukturę leczonych według płci i wieku najliczniejszą grupę tworzyły osoby leczone z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) w wieku 30–54 lata – 55,7% leczonych z tego powodu (odsetek kobiet – 59,9%), a także w wieku 65 lat i więcej – 19,5% (odsetek kobiet – 68,1%). W tej grupie najczęściej leczono z powodu zaburzeń nerwicowych (kobiety 25,4 tys., mężczyźni – 12,0 tys.), zaburzeń afektywnych (kobiety – 20,3 tys., mężczyźni – 9,2 tys.) oraz z powodu zaburzeń organicznych (kobiety – 10,2 tys., mężczyźni – 9,8 tys.) Najmniejszy odsetek stanowiły kobiety leczone z powodu zaburzeń behawioralnych (0,7%) oraz mężczyźni leczeni z powodu zaburzeń odżywiania (0,1% tj. 57 osób).

W przypadku osób leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu – największą liczbę stanowiły osoby w wieku 30–64 lata (mężczyźni – 7,6 tys. i kobiety – 2,3 tys.) i osoby młodsze w wieku 19–29 lat (mężczyźni – 1,2 tys. i kobiety – 504). W 2018 roku z powodu zaburzeń psychicznych spowodowanych używaniem alkoholu leczyło się ogółem 12,6 tys. pacjentów, z tego po raz pierwszy w życiu 4,8 tys. osób (3,6 tys. mężczyzn i 1,1 tys. kobiet). Najwięcej pacjentów leczyło się z powodu: zespołu uzależnienia (90,5% mężczyzn i 87,2% kobiet), używania szkodliwego (3,4% mężczyzn i 4,5% kobiet) oraz z powodu innych zaburzeń psychicznych (2,3% mężczyzn i 3,6% kobiet). Najmniejszy odsetek stanowiły osoby leczone z powodu zespołu abstynencyjnego z majaczeniem (0,2% mężczyzn i 0,3% kobiet).

Ze względu na zaburzenia spowodowane używaniem środków psychoaktywnych w 2018 roku najwięcej pacjentów zarejestrowano w grupie wieku 30–64 lata (983 mężczyzn i 466 kobiet) oraz w wieku 19–29 lat (725 mężczyzn i 282 kobiety). Najliczniejszą grupę leczono z powodu: zespołu uzależnienia i zespołu abstynencyjnego (od kilku substancji lub innych substancji psychoaktywnych i leków uspokajających i nasennych) – 68,8% mężczyzn i 69,6% kobiet oraz z powodu ostrego zatrucia i używania szkodliwego (kilku substancji lub innych substancji psychoaktywnych i kanabinoli) – 22,9% mężczyzn i 21,7% kobiet.

Tablica 39. Osoby leczone w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi według płci i grup wieku w 2019 r.

Table 39. Persons registered in out-patient clinics for patients with mental disorders by sex and age groups in 2019

Wyszczególnienie Specification	W wieku At age							
	18 lat i mniej and less		19–29		30–64		65 lat i więcej and more	
	męż- czyźni males	kobiety females	męż- czyźni males	kobiety females	męż- czyźni males	kobiety females	męż- czyźni males	kobiety females
Zaburzenia psychiczne bez uzależnień (F00–F09, F20–F99) Mental and behavioural disorders (without dependences)	6637	4926	8225	11577	28300	42209	7886	16861
Leczeni ogółem z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu (F10) Patients with mental and behavioural disorders due to use of alcohol	50	44	1242	504	7557	2323	655	193
Leczeni ogółem z zaburzeniami spowodowanymi używaniem substancji psychoaktywnych (F11–F19) Patients with mental and behavioural disorders due to use of psychoactive substances	88	57	725	282	983	466	91	125

Źródło: Instytut Psychiatrii i Neurologii.

Source: The Institute of Psychiatry and Neurology.

5.2. Opieka zdrowotna

5.2. Health care

W latach 2010–2019 w województwie małopolskim zaobserwowano systematyczny wzrost liczby porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba porad lekarskich wahała się od 21,3 mln w 2010 r. do 25,6 mln w 2019 r. W województwie małopolskim w 2019 r. na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadały średnio 1652 osoby (o 191 osób więcej niż w skali kraju).

W 2019 r. działalność prowadziło 1,9 tys. przychodni (tj. o 2,6% mniej niż w roku 2018 i o 37,1% więcej niż w 2010 r.) oraz 141 praktyk zawodowych realizujących świadczenia zdrowotne w ramach środków publicznych (14 praktyk lekarskich i 127 stomatologicznych) tj. o 20 mniej niż w roku poprzednim i o 113 mniej w roku 2010 r.

Spośród 25,6 mln udzielonych porad lekarskich w 2019 r. (o 180,9 tys. więcej niż w roku poprzednim), 14,3 mln udzielono w jednostkach podstawowej opieki zdrowotnej (odsetek porad udzielonych kobietom wyniósł 55,9%), a 593 tys. porad udzielono w nocnej i świątecznej opiece zdrowotnej (kobietom – 52,2%), zaś 11,3 mln w poradniach specjalistycznych, w tym 6,8 mln porad udzielono kobietom.

W 2019 r. w województwie małopolskim w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielono 13,7 mln porad (o 1,6% więcej niż w roku poprzednim i o 9,9% więcej niż w 2010 r.) W przypadku porad w ramach nocnej i świątecznej opiece zdrowotnej w 2019 r. odnotowano spadek liczby porad z 597,8 tys. w 2018 r. do 593,1 tys. w 2019 r. (tj. o 0,9%). Ponad 7,7 mln porad udzielono kobietom, z czego 127,8 tys. w ramach porady domowej i 1,4 tys. kobietom w ciąży. Nie zmieniła się jednak struktura porad udzielanych

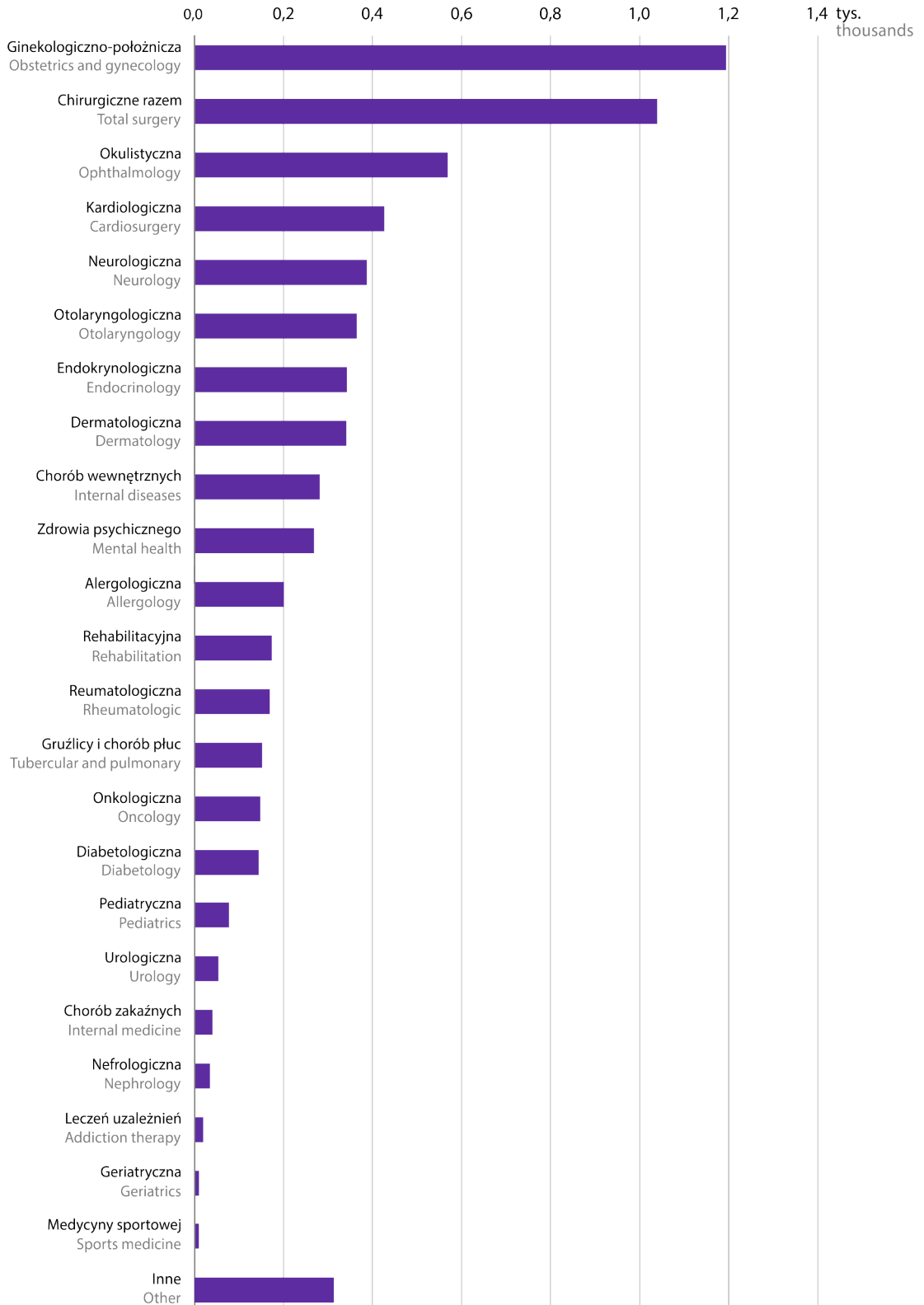
w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej. Nadal pomocy najczęściej udzielano kobietom (52,2% w 2019 r., 52,9% w 2018 r.) dzieciom i młodzieży do 18 roku życia (odpowiednio 35,1% i 35,3%) oraz osobom w wieku powyżej 65 lat i więcej (odpowiednio 16,3% i 18,0%). Spośród 309,4 tys. porad udzielonych kobietom, 94,6% udzielono w warunkach ambulatoryjnych, 4,8% w domu pacjentki, a 0,6% telefonicznie.

Tablica 40. Porady udzielone w POZ według płci i wieku
Table 40. Consultations provided in primary health care by sex and age

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total	12472451	13338107	13492436	13702897
w tym porady domowe of which home consultations	294033	249974	227357	220283
z ogółem: of total:				
Porady udzielone dzieciom i młodzieży do 18 lat Consultations provided to children and youth up to 18	3306704	3330588	3188511	3151810
w tym porady domowe of which home consultations	46614	25337	20275	20751
Porady udzielone osobom w wieku 65 lat i więcej Consultations provided to persons aged 65 and more	3395074	3877632	4266867	4481662
w tym porady domowe of which home consultations	162441	159828	154769	151666
Porady udzielone kobietom Consultations provided to women	6841304	7458927	7591800	7681516
w tym: of which:				
porady domowe home consultations	168467	143057	135809	127795
udzielone kobietom w ciąży provided to pregnant women	3365	2634	1570	1373

W 2019 r. w ramach opieki specjalistycznej udzielono łącznie 11,3 mln porad lekarskich specjalistycznych, o 0,2% mniej niż w roku poprzednim. Analiza struktury porad udzielonych według płci nie zmieniła się w porównaniu do roku poprzedniego. Najczęściej z opieki specjalistycznej korzystały kobiety (59,9% w 2019 r., spadek o 0,2 p. proc. do roku 2018). W 2019 r. w specjalistycznej opiece lekarskiej największy udział miały porady świadczone w poradniach chirurgicznych (17,4%), w poradniach ginekologiczno-położniczych (10,6%) oraz okulistycznych (8,8%). Struktura porad udzielonych kobietom w ramach opieki specjalistycznej nie różniła się od tej udzielonej mężczyznom. Oprócz porad w poradniach ginekologiczno-położniczych, z których kobiety korzystały najczęściej (17,7%), największy odsetek kobiet i mężczyzn odnotowano w poradniach: chirurgicznych (kobiety 15,4%, mężczyźni 20,5%), okulistycznych (odpowiednio 8,4% i 9,3%) oraz w poradniach kardiologicznych (6,3% i 7,9%). Najrzadziej natomiast kobiety korzystały z porad w poradniach: medycyny sportowej (0,1%), geriatrycznych (0,2%) i leczenia uzależnień (0,3%). W przypadku mężczyzn analogicznie, poradniach geriatrycznych (0,1%), medycyny sportowej (0,4%) i nefrologicznych (0,6%). Analizując odsetek kobiet w ogólnej liczbie porad udzielonych w ramach opieki specjalistycznej, największy ich odsetek odnotowano (oprócz poradni ginekologiczno-położniczych), w poradniach endokrynologicznych (82,5%), reumatologicznych (74,7%) i geriatrycznych (69,0%), najmniejszy zaś w poradniach urologicznych (16,6%), medycyny sportowej (29,2%) oraz w poradniach leczenia uzależnień (32,9%).

Wykres 29. Specjalistyczne porady lekarskie udzielone kobietom według rodzaju poradni w 2019 r.
Chart 29. Specialized doctors consultations provided to women by type of clinic in 2019

W 2019 r. w województwie małopolskim lekarze dentyści udzielili łącznie 3,5 mln porad, w tym w poradniach: stomatologicznych – 3,0 mln (86,1% ogólnej liczby porad udzielonych przez lekarzy dentyistów), ortodontycznych – 248,0 tys. (7,0%), chirurgii stomatologicznej – 146,3 tys. (4,2%). Odsetek kobiet korzystających z porad w poradniach stomatologicznych wyniósł 54,0%, w poradniach ortodontycznych (56,9%), w poradniach chirurgii stomatologicznej (56,4%), w poradniach protetyki stomatologicznej (58,6%) oraz w poradniach periodontologicznych oraz chorób błon śluzowych przyzębia (58,9%). Spośród 1,9 mln porad stomatologicznych udzielonych kobietom, 85,4% stanowiły porady w poradniach stomatologicznych (1,6 mln porad stomatologicznych razem), 7,4% porady ortodontyczne (141,0 tys. porad), 4,3% porady chirurgii stomatologicznej (82,6 tys. porad), a 2,9% porady w pozostałych poradniach (55,9 tys. porad).

Tablica 41. Stomatologiczne porady lekarskie według płci i wieku
Table 41. Stomatological doctors consultations by sex and age

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Grand total	Z liczby ogółem udzielone Of grand total provided		
			kobietom to women	dzieciom i młodzieży do lat 18 to children and young up to age 18	osobom w wieku 65 lat i więcej to persons aged 65 and more
Ogółem Total	2018	3416021	1874819	979181	454039
	2019	3522642	1916152	1030757	473150
Ortodontyczne Orthodontics		248032	141025	192349	640
Chirurgii stomatologicznej Dental surgery		146262	82564	15915	25309
Protetyki stomatologicznej Dental prosthetics		79028	46278	733	37364
Poradni periodontologicznej oraz chorób błon śluzowych przyzębia Periodontological and periodontal mucosal diseases		16335	9615	1810	3862
Stomatologiczne Dental		3032985	1636670	819950	405975

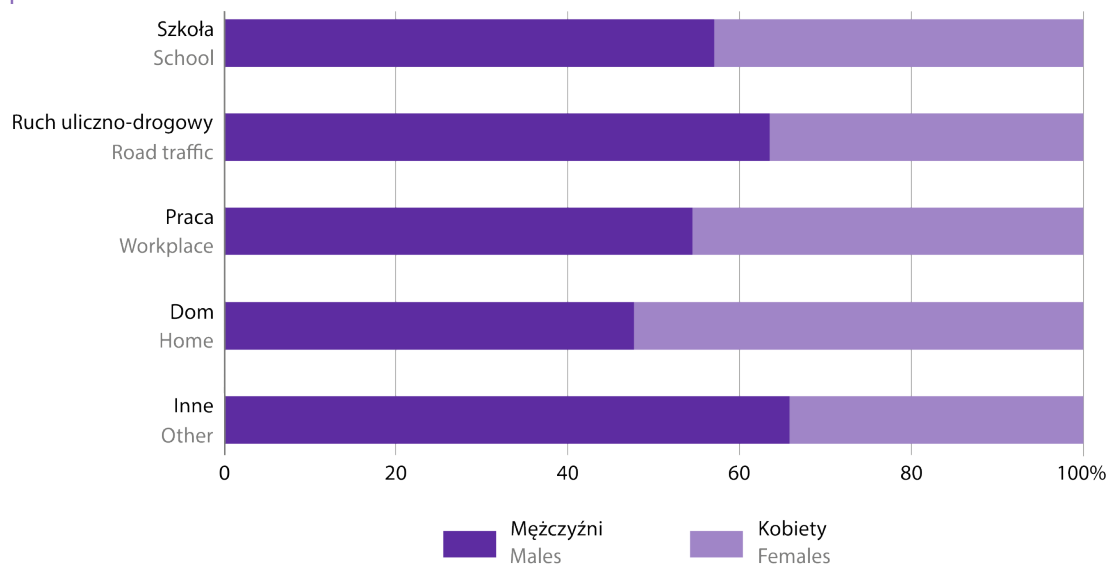
W województwie małopolskim w końcu 2019 r. pomoc medyczną w nagłych przypadkach świadczyły jednostki systemu ratownictwa medycznego: 134 zespoły ratownictwa medycznego (111 podstawowych i 23 specjalistycznych), 1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego (śmigłowiec), 21 szpitalnych oddziałów ratunkowych oraz w ramach współpracy 5 izb przyjęć (tyle samo, co przed rokiem) oraz 1 centrum urazowe (tyle samo co w 2018 r.) Na 100 tys. ludności zamieszkującej województwo małopolskie przypadały blisko 4 zespoły ratownictwa medycznego (bez zespołu lotniczego) – dla całego kraju wskaźnik ten wyniósł 4,1.

W ramach medycznych czynności ratunkowych wykonano ponad 238 tys. wyjazdów/wylotów na miejsce zdarzenia, podczas których udzielono ponad 239 tys. świadczeń zdrowotnych (u 5023 osób stwierdzono zgon przed podjęciem lub w trakcie czynności ratunkowych, przeszło 85,6% zgonów miało miejsce w domu pacjenta). Najczęściej zespoły ratownictwa medycznego udzielały pomocy: w domu pacjenta (72,1% przypadków, ponad połowę pacjentów tj. 52,3% stanowiły kobiety), w innym miejscu (19,0% przypadków, kobiety odpowiednio 34,2%), w ruchu uliczno-drogowym (6,1% przypadków, kobiety 36,5%), w pracy (1,9% przypadków, kobiety 45,5%) oraz w szkole (0,9% przypadków, kobiety 43,0%).

W 2019 r. najczęściej zespoły ratownictwa medycznego udzielały pomocy kobietom (47,6% ogólnej liczby udzielonych świadczeń) i osobom w wieku 65 lat i więcej (46,5%). Dzieciom i młodzieży w wieku do 18 lat udzielono łącznie 15,6 tys. świadczeń (tj. 6,5%).

Wykres 30. Osoby, którym udzielono świadczenia medycznego w ramach wyjazdowych działań ratowniczych według miejsca zdarzenia w 2019 r.

Chart 30. Persons who received health care services as part of an emergency medical services by the occurrence place in 2019

Świadczenia medyczne w trybie ambulatoryjnym otrzymało 414,2 tys. osób, którym udzielono 419,2 tys. porad (w porównaniu z 2018 r. spadek odpowiednio o 34,9 tys. i 35,3 tys.) Spośród osób, którym udzielono pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym w izbach przyjęć lub SOR, kobiety stanowiły 47,2% leczonych; dzieci i młodzież w wieku do 18 lat – 24,4%, a osoby w wieku 65 lat i więcej – 21,9%. Najczęściej pacjenci ambulatoryjni wymagali pomocy w zakresie chirurgii urazowo-ortopedycznej (36,0%, kobiety 31,8%), a w dalszej kolejności chirurgii ogólnej (20,6%, kobiety 19,6%) i chorób wewnętrznych (15,8%, kobiety 19,3%). Najrzadziej świadczeń zdrowotnych udzielano kobietom w zakresie stomatologii (25 przypadków), w zakresie psychiatrii (0,5%) oraz w zakresie neurochirurgii (0,9%). Spośród świadczeń zdrowotnych udzielonych w trybie ambulatoryjnym, największy odsetek kobiet, oprócz świadczeń w zakresie ginekologii i położnictwa (100,0%), odnotowano w zakresie chorób wewnętrznych (57,6%), w zakresie ogólnym niezakwalifikowanym gdzie indziej (49,1%) oraz w zakresie neurologii (49,1%).

Kolejną formą opieki medycznej nad pacjentem jest stacjonarna opieka zdrowotna, sprawowana całonocowo w warunkach stacjonarnych w zakładach takich jak: szpitale ogólne, psychiatryczne, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze typu ogólnego i psychiatrycznego, hospicja stacjonarne, oddziały opieki paliatywnej, stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej, zakłady leczenia uzdrowskiego, ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, ośrodki MONAR, ośrodki leczenia odwykowego, a także krajowe i regionalne ośrodki psychiatrii sądowej.

Leczenie szpitalne jest formą opieki, na którą pacjent decyduje się, gdy inne możliwe rodzaje opieki medycznej nie są wystarczające w celu zachowania zdrowia na pożądanym poziomie. Jest to, więc najbardziej złożona forma opieki stacjonarnej, której celem jest zdiagnozowanie pacjenta, podjęcie działań ratujących zdrowie lub życie i wdrożenie odpowiedniego leczenia.

W 2018 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 88 stacjonarnych ogólnodostępnych szpitali ogólnych, dysponujących 14,9 tys. łóżek. W przeliczeniu na liczbę mieszkańców było to 43,7 łóżka na 10 tys. mieszkańców, co oznacza, że na jedno łóżko przypadało średnio 229 mieszkańców (o 5 mieszkańców mniej niż w 2010 r.)

Tablica 42. Osoby, którym udzielono świadczenia zdrowotnego w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych w trybie ambulatoryjnym według płci i wieku w 2019 r.

Table 42. Persons who received doctors consultations provided in admission rooms or hospital emergency wards by sex and age in 2019

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Z liczby ogółem Of grand total		
		kobiety women	dzieci i młodzież do lat 18 children and young up to age 18	osoby w wieku 65 lat i więcej persons aged 65 and more
Ogółem Total	414220	195565	100929	90681
w tym w zakresie: of which in the field of:				
Chirurgii Surgery	85335	38332	27541	15686
Chirurgii urazowo-ortopedycznej Trauma-orthopedics surgery	149057	62209	39576	21890
Chorób wewnętrznych Internal medicine	65490	37743	3755	26939
Ginekologii i położnictwa Obstetrics and gynecology	7635	7634	226	350
Kardiologii Cardiology	14423	6746	51	7164
Neurochirurgii Neurosurgery	4577	1831	1181	1067
Neurologii Neurology	9374	4674	167	2968
Ogólnym ^a General ^a	41257	20570	1924	12257
Okulistyki Ophthalmology	9134	3116	1263	1490
Pediiatrii Pediatric	25133	11757	25133	.
Psychiatrii Psychiatric	2752	928	103	858
Stomatologii Dental	53	25	9	12

a Niezakwalifikowane do wymienionych.
a Unqualified to mentioned.

Hospitalizowanych (przyjętych w ciągu roku) było 609,7 tys. pacjentów (o 2,7% więcej niż w roku 2010), a w ramach opieki dziennej, realizowanej w szpitalach stacjonarnych oraz w tzw. szpitalach dziennych, leczonych było łącznie 237,8 tys. pacjentów. Średni pobyt pacjenta na oddziale wyniósł 5,8 dni. W szpitalach ogólnych przyjęto łącznie 37,8 tys. porodów, z czego 51,8% stanowiły porody fizjologiczne, a 47,5% cesarskie cięcia. Łączna liczba stanowisk porodowych w 2018 r. wynosiła 101 stanowisk, w tym 66 do porodów rodzinnych.

Kolejną formą opieki, polegającą na podejmowaniu działań mających na celu łagodzenie bólu i cierpienia pacjenta są hospicja stacjonarne i oddziały opieki paliatywnej. W 2019 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 8 hospicjów (o 4 więcej niż w roku 2010) i 5 oddziałów opieki paliatywnej działających poza strukturą szpitala lub funkcjonujących w strukturze szpitali ogólnych. Łącznie placówki te dysponowały 323 łózkami (228 łóżek w hospicjach i 95 na oddziałach opieki paliatywnej) i zapewniły opiekę 3,2 tys. pacjentów (kobiety stanowiły 49,2% wszystkich pacjentów). Średni pobyt pacjentów na w hospicjach wyniósł 33,4 dni, zaś na oddziałach opieki paliatywnej 28,5 dnia.

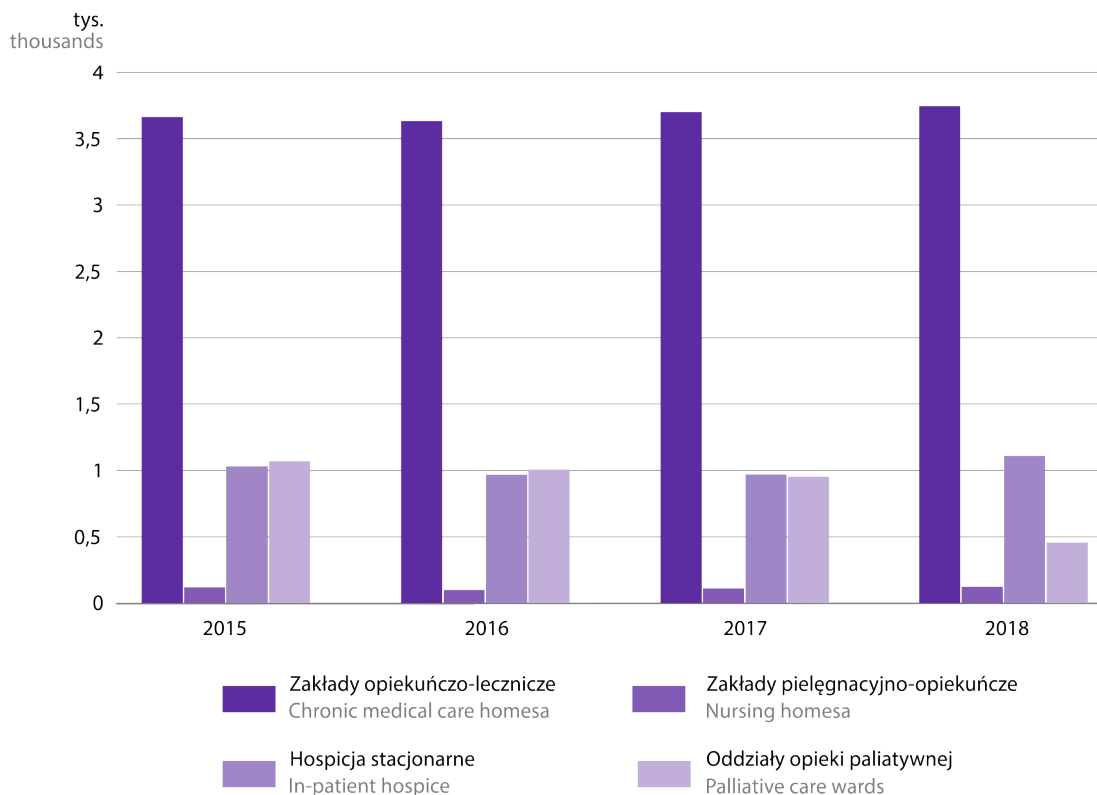
Inny rodzajem opieki medycznej jest stacjonarna opieka długoterminowa, sprawowana nad pacjentem zdiagnozowanym, o stabilnym stanie zdrowia i ustalonym leczeniu. Świadczona jest w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu ogólnym, a także w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych o profilu psychiatrycznym.

Wykres 31. Pacjentki w zakładach długoterminowej opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 31. Female patients of long-term health care facilities

As of 31 December

W 2018 roku w województwie małopolskim funkcjonowały 43 zakłady tego typu (o 1 więcej niż w 2017 r.). Baza łóżkowa wyniosła 3,1 tys. łóżek (108 łóżek w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych i 2969 w zakładach opiekuńczo-leczniczych). Opieką stacjonarną objęto łącznie 5,7 tys. osób (odsetek kobiet wyniósł 67,6%, w roku poprzednim 67,1%). Analiza struktury wieku kobiet pacjentek zakładów stacjonarnej opieki długoterminowej nie zmieniła się istotnie w porównaniu do 2017 r. Największy odsetek podopiecznych stanowiły kobiety w wieku 65 lat i więcej tj. 89,2% ogółu leczonych kobiet (o 0,4 p. proc. więcej niż w roku poprzednim), przy czym kobiety w wieku tzw. późnej starości (80 lat i więcej) stanowiły najliczniejszą grupę (1,5 tys. kobiet, tj. 65,2% ogólnej liczby leczonych kobiet). Kobiety w wieku do 18 lat stanowiły zaledwie 4 promile ogólnej liczby pacjentek, zaś kobiety w wieku 19–64 lat – 10,8% ogólnej liczby pacjentek (w roku poprzednim 11,1%). Przeszło połowę pacjentek (55,0%), stanowiły kobiety nieopuszczające łóżek (wzrost do roku poprzedniego o 1,6 p. proc.).

W 2018 r. na terenie województwa małopolskiego funkcjonowały 2 szpitale psychiatryczne (1024 łóżka), 1 ośrodek leczenia odwykowego alkoholowego (22 łóżka), 1 ośrodek MONAR (87 łóżek) i 3 zakłady opiekuńczo lecznicze typu psychiatrycznego (218 łóżek). Łącznie w tego typu placówkach przebywało 9,8 tys. pacjentów, o 4,1% mniej niż w roku poprzednim. Ponad 91,2% pacjentów stanowiło leczeni w szpitalach psychiatrycznych. Średni pobyt w pacjenta w szpitalu psychiatrycznym wyniósł 40,9 dni (w 2017 r. – 39,7 dni), zaś w zakładzie opiekuńczo-leczniczym typu psychiatrycznego przeszło 10 miesięcy (308,8 dni, analogicznie w roku poprzednim 314,4 dni).

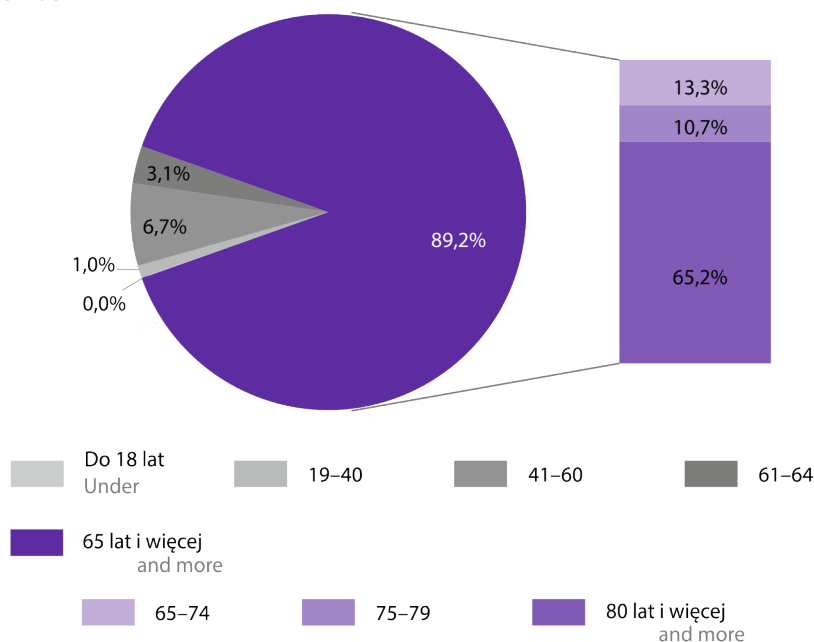

Wykres 32. Struktura kobiet według wieku w stacjonarnych zakładach opieki długoterminowej i hospicyjnopaliatywnej^a w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 32. Age structure of females in facilities of inpatient long term care including hospices and palliative wards^a in 2018

As of 31 December

^a Łącznie z zakładami opiekuńczo-lecznicznymi i pielęgnacyjno-opiekuńczymi typu psychiatrycznego, hospicjami oraz oddziałami opieki paliatywnej.

Źródło: Ministerstwo Zdrowia i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

^a Including psychiatric nursing homes and psychiatric chronic medical care homes, hospices as well as palliative wards.

Source: The Ministry of Health and the Ministry of Interior.

Odmianą formę opieki zdrowotnej stanowi leczenie uzdrowiskowe, stanowiące często kontynuację leczenia szpitalnego lub ambulatoryjnego, albo mające na celu ogólną poprawę stanu zdrowia kuracjusza. W 2019 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 48 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (o 3 więcej niż w roku 2020) i 3 zakłady rehabilitacji leczniczej, które dysponowały 6,0 tys. łóżek w uzdrowiskach (o 42 łóżka mniej niż w roku poprzednim i o 909 łóżek więcej niż w 2010 r.) i 114 łóżkami w zakładach rehabilitacji leczniczej (o 93 łóżka więcej niż w roku poprzednim). W ciągu roku przyjęło 102,2 tys. kuracjuszy (o 2,1% więcej niż w roku poprzednim). W trybie stacjonarnym leczonych było 89,8 tys. pacjentów, w ambulatoryjnym – 12,4 tys. Kobiety stanowiły 59,2% osób korzystających z usług zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Udział dzieci i młodzieży w wieku do 18 lat wyniósł 5,4%, a osób w wieku 65 lat i więcej – 37,0%. Średni czas pobytu kuracjusza w opiece stacjonarnej wyniósł 18,1 dnia.

5.3. Opieka społeczna

5.3. Social assistance

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia.

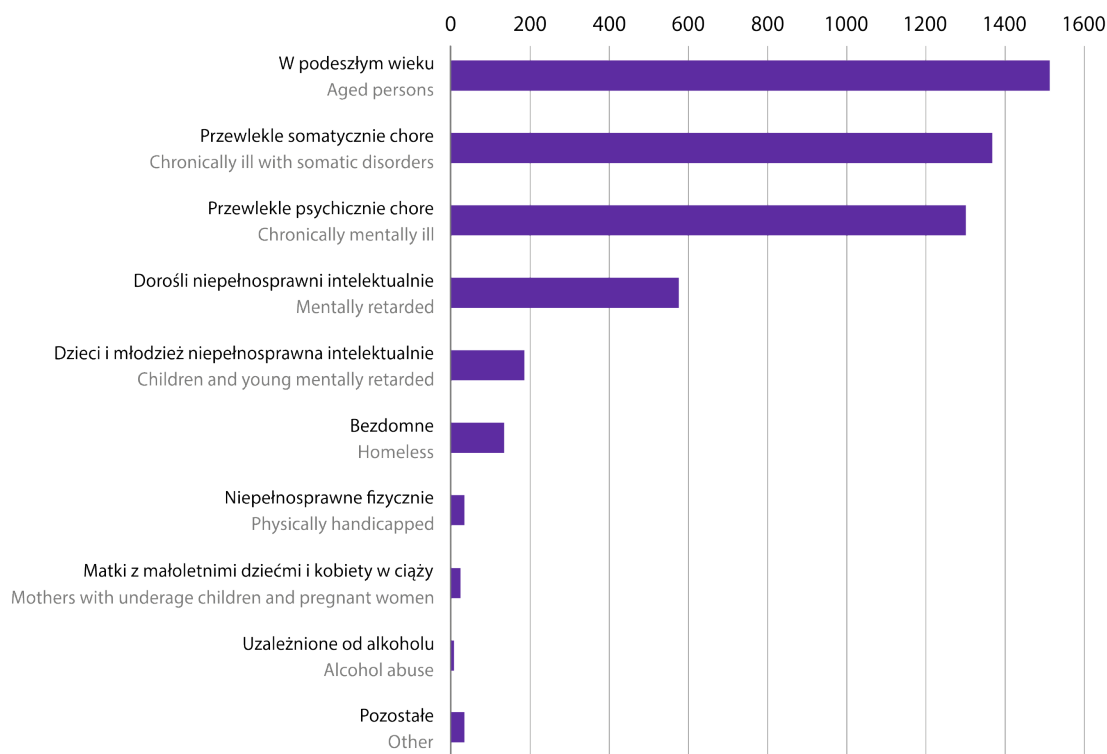
System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu. Pomaga stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję, służy kompensowaniu różnorodnych szkód np. wynikających z bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności, chorób, przyczynia się

do wyrównywania nadmiernych różnicowań społecznych; daje poczucie bezpieczeństwa socjalnego poprzez różne zasiłki i świadczenia uzupełniające niedostatki systemu emerytalno-rentowego oraz innych systemów zabezpieczenia społecznego lub niewystarczające dochody z pracy.

Pod koniec 2019 r. na terenie województwa małopolskiego działało 166 zakładów stacjonarnych pomocy społecznej, które dysponowały 10,8 tys. miejsc. Przebywało w nich 10,3 tys. mieszkańców. W porównaniu z 2018 r. liczba zakładów zwiększyła się o 0,6%, liczba miejsc w tych zakładach o 1,2%, a mieszkańców o 0,7%. Spośród 166 zakładów stacjonarnych pomocy społecznej przeszło połowę (tj. 56,0%) stanowiły domy pomocy społecznej, w który przebywało 77,6% ogólnej liczby mieszkańców. Pozostałą część tworzyły placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (36 placówek), a także schroniska dla bezdomnych (17 placówek), noclegownie (6 placówek), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (4 placówki), rodzinne domy pomocy (3 placówki) oraz pozostałe placówki (7).

Analizując odsetek mieszkańców zakładów pomocy społecznej w 2019 r. najliczniejszą grupę stanowiły osoby w placówkach dla przewlekle psychicznie chorych (28,4%), osób w podeszłym wieku (22,9%) oraz przewlekle somatycznie chorych (22,6%). Najniższy odsetek dotyczył matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (0,4%), osób uzależnionych od alkoholu (0,6%) oraz osób niepełnosprawnych fizycznie (0,7%). W przypadku kobiet najliczniejszą grupę stanowiły kobiety w placówkach dla osób w podeszłym wieku (29,2%), przewlekle somatycznie chorych (26,4%) i przewlekle psychicznie chorych (25,1%). Najmniej liczną grupę stanowiły kobiety uzależnione od alkoholu (0,2%) oraz matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży (0,5%).

Wykres 33. Mieszkancki zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według grup mieszkańców w 2019 r.
Chart 33. Women residents of stationary social welfare facilities by groups of residents in 2019

Pod względem wieku najmniej liczna była grupa osób młodych (do 18 roku życia), stanowiąca 0,9% ogółu mieszkańców (89 osób, w tym 34 dziewczęta). Pensjonariusze w wieku 18–39 lat stanowili 8,4% (863 osoby), a osoby w wieku 40–59 – 22,8% (2,3 tys. osób). Największy udział w rozważanej zbiorowości miały osoby w wieku 60 lat i więcej – łącznie 67,9% (7,0 tys. osób), w tym osoby w wieku 80 lat i więcej stanowiły 27,4% ogólnej liczby mieszkańców (2,8 tys. osób).

Analizując zbiorowość kobiet mieszkanek zakładów stacjonarnych pomocy społecznej, na koniec 2019 r. stanowiły one 50,4% ogólnej liczby mieszkańców, zaś dziewczęta do 18 roku życia (0,7% ogólnej liczby mieszkanek). Kobiety najczęściej korzystały: z domów pomocy społecznej (78,5%), z placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (17,5%), ze schronisk dla bezdomnych (2,5%), z noclegowni (0,1%) oraz z domów dla matek (0,5%) i z rodzinnych domów pomocy (0,3%). Z pozostałych placówek korzystało (0,7%) kobiet. Dziewczęta do 18 roku życia najczęściej korzystały z domów opieki społecznej (50,0% ogólnej liczby nieletnich kobiet). Spośród 43 nieletnich mieszkańców domów pomocy społecznej 39,5% stanowiły dziewczęta, zaś spośród 24 mieszkanek domów dla matek, dziewczęta do 18 roku życia stanowiły 16,7%.

Tablica 43. Mieszkanki zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według typu zakładu w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Table 43. Women residents of stationary social welfare facilities by type of facility in 2019
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Kobiety ogółem Women total	W wieku At age						
		18 lat i mniej and less	18–39	40–59	60–64	65–74	75–79	80 lat i więcej and more
Ogółem Total	5178	34	344	825	391	866	564	2154
Dom pomocy społecznej Social assistance house	4064	17	297	752	353	790	393	1462
Rodzinny dom pomocy Family-based assistance house	13	–	–	–	–	–	5	8
Placówka prowadzona w ramach działalności gospodarczej lub statutowej ^a Centre run within the scope of economic or statutory activity ^a	908	–	–	9	12	48	159	680
Dom dla matek House for mothers with children under age and pregnant women	24	4	19	1	–	–	–	–
Noclegownia Night shelter	5	–	–	5	–	–	–	–
Schronisko dla bezdomnych Shelter for homeless persons	130	–	20	47	25	28	7	3
Pozostałe Others	34	13	8	11	1	–	–	1

a Placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

a Centre ensuring 24-hour care to disabled persons, chronically ill patients, or the elderly within the scope of economic activity or their statutory activity.

Pomoc społeczna to także system świadczeń pieniężnych i niepieniężnych udzielanych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymywania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania. Według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w województwie małopolskim, w 2019 r. w ramach zadań zleconych i własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) świadczenia społeczne przyznano 100,5 tys. osób (odpowiednio w 2015 r. – 130,3 tys., a w 2018 r. 105,5 tys.).

W 2019 r. podobnie jak w roku poprzednim, najczęściej pomocy udzielano z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, ubóstwa oraz niepełnosprawności. Dla porównania w 2015 r. najczęstszym powodem udzielania świadczeń było ubóstwo. Innymi powodami udzielenia pomocy w analizowanym roku były: bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. Najmniej świadczeń udzielono rodzinom z powodu: trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy (5 świadczeń, w roku poprzednim 7 świadczeń), z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi (10 świadczeń, wzrost do roku poprzedniego o 10 świadczeń) oraz z powodu sieroctwa (45 świadczeń, spadek o 11 świadczeń w porównaniu do roku 2018).

Rozdział 6

Chapter 6

Emerytura i osoby starsze

Retirees and the persons aged 60 and more

Rozwój nowych technologii medycznych i nowoczesnych metod diagnostycznych oraz poprawa kondycji zdrowotnej Polaków swe odzwierciedlenie znajduje w trwającym już od ponad trzydziestu lat spadku natężenia zgonów, a tym samym wydłużaniu przeciętnego trwania życia.

6.1. Przeciętne dalsze trwanie życia

6.1. Life expectancy

W 2019 r. w województwie małopolskim przeciętne trwanie życia kobiet wyniosło 82,7 lat, natomiast dla mężczyzn 75,3 lat. W porównaniu z 2010 r. przeciętne trwanie życia wydłużyło się odpowiednio o 1,3 w przypadku kobiet i o 1,6 lat w przypadku mężczyzn, zaś w odniesieniu do roku 1990 analogicznie o 6,4 i 7,3 lat. W analizowanym okresie zaobserwowano również spadek różnicy pomiędzy przeciętnym trwaniem życia mężczyzn i kobiet. Dla roku 1990 różnica ta wynosiła 8,3 lat, zaś w analizowanym roku różnica ta zmniejszyła się do poziomu 7,4 lat (tj. o 0,9 roku).

Należy odnotować, że pomimo wzrostu przeciętnego trwania życia w długiej perspektywie, w ostatnich pięciu latach, obserwowany był jego spadek. W 2019 r. oczekiwane trwanie życia było krótsze niż w 2015 r. o około 0,2 roku w przypadku mężczyzn, zaś o 0,3 roku w przypadku kobiet.

Tablica 44. Przeciętne dalsze trwanie życia noworodka według płci i miejsca zamieszkania
Table 44. Life expectancy at birth by sex and the place of residence

Wyszczególnienie Specification	Chłopcy Males					Dziewczęta Females				
	1990	2000	2010	2018	2019	1990	2000	2010	2018	2019
Ogółem Total	68,0	71,3	73,7	75,3	75,3	76,3	78,8	81,4	82,9	82,7
Miasta Urban areas	67,7	71,6	74,2	75,9	75,9	75,9	78,6	81,4	83,0	82,7
Wieś Rural areas	68,2	71,0	73,3	74,8	74,8	76,7	79,1	81,4	82,8	82,7

Jednocześnie zmieniła się wartość parametrów w zależności od miejsca zamieszkania. W przypadku mężczyzn zaobserwowano zmiany przeciętnego trwania życia w podziale na miasta i wieś. Na terenach miejskich mężczyźni żyli dłużej o 1,1 roku (odpowiednio 75,9 i 74,8 lat). W przypadku kobiet nie odnotowano wahań, przeciętne trwanie życia dla kobiet zarówno na wsi jak i w miastach wyniosło 82,7 lat.

Dysproporcje w przeciętnym trwaniu życia kobiet i mężczyzn, obserwowane są także w podziale na grupy wieku. W 2019 r. przeciętne dalsze trwanie życia 15-latków wynosiło dla chłopca 60,7 lat, natomiast dla dziewczynki 68,0. Z kolei średnie dalsze trwanie życia 45-latków wynosiło 32,2 lat dla mężczyzn i 38,5 lat dla kobiet. Dla najstarszej grupy wiekowej (60-latków) różnica wyniosła 4,8 lat (dla mężczyzn 19,9 lat, dla kobiet 24,7 lat).

Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w danym wieku, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Tablica 45. Przeciętne dalsze trwanie życia według płci i wieku w 2019 r.
Table 45. Life expectancy by sex and age in 2019

Wyszczególnienie Specification	Mężczyźni Males					Kobiety Females				
	przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla osób w wieku lat life expectancy at age specified									
	0	15	30	45	60	0	15	30	45	60
Ogółem Total	75,3	60,7	46,2	32,2	19,9	82,7	68,0	53,1	38,5	24,7
Miasta Urban areas	75,9	61,3	46,8	32,7	20,3	82,7	68,0	53,2	38,5	24,8
Wieś Rural areas	74,8	60,2	45,7	31,7	19,5	82,7	68,0	53,1	38,4	24,6

6.2. Umieralność

6.2. Mortality

Na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat – mimo okresowych wahań – poziom natężenia zgonów wykazywał tendencję malejącą. W 2019 r. w województwie małopolskim wskaźnik zgonów na 100 tys. osób wyniósł 968,6 (w 2018 r. – 956,1, a w 2010 r. – 889,6). W 2019 r. zarejestrowano 33,0 tys. zgonów, tj. o 1,6% więcej niż w 2018 r. (w tym 16,9 tys. mężczyzn i 16,1 tys. kobiet). Współczynnik zgonów na 1 tys. ludności wyniósł 9,7, w miastach współczynnik ten był wyższy o 1,2 p. proc. niż na wsi i wyniósł 10,3.

Struktura zgonów według płci potwierdza niekorzystną relację – określaną nadumieralnością mężczyzn względem kobiet. W 2019 r. odnotowano o 2,5 p. proc. więcej zgonów mężczyzn niż kobiet. Przebieg zmian umieralności według płci wyraźnie wskazuje na wysoką nadumieralność mężczyzn we wszystkich grupach wieku. W analizowanym roku natężenie zgonów mężczyzn poniżej 60 roku życia było prawie 4-krotnie wyższe niż kobiet w tym wieku. W wieku starszym, tj. powyżej 60 lat, różnica ta zmniejsza się, a powyżej 80 lat natężenie zgonów mężczyzn spadało i było niższe prawie 2-krotnie niż u kobiet. Natomiast przedziale wieku 90 lat i więcej tendencje zostają odwrócone i odnotowano 4-krotnie wyższe natężenie zgonów kobiet niż mężczyzn. W 2019 r. zarejestrowano 247 zgonów mężczyzn i 946 zgonów kobiet w wieku 90 lat i więcej.

Głównymi przyczynami zgonów mieszkańców województwa małopolskiego w 2018 r. były choroby układu krążenia (47,2% ogólnej liczby zgonów), nowotwory (26,9%) i choroby układu oddechowego (6,4%). W 2018 r. w ogólnej liczbie zgonów, która wyniosła 32,5 tys., zgony z wymienionych przyczyn stanowiły 80,5%, i w porównaniu do roku poprzedniego ich udział był wyższy o 0,5 p. proc. Analizując strukturę przyczyn zgonów według płci w omawianym okresie obserwowano niekorzystną dla kobiet tendencję wzrostową umieralności kobiet na choroby związane z układem krążenia. W 2018 r. odnotowano o 9,0 p. proc. więcej zgonów kobiet z tego powodu niż u mężczyzn. Rzadziej natomiast kobiety umierały z powodu zewnętrznych przyczyn zgonów o 3,7 p. proc. mniej niż mężczyźni oraz z powodu chorób nowotworowych o 3,6 p. proc. (w 2017 r. o 4,5 p. proc.)

Tablica 46. Zgony według płci i wieku w 2019 r.
Table 46. Deaths by sex and age in 2019

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W wieku At age specified								
		0–19 lat		20–29	30–39	40–49	50–59	60–69	70–79	80 lat i więcej and more
		razem total	w tym 0 lat of which 0							
Ogółem Total	32981	213	115	215	502	1035	2524	6050	6943	15499
mężczyźni males	16896	137	71	172	394	766	1851	4055	3890	5631
kobiety females	16085	76	44	43	108	269	673	1995	3053	9868
Miasta Urban areas	16922	95	55	99	236	473	1115	3217	3745	7942
mężczyźni males	8363	59	33	74	180	338	774	2049	2018	2871
kobiety females	8559	36	22	25	56	135	341	1168	1727	5071
Wieś Rural areas	16059	118	60	116	266	562	1409	2833	3198	7557
mężczyźni males	8533	78	38	98	214	428	1077	2006	1872	2760
kobiety females	7526	40	22	18	52	134	332	827	1326	4797

W przypadku kobiet, podobnie jak w przypadku mężczyzn, największy odsetek (51,8%) stanowiły zgony z powodu chorób układu krążenia. W 2018 roku w województwie małopolskim z tego powodu zmarło 8164 kobiet i 7163 mężczyzn. Wskaźnik liczby zgonów kobiet na choroby układu krążenia na 10 tys. kobiet wynosił 46,7 i był niższy o 0,5 p. proc. niż w roku poprzednim i o 4,1 p. proc. wyższy niż w 2010 r. Najczęstszymi przyczynami zgonów kobiet z powodu chorób zaliczanych do chorób układu krążenia były: miażdżyca (3,6 tys. zgonów), przewlekła choroba niedokrwienna serca (2,1 tys. zgonów) i zawał mózgu (423 zgonów). W przypadku mężczyzn były to: przewlekła choroba niedokrwienna serca (2,8 tys. zgonów), miażdżyca (1,9 tys. zgonów) i ostry zawał mięśnia sercowego (473 zgonów).

Drugą, co do wielkości przyczyną zgonów kobiet były choroby nowotworowe. W 2018 roku zmarło z tego powodu 3942 kobiet (4781 mężczyzn), co stanowiło 25,0% ogólnej liczby zgonów. W analizowanym okresie zaobserwowano nie tylko wysoki udział liczby zgonów z tej przyczyny w ogólnej liczbie zgonów, ale także niekorzystny wzrost umieralności o 0,8 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Z ogólnej liczby zgonów na choroby nowotworowe u kobiet 92,0% spowodowanych było nowotworami złośliwymi (3628 zgonów). Z kolei wśród samych nowotworów złośliwych u kobiet trzema głównymi przyczynami zgonów były: nowotwór złośliwy piersi (15,3%), nowotwór złośliwy oskrzela i płuca (14,1%) oraz nowotwór złośliwy jelita grubego (8,0%). W przypadku mężczyzn były to: nowotwór złośliwy oskrzela i płuca (25,5%), nowotwór złośliwy gruczołu krokowego (10,5%) i nowotwór złośliwy jelita grubego (7,4%).

Kolejnym najczęstszym powodem zgonów kobiet były objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych i laboratoryjnych niesklasyfikowane gdzie indziej (6,1%). Z tego powodu w 2018 r. zmarło 966 kobiet. W przypadku mężczyzn trzecim najczęstszym powodem zgonów były choroby układu oddechowego (7,1%), dla kobiet odsetek wyniósł (5,7%) i był czwartym najczęstszym powodem zgonów w 2018 r.

W 2018 r. z powodu chorób układu trawiennego zmarło 506 kobiet, z powodu chorób układu nerwowego (212 kobiet), układu moczowo-płciowego (135 kobiet), chorób układu kostno-stawowego (21 kobiet) i chorób krwi i narządów krwiotwórczych oraz wybrane choroby przebiegające z udziałem mechanizmów immunologicznych (11 kobiet).

W roku 2018 zaobserwowano spadek liczby zgonów noworodków płci żeńskiej z powodu wad rozwojowych wrodzonych, zniekształceń i aberracji chromosomowych (spadek do roku poprzedniego 40,0%) oraz wybranych stanów rozpoczynających się w okresie okołoporodowym (o 35,5% do roku 2017 r.).

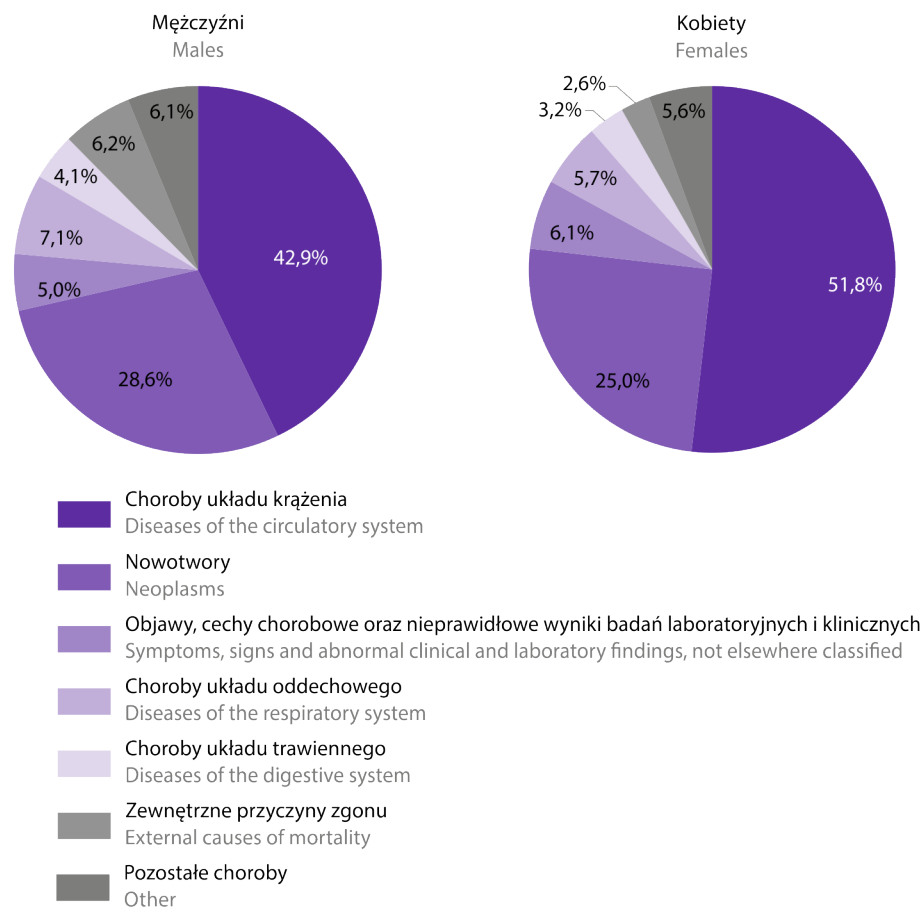
Niski poziom umieralności kobiet obserwowano także z powodu zewnętrznych przyczyn zgonu – w 2018 r. odnotowano 403 zgony kobiet, tj. 54 mniej niż w roku poprzednim. W przypadku mężczyzn liczba ta jest prawie 2,5 krotnie wyższa. W 2018 r. z tego powodu zmarło 1042 mężczyzn (tj. 6,2% ogólnej liczby zgonów).

Wzrosła natomiast liczba zgonów kobiet z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowań (35 zgonów w 2018 r., wzrost do roku poprzedniego o 45,8%). Przeszło 77,1% kobiet z zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami zachowania zmarło z powodu używania substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu, opioidów i substancji uspokajających i nasennych, łącznie 27 zgonów, wzrost do roku poprzedniego o 5 zgonów.

W okresie 2010–2018 odnotowano tendencję wzrostową liczby zgonów z powodu gruźlicy płuc. W analizowanym roku z tego powodu zmarło 45 osób, o 13 zgonów więcej niż w roku poprzednim i o 6 zgonów więcej niż w 2010 r. Przeszło 64,4% zgonów zarejestrowano na wsi. Odsetek kobiet zmarłych z powodu gruźlicy stanowił 26,7% (tj. wzrost do roku poprzedniego o 20,0%). Największy odsetek zgonów odnotowano w 2018 r. w przedziale wieku 85 lat i więcej (24,4% ogólnej liczby zgonów z powodu gruźlicy), zaś najniższy w grupie wieku 30–34 lata (1 zgon) i 65–69 lat (1 zgon). W przypadku kobiet najwięcej zgonów zarejestrowano w grupie wieku 85 lat i więcej (58,3% ogólnej liczby zgonów), zaś w przypadku mężczyzn w grupie wieku 55–59 lat (18,2%).

Wykres 34. Struktura zgonów według przyczyn i płci w 2018 r.

Chart 34. Structure of deaths by causes and sex in 2018

W okresie ostatnich lat obserwowany jest wzrost liczby zgonów niemowląt, przy jednoczesnym spadku urodzeń. W 2019 r. w województwie małopolskim zarejestrowano 37,0 tys. urodzeń żywych, o 918 dzieci mniej tj. o 2,4% niż w roku 2018 r. Zmarło natomiast 80 noworodków (tj. o 3 mniej niż w roku poprzednim) i 35 niemowląt, tj. o 9 więcej niż w roku 2018. Współczynnik zgonów na 1 tys. urodzeń żywych wzrósł z 2,9 w 2018 roku do poziomu 3,1 w analizowanym roku.

Tablica 47. Zgony niemowląt według płci i wieku
Table 47. Infant deaths by sex and age

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Chłopcy Males	Dziew- częta Females	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas			
				razem total	chłopcy males	dziewczęta females	razem total	chłopcy males	dziewczęta females	
Ogółem Total	2015	96	51	45	44	21	23	52	30	22
	2016	122	76	46	40	26	14	82	50	32
	2017	142	79	63	59	33	26	83	46	37
	2018	109	67	42	47	32	15	62	35	27
	2019	115	71	44	55	33	22	60	38	22
0–27 dni days	80	48	32	42	24	18	38	24	14	
w tym 0 ^a of which 0 ^a	29	20	9	14	8	6	15	12	3	
1–11 miesięcy months	35	23	12	13	9	4	22	14	8	

a Noworodki żywo urodzone, które nie przeżyły 24 godzin.

a Live newborns who do not survive 24 hours.

Zgony noworodków jest to liczba zgonów dzieci w wieku do 28 dni (0–27 dób).

Zgony niemowląt jest to liczba zgonów dzieci w wieku poniżej 1 roku życia.

Współczynnik zgonów niemowląt jest to stosunek liczby zgonów niemowląt w badanym okresie do liczby urodzeń żywych w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1 tys. ludności).

Podobnie jak w skali całego kraju niemowlęta płci męskiej umierały z nieznacznie większą intensywnością niż niemowlęta płci żeńskiej. W 2019 r. odnotowano przeszło 1,5-krotnie więcej zgonów chłopców niż dziewcząt (71 do 44, w roku poprzednim 67 do 42). Badając zróżnicowanie terytorialne zgonów niemowląt, zaobserwowano, że częściej umierają niemowlęta, zarówno płci męskiej jak i żeńskiej zamieszkałe na wsi, niż na terenach miejskich (52,2% ogólnej liczby zgonów niemowląt, w roku 2018 – 56,9%). W analizowanym okresie odnotowano tendencję spadkową liczby zgonów niemowląt płci żeńskiej zamieszkałych na wsi o 18,5% w porównaniu do roku poprzedniego (z 27 w 2018 r. spadek do 22 w 2019 r.), przy jednoczesnym wzroście zgonów na terenach miejskich o prawie połowę (tj. o 46,7% do roku poprzedniego). W przypadku chłopców zarówno na wsi jak i na terenach miejskich odnotowano w 2019 r. wzrost zgonów (o 1 zgon na wsi i o 3 zgony w miastach).

Głównymi przyczynami zgonów niemowląt w 2018 r. były niektóre stany powstające w okresie okołoporodowym (tj. 49,5% w ogólnej liczbie zgonów niemowląt). Znaczącą grupę stanowiły również wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe (45 zgonów) oraz zaburzenia związane z czasem trwania ciąży i rozwojem płodu (40 zgonów). Zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu stanowiły 1,8% ogólnej liczby zgonów. Przeszło 34,9% zgonów niemowląt stanowiły zgony noworodków żywo urodzonych, które nie przeżyły 24 godzin.

Rozdział 7

Chapter 7

Delimitacja powiatów według trzech obszarów charakteryzujących kobiety w województwie małopolskim

Delimitation of powiats according to three areas characterizing women in the Małopolskie Voivodship

Wcześniejsze rozdziały tej publikacji skupiały się sytuacji kobiet (jako ogółu) w województwie małopolskim, a punkt odniesienia stanowiło porównanie do sytuacji mężczyzn w tym samym zakresie. Jednak województwo małopolskie nie jest jednolite pod względem warunków i możliwości w różnych dziedzinach, jakie mają kobiety mieszkające w różnych powiatach województwa. Dlatego ten rozdział publikacji skupia się na pokazaniu różnic, ale i podobieństw w obrębie powiatów województwa małopolskiego w trzech obszarach aktywności kobiet: demografii, rodziny i rynku pracy.

Analizę dotyczącą powiatów województwa małopolskiego przeprowadzono w trzech obszarach: demografia, rodzina, praca w celu wskazania podobnych skupień. Dla każdego z obszarów wybrano grupy wskaźników, które przedstawiały pewien zakres informacji o kobietach i były dostępne dla powiatów.

Następnie stosując metody grupowania, w pierwszej kolejności analizy skupień metodą Warda dla odległości euklidesowej, ustalano przy pomocy wykresu przebiegu aglomeracji optymalną odległość wiązania, w której należy wydzielić skupiska. Potem z dendrogramu odczytywano liczbę skupień. Otrzymałą liczbę skupień wskazywano w grupowaniu metodą k-średnich, przy założeniu maksymalizacji odległości skupień.

7.1. Obszar demografia

7.1. Demography area

Do analizy tego obszaru włączono następujące wskaźniki:

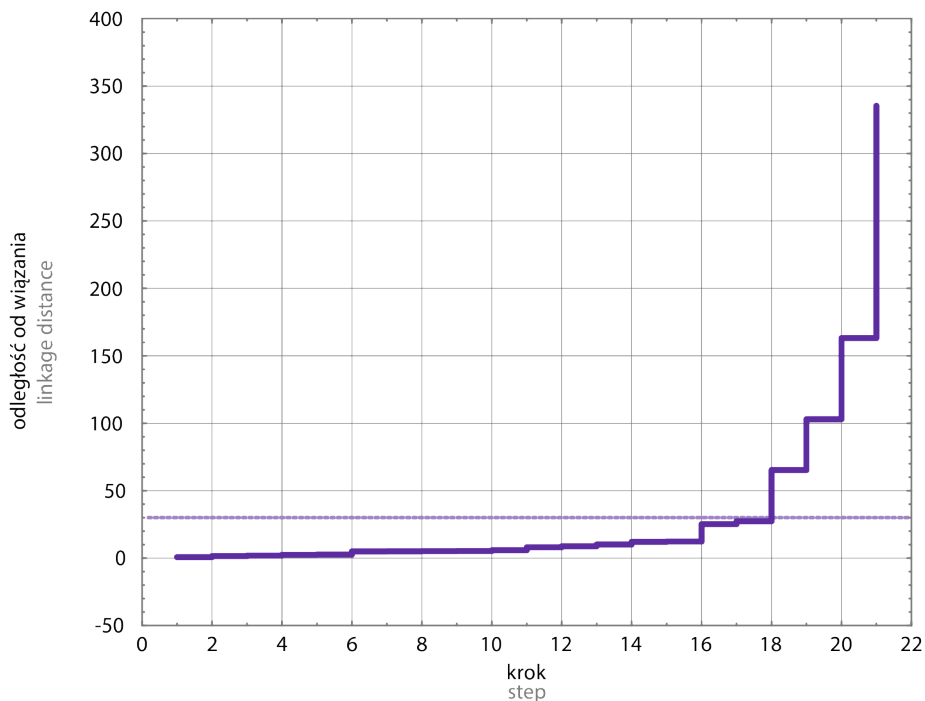
- mediana wieku kobiet,
- wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego kobiet,
- wskaźnik starości kobiet,
- przyrost naturalny kobiet na 1 tys. kobiet.

Wykres przebiegu aglomeracji dla obszaru demografia wskazał, że najlepszym miejscem odcięcia jest 18 krok aglomeracji, czyli dla odległości 30 od wiązania.

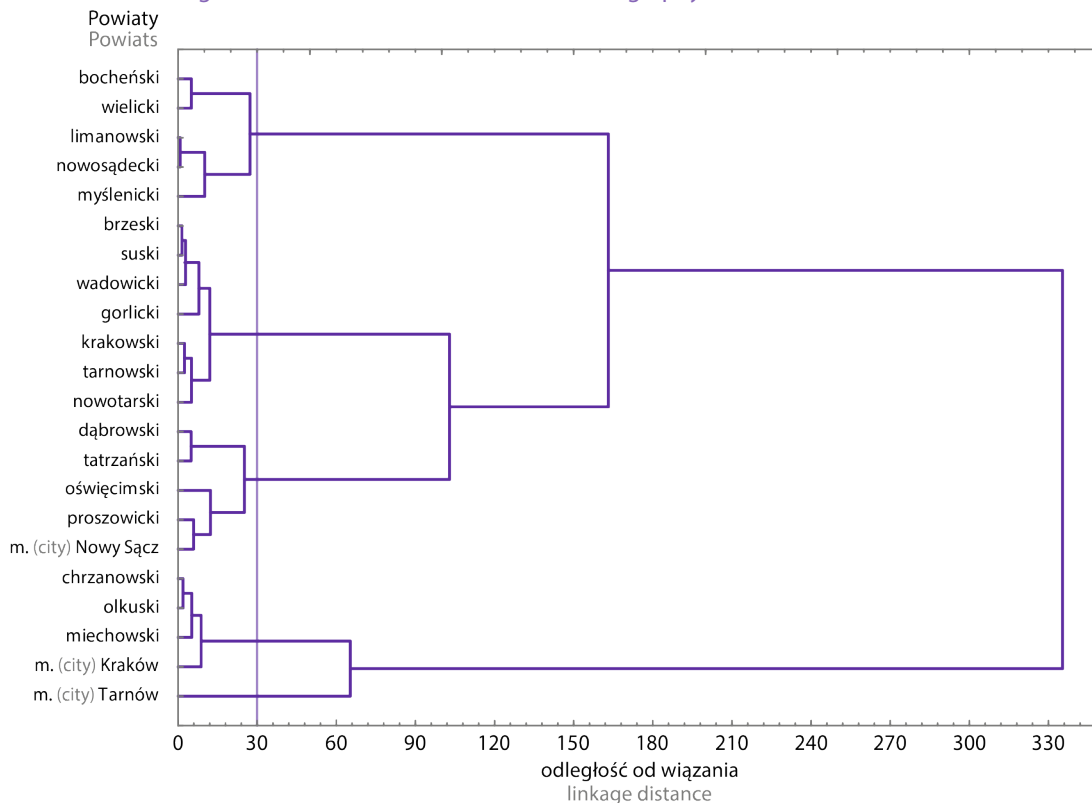
Dla takiej odległości od wiązania odczytuje się, że optymalną liczbą skupień jest pięć.

Ta liczba skupień została następnie wskazana w grupowaniu metodą k-średnich. Analiza wariancji wykazała, że wszystkie zmienne istotnie wpływają na przynależność powiatów do poszczególnych skupień. Otrzymane grupowanie obrazuje mapa 1.

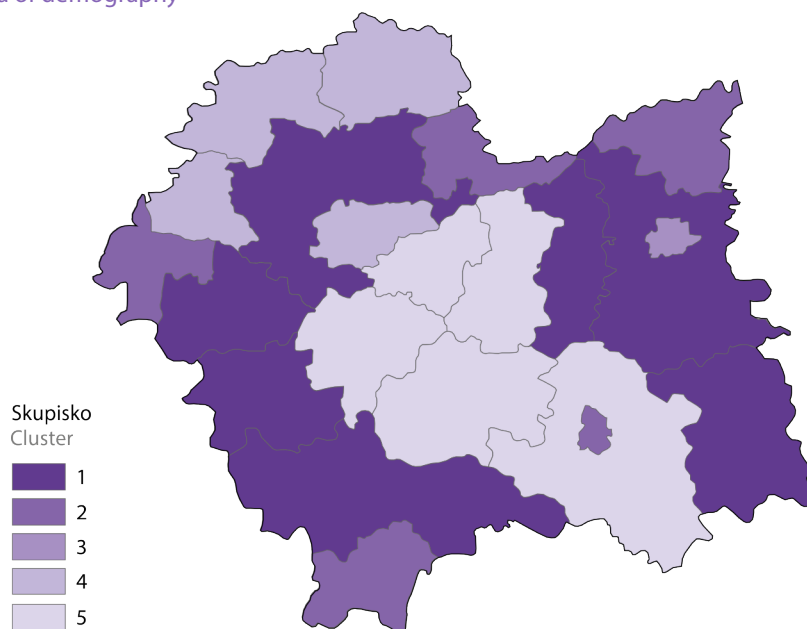
Wykres 35. Przebieg aglomeracji dla obszaru demografia
 Chart 35. The course of agglomeration for the area of demography

Wykres 36. Dendrogram Metoda Warda dla obszaru demografia
 Chart 36. Tree Plot according to Ward's method for the area of demography

Mapa 1. Skupienia dla obszaru demografia
Map 1. Clusters for the area of demography

W pierwszym skupisku znalazły się następujące powiaty: brzeski, gorlicki, krakowski, nowotarski, suski, tarnowski, wadowicki. Drugie skupisko zawierało powiaty: dąbrowski, oświęcimski, proszowicki, tatrzański i Nowy Sącz. Trzecie skupisko stanowiło tylko miasto Tarnów. W czwartym skupisku znalazły się powiaty: chrzanowski, miechowski, olkuski i Kraków. Do ostatniego skupiska zakwalifikowano powiaty: bocheński, limanowski, myślenicki, nowosądecki i wielicki.

Najlepsza sytuacja demograficzna była w skupisku piątym. Było ono najmłodsze – mediana wieku wynosiła tutaj 38 lat i 5 miesięcy. W skupisku tym zanotowano również najniższą wartość wskaźnika wsparcia międzypokoleniowego oraz wskaźnika starości, który dodatkowo przyjął wartość poniżej 100 (91), co oznacza, że 91 kobiet w wieku 65 lat i więcej przypadało na 100 kobiet w wieku 0–14 lat. Skupisko piąte cechowało się dodatkowo najwyższą wartością przyrostu naturalnego. Kolejnym skupiskiem charakteryzującym się pozytywną sytuacją demograficzną było skupisko pierwsze, dla którego mediana wieku kobiet wynosiła 40 lat i siedem miesięcy. Odnotowano w nim również dodatni przyrost naturalny na 1 tys. kobiet (1,3) i drugie najniższe wartości wskaźniki wsparcia międzypokoleniowego oraz wskaźnika starości.

Tablica 48. Średnie wskaźniki dla każdego skupiska w obszarze demografia
Table 48. Average rates for each cluster in the demography area

Wskaźnik Indicator	Skupisko Cluster				
	1	2	3	4	5
Mediana wieku kobiet Median age of females	40,6	42,4	46,5	44,2	38,4
Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego kobiet Intergenerational support ratio of females	14,7	14,8	16,6	17,1	13,6
Wskaźnik starości kobiet Ageing ratio of females	115,6	140,1	212,2	169,6	91,1
Przyrost naturalny na 1000 kobiet Natural increase per 1000 females	1,3	-0,6	-2,4	-2,5	4,0

Mniej korzystna sytuacja dla obszaru demografia występowała w skupisku trzecim, a najmniej korzystna – w czwartym. Skupisko trzecie cechowała najwyższa mediana wieku kobiet: 46 lat i 6 miesięcy. Ponadto aż 212 kobiet w wieku 65 lat i więcej przypadało na 100 kobiet w wieku 0–14 lat. Przyrost naturalny dla tej grupy powiatów wyniósł minus 2,4 na 1 tys. kobiet.

7.2. Obszar rodzina

7.2. Family area

W analizie dotyczącej drugiego obszaru wzięto pod uwagę następujące wskaźniki:

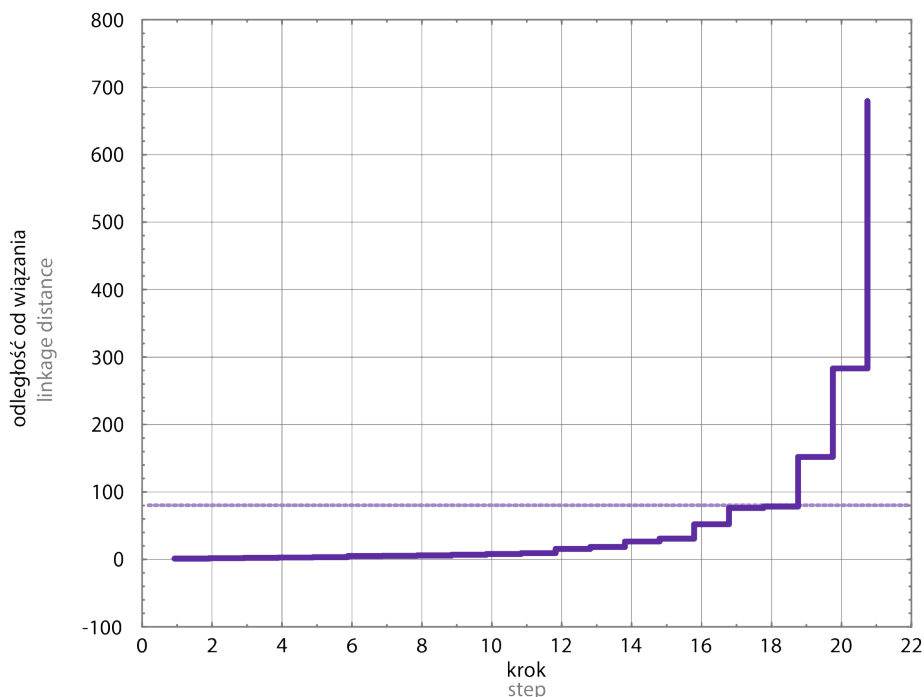
- małżeństwa na 1 tys. kobiet,
- rozwody z powództwa kobiet na 1 tys. zawartych małżeństw,
- separacje z powództwa kobiet na 1 tys. zawartych małżeństw,
- współczynnik dzietności ogólnej.

Wykres przebiegu aglomeracji dla obszaru rodzina wskazał, że najlepszym miejscem odcięcia jest 18 krok aglomeracji, czyli dla odległości 80 od wiązania.

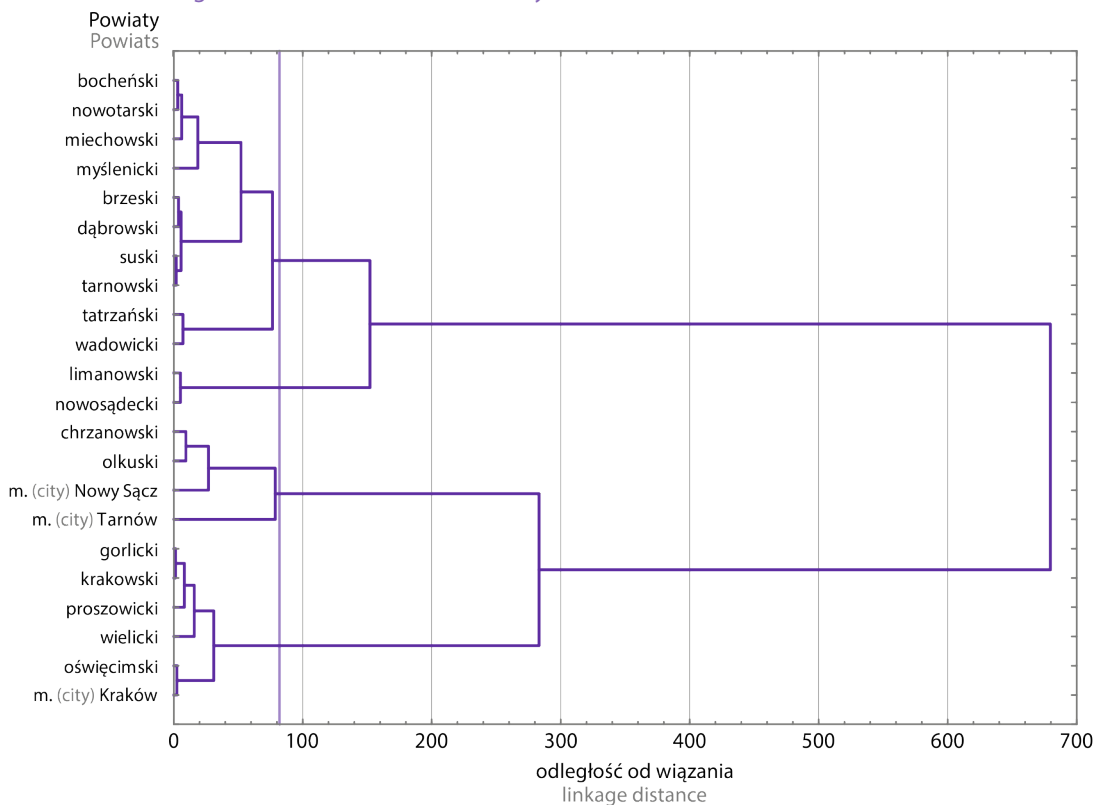
Dla takiej odległości od wiązania optymalna liczba skupień wynosiła cztery.

Tę liczbę skupień następnie wskazano w grupowaniu metodą k-średnich. Analiza wariacji wykazała, że jedyną zmienną nie mającą wpływu na przynależność powiatów do danego skupienia jest liczba separacji z powództwa kobiet na 1 tys. zawartych małżeństw: statystyka F wynosiła 0,74 dla $p=0,54$. Otrzymane grupowanie przedstawia mapa 2.

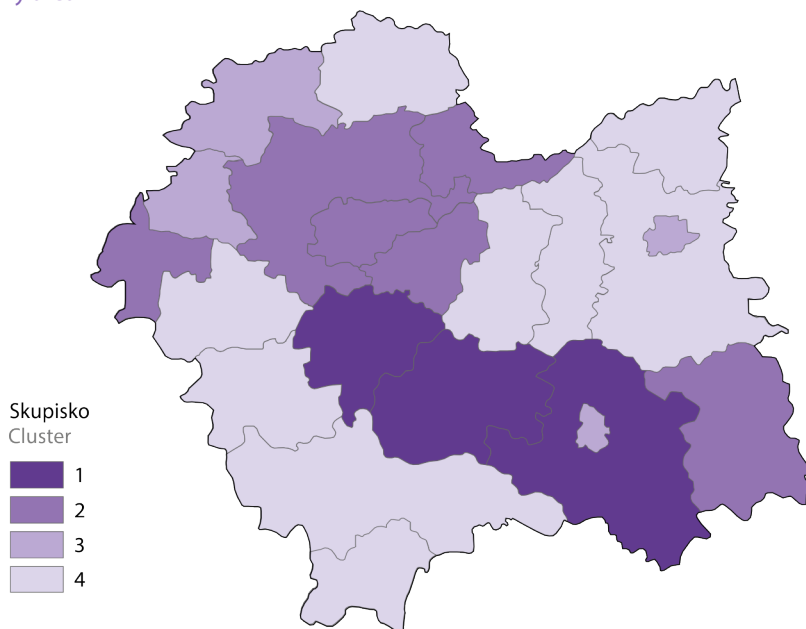
Wykres 37. Przebieg aglomeracji dla obszaru rodzina
Chart 37. The course of agglomeration for the family area

Wykres 38. Dendrogram Metoda Warda dla obszaru rodzina
 Chart 38. Tree Plot according to Ward's method for the family area

Mapa 2. Skupienia dla obszaru rodzina
 Map 2. Clusters for the family area

W pierwszym skupisku znalazły się następujące powiaty: limanowski, myślenicki, nowosądecki. Drugie skupisko zawierało powiaty: gorlicki, krakowski, oświęcimski, proszowicki, wielicki i Kraków. Do trzeciego skupiska należały powiaty: chrzanowski, olkuski, Tarnów i Nowy Sącz. Do ostatniego skupiska zakwalifikowano powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, miechowski, nowotarski, suski, tarnowski, tatrzański i wadowicki.

Najbardziej prorodziną grupą było skupisko pierwsze. Zawierano w nim najwięcej małżeństw na 1 tys. kobiet, równocześnie liczba rozwodów z powództwa kobiet na 1 tys. zawartych małżeństw była najniższa. Dodatkowo skupisko to cechował najwyższy współczynnik dzietności ogólnej. Najgorszą sytuację rodzinną odnotowano w skupisku trzecim: zawierano tam najmniej małżeństw na 1 tys. kobiet, a wskaźnik związany z rozwodami osiągał najwyższe wartości. Ponadto współczynnik dzietności ogólnej dla tego skupiska był najniższy.

Tablica 49. Średnie wskaźniki dla każdego skupiska w obszarze rodzina
Table 49. Average rates for each cluster in the family area

Wskaźnik Indicator	Skupisko Cluster			
	1	2	3	4
Małżeństwa na 1000 kobiet Marriages per 1000 females	11,2	9,7	8,7	10,1
Rozwody z powództwa kobiet na 1000 zawartych małżeństw Divorces petition by females per 1000 contracted marriages	95,7	199,4	277,6	143,9
Separacje z powództwa kobiet na 1000 zawartych małżeństw Separations petition by females per 1000 contracted marriages	4,5	3,9	5,4	6,4
Współczynnik dzietności Total fertility rate	1,7	1,44	1,3	1,41

7.3. Obszar praca

7.3. Work area

W analizie trzeciego obszaru ujęto następujące wskaźniki:

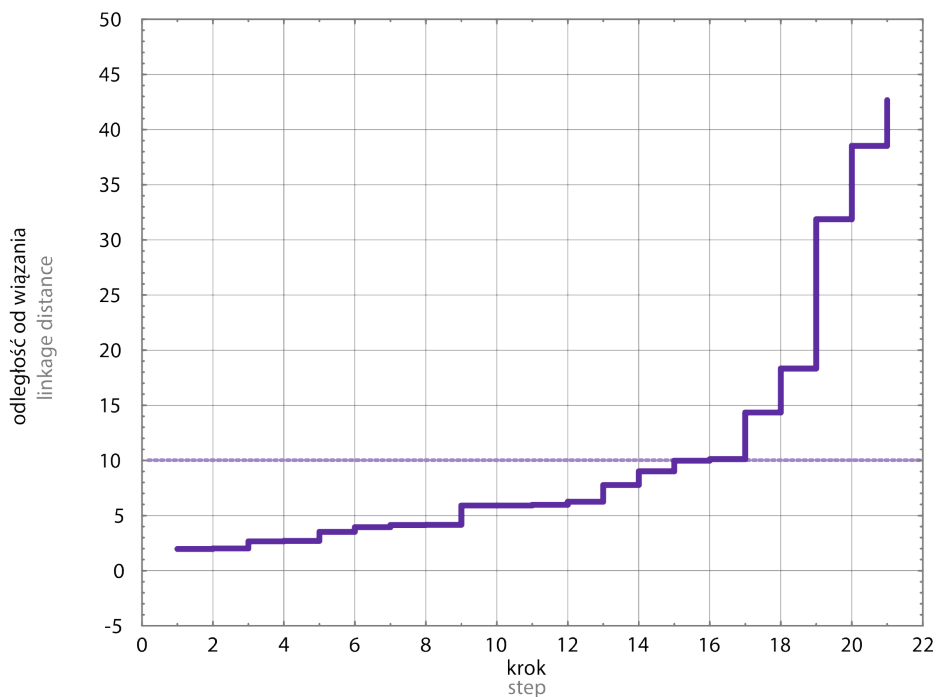
- udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet ogółem,
- udział bezrobotnych absolwentek w liczbie kobiet ogółem,
- udział pracujących kobiet w liczbie kobiet ogółem,
- udział kobiet – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą,
- saldo migracji stałej kobiet na 1 tys. kobiet.

Wykres przebiegu aglomeracji dla obszaru praca wskazał, że najlepszym miejscem odcięcia jest 17 krok aglomeracji, czyli dla odległości 10 od wiązania.

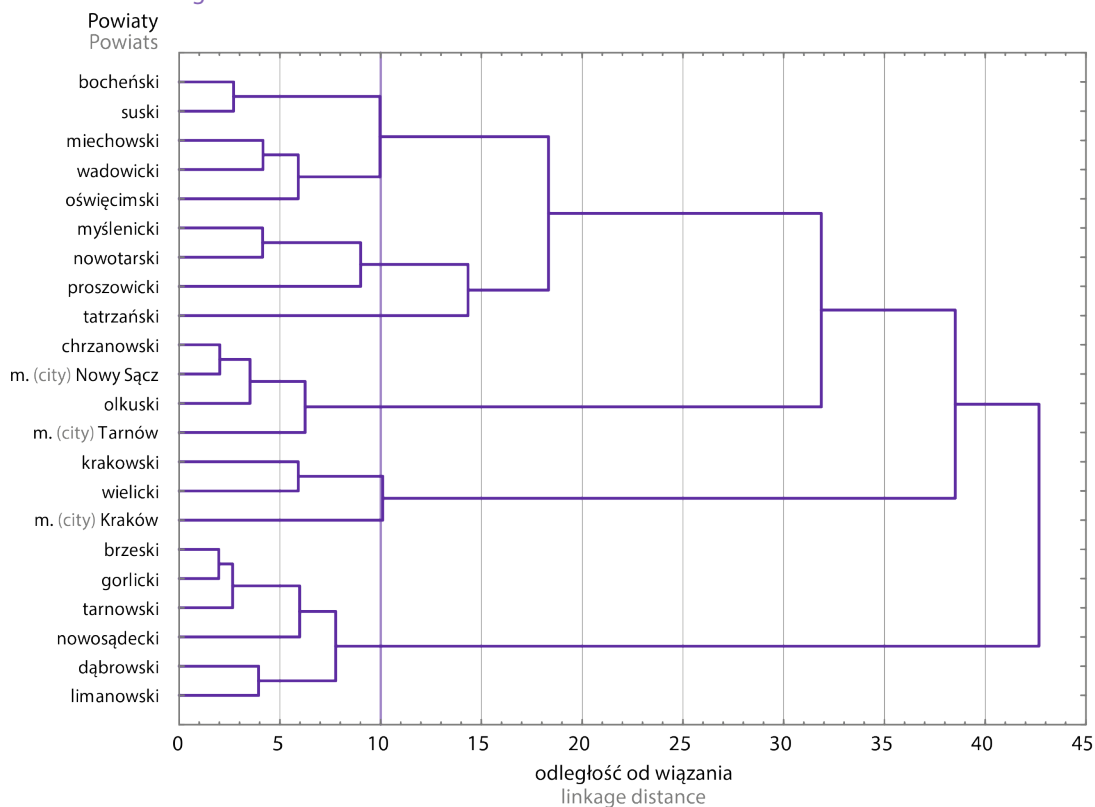
Dla takiej odległości od wiązania optymalna liczba skupień wynosiła siedem.

Ta liczbę skupień została następnie wskazana w grupowaniu metodą k-średnich. Analiza wariancji wykazała, że wszystkie zmienne istotnie wpływają na przynależność powiatów do skupień, a najmniejsze oddziaływanie odnotowano w przypadku wskaźnika udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet ogółem. Otrzymane grupowanie obrazuje mapa 3.

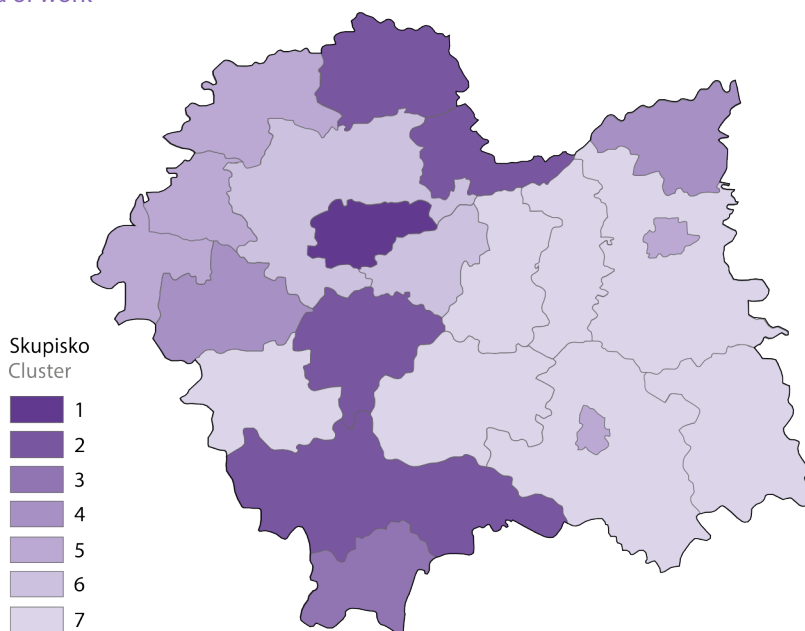
Wykres 39. Przebieg aglomeracji dla obszaru praca
 Chart 39. The course of agglomeration for the work area

Wykres 40. Dendrogram Metoda Warda dla obszaru praca
 Chart 40. Tree Plot according to Ward's method for the area of work

Mapa 3. Skupienia dla obszaru praca
Map 3. Clusters for the area of work

Pierwsze skupisko stanowiło tylko miasto Kraków. Drugie skupisko zawierało powiaty: miechowski, myślenicki, nowotarski i proszowicki. Trzecie skupisko tworzył jednie powiat tatrzański. W czwartym skupisku znalazły się powiaty: dąbrowski i wadowicki. Piąte skupisko to powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski, Nowy Sącz i Tarnów. Do szóstego skupiska należały powiaty: krakowski i wielicki. Do ostatniego skupiska zakwalifikowano powiaty: bocheński, brzeski, gorlicki, limanowski, nowosądecki, suski i tarnowski.

Tablica 50. Średnie wskaźniki dla każdego skupiska w obszarze praca
Table 50. Average rates for each cluster in the work area

Wskaźnik Indicator	Skupisko Cluster						
	1	2	3	4	5	6	7
Udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet ogółem Share of unemployed women in total number of women	2,2	3,0	5,1	5,8	4,3	2,8	4,4
Udział bezrobotnych absolwentek w liczbie kobiet ogółem Share of unemployed school-leavers women in total number of women	3,3	7,1	3,0	4,4	3,4	4,3	6,2
Udział pracujących kobiet w liczbie kobiet ogółem Share of employed women in total number of women	52,3	57,2	62,7	53,7	47,5	45,8	50,3
Udział kobiet – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą Share of women – natural persons conducting economic activity in total number of natural persons conducting economic activity	37,8	32,4	40,2	29,7	36,8	32,4	26,9
Saldo migracji stałej kobiet na 1000 kobiet Permanent net migration per 1000 females	9,8	-1,7	-1,0	-2,1	-3,0	9,8	-1,9

Uzyskane charakterystyki podkreśliły odmiennosć Krakowa od pozostałych skupisk powiatów pod względem rynku pracy dla kobiet. Kraków charakteryzował się najniższym udziałem kobiet bezrobotnych w ogólnej liczbie kobiet, najwyższym saldem migracji stałej na 1 tys. kobiet i drugim co do wielkości

udziałem kobiet prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Kolejnym wyróżniającą się jednostką w obszarze praca był powiat tatrzański. Wskaźniki dotyczące kobiet pracujących oraz prowadzących działalność gospodarczą były w tym skupisku najwyższe wśród wszystkich analizowanych grup. Może to wynikać, ze specyfiki rynku pracy, gdyż mężczyźni z powiatu tatrzańskiego często migrują za pracą również za granicę. Skupisko szóste, w skład którego wchodzi powiaty krakowski i wielicki, można określić jako posiadające pozytywną charakterystykę obszaru praca. Charakteryzowała je druga najniższa wartość udziału bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet ogółem, a także dość wysoki udział kobiet wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Pozytywną ocenę tego obszaru dopełniało dodatnie saldo migracji stałej. Najmniej korzystne wartości wskaźników w obszarze praca zanotowano w skupiskach czwartym i piątym.

Uwagi metodologiczne

Wyjaśnienia metodyczne dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowania danych liczbowych zamieszczono w uwagach ogólnych do poszczególnych działów, a bardziej szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki w publikacjach.

Demografia

1. Do ludności w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i faktycznie tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą tam czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do 2005 r. – ponad 2 miesiące) lub deklarującą pobyt stały bez zameldowania.
2. Dane o ludności, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1 tys. ludności itp.) opracowano przyjmując, jako bazę wyjściową: od 2010 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym, że dla 2010 r. według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 grudnia 2011 r. Począwszy od danych za 2010 r. podstawą opracowania współczynników dla okresów rocznych jest ludność według stanu w dniu 30 czerwca danego roku.
3. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, zaś dla kobiet 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. 18–44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni w wieku 45–64 lata, kobiety w wieku 45–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.
4. Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.
5. Przyrost rzeczywisty ludności jest sumą przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (na pobyt stały i czasowy).
6. Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano w następujący sposób:
  - małżeństwa – według miejsca zameldowania męża przed ślubem (w przypadku, gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem),
  - urodzenia – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka,
  - zgony – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.
7. Płodność kobiet mierzy się współczynnikiem obliczonym, jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Oprócz ogólnych współczynników płodności podaje się również współczynniki grupowe (częstkowe), obliczone, jako ilorazy liczby urodzeń żywych z kobiet w danej grupie wieku i liczby kobiet w tej samej grupie wieku. Urodzenia z matek w wieku poniżej 15 lat zalicza się do grupy 15–19 lat; urodzenia z matek w wieku 50 lat i więcej zalicza się do grupy 45–49 lat.
8. Współczynniki reprodukcji ludności:
  - współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie,
  - współczynnik reprodukcji brutto przedstawia liczbę córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta w wieku rozrodczym będzie rodzić z częstością, jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik reprodukcji (niezmiennie współczynniki płodności),
  - współczynnik dynamiki demograficznej jest to stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w danym okresie.

9. Przyrost naturalny stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.
10. Przeciętne dalsze trwanie życia wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu stałego poziomu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.
11. Przez migracje wewnętrzne rozumie się zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy w celu osiedlenia się na stałe (lub pobyt czasowy) oraz przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej migracją jest również zmiana miejsca zamieszkania między terenami miejskimi i wiejskimi gminy.

Migracje wewnętrzne ludności nie uwzględniają zmian adresu w granicach tej samej jednostki, gdyż takie przemieszczenie nie powoduje zmiany w liczbie i strukturze ludności tej jednostki.

W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się ruch międzywojewódzki, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego województwa oraz ruch wewnątrzwojewódzki, tj. zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa.

Przez użyte w tablicach określenie „napływ” rozumie się nowe zameldowania na pobyt stały, przez „odpływ” – wymeldowania z pobytu stałego (tj. zameldowania w innej jednostce na pobyt stały).
12. Migracje zagraniczne ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania. Obowiązujące w Unii Europejskiej Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. zawiera definicję migracji uwzględniającą zamierzony okres zamieszkania w innym kraju wynoszący, co najmniej 12 miesięcy. W rozumieniu tej definicji:
  - imigracja to przybycie do kraju osoby będącej uprzednio rezydentem innego kraju z zamiarem przebywania przez okres, co najmniej 12 miesięcy,
  - emigracja to opuszczenie kraju przez jego rezydenta z zamiarem przebywania za granicą przez okres, co najmniej 12 miesięcy.

Rezydentem kraju jest osoba, która przebywa lub zamierza przebywać w danym kraju, przez co najmniej 12 miesięcy.
13. Prognoza ludności do 2050 r. opracowana została na podstawie stanu wyjściowego ludności z dnia 31 grudnia 2013 r. oraz założeń dotyczących tendencji w dzietności, umieralności i migracjach zagranicznych.
14. Przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.

Edukacja

System oświaty w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jednolity Dz. U. 2018 r. poz. 996, z późniejszymi zmianami) i ustawą o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (tekst jednolity Dz. U. 2018 r. poz. 1457). Przedstawione dane pochodzą z systemu informacji oświatowej funkcjonującego na mocy ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. (Dz. U. 2018 r. poz. 1900). Od 1 września 2017 r. rozpoczęto reformę systemu edukacji, która docelowo wprowadza 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz likwiduje gimnazja.

1. Prezentowane dane obejmują:
  - a. szkoły dla dzieci i młodzieży oraz dla dorosłych:
    - w latach szkolnych 1999/2000–2016/17 6-letnie, a od roku szkolnego 2017/18 8-letnie szkoły podstawowe, w których nauka jest obowiązkowa; w latach szkolnych 2009/10–2013/14 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2014/15 został nałożony obowiązek szkolny na dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie roku 2008, a w roku szkolnym 2015/16 obowiązek ten objął już wszystkie dzieci 6-letnie.

- Od roku szkolnego 2016/17 obowiązek szkolny nałożono na dzieci 7-letnie, przy czym na wniosek rodziców dzieci 6-letnie mogą rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej.
- 3-letnie gimnazja, do których w roku szkolnym 2017/18 nie odbył się nabór do klas pierwszych i które ulegają stopniowej likwidacji.
  - od roku szkolnego 2002/03 szkoły ponadgimnazjalne, przy czym od roku szkolnego 2012/13 zapoczątkowany został proces likwidacji niektórych z nich.
- b. szkoły policealne.
2. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne oraz niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych.
  3. Szkoły dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) obejmują:
    - szkoły podstawowe są to szkoły 8-letnie, kończące się sprawdzianem uprawniającym do dalszego kształcenia w szkole ponadpodstawowej. Struktura organizacyjna tych szkół obejmuje klasy I–VIII, w których nauka jest obowiązkowa. Szkoły filialne stanowią element sieci szkół podstawowych. Szkoły filialne mogą być organizowane z klasami I–III albo I–IV;
    - gimnazja (bez szkół specjalnych) funkcjonowały do roku szkolnego 2018/19, jako szkoły 3-letnie, kończące się egzaminem, dające możliwość dalszego kształcenia się w szkołach branżowych I stopnia, liceach ogólnokształcących lub technikach. Struktura organizacyjna gimnazjum obejmowała klasy I–III. Nauka w gimnazjach była obowiązkowa;
    - branżowe szkoły I stopnia są to 3-letnie szkoły dające wykształcenie zasadnicze branżowe, umożliwiające uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w branżowych szkołach II stopnia lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych począwszy od klasy drugiej;
    - licea ogólnokształcące (w tym dwujęzyczne), spośród których wyróżnia się szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych) – szkoły, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Nauka trwa 3 lata, a w szkołach dwujęzycznych (oddziałach dwujęzycznych) z klasą wstępną – 4 lata. Absolwenci liceów ogólnokształcących po ukończeniu klasy programowo najwyższej uzyskują wykształcenie średnie, a po złożeniu egzaminu maturalnego uzyskują prawo do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe. Świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego uprawnia do ubiegania się o przyjęcie do szkół policealnych;
    - technika – 4-letnie szkoły na podbudowie gimnazjum, umożliwiające uzyskanie kwalifikacji zawodowych na poziomie średnim i średniego wykształcenia ogólnego oraz uzyskanie świadectwa dojrzałości. Absolwenci uzyskują tytuł technika lub inny tytuł określony w klasyfikacji zawodów szkół zawodowych;
    - ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe umożliwiają uzyskanie średniego wykształcenia zawodowego oraz – z wyjątkiem szkół muzycznych II stopnia – średniego wykształcenia ogólnego. Okres nauki w tych szkołach trwa od 2 do 6 lat, w zależności od kierunku kształcenia. Zalicza się do nich: ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia, licea plastyczne, ogólnokształcące szkoły baletowe i sztuk pięknych;
    - szkoły specjalne przysposabiające do pracy – 3-letnie szkoły działające od roku szkolnego 2004/05, do których mogą uczęszczać absolwenci gimnazjum. Przeznaczone są dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ukończenie tego typu szkoły umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy. Jest to typ szkoły, której ukończenie nie przewiduje kontynuowania nauki.
  4. Szkoły policealne – kształcące w formie dziennej, wieczorowej, zaocznej i stacjonarnej.
  5. Uczniowie branżowych szkół I stopnia zostali sklasyfikowani według kierunków kształcenia zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013.

6. Dane o absolwentach dotyczą wyłącznie absolwentów, którzy zdali egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie lub egzamin dyplomowy. Zatem liczba tych absolwentów jest mniejsza niż liczba absolwentów tych szkół ogółem. W związku, z czym dane są nieporównywalne z danymi z lat poprzednich.

Szkolnictwo wyższe

System szkolnictwa wyższego w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 r. poz. 1668, z późniejszymi zmianami). Uczelnie mogą być publiczne lub niepubliczne; uczelnie niepubliczne tworzone są na podstawie zezwolenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

1. Studenci uczelni – osoby wpisane do ewidencji studentów w uczelniach łącznie ze studentami korzystającymi z urlopów dziekańskich. Dane o studentach pierwszego roku dotyczą studentów studiów jednolitych magisterskich oraz pierwszego stopnia: inżynierskich i licencjackich (bez studiów II stopnia). Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranci tworzą odrębne zbiorowości.
2. Studentów wykazano tyle razy, na ilu kierunkach studiowali w danej uczelni według stanu w dniu 31 grudnia (do roku akademickiego 2017/18 – w dniu 30 listopada). Jeżeli absolwent w roku akademickim ukończył dwa i więcej kierunków studiów, to również został wykazany wielokrotnie (w danej uczelni).
3. Absolwenci uczelni – osoby, które uzyskały dyplomy stwierdzające ukończenie studiów wyższych w okresie od 1 grudnia 2017 r. do 31 grudnia 2018 r. (do roku akademickiego 2017/18 absolwenci wykazywani byli z danego roku akademickiego). Absolwenci studiów magisterskich (jednolitych i II stopnia) uzyskują tytuły magistra (w zależności od kierunku studiów): magistra ekonomii, magistra filologii itd., lekarza medycyny, lekarza stomatologa, lekarza weterynarii. Absolwenci studiów I stopnia uzyskują (w zależności od kierunków studiów) tytuł zawodowy inżyniera lub licencjata.
4. Studenci i absolwenci według grup kierunków studiów zostali wykazani zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013.
5. Cudzoziemcy studenci/słuchacze/doktoranci/nauczyciele akademicki – osoby nieposiadające polskiego obywatelstwa.
6. Studia podyplomowe prezentowane są w podziale na podgrupy i nazwy kierunków kształcenia zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013. Słuchaczy wykazano według stanu w dniu 31 grudnia.
7. Dane o studiach doktoranckich dotyczą uczelni oraz instytutów naukowych PAN. Doktorantów wykazano według stanu w dniu 31 grudnia.
8. Nauczyciele akademicki w uczelni – pracownicy naukowo-dydaktyczni, naukowci, dydaktyczni, dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej. Pracownicy naukowo-dydaktyczni i naukowci są zatrudniani na stanowiskach: profesora zwyczajnego, nadzwyczajnego, wizytującego oraz adiunkta i asystenta. Pracownicy dydaktyczni są zatrudnieni na stanowiskach: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora lub instruktora.
Nauczyciele akademicki wykazywani są, jako pełnozatrudnieni lub niepełnozatrudnieni (w przeliczeniu na pełne etaty), przy czym nauczyciele zatrudnieni w pełnym wymiarze godzin w więcej niż jednej szkole wykazani zostali w każdym miejscu pracy. Dane dotyczące nauczycieli akademickich „pozostałych” obejmują pracowników dydaktycznych zatrudnionych na stanowiskach: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora, instruktora. Nauczycieli akademickich wykazano według stanu w dniu 31 grudnia.

Aktywność Ekonomiczna Ludności

1. Dane opracowano na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), przeprowadzanego w cyklu kwartalnym metodą obserwacji ciągłej, tj. aktywność ekonomiczną bada się w każdym tygodniu w ciągu całego kwartału. Badaniem objęte są osoby w wieku 15 lat i więcej, będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach.

2. Podstawowe kryterium podziału na aktywnych zawodowo i biernych zawodowo stanowi praca, tzn. fakt wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy.

Ludność aktywna zawodowo (inaczej mówiąc siła robocza) obejmuje wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej uznane za pracujące lub bezrobotne, zgodnie z definicjami podanymi poniżej.

- a. do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- miały pracę, ale jej nie wykonywały:
  - z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego lub wypoczynkowego;
  - z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła: do 3 miesięcy; powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały, co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.

Do pracujących – zgodnie z międzynarodowymi standardami – zaliczani są również uczniowie, z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, jeżeli otrzymywali wynagrodzenie.

- b. za bezrobotne uznano osoby w wieku 15–74 lata, które spełniały jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- w ciągu 4 tygodni (wliczając, jako ostatni tydzień badany) aktywnie poszukiwały pracy,
- były gotowe podjąć pracę w ciągu 2 tygodni po badanym tygodniu.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy.

3. Do biernych zawodowo zaliczono osoby, które nie zostały zakwalifikowane, jako pracujące lub bezrobotne.

4. Współczynnik aktywności zawodowej obliczono, jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia obliczono, jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Stopę bezrobocia obliczono, jako udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).

Pracujący. Zatrudnieni

1. Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód; do pracujących zalicza się:

- a. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy),

- b. pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w gospodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych;
- właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie;
- inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;

- c. osoby wykonujące pracę nakładczą;
  - d. agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
  - e. członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);
  - f. duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.
2. Pełnozatrudnieni są to osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy lub na danym stanowisku pracy, w tym również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, np. z tytułu warunków szkodliwych dla zdrowia lub przedłużonym czasie pracy, np. dozorczy mienia; niepełnozatrudnieni są to osoby, które zgodnie z umową o pracę pracują stale w niepełnym wymiarze czasu pracy. Niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy są to osoby, które oświadczyły, że dany zakład jest ich głównym miejscem pracy.
  3. Dane dotyczące pracujących według stanu w dniu 31 grudnia podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w głównym miejscu pracy.
  4. Dane dotyczące pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie według stanu w dniu 31 grudnia w latach 2010–2012 na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie od 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.
  5. Dane o zatrudnionych na podstawie stosunku pracy dotyczą:
    - a. zatrudnienia według stanu w dniu 31 grudnia osób pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy bez przeliczenia na pełnozatrudnionych;
    - b. przeciętnego zatrudnienia pracowników pełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.
  6. Do agentów zaliczono osoby, z którymi zawarto umowę agencyjną lub umowę na warunkach zlecenia o prowadzenie placówek, których przedmiot działalności został określony w umowie.
  7. Dane nie obejmują jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.
  8. Współczynnik przyjęć (zwolnień) obliczono, jako stosunek liczby przyjęć pomniejszonej o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych i bezpłatnych (lub liczby zwolnień pomniejszonej o osoby, które otrzymały urlopy wychowawcze i bezpłatne) w badanym okresie do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 grudnia z roku poprzedniego.

Popyt na pracę

1. Badanie popytu na pracę przeprowadzane jest metodą reprezentacyjną. Umożliwia ona uogólnianie wyników badania na populację generalną. Próba do badania losowana była oddzielnie dla jednostek dużych i średnich oraz dla jednostek małych.
2. Podstawowe definicje.
Rynek pracy charakteryzują dwa wzajemnie nakładające się segmenty: podaż siły roboczej i popyt na pracę.
Siła robocza – jest to określona liczba ludności zainteresowana i gotowa wykonywać pracę.
Popyt na pracę – jest to liczba miejsc pracy, które oferuje gospodarka w określonych warunkach społeczno-ekonomicznych.

Przez popyt na pracę rozumiemy:

- a. zagospodarowane miejsca pracy, określane aktualną liczbą pracujących,
- b. wolne miejsca pracy.

Wolne miejsca pracy – to miejsca pracy powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych, bądź nowo utworzone, w stosunku do których spełnione zostały jednocześnie trzy warunki:

- a. miejsca pracy w dniu sprawozdawczym były faktycznie nie obsadzone,
- b. pracodawca czynił starania, aby znaleźć osoby chętne do podjęcia pracy,
- c. w przypadku znalezienia właściwych kandydatów, pracodawca byłby gotów do natychmiastowego przyjęcia tych osób.

Nowo utworzone miejsca pracy – to miejsca pracy powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.

Wskaźnik wykorzystania wolnych miejsc pracy jest to stosunek wolnych miejsc pracy do sumy zagospodarowanych i niezagospodarowanych miejsc pracy.

3. Prezentowane informacje przedstawione zostały stosownie do zakresu badania przy uwzględnieniu podmiotów klasyfikowanych według kryterium liczby pracujących i obejmują podmioty o liczbie pracujących:
  - do 9 osób – jednostki małe,
  - 10 do 49 osób – jednostki średnie,
  - powyżej 49 osób – jednostki duże.

Bezrobocie rejestrowane

1. Dane o bezrobotnych zarejestrowanych obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 czerwca 2004 r., (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 674, ze zm.) określone są, jako bezrobotne.
2. Pod pojęciem bezrobotnego należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź, jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych – zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m. in.:
  - a. ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego,
  - b. nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy (przyznawanej przez zagraniczny organ emerytalny lub rentowy), renty rodzinnej, renty szkoleniowej, renty socjalnej, nie pobiera: świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,
  - c. nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy, jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
  - d. nie złożyła wniosku do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis nie zgłosiła do ewidencji działalności gospodarczej wniosku o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo nie upłynął jeszcze okres do określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej,
  - e. nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności,

- f. nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
  - g. nie pobiera, na podstawie przepisów o pomocy społecznej, zasiłku stałego,
  - h. nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
  - i. nie pobiera, po ustaniu zatrudnienia, świadczenia szkoleniowego.
3. Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono, jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Stopę bezrobocia podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowanych w latach 2002–2009 na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002, natomiast w okresie 2010–2012 na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010. Dane od 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Warunki pracy

1. Informacje o zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi dla zdrowia opracowano na podstawie sprawozdawczości. Dane dotyczą osób narażonych na działanie czynników szkodliwych związanych: ze środowiskiem pracy (substancje chemiczne, przemysłowe pyły zwłókniające, hałas, wibracja, gorący lub zimny mikroklimat itp.), z uciążliwością pracy (wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne itp.) oraz z czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi.
2. Informacje o zatrudnionych w warunkach zagrożenia dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
3. Warunki pracy są zespołem czynników występujących w środowisku pracy wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy. Na środowisko pracy składają się: czynniki fizyczne (np. oświetlenie, hałas, mikroklimat), chemiczne (np. substancje toksyczne) oraz biologiczne (np. bakterie), występujące na obszarze miejsca pracy (np. w hali fabrycznej, na stanowisku pracy), jak i na obszarze otaczającym zakład pracy.
4. Przez zagrożenie szkodliwymi czynnikami związanymi ze środowiskiem pracy rozumie się wpływ na pracownika szkodliwych czynników występujących w procesie pracy, których stężenie lub natężenie przekracza obowiązujące NDS (najwyższe dopuszczalne stężenie) i NDN (najwyższe dopuszczalne natężenie), polskie normy lub inne normy higieniczne.

Wypadki przy pracy

1. Badaniem statystycznym objęte są wszystkie wypadki przy pracy, jak również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy, niezależnie od tego czy na karcie wykazana została niezdolność do pracy, czy nie (z powodu np. hospitalizacji poszkodowanego, czy odmowy przyjęcia zwolnienia lekarskiego). Dane o wypadkach przy pracy charakteryzują osoby, które uległy wypadkom indywidualnym i zbiorowym.
2. Za jeden wypadek przy pracy liczy się wypadek każdej pracującej osoby, poszkodowanej w wypadku indywidualnym, jak również zbiorowym.
3. Opracowanie zawiera informacje o wypadkach przy pracy osób pracujących w całej gospodarce narodowej, z wyjątkiem jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, w których informacje dotyczą tylko pracowników cywilnych.

4. Za wypadek przy pracy uważa się nagłe zdarzenie powodujące uraz lub śmierć u osoby poszkodowanej, wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika: zwykłych czynności, poleceń przełożonych, czynności wykonywanych w interesie zakładu pracy, również bez polecenia, a także w czasie pozostawania w dyspozycji zakładu pracy, w drodze między siedzibą zakładu pracy a miejscem wykonywania obowiązku wynikającego ze stosunku pracy.
5. Na równi z wypadkami przy pracy traktuje się wypadek, któremu pracownik uległ:
  - w czasie trwania podróży służbowej,
  - podczas szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony,
  - przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające w zakładzie pracy organizacje.
6. Za ciężki wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, a mianowicie: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, trwała, całkowita lub znaczna niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe poważne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.
7. Za śmiertelny wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku, którego nastąpiła śmierć osoby poszkodowanej na miejscu wypadku lub w okresie 6 miesięcy od chwili wypadku.
8. Wypadki przy pracy klasyfikuje się m. in. według wydarzeń będących odchyleniem od stanu normalnego (niezgodne z właściwym procesem pracy, które wywołało wypadek) i wydarzeń powodujących uraz u poszkodowanego (fizyczny lub psychiczny) spowodowany przez czynnik materialny oraz przyczyn wypadków (wszelkich braków i nieprawidłowości związanych z czynnikami materialnymi, z organizacją pracy, z nieprawidłowym zachowaniem się pracownika). Każdy wypadek przy pracy jest wynikiem jednego wydarzenia, ale najczęściej kilku przyczyn, w związku z tym suma przyczyn jest większa od ogólnej liczby wypadków.

Zdrowie

1. Dane prezentowane w publikacji – jeśli nie zaznaczono inaczej – obejmują nie tylko placówki podległe Ministerstwu Zdrowia, ale także placówki podległe resortom obrony narodowej i spraw wewnętrznych.
2. Liczby opisujące zasoby systemu opieki zdrowotnej podawane są według stanu na dzień 31 grudnia, natomiast liczby opisujące działalność badanych placówek dotyczą działalności podejmowanej w ciągu roku. Przy przeliczaniu danych stanowiących stan w końcu roku (np. łóżka w szpitalach, liczba przychodni) na mieszkańców (na 1 tys. i 10 tys. ludności itp.) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. leczenia) – ludność według stanu w dniu 30 czerwca.
3. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach. Drobne rozbieżności w sumowaniu danych na „ogółem” występujące w części analitycznej i w aneksie tabelarycznym wynikają z automatycznych zaokrągleń.
4. Dane i analizy zawarte w publikacji uwzględniają strukturę opieki zdrowotnej zgodnie z ustawą o działalności leczniczej.
5. Zgodnie z ustawą działalność leczniczą dzieli się na trzy rodzaje:
  - stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne – szpitalne (szpital);
  - stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne – inne niż szpitalne (np. zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, zakłady rehabilitacji leczniczej, hospicja);
  - ambulatoryjne świadczenia zdrowotne – np. przychodnie, ośrodki zdrowia, laboratoria, zakłady diagnostyczne.

6. Zmiana ustawy o działalności leczniczej z 2016 r. zastąpiła pojęcie przedsiębiorstwo podmiotu leczniczego pojęciem zakładu leczniczego. Nie miało to jednak wpływu na porównywalność statystyk.
7. Badaniami statystycznymi, których wyniki prezentowane są w niniejszej publikacji, objęto zakłady lecznicze lub jednostki organizacyjne zakładów leczniczych podmiotów leczniczych zarejestrowane w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą.
8. Dane o zachorowaniach prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2019 r. poz. 1239).
9. Prezentowane w publikacji dane o ambulatoryjnej opiece zdrowotnej obejmują również działalność praktyk lekarskich i stomatologicznych (indywidualnych, indywidualnych specjalistycznych i grupowych), które podpisały umowy z NFZ na świadczenie usług w ramach środków publicznych.
10. W prezentowanych wynikach badań pod pojęciem przychodni należy rozumieć również: ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne.
11. W ambulatoryjnej opiece zdrowotnej zastosowano następujące rozróżnienie porad udzielonych przez lekarzy i lekarzy dentyków: porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej – porady udzielone w poradniach lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i lekarza rodzinnego, porady specjalistyczne – porady udzielone przez lekarzy specjalistów w danej dziedzinie medycyny oraz przez lekarzy dentyków. Do 30 września 2017 r. porady wykazywane były w Podstawowej Opiece Zdrowotnej (POZ), a od 1 października 2017 r. zostały wyodrębnione w oddzielnym dziale „Nocna i Świąteczna Opieka Zdrowotna” i obejmują porady łącznie z udzielonymi w ramach podkontraktów ze szpitalem na wykonywanie tych porad.
12. Do łóżek szpitalnych zaliczono łóżka w szpitalach ogólnych, psychiatrycznych, specjalistycznych, w szpitalach uzdrowiskowych, sanatoriach i stacjonarnych zakładach leczniczych. Ujęte są także łóżka w szpitalach zakładów karnych. Uwzględniono tu wszystkie łóżka dostępne dla pacjenta, stale utrzymywane i obsługiwane przez personel medyczny. Od 2008 r. liczba łóżek w szpitalach podawana jest łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków (oddziały neonatologiczne) w związku ze zmianą metodologii liczenia łóżek wprowadzoną przez resort zdrowia.
13. Do łóżek opieki długoterminowej zaliczono łóżka dla osób wymagających trwałej opieki leczniczej i pielęgnacyjnej na skutek chronicznego upośledzenia oraz ograniczonej samodzielności w życiu codziennym. Są to łóżka znajdujące się w zakładach zapewniających opiekę długoterminową w połączeniu z pielęgnacją, nadzorem oraz innymi rodzajami opieki. Opieka ta może stanowić połączenie świadczeń socjalnych oraz usług zdrowotnych. Do tej kategorii zaliczono łóżka w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych typu ogólnego, hospicjach i oddziałach opieki paliatywnej, a w zakresie domów pomocy społecznej oddziały dla osób: przewlekle somatycznie chorych, niepełnosprawnych fizycznie, niepełnosprawnych intelektualnie, w tym dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Dane nie obejmują łóżek w zakładach o profilu psychiatrycznym.
14. Z uwagi na zmiany prawne (ustawa o działalności leczniczej z 15 kwietnia 2011 r.) mające wpływ na sposób wyodrębniania i rejestracji placówek (w tym szpitali), dane dotyczące liczby szpitali są nieporównywalne z danymi przed 2012 r. Placówki medyczne (jednostki organizacyjne), które do 2011 r. były traktowane, jako filie szpitali, w Rejestrze Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą mogą stanowić odrębny szpital.
15. Liczba osób w szpitalach bez ruchu międzyoddziałowego jest to liczba osób hospitalizowanych zarejestrowanych w księdze głównej szpitala. Osoba przebywająca w szpitalu kilkakrotnie w ciągu roku, bądź osoba przebywająca w kilku szpitalach w ciągu roku, liczona jest za każdym razem niezależnie.
16. Jednostkami systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, zgodnie z ustawą, są:
  - szpitalne oddziały ratunkowe,
  - zespoły ratownictwa medycznego, w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego, z którymi zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

17. Z systemem współpracują centra urazowe oraz jednostki organizacyjne szpitali wyspecjalizowane w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych niezbędnych dla ratownictwa medycznego.
18. W przekrojach terytorialnych dane o pacjentach prezentowane są zgodnie z miejscem udzielenia świadczenia zdrowotnego, a nie miejscem zamieszkania pacjenta. Jako miejsce udzielenia świadczenia zdrowotnego przyjęto lokalizację badanych placówek, w niektórych przypadkach inną niż lokalizacja jednostki nadrzędnej.

Pomoc społeczna

1. Pomoc społeczna – instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.
2. Kategorie placówek badane na formularzu PS-03 „Sprawozdanie zakładu stacjonarnej pomocy społecznej” obejmują następujące placówki stacjonarne:
  - domy pomocy społecznej;
  - rodzinne domy pomocy;
  - placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym, w podeszłym wieku, prowadzone w ramach działalności gospodarczej lub statutowej;
  - środowiskowe domy samopomocy i inne ośrodki dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które posiadają miejsca całodobowego pobytu;
  - domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
  - noclegownie;
  - schroniska i domy dla bezdomnych;
  - pozostałe, tj. placówki typu centrum wsparcia rodziny oraz centrum interwencji kryzysowej, udzielające wsparcia, w tym schronienia osobom i rodzinom w stanie kryzysu.
3. Dom pomocy społecznej – świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, określonego w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. 2012 r., poz. 964) przeznaczona dla osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu. Pobyt w domu jest odpłatny. Placówki przeznaczone są dla: osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie oraz osób uzależnionych od alkoholu.
4. Rodzinny dom pomocy – świadczy całodobowe usługi bytowe i opiekuńcze osobom wymagającym z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób.
5. Placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, działająca na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub statutowej – świadczy, po uzyskaniu zezwolenia wojewody, usługi opiekuńcze i bytowe.
6. Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży – zapewnia całodobowy, okresowy pobyt matkom z małoletnimi dziećmi i kobietom w ciąży, a także ojcom z małoletnimi dziećmi i innym osobom sprawującym opiekę nad dziećmi, które są dotknięte przemocą lub znajdują się w innej sytuacji kryzysowej.

7. Osoba bezdomna – niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i niezameldowana na pobyt stały lub zameldowana, ale w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.
8. Schronisko dla bezdomnych – budynek lub wyodrębnione części budynku, przeznaczone do udzielania całodobowego schronienia osobom bezdomnym wraz z pomieszczeniami pomocniczymi niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania obiektu.
9. Noclegownia – budynek, lub wyodrębnione części budynku, przeznaczone do udzielania noclegu osobom bezdomnym, wraz z pomieszczeniami pomocniczymi niezbędnymi do prawidłowego funkcjonowania obiektu.
10. Umieszczeni (w ciągu roku) w domu /zakładzie pomocy społecznej – osoby, które trafiły do placówki po raz pierwszy w danym roku.
11. Świadczenia pomocy społecznej – przybierają formę świadczeń pieniężnych (zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc pieniężna na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla uchodźców) oraz świadczeń niepieniężnych (praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych, szkolenia, poradnictwo rodzinne i terapia rodzinna prowadzone przez ośrodki adopcyjno-opiekuńcze).

Methodological notes

Methodological explanations concerning basic definitions and methods of compiling statistical data are enumerated in the general notes to individual chapters, and more detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications.

Demography

1. Population in a specific unit of the territorial division includes people registered for permanent residence and actually living there as well as people living there temporarily (registered in a given administrative unit for a temporary stay for above 3 months; until 2005 – above 2 months) or declaring permanent residence without registration.
2. Data about population and indicators per capita (per 1 thousand population etc.) were compiled on the basis: since 2010 – of the results of the Population and Housing Census 2011, for 2010 by the administrative division valid as of 31 December 2011. Starting from data for year 2010 annually rates are calculated using the actually residing population as of 30 June for the given year.
3. Working age population refers to males aged 18–64 and females aged 18–59. In this category the age groups of mobility (i.e. 18–44) and non-mobility (i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished. Non-working age population is defined as pre-working age population, i.e. up to the age of 17 and postworking age population, i.e. 65 and more for males and 60 and more for females.
4. Median age of population is a parameter determining the exact age, which half of population already exceed and second half – did not reach yet.
5. Actual increase of population is the sum of natural increase of population and internal and international net migration (for permanent and temporary residence).
6. Data regarding the vital statistics according to the territorial division were compiled as follows:
  - marriages – according to the husband's place of permanent residence before the marriage (in case when the husband lived abroad before the marriage, the wife's place of residence before the marriage is used),
  - births – according to the mother's place of permanent residence,
  - deaths – according to the deceased's place of permanent residence.
7. Female fertility rate is calculated as the ratio of the number of live births and the number of women at the reproductive age (15–49). Besides total rate, there are also published age specific fertility rates, calculated as the ratios of the number of live births from women in a given age group and the number of these women in the same age group. Births from mothers aged under 15 are included in the group 15–19 and from mothers aged 50 and more – in the group 45–49.
8. Reproduction rates of the population:
  - total fertility rate refers to the average number of children who would be borne by a woman during the course of her entire reproductive period (15–49 years of age) assuming that in particular phases of this period she would give birth with an intensity observed during a given year, i.e. assuming that age specific fertility rates for this period are constant,
  - gross reproduction rate refers to the average number of daughters who would be borne by a woman assuming that the woman during her reproductive age will give birth with a frequency which is characteristic for all women giving birth in the year for which the reproduction rate is calculated (constant fertility rates),
  - demographic dynamics rate is the ratio of the number of live births to the number of deaths in a given period.

9. Natural increase accounts for the difference between the number of live births and deaths in a given period.
10. Life expectancy is expressed by the average number of years that a person at the exact age of x still is to live, assuming a fixed mortality level from the period for which life expectancy tables were compiled.
11. Internal migration is a change of place of permanent (or temporary) residence connected with crossing an administrative border of gmina with a purpose to settle in other administrative unit. In case of urban-rural gmina a change of place of residence between urban and rural area of this gmina is also migration.
 Internal migration is also a change of kind of registration from temporary stay to permanent residence in the same administrative unit, if a previous place of permanent residence was in other administrative unit. Changes of address within the same unit are excluded from data on internal migration, as they do not influence the size and structure of population of this unit.
 Internal migration is divided into two groups: intervoivodship movement (from one to other voivodship) and intravoivodship movement (within the same voivodship).
 The term "inflow" is used in case of registration of arrival for permanent residence, the term "outflow" – in case of registration of departure from the place of permanent residence (i.e. registration of arrival for permanent residence in other administrative unit).
12. International migration of the population is understood as moves of the people related to change of country of residence. Regulation (EC) 862/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 contains the definition of migration taking into account intended period of residence in another country for at least 12 months. According to this definition:
  - immigration means arrival in the country of a person who previously was an usual resident of another country with intention to stay for a period of at least 12 months,
  - emigration means departure from the country by its usual resident with intention to stay abroad for a period of at least 12 months.
 Usual resident of the country is a person who resides or intends to reside in a given country for period of at least 12 months.
13. Population projection until 2050 was calculated as of 31 December 2013 as well as assumptions concerning tendencies in fertility, mortality and international migration.
14. The term "urban areas" is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while the term "rural areas" is understood as rural gminas and rural area in urban-rural gminas.

Education

The education system in Poland functions according to the Law on School Education of 14 December 2016 (uniform text Journal of Laws 2016 item 996, with later amendments) and the Education System Law of 7 September 1991 (uniform text Journal of Laws 2016 item 1457). Data presented in the publication are derived from the Educational Information System operating on the basis of Act of 15 April 2011 (Journal of Laws 2011 item 1900).

The reform of the education system began on 1 September 2017, eventually implementing 8-year primary school, 4-year general secondary school, 5-year technical secondary school, 3-year stage I sectoral vocational school, 2-year stage II sectoral vocational school. Lower secondary schools are being phased out.

1. The presented data include:
  - a. schools for children and youth and for adults:
    - in the 1999/2000–2016/17 school years, 6-year primary schools and since the 2017/18, 8-year primary schools where education is obligatory; 6-year-old children, at the request of parents, were allowed to start education in the first grade of primary school in the 2009/10–2013/14

school years. In the 2014/15 school year, 6-year-old children born in the first half of 2008 began compulsory education in the first grade of the primary school, in the 2015/16 school year – all 6-year-olds born in 2009. Since the 2016/17 school year, children aged 7 have been covered by compulsory education. 6-year-old children can start education in the first grade of primary schools at their parents' request.

- 3-year lower secondary schools, which did not enroll any students in the 2017/18 school year, are being phased out.
  - since the 2002/03 school year, upper secondary schools, but the process of liquidation of some of them began in the 2012/13 school year.
- b. post-secondary schools.
2. Schools and establishments can be public, non-public or non-public with the competences of a public school.
  3. Schools for children and youth (including special schools) comprise:
    - primary schools for children and youth are 8-year schools ending with test which qualifies the pupils for further post-primary education. The organisational structure of primary schools comprises grades 1–8 in which education is compulsory. Branch schools constitute an element of the primary education system; they can organise joint grades: 1–3 or 1–4;
    - lower secondary schools (excluding special schools) are three-year schools ending with examination, enabling pupils to continue education in stage I sectoral vocational schools, general secondary schools or technical secondary schools. The organisation structure of lower secondary schools comprises grades 1–3. Education in lower secondary schools is compulsory;
    - stage I sectoral vocational schools are 3-year schools providing basic sectoral vocational education, leading to the award of a diploma confirming vocational qualifications upon passing the examination. Education may be continued in stage II sectoral vocational schools or grade 2 of the general secondary school for adults;
    - general secondary schools (including bilingual schools) which also comprise sports schools and athletic schools (excluding special schools) – leading to the award of the secondary school matriculation certificate upon passing the matriculation examination. Education lasts for 3 years, but in bilingual schools (bilingual forms) with introductory grade – 4 years. The general secondary school graduates obtain secondary education on completion of the highest (according to the curriculum) grade, after passing the matriculation examination – the right to access to higher education. The certificate of completion of the secondary school education gives right to access to post-secondary schools;
    - technical secondary schools are four-year schools on the lower secondary school background, enabling students to obtain vocational qualifications at secondary level and general secondary education, as well as the matriculation certificate. Graduates are awarded a "technician" title or another title defined in the classification of vocational school occupations;
    - general art schools leading to professional certification enable students to obtain secondary vocational education and – with the exception of second-degree music schools – secondary general education. Education in these schools takes 2–6 years, depending on the field of education. The schools include: general secondary music schools, general secondary schools of visual arts, general ballet schools and schools of fine arts;
    - special job-training schools – three-year schools, operating since the 2004/05 school year, which can be attended by lower secondary school graduates. They are designated for disabled students with moderate or more severe mental impairment, as well as for students with multiple impairment. Completion of this type of school leads to obtaining a special job-training school certificate. This type of school does not provide for further education.
  4. Post-secondary schools – educating in day, evening, extramural and full-time mode.

5. Students of stage I sectoral vocational schools are classified according to fields of education, in accordance with International Classification of Fields of Education and Training ISCED-F 2013.
6. Data on graduates in table concern only graduates who passed exam certifying vocational qualification or graduation examination. Accordingly, the number of these graduates is lower than the total number of graduates of these schools. Therefore, the data are not comparable with data from previous years.

The higher education

The higher education system in Poland functions according to the Higher Education and Science Act of 20 July 2018 (Journal of Laws 2018 item 1668, with later amendments). Tertiary education can be public or non-public; non-public higher education institutions are established on the basis of a permission of the Minister of Science and Higher Education.

1. Students of higher education institutions – people registered as students in higher education institutions, together with students who completed the final year of studies without taking the diploma exam or who were on academic leave. The data on first-year students concern only the students of long-cycle programmes and first-cycle – Engineering and Bachelor programmes (excluding second-cycle programmes). The students of postgraduate and doctoral studies are separate groups.
2. Graduates of higher education institutions – people who obtained higher education diplomas between 1 December 2017 and 31 December 2018 (until the 2017/18 academic year, graduates were shown as of a given academic year).
3. Graduates of Master's studies (second-cycle and long-cycle programmes) are granted the Master's degree (depending on the field of education): in economics, philology, etc. and graduates of medical faculties: general practitioner, dentist, veterinarian. Graduates of first-cycle programmes obtain (depending on the field of education) the Engineer's or Bachelor's degree.
4. Students and graduates by broad fields of education are presented according to the International Classification of Fields of Education and Training ISCED-F 2013.
5. Foreign students/postgraduate students/doctoral students/academic teachers – persons who do not hold Polish citizenship.
6. Non-degree postgraduate programmes are presented in division into narrow and detailed fields of education according to the International Classification of Fields of Education and Training ISCED-F 2013. Postgraduate students are shown as of 31 December.
7. Data on doctoral programmes concern higher education institutions and the scientific institutes of the Polish Academy of Sciences. Doctoral students are shown as of 31 December.
8. Academic teachers in a higher education institution are research and teaching personnel, teaching personnel, research personnel, certified librarians and certified personnel dealing with scientific documentation and information. Research and teaching and teaching personnel is employed as: professor, associate professor, visiting professor, assistant professor and assistant lecturer. Teaching employees are employed as: senior lecturer, lecturer, foreign language instructor or instructor.
Academic teachers are shown as full-time or part-time employed (converted into full-time equivalents), whereas teachers employed full-time in more than one school were shown in every workplace. Data on "other" academic teachers include teaching personnel employed as: senior lecturer, lecturer, foreign language instructor, instructor. Academic teachers are shown as of 31 December.

Economic activity of the population

1. Data were compiled on the basis of the Labor Force Survey (LFS), conducted on a quarterly basis by continuous observation, i.e. economic activity is examined each week during the whole quarter. The study covers people at the age of 15 and more, who are members of households in randomly drawn apartments.

2. The basic criterion for the division into economically active and economically inactive is the work, i.e. the fact of exercising, having or seeking a job.
- The economically active population includes all persons aged 15 and more considered as employed or unemployed, as defined below.
- a. all persons aged 15 and more, who were in the period of the surveyed week, were included in the employment:
    - have worked for at least one hour of work generating income or earnings, i.e. they were employed as an employed person, they worked in their own (or leased) agricultural farm or conducted their own business outside of agriculture, salaries (without remuneration) in running a family farm or family business activity outside agriculture,
    - they had a job but did not do it:
      - due to illness, maternity leave, parental leave or rest;
      - for other reasons, the length of the break at work was: up to 3 months; over 3 months, but these people were hired employees and at that time received at least 50% of their previous remuneration.

The employed – in accordance with international standards – also include students with whom work establishments or natural persons have concluded an apprenticeship or apprenticeship contract if they received remuneration.
  - b. persons aged 15–74 were considered unemployed, who simultaneously fulfilled three conditions:
    - during the period of the surveyed week they were not working persons,
    - within 4 weeks (including the last week of the interview), they actively sought work,
    - they were ready to start work within 2 weeks after the surveyed week.

The unemployed also included people who found a job and were waiting for it to start in the period 3 months.
3. Persons who have not been classified as working or unemployed are included in the professionally passive.
4. The economic activity rate was calculated as the share of economically active (total or a given group) in the population aged 15 and more (in total or in a given group).
- The employment rate was calculated as the share of employed (total or a given group) in the number of people aged 15 and more (in total or in a given group).
- The unemployment rate was calculated as the share of the unemployed (total or a given group) in the number of economically active population (in total or in a given group).

Employed persons. Working persons

1. Data regarding employment concern people performing work that brings them earnings or income; employed persons include:
  - a. persons employed on the basis of an employment contract (contract of employment, appointment, appointment or business relationship);
  - b. employers and self-employed, namely:
    - owners, co-owners and leaseholders of individual farms in agriculture (including assisting members of their families), i.e. those working on private farms (with an area of agricultural land up to 1 ha and over 1 ha) and individual owners of farm animals without agricultural land;
    - owners and co-owners (including assisting members of their families, excluding partners of companies that do not work in the company) entities conducting business activity outside private farms in agriculture;
    - other self-employed persons, for example, persons performing independent professions;
  - c. people who do housework;

- d. agents (including assisting family members and agents employed by agents);
  - e. members of agricultural production cooperatives (agricultural production co-operatives and cooperatives formed on their basis as well as agricultural cooperative cooperatives);
  - f. clerics who are pastors.
2. The full-time paid employees are full-time employees in a given workplace or at a given workplace, including people who, in accordance with applicable regulations, work in shortened working hours, e.g. due to conditions harmful to health or extended working hours, e.g. property caretaker; the part-time employees are people who, in accordance with the employment contract, work permanently on a part-time basis. Part-time paid employee are people who have declared that the plant is their main place of work.
  3. Data regarding employment as at 31 December are given without converting part-time employees into full-time employees, with the adoption of the principle of one-off recognition of these persons in the main place of work.
  4. Data regarding employment in private farms in agriculture as of 31 December based on the results of the Agricultural Census, 2010. Data on employment in private farms in agriculture since 2010 are not fully comparable with data for previous years.
  5. Data about employees based on the employment relationship apply:
    - a. employment as of 31 December of full-time employees (including seasonal and occasional employees) and part-time employees in the main place of work without recourse to full-time employees;
    - b. average employment of full-time employees (including seasonal and casual employed) and part time employed in full-time employees.
  6. The agents included persons with whom an agency contract or contract was concluded under the terms of the order for running branches whose subject of activity was specified in the contract.
  7. The data do not include budgetary units conducting activity in the field of national defense and public safety.
  8. Hire rate (termination) was calculated as the ratio of the number of admissions reduced by persons returning to work from parental and unpaid leave (or the number of redundancies reduced by persons who received parental and unpaid leaves) in the examined period to the number of full-time employees as of the day on 31 December from the previous year.

Demand for labour

1. The study of labor demand is carried out using the representative method. It makes it possible to generalize the results of the study to the general population. The test sample was drawn separately for large and medium-sized units as well as for small units.
2. Basic definitions.

The labor market is characterized by two mutually overlapping segments: labor supply and labor demand.

Workforce – it is a defined number of people interested and ready to do work.

The demand for labor – this is the number of jobs that the economy offers under certain socio-economic conditions.

We understand the demand for labour:

  - a. developed workplaces, determined by the current number of employees,
  - b. vacancies.

Vacancies – these are jobs created as a result of the movement of employees, or newly created, in relation to which three conditions were simultaneously met:

- a. the workplaces on the reporting day were actually empty,
- b. the employer made efforts to find people willing to work,
- c. in the case of finding the right candidates, the employer would be ready to accept these people immediately.

Newly created jobs – these are jobs created as a result of organizational changes, expanding or changing the profile of activity and all workplaces in newly established units.

The utilization rate of vacancies is the ratio of vacancies to the sum of unpaid and undeveloped jobs.

3. The presented information has been presented according to the scope of the study, taking into account entities classified according to the criterion of the number of employees and includes entities with the number of employees:
  - 9 people – small units,
  - 10 to 49 people – medium units,
  - over 49 people – large units.

Unemployment registered

1. Data on registered unemployed include persons who, in accordance with the Act of 20 April 2004 on employment promotion and labor market institutions, in force since 1 June 2004, (consolidated text Journal of Laws of 2013, item 674, with d.) are defined as unemployed.
2. The unemployed person should be understood as an unemployed person who does not pursue other gainful employment, who is capable and ready to take up full-time employment (or if he is disabled - able and willing to take up at least half of this working time) who is not in a school, with the exception of adult schools or access to an extramural examination within the scope of this school or higher education in part-time studies system – registered at the competent place of residence (permanent or temporary) powiat employment office and seeking employment or other paid work, if among others:
  - a. turned 18 and did not reach retirement age,
  - b. did not acquire the right to an old-age or disability pension (granted by a foreign pension or pension authority), survivor's pension, training pension, social pension, does not receive: pre-retirement benefit, benefit, rehabilitation benefit, sickness benefit, maternity benefit or an allowance in the amount of maternity benefit,
  - c. is not the owner or holder (self-dependent or dependent) of an agricultural property with an area of agricultural land exceeding 2 conversion hectares, not subject to retirement and pension insurance for permanent work as a spouse or household member in an agricultural area with an area of agricultural land exceeding 2 conversion ha,
  - d. did not submit an application to the business activity register or after submitting the application for entry, did not submit an application for suspension of economic activity to the business activity register and the suspension period has not yet expired or the period up to the specified in the application for entry in the business register has not expired on the day of starting a business,
  - e. is not temporarily arrested or deprived of his liberty,
  - f. does not receive monthly income in the amount exceeding half of the minimum pay for work, excluding revenues from interest or other income from funds accumulated on bank accounts,
  - g. does not receive a permanent allowance under the provisions on social assistance,
  - h. does not receive, on the basis of provisions on family benefits, nursing benefit or supplement to the family allowance for single parenting and loss of the right to unemployment benefit due to the expiration of the statutory period of its collection,
  - i. does not receive, after termination of employment, training benefits.

3. The registered unemployment rate was calculated as the ratio of the number of unemployed registered to the civilian number of the active population, i.e. without persons engaged in active military service and employees of budgetary units conducting activity in the field of national defense and public safety. The unemployment rate is given taking into account those working in private farms in agriculture (being a part of a professionally active civilian population) estimated in 2010–2012 on the basis of the results of the Agricultural Census 2010. Data from 2010 are not fully comparable with data for previous years.

Working conditions

1. Information on hazardous and hazardous substances employed in hazardous conditions is based on reporting. Data concern people exposed to harmful factors related to: the working environment (chemical substances, industrial fibrosis, noise, vibration, hot or cold microclimate, etc.), with work discomfort (forced body position, excessive physical load, etc.) and with mechanical factors associated with particularly dangerous machines.
2. Information on persons employed in hazardous conditions concerns entities in which the number of employees exceeds 9 persons.
3. Working conditions are a set of factors occurring in the work environment resulting from the work process and factors related to the performance of work. The work environment consists of: physical factors (e.g. lighting, noise, microclimate), chemical (e.g. toxic substances) and biological (e.g. bacteria) occurring in the area of the workplace (e.g. in a commercial hall) and in the area surrounding the workplace.
4. Hazard related to work environment is understood as the impact on the employee of harmful factors occurring in the work process, whose concentration or stress exceeds the applicable HAC (the highest allowable concentration) and HAI (the highest allowed intensity), Polish standards or other hygiene standards.

Accidents at work

1. The statistical survey covers all accidents at work, as well as accidents considered equivalent to accidents at work, regardless whether incapacity for work was reported (due to hospitalisation of an injured person, or rejection of a sick leave). Data on accidents at work characterise the persons who were injured during single or multiple casualty incidents.
2. Each accident, regardless whether the victim was injured during a single or multiple casualty incident, is counted as one accident at work.
3. The publication presents information on accidents at work of persons employed in the entire national economy, excluding budgetary entities conducting activity within the scope of national defence and public safety for which information on accidents at work concerns only civilian employees.
4. An accident at work is a sudden event causing an injury or death in a clumsy person, caused by an external cause that occurred during or in connection with the employee's performance of ordinary activities, orders of superiors, activities performed in the interest of the workplace, also without a recommendation, and also at the time of being at the disposal of the workplace, on the way between the registered office of the workplace and the place of performing the obligation resulting from the employment relationship.
5. On an equal footing with accidents at work:
  - during a business trip,
  - during a training within the scope of common self-defence,
  - when performing tasks ordered by trade union organisation functioning at the employer's.

6. Serious accident at work is an accident which results in serious bodily harm, i.e. loss of sight, hearing, speech, ability to procreate, other bodily harm or health-related problems disrupting primary bodily functions or resulting in incurable and life-threatening diseases, permanent mental illness, permanent, total or significant disfigurement or distortion of the body.
7. Fatal accident at work is an accident which leads to the death of a victim at the site of the accident or within 6 months of the accident.
8. Accidents at work are classified, among others according to events being a deviation from the normal state (inconsistent with the proper work process that caused the accident) and events causing injuries to the victim (physical or psychological) caused by the material factor and causes of accidents (any deficiencies and irregularities related to material factors, with work organization, improper behaviour of the employee). Every accident at work is the result of one event, but most often several causes, therefore the sum of causes is greater than the total number of accidents.

Health

1. The data concerning health care – unless otherwise stated – include not only health care units subordinated to the Ministry of Health but also health care units subordinated to the Ministry of National Defence, the Ministry of the Interior and Administration.
2. The numbers describing the health care system resources are given as of 31 December, while the numbers describing the activities of the surveyed facilities refer to the activities undertaken during the year. When computing per capita data (1 thousand population, etc.) as of the end of a year (e.g., beds in hospitals, fixed assets), the population as of 31 December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year (e.g., people cured) – as of 30 June.
3. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the tables. Minor discrepancies in adding up the data on the "total" (in the analytical section and in annex table) result from automatic rounding.
4. The data and analysis presented in the publication are consistent with the structure of the health care presented in the Act on Health Care Activities.
5. The most significant changes introduced by the Act on Health Care Activities, include the statutory distinction of terms: a health care entity and a company of health care entity. In addition, the Act on Health Care Activities introduced changes in the classification of medical entities. Legislators resigned to use the International Classification of Health Care Providers (HP) instead they used the three types of activities:
  - in-patient round-the-clock health care services – hospital (hospital);
  - in-patient round-the-clock health care services – other than hospital (e.g. chronic medical care homes, nursing homes, rehabilitation facilities, hospices);
  - out-patient health services – (e.g. out-patient departments, clinics, health centers, diagnostic laboratories, diagnostic facilities).
6. In 2016, the amendment to the Act on Medical Activity came into force, replacing the notion of a "medical enterprise" with the term "medical facility". However, this change did not affect the comparability of statistics.
7. Statistical surveys, which results are presented in this publication included companies or corporate organizational entities providing health care services registered in the Register of Entities providing health care.
8. Data regarding incidence of diseases are presented according to the Law of 5 December 2008 on the Prevention and Control of Infections and Communicable Diseases in Man (Journal of Laws 2019 item 1239).

9. Presented in the publication data on out-patient health care also include doctors and dental practices (individual, individual specialized and group) which signed a contract with the National Health Fund for the provision of health care services under the public funds.
10. The results of a study presented by the term out-patient departments should be understood also: health centers, clinics, ambulatory departments, infirmaries, diagnostic facilities and medical diagnostic laboratories.
11. The ambulatory health care includes consultations provided by physicians and dentists: – provided within the primary health care include consultations provided by GP (General Practitioners) and by primary care physician, – treated as specialist include consultations provided by physicians specialized in a given area of medicine and by dentists. The ZD-3 form also includes information on holiday and nighttime medical services. By 30 September 2017 advice was reported in Primary Health Care (POZ), and from 1 October 2017 were separated in a section "holiday and nighttime medical services" and include advice including those provided under sub-contract with the hospital to perform these tips.
12. Hospital beds comprise beds in all hospitals, including general hospitals, mental health hospitals specialised hospitals and other inpatient entities i.a. health resort hospitals, sanatoria, inpatient rehabilitation facilities as well as prison hospitals. According to definitions of OECD/Eurostat – hospital beds are all hospital beds which are regularly maintained and staffed and immediately available for the care of admitted patients. Since 2008 beds for newborns and incubators are included in total hospitals beds due to the change of the methodology of counting beds in hospitals introduced by the Ministry of Health in 2008.
13. Long term care beds comprise available beds for people requiring ongoing health and nursing care due to chronic impairments and a reduced degree of independence in activities of daily living found in establishments primarily engaged in providing residential care combined with either nursing, supervision or other types of care as required by the residents. Data on beds in psychiatric type facilities are not included. The care provided can be a mix of health and social services. Beds in all types of nursing and residential care facilities dedicated to long term care are included (i.e. chronic medical care homes, nursing homes, hospices, social welfare facilities for chronically ill with somatic disorders, physically handicapped, mentally retarded including children and young mentally retarded).
14. Due to legal changes (the Law on Medical Activities) affecting the method of isolating and registration of facilities including hospitals) data on the number of hospitals is not comparable with data from previous years. Health care facilities (organizational units) which were treated as a hospital branches until 2011, according to re-registration in the Register of the Entities Performing Medical Activities may have been considered as an independent hospital.
15. The number of hospitals refer to the health care units of therapeutic entities or organizational units of these health care units, in which the entity conducts medical activity in kind of stationary and twenty-four hours hospital services. Health care units of the therapeutic entities providing health services with the intent to discharge a patient in time not exceeding twenty-four hours (day care hospitals) are excluded.
16. Pursuant to the Act on the State Emergency Medical, the following units are classified within the system:
  - hospital emergency wards,
  - emergency rescue teams, including medical air rescue teams, with whom contracts for the provision of healthcare services were concluded.
17. Trauma centers and organizational units of hospitals specialized in the provision of emergency health services cooperate with the state Emergency Medical System.
18. Data on patients in cross territorial location are presented according to the location of provided health care services regardless of a place of residence. The location of health service provided means the location of examined facilities which is in some case different from the location of the "parent facility".

Social assistance

1. Social assistance – the institution of state social policy, aimed at enabling individuals and families to overcome difficult situations, where they are not able to overcome using their own powers, resources and capabilities. Social assistance organizing government administration and local government, working in this area, in partnership with civil society organizations and non-governmental organizations, the Catholic Church, other churches, religious organizations, and natural and legal persons. Social supports individuals and families in their efforts to meet the needs and enables them to live in conditions appropriate for human dignity.
2. Categories of facilities surveyed on PS-03 form "Stationary social welfare facilities" include the following units:
  - social assistance house,
  - family-based assistance house,
  - centre ensuring 24-hour care to disabled persons, chronically ill patients, or the elderly within the scope of economic activity or their statutory activity,
  - community self-help house or other support centre for persons with mental disorders, which have places of twenty-four-hour stay;
  - house for mothers with under age children and pregnant women,
  - night shelter,
  - shelter for homeless persons,
  - other.
3. Social assistance house – a centre providing welfare, nursing, support and educational services at a level conforming to the standard in force, designed for people requiring full-time care due to their age, illness or disability, unable to live independently in everyday life. Staying at home is for a fee. These facilities are aimed at: the elderly, chronically ill with somatic disorders, chronically mentally ill, mentally retarded adults, children and young mentally retarded, physically handicapped, dependent on alcohol people.
4. Family-based assistance house – a form of care and well-being services provided full-time for persons who, due to old age, illness or disability, require this form of support.
5. Centre ensuring 24-hour care to disabled persons, chronically ill patients, or the elderly within the scope of economic activity or their statutory activity – and after receipt of the Voivode's permission, provides care and welfare services.
6. House for mothers with under age children and pregnant women – provides round-the-clock, temporary residence for: mothers with under age children, pregnant women, fathers with under age children and other persons taking care of children, who are affected by violence or are in another crisis situation.
7. Homeless person – a person not living in a dwelling apartment and not registered for the permanent stay, or a person not being registered for the permanent stay in an apartment in which living is not possible.
8. Shelter for homeless persons – building or separate parts of the building, intended to provide round-the-clock homeless people shelter together with auxiliary rooms necessary for the proper functioning of the facility.
9. Night shelter – building or separate parts of the building, intended to provide overnight accommodation to the homeless people, along with auxiliary rooms necessary for the proper functioning of the facility.
10. Placed (during the year) at the home/social welfare facility – persons who have been admitted to the facility for the first time in a given year.

11. Social assistance benefits – take the form of cash benefits (permanent benefit, periodic benefit, special purpose allowance, allowance and loan for economic self-emancipation, financial aid for self-reliance and continuing education, cash benefit for maintenance and covering expenses related to learning Polish non-monetary benefits (social work, credit card, health insurance contributions, social security contributions, material aid, including economic self-employment, funeral, specialist counselling, crisis intervention, shelter, meal, necessary clothing, caring in the place of residence, in support centers and in family support homes, specialist care services in the place of residence and in support centers, sheltered accommodation, stay and home welfare services, assistance in obtaining appropriate Housing, including sheltered housing, help with getting a job, development aid – in-kind for self-employed persons, training, family counselling and family therapy led by adoption centers).